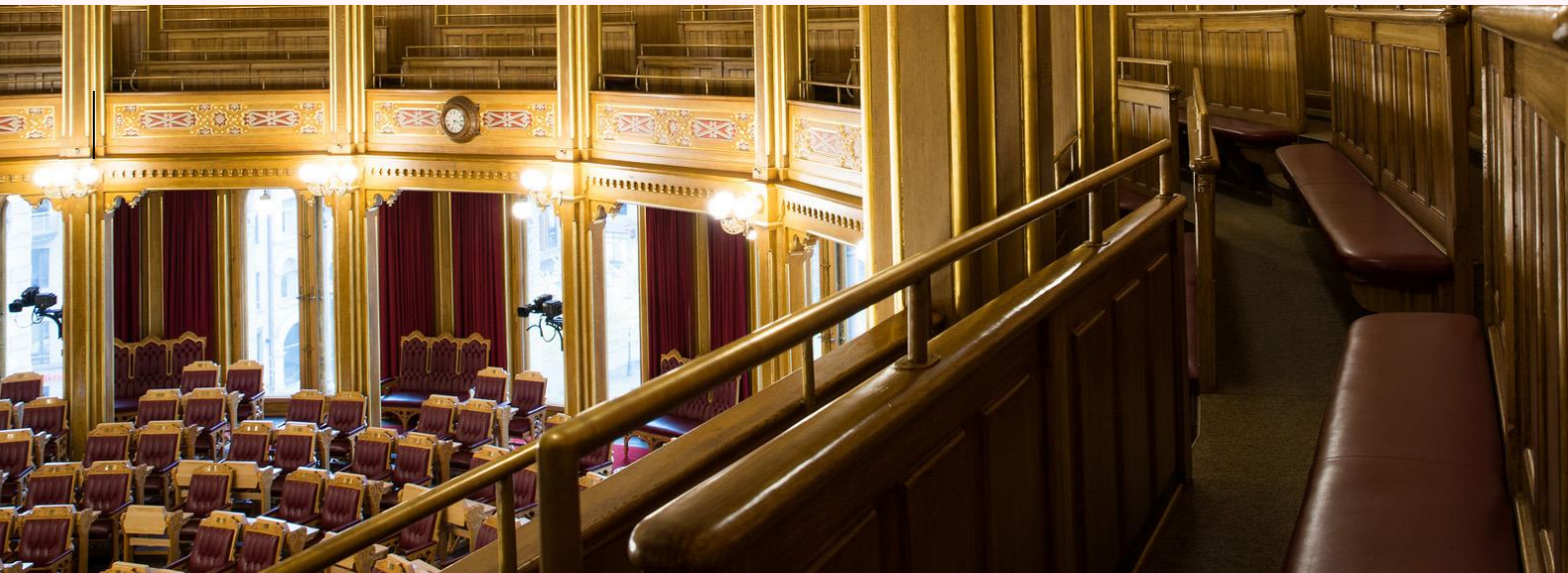

Riksrevisjonens undersøkelse av Stortingets økonomiske ordninger til representanter

Dokument 3:10 (2022–2023)

Forsidebilde: Stortinget
ISBN: 978-82-8229-557-4

Til Stortinget

Riksrevisjonen legger med dette frem Dokument 3:10 (2022–2023) *Stortingets økonomiske ordninger til representanter*

Dokumentet har følgende inndeling:

- Riksrevisjonens konklusjoner, utdyping av konklusjoner, anbefalinger, stortingspresidentens svar og Riksrevisjonens uttalelse til stortingspresidentens svar
- vedlegg 1: Riksrevisjonens vurdering av enkeltrepresentanternes etterlevelse av reglene for Stortingets økonomiske ordninger
- vedlegg 2: Riksrevisjonens brev til Stortingets presidentskap
- vedlegg 3: Stortingets presidentskaps svar

Riksrevisjonen, 27. april 2023

For riksrevisorkollegiet

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen
riksrevisor

Revisjonen er gjennomført som en del av Riksrevisjonens kontroll av disposisjoner i henhold til

- lov om Riksrevisjonen § 9, første ledd
- instruks om Riksrevisjonens virksomhet § 3b
- INTOSAI standard for etterlevelsesrevisjon (ISSAI 4000)
- Riksrevisjonens faglige retningslinjer for etterlevelsesrevisjon
- lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen ved undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger

Innhold

1	Innledning	8
2	Konklusjoner	9
3	Overordnet vurdering	10
4	Utdyping av konklusjoner	11
4.1	Alle representantene som har disponert pendlerbolig, har oppfylt vilkårene for tildeling	11
4.2	En tredel av representantene som har mottatt fratredelsesytelse eller etterlønn, har fått utbetalt for høy ytelse	12
4.3	Regelverket for fratredelsesytelse og etterlønn er uklart, og praktiseringen av regelverket har variert	14
4.4	Stortingets administrasjon har gitt til dels mangelfull, misvisende og feil informasjon og veiledning til representantene om fratredelsesytelse og etterlønn	15
4.5	Kontrollen som skal sikre at ordningene blir praktisert i tråd med regelverket, er ikke god nok til å forebygge og avdekke feil.....	17
4.6	Stortingets presidentskap har ikke sikret en forsvarlig styring og oppfølging av administrative saker på Stortinget	19
5	Anbefalinger	20
6	Stortingets presidentskaps svar	20
7	Riksrevisjonens uttalelse til presidentskapets svar	21
8	Bakgrunn	22
8.1	Om Stortinget	22
8.2	Vedtak fra Stortinget – mandat for undersøkelsen	22
8.3	Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter	23
8.4	Ordninger som er omfattet av denne undersøkelsen	24
8.5	Ordninger som ikke er omfattet av denne undersøkelsen	26
9	Mål og problemstillinger	28
10	Revisjonskriterier	29
10.1	Generelle kriterier.....	29
10.2	Stortingets pendlerboliger	31
10.3	Fratredelsesytelse og etterlønn.....	33
10.4	Stortingsrepresentantenes reiser	54
11	Metoder	59
11.1	Rettslige rammer for gjennomføringen av undersøkelsen	59
11.2	Metoder brukt ved innhenting av informasjon og analyse	62
12	Pendlerboligordningen	71
12.1	Bakgrunn	71
12.2	Hovedfunn	73
12.3	Regelverk for tildeling av pendlerbolig	73
12.4	Praktisering av vilkårene for tildeling av pendlerbolig	78
12.5	Søknadsprosessen	81

12.6	Oppfølging av representanter som er tildelt pendlerbolig	82
13	Fratredelsesyttelse og etterlønn.....	89
13.1	Bakgrunn	89
13.2	Hovedfunn	90
13.3	Stortingets administrasjons forvaltning av fratredelsesyttelse og etterlønn.....	91
13.4	Særlig om Stortingets og Stortingets administrasjons forvaltning og praktisering av reglene for avkorting mot annen inntekt.....	99
13.5	Riksrevisjonens kontroll av om representantenes ytelses har blitt korrekt avkortet for annen inntekt.....	108
14	Reise.....	119
14.1	Bakgrunn	119
14.2	Hovedfunn	120
14.3	Stortingets administrasjons internkontroll	120
14.4	Kontroll av reiseregninger	124
14.5	Behandling av skatt.....	127
15	Referanseliste.....	129
	Vedlegg.....	135
	Vedlegg 1: Riksrevisjonens vurdering av enkeltrepresentanters etterlevelse av reglene for Stortingets økonomiske ordninger	
	Vedlegg 2: Riksrevisjonens brev til Stortingets presidentskap	
	Vedlegg 3: Stortingets presidentskaps svar	

Tabelloversikt

Tabell 1 Avslag om fratredelsesyttelse eller etterlønn i perioden 2012–2022	94
---	----

Figuroversikt

Figur 1 Antall representanter der ytelsen ikke er tilstrekkelig avkortet for lønns- og kapitalinntekt i ytelsesperioden, fordelt på beløp (n = 51*)	13
Figur 2 Regler om fratredelsesyttelse og etterlønn i perioden 2012–2022	34
Figur 3 Regler for avkorting mot kapitalinntekter i perioden 2012–2022	42
Figur 4 Stortingets pendlerboligordning i perioden 2009–2021	71
Figur 5 Rammeverk for tildeling av pendlerbolig i perioden 2009–2022.....	74
Figur 6 Fratredelsesyttelse og etterlønn i perioden 2012–2021.....	90
Figur 7 Andel representanter med fratredelsesyttelse og/eller etterlønn etter om de har fått ytelse i tråd med regelverket (n = 163)	109
Figur 8 Antall representanter som ikke har fått ytelse i tråd med regelverket (n = 61)	110
Figur 9 Antall representanter der ytelsen ikke er tilstrekkelig avkortet for lønns- og kapitalinntekt i ytelsesperioden fordelt på beløp (n = 51*)	111
Figur 10 Antall representanter der ytelsen ikke er tilstrekkelig avkortet og/eller betalt tilbake for lønns- og kapitalinntekt fordelt på beløp (n = 38*).....	111
Figur 11 Stortingsrepresentantenes reiser i perioden 2018–2022	119
Figur 12 Representantenes reiseutgifter i årene 2018–2022.....	120

Faktaboksoversikt

Faktaboks 1 Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter	23
Faktaboks 2 Vilkår for tildeling av Stortingets pendlerboliger	74
Faktaboks 3 Vilkår for tildeling av pendlerbolig fra desember 2021.....	76

Riksrevisjonen benytter følgende begreper for kritikk, med denne rangeringen etter høyest alvorlighetsgrad:

1. **Sterkt kritikkverdigg** er Riksrevisjonens sterkeste kritikk. Vi bruker dette kritikknivået når vi finner alvorlige svakheter, feil og mangler. Ofte vil disse kunne få svært store konsekvenser for enkeltmennesker eller samfunnet.
2. **Kritikkverdigg** bruker vi når vi finner betydelige svakheter, feil og mangler som ofte vil kunne få moderate til store konsekvenser for enkeltmennesker eller samfunnet.
3. **Ikke tilfredsstillende** bruker vi når vi finner svakheter, feil og mangler, men som i mindre grad får store direkte konsekvenser for enkeltmennesker eller samfunnet.

1 Innledning

Stortinget er Norges nasjonalforsamling og består av 169 representanter, som velges hvert fjerde år. Stortingsrepresentantene innehar Norges fremste tillitsverv, og mottar godtgjørelser for vervet de har.

Stortingets presidentskap har et overordnet ansvar for administrative saker innenfor de rammer som er vedtatt av Stortinget. Stortingets president er presidentskapets leder. Stortingets administrasjon er den administrative delen av Stortinget, som blant annet skal sørge for at stortingsrepresentantene får tilkjent godtgjørelse og andre ytelser i samsvar med lov- og regelverk. Stortingets administrasjon ledes av Stortingets direktør.

Det følger av Grunnloven § 65 at enhver stortingsrepresentant og innkalt vararepresentant får godtgjørelse, bestemt ved lov, for å delta i Stortinget. Utfyllende bestemmelser om representantenes godtgjørelse og en del andre økonomiske rettigheter er gitt i stortingsgodtgjørelsesloven¹. Penderboliger for stortingsrepresentantene tildeles etter retningslinjer fastsatt av Stortingets presidentskap.

Media har omtalt flere saker der det er stilt spørsmål om stortingsrepresentanter har fulgt regelverket for penderboliger og enkelte av de andre økonomiske ordningene. Det er derfor tatt flere initiativer i regi av både Stortingets presidentskap og Stortingets administrasjon for å gjennomgå ulike sider ved de økonomiske ordningene. Av Innstilling 101 S (2021–2022) fra Stortingets presidentskap om å be Riksrevisjonen om å gjennomføre særlige undersøkelser av Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene går det frem:

«Av hensyn til tilliten til Stortinget, og i lys av at det er avdekket enkeltsaker der det kan ha skjedd brudd på gjeldende lover eller retningslinjer, mener presidentskapet at det (...) er nødvendig med en bred tilbakeskuende gjennomgåelse av saker knyttet til Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene.

Presidentskapet har vurdert alternative måter å organisere en slik gjennomgåelse på. Etter en samlet vurdering har presidentskapet kommet til at undersøkelsene bør gjennomføres av Riksrevisjonen.»

Stortinget har derfor – 6. januar 2022 i vedtak 334, jf. Innst. 101 S (2021–2022) – bedt Riksrevisjonen om å undersøke saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger når det gjelder:

- om nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter har søkt om eller fått tildelt ytelser i strid med stortingsgodtgjørelsesloven eller andre regler eller retningslinjer fastsatt av Stortinget eller Stortingets presidentskap, eller i strid med inngåtte avtaler.
- Stortingets og Stortingets administrasjons håndtering av saker om tildeling av ytelser og forvaltningen av de økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene mer generelt.

Undersøkelsen har blant annet tatt utgangspunkt i følgende vedtak og forutsetninger fra Stortinget:

- *lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter* (stortingsgodtgjørelsesloven) av 2011 og 2016
- *forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter* (stortingsgodtgjørelsesforskriften) av 8. desember 2011, opphevet 1. januar 2017
- Innst. 51 L (2016–2017) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om ny stortingsgodtgjørelseslov*
- *retningslinjer for tildeling av Stortingets penderboliger* av 2006, endret 2009, 2013, 2017 og 2021
- *retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter* av 1. juni 2017, revidert 8. desember 2022

¹ Lov 20. desember 2016 nr. 106 om godtgjørelse for stortingsrepresentanter

- *retningslinjer om praktisering av fratredelsytelse*, vedtatt 25. april 2013, revidert 23. februar 2023
- *retningslinjer om praktisering av etterlønn*, vedtatt 25. april 2013, revidert 23. februar 2023

Målet med revisjonen har vært å undersøke om nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter har brukt Stortingets økonomiske ordninger i tråd med lov, annet regelverk og inngåtte avtaler, og hvordan Stortinget og Stortingets administrasjon har forvaltet de økonomiske ordningene for stortingsrepresentantene. Undersøkelsen omfatter følgende ordninger og perioder:

- pendlerboliger (stortingsperiodene 2009–2013, 2013–2017 og 2017–2021)
- fratredelsytelse og etterlønn (perioden 2012–2021)
- dekning av representantenes utgifter til reiser (perioden 2018–2022)

Rapporten ble forelagt Stortingets administrasjon ved brev av 9. mars 2023. Administrasjonen har i brev av 16. mars 2023 gitt kommentarer til rapporten. Kommentarene er i hovedsak innarbeidet i rapporten.

Representantene som er omtalt i rapporten, har hatt anledning til å uttale seg om egen sak. Øvrige representanter som er omfattet av undersøkelsen, har blitt orientert om utfallet.

Riksrevisjonens vurdering av enkeltrepresentanters etterlevelse av reglene for Stortingets økonomiske ordninger, riksrevisorkollegiets oversendelsesbrev til Stortingets presidentskap 5. april 2023 og svaret fra Stortingets presidentskap 20. april 2023 følger som vedlegg.

2 Konklusjoner

Konklusjoner

- Alle representantene som har disponert pendlerbolig, har oppfylt vilkårene for tildeling.
- En tredel av representantene som har mottatt fratredelsytelse eller etterlønn, har fått utbetalt for høy ytelse.
- Regelverket for fratredelsytelse og etterlønn er uklart, og praktiseringen av regelverket har variert.
- Stortingets administrasjon har gitt til dels mangelfull, misvisende og feil informasjon og veiledning til representantene om fratredelsytelse og etterlønn.
- Kontrollen som skal sikre at ordningene blir praktisert i tråd med regelverket, er ikke god nok til å forebygge og avdekke feil.
- Stortingets presidentskap har ikke sikret en forsvarlig styring og oppfølging av administrative saker på Stortinget.

3 Overordnet vurdering

Sterkt kritikkverdig

Riksrevisjonens samlede inntrykk er at

- Stortingets presidentskap ikke har hatt tilstrekkelig kontroll på at ordningene har blitt forvaltet på en tilfredsstillende måte
- Stortingets administrasjon har forvaltet regelverk, informasjon og kontroll på en svært mangelfull måte
- flere av stortingsrepresentantene har ikke vært oppmerksomme på hvilket selvstendig ansvar som ligger i å benytte seg av de økonomiske ordningene

Konsekvensen av dette er at det har skjedd betydelige feil i forvaltningen av ordningene.

Riksrevisjonen konstaterer at dette har ført til det Stortingets presidentskap beskriver som en tillitskrise for Stortinget som institusjon.

Riksrevisjonen mener dette er sterkt kritikkverdig.

Riksrevisjonen har også kritikk på disse enkeltdelene:

Det sterkt kritikkverdig at

- flere av landets folkevalgte ikke har overholdt opplysningsplikten og derfor har mottatt for mye fratredelsesyttelse og/eller etterlønn
- Stortingets presidentskap og Stortingets administrasjon ikke har sikret større klarhet i regelverket for fratredelsesyttelse og etterlønn over tid
- Stortingets administrasjon ikke har fulgt opp om de som har mottatt fratredelsesyttelse og etterlønn, har hatt annen inntekt i ytelsesperioden, og om ytelsen har blitt korrekt avkortet
- Stortingets presidentskapet i kraft av sitt overordnede ansvar for administrative saker ikke har sikret en bedre forvaltning av de undersøkte økonomiske ordningene

Det er kritikkverdig at

- Stortingets administrasjon ikke gjennom riktig informasjon og veiledning har sikret at representantene har forstått regelverket for på en korrekt måte
- relevant dokumentasjon ikke er oppbevart for å ivareta rettighetene til representantene og sikre at etterkontroll kan gjennomføres på en betryggende måte

Det ikke tilfredsstillende at

- Stortingets administrasjons kontroll av reiseregninger har vært mangelfull

4 Utdyping av konklusjoner

4.1 Alle representantene som har disponert pendlerbolig, har oppfylt vilkårene for tildeling

Storingsrepresentanter som under sin funksjonstid har behov for bolig i Oslo for å kunne ivareta vervet som representant, kan søke om pendlerbolig fra Stortinget.

Retningslinjene for tildeling av pendlerboliger har i hele vår undersøkelsesperiode stilt krav om at stortingsrepresentanter må være folkeregistrert eller faktisk bosatt mer enn 40 kilometer i kjørelengde fra Stortinget for å ha rett til pendlerbolig under funksjonstiden.

Det har vært diskutert om det i perioden 2006–2021 holdt å være folkeregistrert mer enn 40 kilometer fra Stortinget, eller om begge vilkårene måtte være oppfylt.

Stortingets administrasjon foreslo i 2006 at faktisk bostedsadresse skulle sidestilles med folkeregistrert bostedsadresse:²

«Stortinget [...] skal dekke boligbehovet til stortingsrepresentanter som under funksjonstiden **verken er** folkeregistrert **eller** faktisk bosatt nærmere enn 40 km i luftlinje fra Stortinget.» [vår utheving]

Forslaget fra administrasjonen synes dermed å legge til grunn at **både** vilkåret om folkeregistrert adresse **og** det nye vilkåret om faktisk bosted mer enn 40 kilometer unna måtte være oppfylt for at en representant kunne få tildelt pendlerbolig.

Stortingets boligkomité sa seg enig i begrunnelsen til administrasjonen, men sendte et eget forslag til retningslinjer til presidentskapet.³ Forslaget fra boligkomiteen ble vedtatt av presidentskapet i november 2006 og står uforandret til desember 2021:

«Stortinget [...] skal dekke boligbehovet til stortingsrepresentanter som under funksjonstiden **er** folkeregistrert **eller** faktisk bosatt mer enn 40 km i kjørelengde fra Stortinget.» [vår utheving]

Ordlyden i de endelige vedtatte retningslinjene taler dermed for at kun ett av vilkårene trenger å være oppfylt.

Stortingets administrasjon hevder at den siden 2006 har praktisert vilkårene for tildeling av pendlerbolig slik at representantene måtte være *både* folkeregistrert og faktisk bosatt utenfor avstandsgrensen. Våre undersøkelser av Stortingets praksis viser imidlertid at representanter som oppgir i søknaden at de bor i Oslo, likevel har fått pendlerbolig så lenge de er folkeregistrert mer enn 40 kilometer fra Stortinget. Vi vurderer derfor at Stortingets administrasjon i praksis kun har lagt folkeregistrert adresse til grunn når den har tildelt pendlerbolig.

Riksrevisjonen vurderer på bakgrunn av ordlyden i retningslinjene, informasjon gitt til representantene og praksis for tildeling av pendlerboliger at det frem til desember 2021 var tilstrekkelig å være *enten* folkeregistrert *eller* faktisk bosatt utenfor avstandsgrensen.

Oslo statsadvokatembeters tolkning av regelverket for tildeling av pendlerbolig er for øvrig i tråd med vår vurdering. Embetet henla i slutten av 2022 etterforskningen av Stortingets tildeling av

² Notat av 12. juni 2006 fra Stortingets administrasjon til Stortingets boligkomité. *Revisjon av «Retningslinjer for tildeling av Stortingets leiligheter» - Diskusjonsnotat.* (Glo/2006)

³ Notat av 16. november 2006 fra Stortingets boligkomité til Stortingets presidentskap. *Forslag til endring i «Retningslinjer for tildeling av Stortingets leiligheter».* (Glo/2006/02881)

pendlerboliger til representantene og begrunnet det med at det *ikke* kan legges til grunn at representanter som eide eller disponerte annen bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget, var utelukket fra å få pendlerbolig før desember 2021.

Vår undersøkelse viser at alle de 271 stortingsrepresentantene som disponerte pendlerbolig fra Stortinget i perioden fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget i 2021, har vært folkeregistrert mer enn 40 kilometer fra Stortinget, og dermed oppfylt vilkårene for å få tildelt pendlerbolig.

Vår undersøkelse viser at noen representanter har disponert pendlerbolig fra Stortinget og samtidig eid eller disponert annen bolig innenfor avstandsgrensen. Riksrevisjonen ser at det kan settes spørsmålsteget ved om det i slike tilfeller har vært et reelt behov for pendlerbolig, men det ligger ikke i mandatet for undersøkelsen å vurdere rimeligheten av ordningen. Vi viser her til at retningslinjene fra desember 2021 er skjerpet inn, og at man ikke lenger kan disponere pendlerbolig dersom man disponerer annen bolig innenfor avstandsgrensen. Vi viser også til representantordningsutvalgets gjennomgang av økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter.

Riksrevisjonen viser til at det har vært en rekke medieoppslag om bruk av Stortingets pendlerboliger. Sakene gjelder blant annet representantenes boforhold på hjemstedet og manglende innberetning av fordelene ved fri pendlerbolig. Retningslinjene for tildeling av pendlerboliger inneholder ingen regler om hvorvidt representantens bolig på hjemstedet kan leies ut, eller krav til utgifter på hjemstedet. Dette er forhold som har betydning for representantenes skattemessige forhold, men ikke for representantenes adgang til å kunne disponere pendlerbolig. Vi har ikke gjort nærmere undersøkelser av enkeltrepresentantenes skattemessige forhold og viser til Skatteetatens kontroll. Skatteetaten har funnet at 23 representanter har betalt for lite skatt for fordelene av pendlerboligen i perioden 2017–2020.⁴

4.2 En tredel av representantene som har mottatt fratredelsesyttelse eller etterlønn, har fått utbetalt for høy ytelse

Representanter som ikke fortsetter i stortingsvervet etter valg, kan søke om fratredelsesyttelse for inntil tre måneder. Etter perioden med innvilget fratredelsesyttelse kan representanter søke om å få etterlønn i inntil tolv måneder. Av alle avgåtte representanter etter valgene i 2013, 2017 og 2021 har rundt 80 prosent benyttet seg av ordningen med fratredelsesyttelse. Vår undersøkelse omfatter 163 tidligere stortingsrepresentanter som har mottatt fratredelsesyttelse og/eller etterlønn i perioden 2012–2021.⁵

I stortingsgodtgjørelsesloven står det at fratredelsesyttelse og etterlønn skal falle bort eller avkortes hvis den som mottar ytelsen, har annen skattepliktig inntekt som samlet overstiger 5 000 kroner i ytelsesperioden.⁶

61 av representantene som inngår i undersøkelsen, har ikke informert om alle relevante inntekter eller andre forhold av betydning for ytelsen. Minst 51 av representantene (31 prosent) har mottatt for mye fratredelsesyttelse og/eller etterlønn. Ytelsen til disse representantene er ikke tilstrekkelig avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden. Figur 1 viser at over halvparten av de 51 representantene har fått under 25 000 kroner for mye utbetalt. 14 representanter har fått 50 000 kroner eller mer for mye utbetalt. Fem representanter inngår i figuren med kun lønnsinntekt selv om de har mottatt både lønns- og næringsinntekt. Det skyldes at Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsene skal avkortes for næringsinntekt. I tillegg er ytelsen til to representanter avkortet med et for høyt beløp, og for åtte

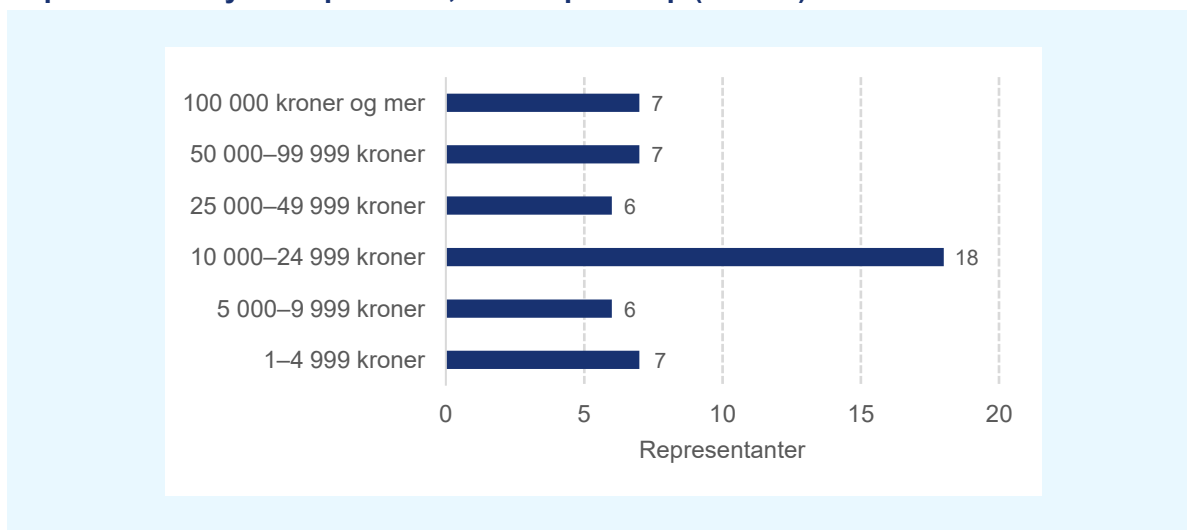
⁴ Skatteetaten. (26. oktober 2022). *Vedtak om endring av grunnlaget for arbeidsgiveravgift og tilleggs�katt - for perioden 2017–2020*.

⁵ Fire representanter er tatt ut av undersøkelsen fordi de ikke lever lenger eller av helsemessige årsaker ikke har anledning til å svare på spørsmål. Dette for å ivareta deres rettssikkerhet, da kontradiksjon ikke er mulig.

⁶ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 18 bokstav b. Tilsvarende gjaldt tidligere etter stortingsgodtgjørelsesforskriften av 2011 § 9 bokstav b.

representanter er det uklart hvilket beløp ytelsen eventuelt skulle ha vært avkortet med. Dette gjelder i hovedsak representanter med næringsinntekt.

Figur 1 Antall representanter der ytelsen ikke er tilstrekkelig avkortet for lønns- og kapitalinntekt i ytelsesperioden, fordelt på beløp (n = 51*)

Kilde: Riksrevisjonens kontroll

* Ti representanter inngår ikke i figuren. Ytelsene til to representanter har blitt avkortet for mye, og for åtte representanter er det uklart hvilket beløp ytelsen eventuelt skulle ha vært avkortet med. Dette gjelder i hovedsak representanter med næringsinntekt.

Ytelsen skal avkortes eller falle bort dersom representanten har annen lønnsinntekt, kapitalinntekt og/eller inntekt fra næring i ytelsesperioden. Vår undersøkelse viser at de fleste representantene som har hatt næringsinntekt eller kapitalinntekt i ytelsesperioden, har endt med for høye ytelser på grunn av at de ikke har gitt tilstrekkelig informasjon om denne inntekten til Stortingets administrasjon.

I etterkant av ytelsesperioden har elleve representanter betalt tilbake hele beløpet som ytelsen skulle ha vært avkortet med. For 38 representanter er ytelsen verken tilstrekkelig avkortet og/eller betalt tilbake for annen inntekt. I tillegg er det representanter som skulle ha fått ytelsen avkortet for næringsinntekt.

Representanter som mottar fratredelsesyttelse eller etterlønn, plikter å gi Stortingets administrasjon umiddelbar beskjed om alle relevante inntekter eller andre forhold som kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort.⁷ Riksrevisjonen har ikke funnet dokumentasjon på at representantene som har mottatt for mye ytelse, har informert Stortingets administrasjon om alle relevante inntekter og andre forhold av betydning. Som det går frem nedenfor, har Stortingets praktisering av regelverket vært mangelfull og uklar, og administrasjonen har gitt mangelfull, uklar og til dels uriktig informasjon om ordningene til representantene. Riksrevisjonen finner det likevel sterkt kritikkverdig at flere av landets folkevalgte ikke har overholdt opplysningsplikten og derfor har mottatt for mye fratredelsesyttelse og/eller etterlønn.

⁷ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesyttelse § 2; retningslinjer om praktisering av etterlønn § 2.

4.3 Regelverket for fratredelsesytelse og etterlønn er uklart, og praktiseringen av regelverket har variert

Både stortingsgodtgjørelsesloven og -forskriften fra 2011 og stortingsgodtgjørelsesloven fra 2016 er på flere punkter uklare. Regelverket mangler konkretisering av hva som ligger i sentrale begreper som har betydning for om den enkelte skal få ytelse, og ytelsens størrelse. Uklarhetene og den manglende konkretiseringen handler blant annet om hvilken betydning annen skattepliktig inntekt i ytelsesperioden har for ytelsene. Særlig viser vår undersøkelse at spørsmålet om *tidfesting* av inntekter gjennomgående har fått for liten oppmerksomhet i regelverket. Definisjonene av hvilke inntektstyper som påvirker ytelsene, er imidlertid også uklare. Slike uklarheter er uheldig ikke minst fordi stortingsrepresentantene selv har ansvar for å rapportere inn inntektene sine. Uklarhetene og manglene fremstår delvis som resultatet av svak regelverksforvaltning.

Regelverket for fratredelsesytelse og etterlønn, inkludert reglene om bortfall og avkorting på grunn av annen inntekt i ytelsesperioden, har knappe offentlige forarbeider og har, til forskjell fra lovforslag fra regjeringen og utkast til forskrifter, ikke vært på alminnelig høring. Dette gjelder både for regelverket som opprinnelig ble vedtatt i 2011 (loven og forskriften), og for den reviderte loven fra 2016.

Mindretallet i Riksrevisjonens kollegium, medlemmet Lønnum, har en særmerknad til lovforståelsen når det gjelder spørsmålet om tidfesting av *arbeidsinntekter etter 2016-loven*.

Forarbeidene til Stortingets 2011-regelverk uttrykte at det skulle være basert på regjeringens regelverk. Dette kom imidlertid ikke godt til uttrykk i det vedtatte regelverket for stortingsrepresentantene, som hadde en langt mer uklar ordlyd enn regjeringens regelverk. Det vedtatte regelverket førte til en uklar praksis for tidfesting av inntekter.

2016-loven ble gitt for å gjøre gjeldende rett lett tilgjengelig og sikre at det ble enklere for brukerne av regelverket å orientere seg i loven. Om man skal lykkes med dette formålet, forutsetter det at lov, signaler gitt i forarbeider og utfyllende regulering er godt gjennomarbeidet og henger godt sammen. Riksrevisjonens undersøkelse viser svakheter i regelverksforvaltningen ved ulike former for motstrid og misforståelser.

Særlig gjelder dette for kapitalinntekter. Før 2017 skulle kapitalinntekter ikke føre til avkorting i ytelser. Ved lovendring i 2017 ble det tatt inn at kapitalinntekter (unntatt renteinntekter) skulle føre til avkorting i ytelser. Da oppsto det imidlertid motstrid internt i stortingsgodtgjørelsesloven fordi den tidligere gjeldende bestemmelsen, som innebar at kapitalinntekter ikke skulle føre til avkorting, ved en feil ble stående. Loven sa da både at det skulle avkortes, og at det ikke skulle avkortes. Feilen ble rettet opp i 2019.

Mellom 2017 og februar 2023 var det også motstrid mellom loven og retningslinjene, ved at retningslinjene – i strid med loven – sa at kapitalinntekter ikke skulle regnes som annen inntekt (og dermed ikke skulle føre til avkorting). Det er uheldig med motstrid mellom lov og retningslinjer, ikke minst fordi retningslinjene har hjemmel i stortingsgodtgjørelsesloven selv og i utgangspunktet må regnes som bindende på linje med forskrifter ellers.

I tillegg er forarbeidenes standpunkt til spørsmålet om tidfesting av kapitalinntekter etter stortingsgodtgjørelsesloven basert på en misforståelse av det skatterettslige regelverket. Denne misforståelsen skapte uklarhet om det er opptjenings tidspunktet eller utbetalingstidspunktet som er avgjørende ved tidfesting av kapitalinntekter.

Det er også på andre områder dårlig sammenheng mellom loven og retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. For det første står det i stortingsgodtgjørelsesloven at «netto

næringsinntekt» skal føre til avkorting av ytelse, mens retningslinjene kan tyde på at uttrykket «netto næringsinntekt» må forstås som en henvisning til personinntektsbegrepet i skatteloven. For det andre fremstår retningslinjenes bestemmelser om plikt til å tilbakebetale ytelse som er feilutbetalt, som mer absolutte enn det som følger av lovreguleringen som har vært på plass siden 2013.

Presidentskapets retningslinjer, som er rettslig bindende også for presidentskapet, legger opp til at fratredelsesyttelse og etterlønn skal avkortes mot næringsinntekt «med det beløpet som fremkommer ved en skjønsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året». Stortingets praksis har bygd på en rent forholdsmessig avkorting for de månedene (eller deler av en måned) representanten har mottatt fratredelsesyttelse eller etterlønn. Riksrevisjonen har ikke funnet noe tilfelle der Stortinget faktisk har utøvd det skjønnet som retningslinjene beskriver, og har heller ikke sett at skjønsmessig fordeling har vært vurdert i noe tilfelle.

Det har i tiden etter vedtakelsen av 2016-loven skjedd en praksisomlegging sammenlignet med praksis etter 2011-regelverket, når det gjelder den rettslige forståelsen av hvordan arbeidsinntekter fra annet enn hel stilling skal tidfestes. Denne endringen har skjedd selv om det i forarbeidene til 2016-loven ble sagt at loven «viderefører» den løsningen som fulgte av § 9 i stortingsgodtgjørelsesforskriften av 2011. Etter Riksrevisjonens vurdering er det uheldig at en slik endring har skjedd uten en transparent og etterprøvable saksbehandling.

Stortingets presidentskap og Stortingets administrasjon mener selv at det for arbeidsinntekter ved annet enn hel stilling har vært ført en konsekvent praksis siden 2016-loven ble vedtatt (hvor opptjeningstidspunktet har vært lagt til grunn). Riksrevisjonen har imidlertid merket seg at Stortingets administrasjon i saksfremlegg til Stortingets presidentskap både i 2013 og 2017 skriver følgende:

«Dersom det ikke *utbetales* f.eks. styregodtgjørelse i perioden oktober til desember skal det ikke foretas en avkorting.»

Også forsommeren 2021 ble en lignende formulering brukt i saksfremlegget. Dette samsvarer ikke med det som nå opplyses å ha vært en konsekvent praksis. Det er først senere i 2021 at denne praksisen har blitt tydeliggjort. Praksisen fremgår fortsatt ikke av noe skrevet regelverk som er tydelig kommunisert til brukerne av regelverket (stortingsrepresentantene), noe som i større grad ville sikret forutberegnelighet og likebehandling.

Stortingets presidentskap har det overordnede ansvaret for administrative saker på Stortinget, og Stortingets administrasjon har ansvar for å forberede saker for presidentskapet. Riksrevisjonen mener det er sterkt kritikkverdig at Stortingets presidentskap og Stortingets administrasjon ikke har sikret større klarhet i regelverket på dette området over tid. Uklarheter i regelverket har ikke blitt tatt tak i og avklart. Av hensyn til folks tillit til Stortinget og Stortingets omdømme må det kunne forventes at regler om slike økonomiske ordninger til de folkevalgte er rimelig lett tilgjengelig for den enkelte. Det må være en selvfølge at representantene skal følge de reglene som gjelder. Denne undersøkelsen har derimot vist at en rekke representanter har endt med ikke å få korrekte ytelser. Riksrevisjonen antar at det uklare regelverket har bidratt til dette.

4.4 Stortingets administrasjon har gitt til dels mangelfull, misvisende og feil informasjon og veiledning til representantene om fratredelsesyttelse og etterlønn

Undersøkelsen viser at Stortingets administrasjon har gitt representantene til dels misvisende og mangelfull informasjon og veiledning om fratredelsesyttelse og etterlønn. Dette gjelder særlig informasjon og veiledning om i hvilke tilfeller andre inntekter skal føre til bortfall eller reduksjon av

ytelsene. Korrekt og tilstrekkelig veiledning er særlig viktig i en situasjon hvor selve regelverket er uklart og til dels motstridende.

Som nevnt har retningslinjene for ordningene ikke vært i samsvar med det som følger av stortingsgodtgjørelsesloven. I 2017 ble stortingsgodtgjørelsesloven endret slik at kapitalinntekter fra og med 2018 skulle føre til reduksjon i eventuelle ytelser. Før dette tidspunktet skulle kapitalinntekter ikke medføre avkorting av ytelsene. Selv om det til syvende og sist er den enkelte representants ansvar å sette seg inn i og følge lover og regler, er det kritikkverdig at verken retningslinjene eller søknadsskjemaet for ordningene ble oppdatert etter lovendringen. Retningslinjene ble først oppdatert 23. februar 2023.

Riksrevisjonen antar at den misvisende og mangelfulle informasjonen som er gitt av administrasjonen om regelverket, sammen med uklarheter i regelverket, har bidratt til at en rekke representanter ikke har sikret at annen inntekt har medført riktig reduksjon i enten fratredelsesytelsen eller etterlønnen. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Stortingets administrasjon ikke har sikret at representantene har forstått regelverket på en korrekt måte, gjennom riktig informasjon og veiledning.

4.4.1 Stortingets administrasjon har hatt mangelfull oppfølging og kontroll av pendlerboligordningen

Stortingets administrasjon har ansvaret for å følge opp representanter med pendlerbolig fra Stortinget. Riksrevisjonen finner det uheldig at administrasjonen ikke har hatt skriftlige rutiner for behandling og tildeling av pendlerboliger. Slike rutiner ble først etablert i 2023.

Stortingets presidentskap besluttet i 2008 å innføre bedre kontrollrutiner for bruken av Stortingets pendlerboliger. Siden 2009 har representantene måttet bekrefte i årlige egenerklæringsskjemaer at de selv bor i pendlerboligen, og informere om hvem de eventuelt bor sammen med. De må også opplyse om de har egen bolig på hjemstedet, og om denne er disponibel for dem. Representantene skal melde fra til administrasjonen om det skjer permanente eller langvarige endringer i bostedsforhold på hjemstedet eller i Oslo.

Opplysningene som administrasjonen innhenter gjennom egenerklæringene, er nødvendige for å følge opp og kontrollere bruken av pendlerboligene. Informasjonen er også vesentlig for å avgjøre om fordelingen av pendlerbolig er skattepliktig for den enkelte representant, og om administrasjonen skal betale arbeidsgiveravgift for naturalytelsen.

Vår undersøkelse viser at Stortingets administrasjon ikke har etterspurt egenerklæringer fra representantene i årene 2013, 2015 og 2017, og det ble ikke sendt inn noen egenerklæringer i disse årene. I 2016 manglet det egenerklæringer fra om lag 20 prosent av representantene. Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Stortingets administrasjonen ikke har fulgt opp og kontrollert bruken av pendlerboligordningen.

Skatteetaten har i 2022 gjennomført kontroller av Stortingets pendlerboligsaker og i den forbindelse vedtatt at Stortingets administrasjon for perioden 2017–2020 må betale over 1 million kroner i økt arbeidsgiveravgift som følge av manglende innrapportering av skattepliktige fordeler. Administrasjonen ble også ilagt tilleggsskatt på 38 000 kroner for å ha gitt uriktige og mangelfulle opplysninger til skattemyndighetene. Riksrevisjonen understreker viktigheten av at Stortingets administrasjon sikrer en riktig forståelse og praktisering av skatteregelverket.

4.5 Kontrollen som skal sikre at ordningene blir praktisert i tråd med regelverket, er ikke god nok til å forebygge og avdekke feil

4.5.1 Stortingets administrasjon har hatt en mangelfull oppfølging og kontroll av om tidligere representanter har fått utbetalt korrekt fratredelsesytelse og etterlønn

Stortingets presidentskap har det overordnede ansvaret for å forvalte fratredelsesytelse og etterlønn. Presidentskapet har delegert flere oppgaver til Stortingets administrasjon,⁸ som skal kontrollere at ytelsene er korrekt utbetalt.

Undersøkelsen viser at Stortingets administrasjon ikke har hatt en tilfredsstillende oppfølging av om de som har mottatt fratredelsesytelse eller etterlønn, har annen inntekt i ytelsesperioden. Administrasjonen har ikke i tilstrekkelig grad fulgt opp at mottakerne av ytelsene har rapportert inn korrekt annen inntekt som skal avkortes i ytelsene. Konsekvensen av dette er at ytelser har blitt avkortet med for lave beløp eller ikke har blitt avkortet i det hele tatt. Flere representanter har opplyst til Riksrevisjonen at de har informert administrasjonen om inntekter, uten at dette er arkivert eller fanget opp av Stortinget.

Stortingets administrasjon har heller ikke benyttet hjemmelen i stortingsgodtgjørelsesloven til å innhente tredjepartsopplysninger fra for eksempel skattemyndighetene for å kontrollere om ytelsene er utbetalt korrekt. Administrasjonen opplyser nå at slik kontroll vil bli iverksatt. Etter Riksrevisjonens vurdering er det oppsiktsvekkende at administrasjonen ikke tidligere har gjort slike kontroller. Vi viser til at Riksrevisjonen har påpekt svakheter i oppfølging og kontroll også tidligere.

Stortingets administrasjon opplyser at ordningene for fratredelsesytelse og etterlønn i stor grad har vært tillitsbaserte, men at den over tid har utviklet et kontrollregime. Når en tredel av representantene som har mottatt fratredelsesytelse eller etterlønn har fått for mye ytelse, er det etter Riksrevisjonens oppfatning åpenbart at kontrollordningene frem til i dag ikke har fungert som de skulle.

Riksrevisjonen mener at det er sterkt kritikkverdigg at Stortingets administrasjon ikke har fulgt opp om de som har mottatt fratredelsesytelse og etterlønn, har hatt annen inntekt i ytelsesperioden, og om ytelsen har blitt korrekt avkortet. Den enkelte mottakeren av ytelsen er selvsagt på selvstendig grunnlag ansvarlig for å sikre at annen inntekt avkortes riktig.

4.5.2 Det er svakheter i Stortingets administrasjons kontroll av reiseregninger

Reising er en viktig del av hverdagen for at stortingsrepresentantene skal kunne utøve sitt verv. De reiser både for å holde kontakt med velgerne og i forbindelse med pendling til og fra Oslo. Representantene avgjør selv når og hvor de reiser i kraft av sitt verv, og de vurderer selv hvilke reiser som er nødvendige å gjennomføre.

Representanter som gjennomfører reiser for å utøve stortingsvervet, innenlands og utenlands, får dekket sine reiseutgifter. Representanter får også dekket utgifter til pendlerreiser hvis de oppfyller vilkårene for dette.⁹

Tjenestereiser for arbeidstakere skal normalt forhåndsgodkjennes av en overordnet. Stortingsrepresentanter er ikke ansatt på Stortinget i arbeidsrettslig forstand og er derfor ikke underlagt tilsvarende kontroll i forkant av reiser innenlands.

Stortingets administrasjon skal ha systemer og rutiner med innebygd internkontroll som blant annet skal sikre at økonomistyringen er organisert på en forsvarlig måte og utføres i samsvar med gjeldende

⁸ Stortingets forretningsorden med kommentarer, oktober 2021, § 9 a, side 24.

⁹ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 §§ 9 og 10.

lover og regler. Videre skal internkontrollen forebygge og avdekke misligheter og økonomisk kriminalitet.¹⁰ Administrasjonens ledelse har ansvaret for å påse at internkontrollen er tilpasset risiko og vesentlighet, at den fungerer på en tilfredsstillende måte, og at den kan dokumenteres.¹¹

Som følge av to bedragerisaker besluttet Stortingets presidentskap i 2019 å innføre utvidet etterkontroll av reiseregninger. Dette er en systematisk og analytisk kontroll som skal gjennomføres etter at reiseregningene er utbetalt. Ved å analysere storingsrepresentantenes reiser over tid, vil administrasjonen identifisere reiser som skiller seg ut og bør kontrolleres nærmere. For eksempel kan representanter som har mange reiser (høy reisefrekvens), har høye refusjonskrav eller har levert reiseregning for et stort antall kilometer med egen bil, bli valgt ut til utvidet etterkontroll av reiseregninger.

Vår undersøkelse viser at Stortingets administrasjon har gjennomført den utvidede etterkontrollen kun for deler av 2020 og ikke for 2021 og 2022.

Systematiske og analytiske kontroller er egnet for å avdekke bevisste og ubevisste feil med reiseregninger. Analyse av for eksempel bilbruk, reisefrekvens og størrelsen på refusjonskrav som grunnlag for videre kontroll vil kunne avdekke feil. Videre vil en slik kontroll kunne virke preventivt mot bevisst juks med reiseregninger.

Stortingets administrasjon har interne rutiner for å kontrollere reiseregninger og avdekke feil før utbetaling av refusjon. Med utgangspunkt i analyser har vi lagt risiko og vesentlighet til grunn når vi har valgt ut reiseregninger til kontroll. Selv om antall kontrollerte reiseregninger er begrenset sammenlignet med totalt gjennomførte reiser, viser undersøkelsen at Stortingets administrasjon ikke i tilstrekkelig grad sikrer at reiseregningene inneholder nok informasjon og har vedlagt nødvendig dokumentasjon for kontroll.

Riksrevisjonen finner det ikke tilfredsstillende at Stortingets administrasjons kontroll av reiseregninger har vært mangelfull. Feil i reiseregninger trenger ikke å være bevisste handlinger, men kan være forglemmelser og ubevisste feil fra representantenes side. Ved å ha en kontroll som fungerer godt, sikrer man at representantene får rettmessig refusjon. En god kontroll vil således være til beskyttelse for stortingsrepresentantene. For å bevare tilliten til systemet og sikre at fellesskapets midler blir brukt på en forsvarlig og hensiktsmessig måte, er det viktig at reiseregningene til stortingsrepresentantene blir behandlet riktig.

Representanter som er pendlere, får pendlerdiett for de døgnene de oppholder seg i pendlerboligen i forbindelse med utøvelsen av stortingsvervet.¹² Fra 1. januar 2018 ble skatteloven endret og pendlerdiett ble skattepliktig.¹³ Før 2018 var det ikke skattepliktig for pendlerdiett.

Vår undersøkelse viser at Stortingets administrasjon i perioden fra 1. januar 2018 til 22. juni 2018 ikke trakk skatt av representantenes pendlerdiett selv om den var skattepliktig. Til sammen har Stortingets administrasjon utbetalt nærmere 700 000 kroner i diett som det ikke er trukket skatt for.

4.5.3 Manglende arkivering svekker rettssikkerheten til representantene og gjør etterkontroll vanskelig

Stortinget er ikke underlagt arkivloven.¹⁴ Likevel har Stortingets administrasjon nedfelt i rutinene for fratredelsesytelse og etterlønn at all korrespondanse mellom Stortingets administrasjon og representantene som søker om eller mottar ytelsen, skal arkiveres på saksnummeret i arkivsystemet.

¹⁰ Økonomiregelverk for Stortingets administrasjon § 14 bokstav f og g.

¹¹ Økonomibestemmelsene for Stortingets administrasjon: kapittel 2.4.

¹² Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 10.

¹³ Skatteloven § 6-13 første ledd tredje punktum og § 5-15 første ledd bokstav q nummer 1 andre punktum.

¹⁴ Arkivloven § 5.

Rutinene sier også at dokumentasjon på eventuell oppfølging av representanten skal arkiveres på saken.¹⁵

Vår undersøkelse viser at Stortingets administrasjon ikke har arkivert all korrespondanse med mottakerne av fratredelsesyttelse og etterlønn. I flere tilfeller har vi etter samtaler med representanter fått tilsendt vesentlig dokumentasjon som Stortingets administrasjon ikke har arkivert på saken. Dette er opplysninger som etter Riksrevisjonens vurdering har betydning for størrelsen på fratredelsesyttelsen og etterlønnen som de mottar. Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at relevant dokumentasjon ikke er oppbevart for å ivareta rettighetene til representantene og sikre at etterkontroll kan gjennomføres på en betryggende måte.

4.6 Stortingets presidentskap har ikke sikret en forsvarlig styring og oppfølging av administrative saker på Stortinget

Innenfor de rammene som er vedtatt av Stortinget, har presidentskapet et overordnet ansvar for administrative saker.¹⁶ Med unntak for viktige saker, som alltid skal forelegges presidentskapet, kan presidentskapet delegerer myndighet til Stortingets direktør i administrative saker. Som understreket i Dokument 18 (2017–2018) vil «[p]residentskapet ..., i tråd med alminnelig delegeringslære, fortsatt ha et overordnet ansvar selv om det skulle velge å delegerer myndighet til direktøren».¹⁷

Riksrevisjonens undersøkelse har vist en rekke svakheter i forvaltningen av Stortingets økonomiske ordninger til representantene. Særlig gjelder dette regelverksuforming knyttet til pendlerboligordningen, fratredelsesyttelse og etterlønn, mangelfull informasjon og veiledning til representantene om ordningene og kontrollen for å sikre at ordningene blir praktisert og benyttet i tråd med regelverket.

Riksrevisjonen understreker at Stortingets presidentskap som Stortingets øverste administrative myndighet, skal sikre at det er etablert en forsvarlig styring og oppfølging av administrative saker på Stortinget. Dette ansvaret ble tydeliggjort ved endring i Stortingets forretningsorden i etterkant av behandlingen Riksrevisjonens undersøkelse av Stortingets byggeprosjekt.¹⁸ Riksrevisjonen finner det sterkt kritikkverdig at Stortingets presidentskapet i kraft av sitt overordnede ansvar for administrative saker, ikke har sikret en bedre forvaltning av de undersøkte økonomiske ordningene.

---

¹⁵ Stortingets administrasjons rutiner for fratredelsesyttelse.

¹⁶ Stortingets forretningsorden § 9 a første ledd.

¹⁷ Dokument nr. 18 (2017–2018): 20.

¹⁸ Dokument nr. 3:12 (2016–2017).

5 Anbefalinger

Riksrevisjonen anbefaler at Stortingets presidentskapet i kraft av sitt overordnede ansvar for administrative saker sikrer

- klarhet i regelverk om Stortingets økonomiske ordninger til representantene
- at representantene får riktig og hensiktsmessig informasjon og veiledning om hvordan regelverket skal forstås
- at Stortingets administrasjon følger opp og kontrollerer bruken av pendlerboligordningen
- at Stortingets administrasjon følger opp de som mottar fratredelsesytelse og etterlønn, og sikrer at ytelsene blir korrekt avkortet
- at relevant dokumentasjon blir oppbevart for å ivareta rettighetene til representantene, og sikre at etterkontroll kan gjennomføres på en betryggende måte

Kollegiets medlem Lønnum anbefaler i tillegg

- at Stortinget gjør en fornyet vurdering av om det er hensiktsmessig at Stortinget har egne former for ytelser knyttet til kortvarig eller lengre bortfall av arbeidsinntekt enn dem som ellers følger av folketrygdloven
- at dersom Stortinget opprettholder egne ordninger for Stortingsrepresentanter som fratrer / ikke blir gjenvalgt, anbefales det at en under utforming av reglene innhenter grundig kvalitetskontroll for å sørge for at det er konsistens og presisjon i regelverket i seg selv, og at avvik fra øvrig lovgivning og praksis gjøres tydelig

6 Stortingets presidentskaps svar

Dokument 3:10 (2023–2023) *Riksrevisjonens undersøkelse Stortingets økonomiske ordninger til representanter* ble oversendt Stortingets presidentskap. Stortingets presidentskaps svar i sin helhet er vedlagt dokumentet.

Svaret fra Stortingets presidentskap følger i vedlegg 3.

7 Riksrevisjonens uttalelse til presidentskapets svar

Riksrevisjonen har ingen ytterligere merknader.

Saken sendes Stortinget.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 25. april 2023

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen

Tom-Christer Nilsen

Helga Pedersen

Tor Peder Lohne

Arve Lønnum

Jens A. Gunvaldsen

8 Bakgrunn

8.1 Om Stortinget

Stortinget er Norges nasjonalforsamling og består av 169 representanter som til sammen utgjør Norges lovgivende, bevilgende og kontrollerende forsamling. Stortingsrepresentantene innehar Norges fremste tillitsverv. Representantene er ikke ansatte på Stortinget i arbeidsrettslig forstand, og de mottar derfor ikke lønn. I stedet mottar de godtgjørelser for vervet de har. Stortingsrepresentantene velges hvert fjerde år, representerer et valgdistrikt og er normalt valgt inn fra et politisk parti.¹⁹

Stortingets presidentskap har et overordnet ansvar for administrative saker innenfor de rammer som er vedtatt av Stortinget. Presidentskapet er ansvarlig for å planlegge og tilrettelegge Stortingets arbeid, og påser at konstitusjonelle regler om forholdet mellom regjering og nasjonalforsamling etterleves. Presidentskapet velges av og blant representantene etter en forholdsmessig fordeling mellom partier, og består av Stortingets president og fem visepresidenter. Stortingets president er presidentskapets leder.

Stortingets administrasjon er den administrative delen av Stortinget. Administrasjonen ledes av Stortingets direktør, som er sekretær for presidentskapet. Presidentskapet kan delegerer myndighet til Stortingets direktør i administrative saker. Stortingets administrasjon ivaretar de administrative funksjonene som er knyttet til virksomheten Stortinget utøver som konstitusjonelt organ. Stortingets administrasjon skal sørge for at stortingsrepresentantene får tilkjent godtgjørelse og andre ytelser i samsvar med lov- og regelverk.

8.2 Vedtak fra Stortinget – mandat for undersøkelsen

Stortinget vedtok 6. januar 2022 enstemmig å pålegge Riksrevisjonen å iverksette særlige undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger, jf. Innst. 101 S (2021–2022). Vedtaket lyder i sin helhet som følger:

«Stortinget ber Riksrevisjonen om å iverksette særlige undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger, herunder om nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter har søkt om eller fått tildelt ytelser i strid med stortingsgodtgjørelsesloven eller andre regler eller retningslinjer fastsatt av Stortinget eller Stortingets presidentskap, eller i strid med inngåtte avtaler.

Undersøkelsene skal også omfatte Stortingets og Stortingets administrasjons håndtering av saker om tildeling av ytelser og forvaltningen av de økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene mer generelt.

Riksrevisjonen skal under undersøkelsene sikre at de berørtes rettssikkerhet ivaretas, herunder retten til informasjon om egen sak, kontradiksjon og etterprøvnbarhet.»

Kilde: Innst. 101 S (2021–2022), jf. stortingsvedtak 334, 6. januar 2022

¹⁹ Kort om Stortinget: <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Storting-og-regjering/kort-om-stortinget/>

Av Innst. 101 S (2021–2022) går det frem at det siktes til ordninger som gjelder økonomiske ytelser og utgiftsdekning for representantene, tjenester og naturalytelser som har en økonomisk verdi.

Av hensyn til borgernes tillit til Stortinget mener presidentskapet at det er nødvendig med en bred tilbakeskuende gjennomgang av saker som er knyttet til Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene.²⁰

8.3 Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter

Stortinget har spesifikt bedt Riksrevisjonen om å prioritere ordningene med pendlerbolig, fratredelsesytelse og etterlønn. I tillegg bes vi om å undersøke tildelingen av ytelser og forvaltningen av de økonomiske ordningene for stortingsrepresentantene mer generelt.

Faktaboks 1 gir en oversikt over de økonomiske ordningene som finnes for stortingsrepresentantene. I forbindelse med innretningen av revisjonen har vi vurdert hvilke av disse ordningene som skulle inngå i vår undersøkelse.

Faktaboks 1 Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter

- **Merkostnader ved pendling**
  - pendlerbolig
- **Kontantytelser**
  - fratredelsesytelse
  - etterlønn
  - godtgjørelse for vervet på Stortinget
  - feriepenger
  - pensjonsordning
- **Reiseutgifter**
  - tjenestereiser
  - Stortingets biltjeneste
  - besøksreiser til hjemmet for representanter med pendlerbolig
  - pendlerdiett
  - utgifter til besøksreiser for medlemmer av representantenes husstand
- **Andre ordninger**
  - forsikringer og ytelser ved dødsfall
  - velferdstiltak
  - kurs og undervisning
  - elektronisk kommunikasjon og utstyr
  - andre ytelser; for eksempel utstyr til hjemmekontor, digitale nyhetstilbud, parkering i stortingsgarasjen, bedriftshelsetjeneste

Kilde: Stortingsgodtgjørelsesloven, stortinget.no og rapporten *Revisjon av skattemessige forhold knyttet til ordninger for stortingsrepresentanter* som Advokatfirmaet Grette AS (2021) utarbeidet på oppdrag fra Stortingets administrasjon, og som ble overlevert 15. desember 2021

²⁰ Innst. 101 S (2021–2022): 1.

Vi har lagt vurderinger av *risiko og vesentlighet* til grunn når vi har besluttet hvilke andre økonomiske ordninger som skal inngå i undersøkelsen. Det vil si at vi har vurdert innretningen av ordningene, risikoen for at regelverket ikke etterleves, og både prinsipielle og økonomiske konsekvenser av eventuelle feil (vesentlighet).

Når vi vurderer risikoen for at regelverket ikke etterleves, bygger vi på

- indikasjoner på brudd på gjeldende lover og andre forskrifter som regulerer Stortingets økonomiske ordninger for representantene
- indikasjoner på manglende etterlevelse av internkontroll eller fravær av tilstrekkelige
- internkontrollsystemer
- funn identifisert i tidligere revisjoner

Riksrevisjonen har gjennom den finansielle revisjonen tatt opp mangler i internkontrollen med Stortingets administrasjon over flere år. I 2018 og 2020 tok vi blant annet opp svakheter i kontrollen av reiseregninger.

En ordning er vurdert som vesentlig dersom konsekvensene av at regelverket som gjelder ordningen, ikke etterleves, er betydelige. Når vi har prioritert hvilke ordninger som skulle undersøkes, har vi derfor tatt i betraktning

- ordninger som Stortinget kan ha interesse av eller forventninger til
- beløpsmessig verdi
- antall representanter som benytter seg av ordningen

Når vi har besluttet hvor langt tilbake i tid vi skulle strekke undersøkelsesperioden, har vi lagt vekt på at vi måtte ha tilgang til robuste revisjonsbevis. Det er utfordrende å innhente robuste revisjonsbevis langt tilbake i tid, og tilgjengeligheten til pålitelige skriftlige kilder har derfor vært avgjørende når vi har fastsatt undersøkelsesperioden for de ulike problemstillingene.

Undersøkelsen omfatter stortingsrepresentanter og vararepresentanter med en funksjonstid på minst 100 dager.

8.4 Ordninger som er omfattet av denne undersøkelsen

8.4.1 Stortingets pendlerboliger

Storingsrepresentanter som har behov for bolig i Oslo for å kunne ivareta stortingsvervet, kan søke om pendlerbolig som stilles til rådighet av Stortinget. Ordningen er ikke hjemlet i lov, men pendlerboligene tildeles etter *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger*, som er fastsatt av Stortingets presidentskap.

Representantene har siden 1996 disponert boligene vederlagsfritt,²¹ og ordningen har betydelig økonomisk verdi for den enkelte. Stortinget eier 143 møblerte leiligheter ved utgangen av 2022, og regnskapet for Stortingets administrasjon viser at ordningen, det vil si tilgangen til fri pendlerbolig, er verdsatt til rundt 12 millioner kroner.²² I perioden fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget 2021 har til sammen 271 representanter disponert pendlerbolig fra Stortinget.^{23, 24}

²¹ Dokument nr. 17 (2002–2003): 16.

²² Stortingets administrasjon, regnskapshovedbok for 2021, konto 5231 *Fri bolig til representantene* og konto 5281 *Fri kost*.

²³ Noen av disse har også disponert pendlerbolig før stortingsvalget 2009, og noen har disponert pendlerbolig etter stortingsvalget 2021.

²⁴ Oversikt mottatt fra Stortingets administrasjon, regnskapsdata, innhentede søknader og avtaler om bruk av pendlerbolig.

Vi har vurdert at det er en risiko for at regelverket på området ikke etterleves. Også media har trukket frem flere tilfeller der de har satt spørsmålsteget ved om tildelingen av pendlerbolig har vært i samsvar med regelverket.

Ligningsdata har vært en sentral kilde til informasjon i undersøkelsen. Vi har derfor ikke sett det som hensiktsmessig å undersøke representantenes bruk av pendlerboliger i 2022, da ligningen for dette året ikke er klar før i 2023.

Undersøkelsesperioden er derfor satt til de tre stortingsperiodene 2009–2013, 2013–2017 og 2017–2021.

8.4.2 Fratredelsesytelse og etterlønn

Fratredelsesytelse og etterlønn ble innført for å gi representanter som fratrer stortingsvervet, et økonomisk sikkerhetsnett i påvente av nytt arbeid.²⁵ Fratredelsesytelse og etterlønn er hjemlet i *lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter* (stortingsgodtgjørelsesloven) og ble innført i den formen vi kjenner dem i dag, 1. januar 2012.

Fratredelsesytelse

Representanter som ikke fortsetter i stortingsvervet etter valg, kan søke om *fratredelsesytelse*. Ytelsen tilsvarende 100 prosent av den faste stortingsgodtgjørelsen og kan innvilges for tre måneder.

Representanten må legge frem en egenerklæring om inntektssituasjonen for å motta ytelsen.²⁶

I perioden fra 1. januar 2012 til 31. desember 2021 har Stortingets administrasjon utbetalt totalt 32,5 millioner kroner i fratredelsesytelser til 166 representanter.²⁷

Etterlønn

Tidligere representanter som er arbeidssøkende eller tar relevant utdanning etter at perioden med fratredelsesytelse har løpt ut, kan søke om *etterlønn*. Etterlønn utgjør 66 prosent av den faste stortingsgodtgjørelsen og kan innvilges for inntil ett år. Etterlønn er forbeholdt de som kan dokumentere at de er aktivt arbeidssøkende eller gjennomfører relevant kompetanseheving. De som mottar etterlønn, må hver måned dokumentere at de oppfyller vilkårene ved å sende inn erklæring og dokumentasjon til Stortingets administrasjon.

I perioden fra 1. januar 2012 til 31. desember 2021 har Stortingets administrasjon utbetalt totalt 16,4 millioner kroner i etterlønn til 45 representanter.²⁸

Felles for begge ordningene

Det er Stortingets presidentskap som fatter vedtak om fratredelsesytelse og etterlønn etter at administrasjonen har forberedt saken. Stortingets administrasjon sørger for at utbetalingene av fratredelsesytelse og etterlønn blir avkortet dersom den mottar informasjon om at mottakerne av ytelsene har andre inntekter. For begge ordningene gjelder at utbetalingene blir avkortet dersom den tidligere representanten har annen inntekt over 5 000 kroner i perioden han eller hun mottar ytelsen.²⁹

Vi har vurdert at det er en risiko for at regelverket på området ikke etterleves. Media har også trukket frem flere tilfeller der representanter skal ha mottatt ytelsene uten avkorting selv om de har hatt annen

²⁵ Dokument 19 (2008–2009).

²⁶ Retningslinjer for fratredelsesytelse § 5.

²⁷ Stortingets administrasjon, regnskapshovedbok, konto 5024 *Fratredelsesytelse* i perioden 2012–2021.

²⁸ Stortingets administrasjon, regnskapshovedbok, konto 5025 *Etterlønn* i perioden 2012–2021.

²⁹ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 18.

inntekt. Det har videre kommet frem at Stortinget ikke har benyttet kontrollmulighetene det har til å innhente tredjepartsopplysninger i forbindelse med etterkontroll.

Ettersom de gjeldende ordningene ble innført i 2012, har vi valgt å sette undersøkelsesperioden til 2012–2021. Da ligningsdata er en sentral kilde til informasjon i undersøkelsen, har vi vurdert at det ikke er hensiktsmessig å undersøke utbetalinger i 2022, da ligningen for dette året ikke vil være klar før i 2023.

8.4.3 Storingsrepresentantens reiser

Representantene får dekket utgiftene de har når de gjennomfører *tjenestereiser* i sammenheng med utøvelsen av stortingsvervet. Representantene får også dekket utgiftene når de *pendler* mellom Stortinget/pendlerboligen og hjemstedet.³⁰ Pendlere kan videre få *pendlerdiett* for de døgnene de oppholder seg i pendlerboligene.³¹ Stortinget dekker også utgiftene når familiemedlemmer *reiser på besøk* til representanten i Oslo.³²

Stortinget har en *biltjeneste* som hovedsakelig stilles til disposisjon for presidentskapet i tjenestesammenheng. Arbeidsreiser, det vil si reiser mellom Stortinget og hjemsted/pendlerbolig, regnes i utgangspunktet som privatreiser som representanten dekker selv.

Stortingets dekning av utgifter til representantenes reiser er regulert i stortingsgodtgjørelsesloven som trådte i kraft 1. januar 2017.

I perioden 2017–2019 utbetalte Stortinget mellom 49 og 56 millioner kroner årlig for å dekke reiseutgifter. Det har vært en stor nedgang i reisekostnader i 2020 og 2021 på grunn av koronapandemien. I 2020 var kostnadene på 29,78 millioner kroner.³³

Vi anser at det er en risiko for at regelverket på området ikke etterleveres. To representanter har i de senere årene blitt dømt for grovt bedrageri for å ha levert falske reiseregninger til Stortinget.³⁴

Representantene avgjør selv når og hvor de reiser i kraft av sitt verv.³⁵ Det er opp til representantene å vurdere hvilke tjenestereiser det er nødvendig å gjennomføre.

Av hensyn til undersøkelsens omfang har vi valgt å inkludere kun én valgperiode i undersøkelsesperioden. Og av hensyn til mulighetene for å innhente data for analyse har vi satt perioden for kontroll av reiseregninger til 2018–2022. Vi har konsentrert undersøkelsen rundt Stortingets system for å kontrollere reiseregninger.

8.5 Ordninger som ikke er omfattet av denne undersøkelsen

Storingsrepresentantene får en godtgjørelse for vervet på Stortinget. Godtgjørelsen blir fastsatt av Stortinget etter innstilling fra Stortingets godtgjøringsutvalg. Godtgjørelsen blir fastsatt som et årlig beløp og blir utbetalt hver måned.³⁶ Representanter som ikke fortsetter i stortingsvervet etter valg, får utbetalt feriegodtgjørelse. Feriegodtgjørelse tilsvarende satsene som er fastsatt i hovedtariffavtalen i staten, og beregnes av godtgjørelsen det siste året i valgperioden.³⁷

³⁰ Stortinget dekker som hovedregel én pendlerreise i uken.

³¹ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 10 siste ledd.

³² De kan som hovedregel få dekket to besøksreiser i året.

³³ Stortingets administrasjons regnskap for perioden 2017–2022.

³⁴ Dom fra Oslo tingrett, 28. januar 2022, saksnummer 21-055721MED-TOSL/07; Høyesterettsdom avsagt 13. oktober 2020, saksnummer 20-097027STR-HRET.

³⁵ Foruten komite- eller delegasjonsreiser.

³⁶ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 3.

³⁷ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 14.

I 2021 utbetalte Stortinget 166,4 millioner kroner i godtgjørelse til stortingsrepresentantene. Selv om godtgjørelsene utgjør vesentlige beløp, anser vi ikke at det er noen høy risiko for at enkeltrepresentanter ikke etterlever regelverket som gjelder disse faste godtgjørelsene.

Andre økonomiske ordninger som representantene har tilgang til, er av mindre økonomisk betydning og tilsvarer ordninger som er vanlige i arbeidslivet. Dette kan være ordninger som ordinære velferdstiltak, kurs og utstyr til hjemmekontor.

Undersøkelsen omfatter derfor ikke enkeltrepresentanters bruk av disse ordningene.

Representantene kan også få tilgang til goder og velferdstiltak gjennom *tilskudd til partigruppene*. Partigruppene er egne rettssubjekter med egne regnskaper atskilt fra Stortinget. Tilskudd til partigruppene er ikke omfattet av undersøkelsen.

Revisjonen omfatter heller ikke stortingsrepresentantenes *pensjonsordning*. Det har tidligere vært rettet kritikk mot denne ordningen, men etter regelendringer i 2012 følger de stort sett den vanlige pensjonsordningen til statsansatte.³⁸ Tidligere var pensjonsordningen administrert av Stortinget, men den administreres nå av Statens pensjonskasse.

---

³⁸ Innst. 97 L (2011–2012).

9 Mål og problemstillinger

Målet med revisjonen er å undersøke om nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter har brukt Stortingets økonomiske ordninger i tråd med lov, annet regelverk og inngåtte avtaler. Videre er det et mål å undersøke hvordan Stortinget og Stortingets administrasjon har forvaltet de økonomiske ordningene for stortingsrepresentantene.

Målet belyses gjennom fem problemstillinger.

Problemstilling 1

Har nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter fått tildelt pendlerbolig fra Stortinget i tråd med det til enhver tid gjeldende regelverk og inngåtte avtaler i perioden fra og med stortingsvalget 2009 frem til stortingsvalget 2021?

Problemstilling 2

Har nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter fått fratredelsesytelse fra Stortinget i tråd med det til enhver tid gjeldende regelverk og inngåtte avtaler i perioden 2012–2021?

Problemstilling 3

Har nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter fått etterlønn fra Stortinget i tråd med det til enhver tid gjeldende regelverk og inngåtte avtaler i perioden 2012–2021?

Problemstilling 4

Har Stortinget og Stortingets administrasjon etablert et system som sikrer tilfredsstillende kontroll av stortingsrepresentantenes dekning av reiseutgifter i perioden 2018–august 2022?

Problemstilling 5

Har Stortinget og Stortingets administrasjon forvaltet de økonomiske ordningene for stortingsrepresentantene i tråd med det til enhver tid gjeldende regelverk?

Denne problemstillingen omfatter undersøkelser av hvordan Stortinget og Stortingets administrasjon har forvaltet pendlerboligordningen, fratredelsesytelse, etterlønn og dekning av reiseutgifter.

10 Revisjonskriterier

10.1 Generelle kriterier

Det følger av Grunnloven § 65 at enhver stortingsrepresentant og innkalt vararepresentant får godtgjørelse for vervet på Stortinget.

Utfyllende bestemmelser om representantenes økonomiske ordninger er gitt i stortingsgodtgjørelsesloven.³⁹ Dagens lov trådte i kraft 1. januar 2017 og har blitt endret tre ganger siden.⁴⁰ Den erstattet stortingsgodtgjørelsesloven av 16. desember 2011 med tilhørende *forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter* (stortingsgodtgjørelsesforskriften).^{41,42}

I stortingsgodtgjørelsesloven som trådte i kraft i 2017, ble det gjort relativt omfattende endringer i lovens struktur ved at noen sentrale regler i tidligere stortingsgodtgjørelsesforskrift og retningslinjer ble tatt inn i loven. Det ble også gjort noen språklige endringer og enkelte innholdsmessige endringer og presiseringer.⁴³

Stortingets forretningsorden er hjemlet i Grunnloven § 66 og er et reglement som gjelder for Stortingets arbeid. Forretningsordenen er vedtatt av Stortinget i plenum, og stortingsrepresentantene er forpliktet til å rette seg etter den.^{44,45} Forretningsordenen ble vedtatt første gang i 1815. Formelt vedtas forretningsordenen på nytt ved starten av hver stortingssesjon, men gjeldende forretningsorden bygger på en revidert versjon som ble vedtatt av Stortinget 7. juni 2012, jf. Innst. 350 S (2011–2012).⁴⁶

Som en del av Stortingets oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse av Stortingets byggeprosjekt⁴⁷, fremmet presidentskapet forslag til en tydeligere formalisering av roller og ansvar mellom Stortingets organer, jf. Innst. 406 S (2017–2018). Stortingets forretningsorden fikk blant annet ny § 9 a og § 9 b om behandlingen av administrative saker og om Stortingets direktør.

Presidentskapet har et overordnet ansvar for administrative saker innenfor de rammer som er vedtatt av Stortinget. Presidentskapet kan delegere myndighet til Stortingets direktør i administrative saker, jf. Stortingets forretningsorden § 9 a. Viktige administrative saker skal alltid forelegges presidentskapet, jf. Stortingets forretningsorden § 9 b.

Administrative saker er saker som gjelder tjenester og funksjoner i Stortinget som skal bidra til at representantene kan utføre sine politiske verv, men som ikke utgjør en del av den parlamentariske virksomheten som sådan.⁴⁸

I henhold til Stortingets forretningsorden § 76 skal representantene registrere verv og økonomiske interesser. *Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser* ble vedtatt av Stortinget 18. desember 2008. Det ble sist endret 14. juni 2018 med ikrafttreden 1. oktober 2018. I reglementet står det blant annet at representantene må registrere inntektsbringende virksomhet som utøves i tillegg til stortingsarbeidet.⁴⁹ Representantene må også opplyse om avtaler

³⁹ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016.

⁴⁰ L11.06.2021 nr. 64 i kraft 1.10.2021. L21.06.2019 nr. 33 i kraft 1.07.2019 og L21.06.2017 nr. 87 i kraft 1.01.2018.

⁴¹ Lov 16. desember 2011 nr. 61 om godtgjørelse for stortingsrepresentanter (stortingsgodtgjørelsesloven), jf. Innst. 89 L (2011–2012).

⁴² Stortingsgodtgjørelsesforskriften av 8. desember 2011, opphevet 1. januar 2017.

⁴³ Innst. 51 L (2016–2017).

⁴⁴ Innst. 350 S (2011–2012): side 1.

⁴⁵ Grunnloven § 66.

⁴⁶ Stortingets forretningsorden med kommentarer, oktober 2021, side 1.

⁴⁷ Dokument 3:12 (2016–2017).

⁴⁸ Stortingets forretningsorden med kommentarer, oktober 2021 § 9 a side 24.

⁴⁹ Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser §§ 2 til 4.

om permisjon med tidligere arbeidsgiver og lignende som gjelder i den perioden vedkommende er medlem av Stortinget.⁵⁰ Fra 1. oktober 2009 ble registerordningen obligatorisk for representantene.⁵¹

Etisk veileder for stortingsrepresentantene ble vedtatt av Stortingets presidentskap 26. mai 2016. Den ble sist endret 22. september 2021. Av veilederen går det frem

- at stortingsrepresentantene har Norges fremste tillitsverv
- at tilliten fra velgerne skal forvaltes i tråd med Grunnloven og formelt regelverk, og at det stilles høye krav til den enkelte representants integritet
- at representantene har et felles ansvar for å bevare og styrke folks tillit til Stortinget og å ivareta Stortingets omdømme og kvalitet
- at det forventes at den enkelte representanten opptrer i samsvar med formelle regler og allmenne etiske prinsipper
- at det er en selvfølge at representantene lojalt følger de lover og regler som gjelder for arbeidet på Stortinget, og at dette er særlig viktig for å ivareta legitimiteten til Stortinget, samt at representantvervet er forbundet med et særlig straffeansvar for brudd på konstitusjonelle plikter
- at representantene skal fremme allmennhetens interesser og ikke utnytte vervet til personlig vinning

10.1.1 Stortingets administrasjon – internkontroll

Stortingets administrasjon har siden 1. januar 2005 forholdt seg til Statens økonomiregelverk med tilhørende bestemmelser.⁵² I perioden 2005–2012 var Stortingets administrasjon underlagt hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Stortinget. Instruksen bygger på *reglement for økonomistyring i staten* (økonomireglementet) og *bestemmelser om økonomistyring i staten* (økonomibestemmelsene) med tilpasninger.

Stortingets presidentskap har fastsatt at Stortingets administrasjon fra 1. januar 2013 skal følge statens økonomiregelverk med tilpasninger. Økonomireglementet og økonomibestemmelsene er skrevet om for Stortingets administrasjon, slik at begrepene som benyttes i regelverket, er tilpasset den konstitusjonelle særstillingen til Stortingets administrasjon. *Økonomiregelverket for Stortingets administrasjon* (økonomiregelverket) ble sist revidert 1. januar 2020.

Stortingets administrasjon skal etter økonomiregelverket § 14 ha etablert systemer og rutiner med innebygd internkontroll, som blant annet skal sikre at økonomistyringen er organisert på en forsvarlig måte, og utføres i samsvar med gjeldende lover og regler.⁵³ Videre skal internkontrollen sikre at misligheter og økonomisk kriminalitet forebygges og avdekkes.⁵⁴

Administrasjonens ledelse har i henhold til *bestemmelser om økonomistyring for Stortingets administrasjon* (økonomibestemmelsene) kapittel 2.4 ansvaret for å påse at internkontrollen er tilpasset risiko og vesentlighet, at den fungerer på en tilfredsstillende måte, og at den kan dokumenteres. Internkontrollen skal primært være innebygd i virksomhetens interne styring.

Kontroll av utgifter og inntekter er et element i internkontrollen. Kontrollen skal sikre at inntekter, anskaffelser, tilskudd og lønn og andre lønnsopplysningspliktige ytelser blir håndtert i samsvar med gjeldende lover og regler og avtaler, og at inntekter og utgifter følges opp mot virksomhetens budsjetter og fastsatte planer. På inntektsområdet er formålet videre å sikre at virksomhetens inntekter

⁵⁰ Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser § 5.

⁵¹ Stortingets forretningsorden med kommentarer § 76.

⁵² Notat 2017/434 fra forvaltningsavdelingen / Stortingets administrasjon, *Endring i ØR og instruks i perioden 2005–2012 og etter 1.1.2013*.

⁵³ Økonomiregelverk for Stortingets administrasjon § 14 bokstav f.

⁵⁴ Økonomiregelverk for Stortingets administrasjon § 14 bokstav g.

blir korrekt fastsatt, utstedt og innbetalt, og at utestående krav blir fulgt opp. Virksomheten skal etablere systemer og rutiner som sikrer at transaksjonene kontrolleres (transaksjonskontroller).⁵⁵

I tillegg til transaksjonskontrollene skal det utføres kontroller på aggregert nivå, som avstemminger og oppfølging av budsjett. Ved avvik skal oppfølgingen omfatte kontroll av enkelttransaksjoner. Gjennomførte kontrollaktiviteter skal være dokumentert.⁵⁶

Stortingets administrasjon skal etablere rutiner for etterkontroll. Disse kan for eksempel gå ut på å følge opp budsjettet og gjennomføre stikkprøvekontroller. Etterkontrollen må sammen med transaksjonskontrollene tilpasses virksomhetens egenart, risiko og vesentlighet, slik at man foretar en avveining mot kostnader ved kontrollene. Gjennomførte kontrollaktiviteter skal være dokumentert.⁵⁷

I henhold til kapittel fem i bestemmelsene skal Stortingets administrasjon etablere systemer og rutiner som sikrer at lønn og andre lønnsopplysningspliktige ytelser blir korrekt registrert, beregnet, bokført, utbetalt og rapportert.⁵⁸ Videre skal administrasjonen registrere data som er nødvendige for at den skal kunne foreta korrekt utbetaling og rapportering av lønn og andre lønnsopplysningspliktige ytelser.⁵⁹ Kapittel fire i bestemmelsene handler blant annet om krav til oppbevaringstid. Der står det at dokumentasjon av bokførte og slettede opplysninger, inkludert lønnsjournaler, det vil si spesifikasjoner av samtlige transaksjoner per ansatt per periode, skal oppbevares i minst ti år etter regnskapsårets slutt.

10.2 Stortingets pendlerboliger

Storingsrepresentanter som under funksjonstiden har behov for bolig i Oslo for å kunne ivareta vervet som representant, kan søke om pendlerbolig som stilles vederlagsfritt til rådighet av Stortinget.^{60, 61}

Pendlerboliger tildeles stortingsrepresentantene etter *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger*, som er vedtatt av Stortingets presidentskap. Retningslinjene har vært revidert flere ganger. Retningslinjene som er relevante for vår undersøkelsesperiode, ble vedtatt 30. november 2006 og er senere endret 4. juni 2009, 18. april 2013, 14. desember 2017 og 11. desember 2021. Retningslinjene er ikke vedtatt med hjemmel i lov.

Stortingets presidentskap har det overordnede administrative ansvaret på Stortinget, blant annet for pendlerboligordningen. Ansvaret for å forvalte pendlerboligordningen og tildele boliger til representantene i henhold til retningslinjene, har siden november 2017 vært delegert til Stortingets administrasjon.^{62, 63} Frem til 2017 var det Stortingets boligkomité som hadde ansvar for å tildele pendlerboligene.^{64, 65}

Presidentskapet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra retningslinjene for tildeling av Stortingets pendlerboliger.⁶⁶

⁵⁵ Økonomiregelverk for Stortingets administrasjon: kapittel 2.5.

⁵⁶ Økonomiregelverk for Stortingets administrasjon: kapittel 2.5.4.

⁵⁷ Bestemmelsene om økonomistyring i Stortingets administrasjon kapittel 2.5.5.

⁵⁸ Økonomiregelverk for Stortingets administrasjon: kapittel 5.2.1.

⁵⁹ Økonomiregelverk for Stortingets administrasjon: kapittel 5.2.4.

⁶⁰ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* av 2009, 2013, 2017 og 2021.

⁶¹ Intervju med Stortingets presidentskap 18. januar 2023.

⁶² Svar på spørsmål om håndtering av pendlerboligsaker fra Stortingets administrasjon til Fremskrittspartiets stortingsgruppe 24. november 2021.

⁶³ Stortingets forretningsorden § 9 a tredje ledd.

⁶⁴ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* av 2013.

⁶⁵ Notat av 22. november 2017 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. *SPR - Oppdatering av retningslinjer for tildeling av pendlerboliger*.

(2017/4291)

⁶⁶ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* av 2009, 2013, 2017 og 2021.

10.2.1 Tildeling av pendlerbolig

Tildelingen av pendlerboliger til stortingsrepresentanter reguleres av de til enhver tid gjeldende retningslinjer. Vilklårene for å bli tildelt pendlerbolig har fra 30. november 2006 til 11. desember 2021 vært som følger:⁶⁷

«Stortinget eier et antall leiligheter/hybler, som skal dekke boligbehovet i Oslo for stortingsrepresentanter som under funksjonstiden er folkeregistrert eller faktisk bosatt mer enn 40 km i kjørelengde fra Stortinget.»

Behovet for pendlerbolig skal begrunnes og dokumenteres. Det er ikke klageadgang på tildelingen, men den enkelte representant kan likevel søke på nytt hvis det foreligger nye forhold eller behovet endrer seg.

Hvor en representant skal være registrert bosatt i folkeregisteret under funksjonstiden på Stortinget, er regulert i *lov om folkeregistrering* (folkeregisterloven).

Det følger av folkeregisterloven § 5-4 at stortingsrepresentanter registreres som bosatt i den kommunen der de hadde sitt bosted før de tiltrådte. Dette gjelder bare så lenge personen disponerer bolig til privat bruk under opphold i kommunen. Personens ektefelle og barn i felles husstand registreres som bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til denne boligen og ikke skattlegges under ett med personen.

Ordlyden i vilklårene for tildeling av pendlerbolig ble endret i retningslinjene fra 11. desember 2021:

«Stortingsrepresentanter som er folkeregistrert, faktisk bosatt eller selv disponerer bolig innenfor 40 km i kjørelengde fra Stortinget har ikke rett til pendlerbolig. Med 'disponere bolig' menes her at representanten gjennom et eie- eller leieforhold står fritt til å bruke hele eller deler av en bolig på daglig basis.

En representant anses likevel ikke å disponere en enhet som vedkommende eier innenfor 40 km kjørelengde fra Stortinget dersom denne i sin helhet er leid ut. Leieforholdet må være etablert på det tidspunktet det søkes om pendlerbolig.»

Opplysningsplikt

For å disponere Stortingets pendlerboliger på best mulig måte ut fra de behovene som til enhver tid foreligger, besluttet Stortingets presidentskap 25. september 2008 at hver representant som disponerer pendlerbolig, årlig skal bekrefte i et egenerklæringsskjema at representanten selv bor i pendlerboligen, og oppgi hvem andre som eventuelt bor der.^{68, 69}

Opplysningsplikten har siden 2009-utgaven av egenerklæringsskjemaet vært formulert slik:

«Dersom det skjer permanente eller langvarige endringer i bostedsforhold på hjemstedet eller i Oslo, eller endringer i pendlersituasjonen må du snarest melde fra skriftlig om dette til Stortingets administrasjon, økonomi- og administrasjonsseksjonen.»

Kravet om å melde fra om endringer i pendlersituasjonen er tatt ut i alle versjoner etter 2011, men ellers er teksten beholdt i skjemaet. Fra 2021 stilles det i egenerklæringsskjemaet for første gang

⁶⁷ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* av 2006, 2009, 2013, 2017 og 2021.

⁶⁸ Vedtak i Stortingets presidentskap 25. september 2008 (2008/3410-1).

⁶⁹ Notat av 21. september 2008 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. *Bruk av Stortingets tjenesteboliger - behov for kontrollrutiner?* (2008/3410-1).

spørsmål om representanten eier og disponerer bolig mindre enn 40 kilometer fra Stortinget. Det er også lagt til et spørsmål om boligen på hjemstedet er representantens foreldrehjem.

Disponering av pendlerboligen

Representantene som blir tildelt pendlerbolig, må skrive under på *Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter*, som gjelder hele funksjonstiden.^{70, 71} I avtalen forutsettes det at boligen benyttes av representanten og eventuelt hans eller hennes husstand. Det er ikke tillatt med fremleie og utlån av pendlerboligen. Representanten må årlig gi opplysninger til administrasjonen om hvem som bor i leiligheten, gjennom et egenerklærings skjema.

Ifølge avtalen disponerer representanten leiligheten til vedkommende fratrer stortingsvervet eller sier opp avtalen. Representanten kan også bli pålagt å flytte til en mindre leilighet dersom husstandens størrelse blir redusert i løpet av perioden.

10.2.2 Fraflytting fra pendlerbolig

Stortingsrepresentanten og andre som måtte bo i leiligheten, plikter å flytte fra pendlerboligen ved stortingsvervets slutt uten oppsigelse, jf. *Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter*.

I avtalen som gjaldt frem til 2013, var fristen for å flytte fra pendlerboligen satt til 1. september i valgåret. Fra 2013 er fristen 1. september for representanter som vet med sikkerhet at de ikke kommer til å fortsette i stortingsvervet etter valget, altså at de ikke tar gjenvalg. Når det gjelder representanter som ikke blir gjenvalgt for en ny periode, er fristen for å flytte ut senest én uke etter valgdatoen. Dersom stortingsrelaterte oppgaver tilsier at representanten må være i Oslo etter utflytting, vil han eller hun få tilbud om hotellrom. Representantene kan søke om utsatt utflyttingsdato.

Dersom en stortingsrepresentant blir utnevnt til statsråd, plikter vedkommende ifølge retningslinjene å flytte inn i den pendlerboligen som følger med vervet, senest tre måneder etter byttet. Unntak kan gjøres dersom det foreligger sterke familiemessige grunner til det, for eksempel at representantens barn må bytte skole og barnehage ved skifte av pendlerbolig.

10.2.3 Fordelsbeskatning ved pendlerbolig

Fordelen ved pendlerbolig er som utgangspunkt skattepliktig for arbeidstakere etter skatteloven § 5–1 første ledd, jf. § 5–12. Det er gjort unntak fra skatteplikten ved pendlerbolig i skatteloven § 5–15 første ledd bokstav q. Av denne bestemmelsen går det frem at arbeidsgivers dekning av dokumenterte merkostnader til bolig for personer som av hensyn til arbeidet må bo utenfor hjemmet (pendlere), ikke regnes som skattepliktig inntekt. Unntaket bygger på fradragsretten i skatteloven § 6–13, som sier at en pendler kan få fradrag for «merkostnader på grunn av fraværet» fra hjemmet.

10.3 Fratredelsesyttelse og etterlønn

Dagens ordninger med fratredelsesyttelse og etterlønn ble innført med virkning fra 1. januar 2012 gjennom stortingsgodtgjørelsesloven⁷² og stortingsgodtgjørelsesforskriften⁷³, begge fra 2011. Den nye stortingsgodtgjørelsesloven fra 2016⁷⁴ som trådte i kraft 1. januar 2017, bygger i stor grad på bestemmelsene om fratredelsesyttelse og etterlønn i 2011-loven, men på enkelte sentrale punkter er det forskjeller i det nærmere innholdet i reglene. Den 25. april 2013 vedtok Stortingets presidentskap

⁷⁰ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* av 2009, 2013, 2017 og 2021. I retningslinjer av 2009 brukes uttrykket «4-årsperioden» istedenfor «funksjonstiden».

⁷¹ Frem til 2013 undertegnet representantene *Leiekontrakt for Stortingets tjenesteboliger for representanter* fastsatt av Stortingets presidentskap 2. februar 2006. *Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter* ble fastsatt 18. april 2013 og endret 31. august 2021.

⁷² Lov 16. desember 2011 nr. 61.

⁷³ Forskrift 8. desember 2011 nr. 1265.

⁷⁴ Lov 30. desember 2016 nr. 106.

retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse og retningslinjer om praktisering av etterlønn. Disse ble først endret 23. februar 2023 og har derfor vært uendret gjennom undersøkelsesperioden.

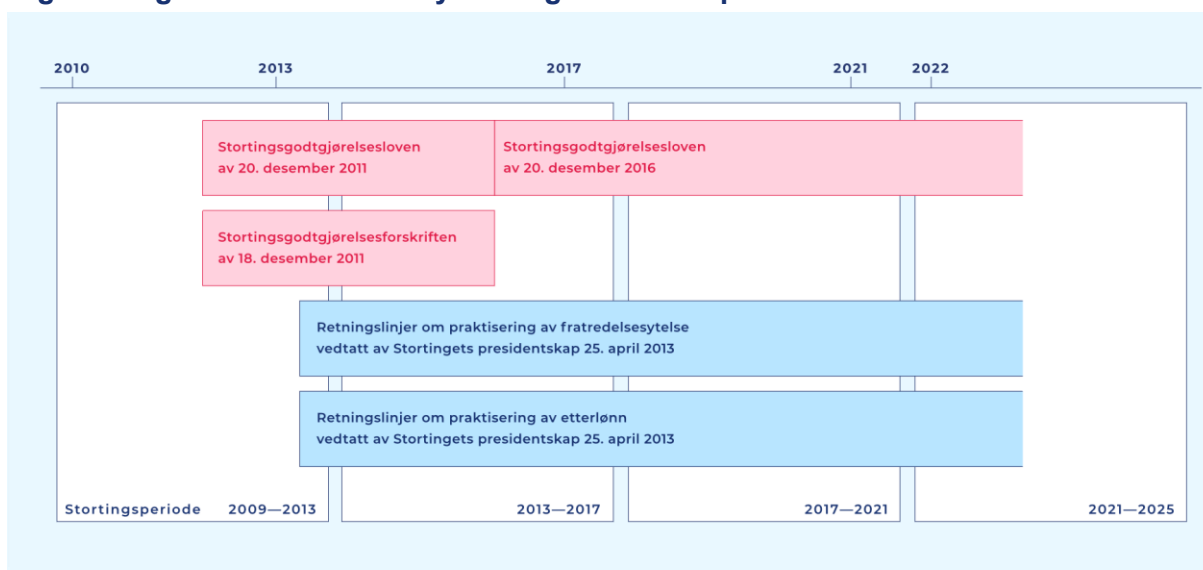
Ordningene med fratredelsesytelse og etterlønn var frem til revisjonen i 2016 dermed regulert på *tre nivåer* i regelverket: lov med tilhørende forskrift, begge vedtatt av Stortinget, og retningslinjer vedtatt av Stortingets presidentskap. Retningslinjene hadde ikke særskilt hjemmel i loven.

Ved revisjonen av loven i 2016 ble bestemmelsene som tidligere fulgte av forskriften, tatt inn i loven, og forskriften ble opphevet. De gjeldende retningslinjene fra 2013 ble videreført, og de ble samtidig gitt hjemmel i den nye loven.⁷⁵ Ved at forskriften ble opphevet, ble regelverket begrenset til to nivåer, noe som innebar en teknisk forenkling som var ment å gjøre reglene mer tilgjengelige.⁷⁶

Nedenfor blir reglene om fratredelsesytelse og etterlønn etter 2011-regelverket og etter 2016-loven i utgangspunktet omtalt samlet. Ved behov vil vi likevel skille mellom de to regelsettene. Dette er særlig aktuelt for spørsmålet om tidfesting av inntekter som fører til avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn.

Figur 2 viser en oversikt over regelverket for fratredelsesytelse og etterlønn fra 1. januar 2012 til dags dato.

Figur 2 Regler om fratredelsesytelse og etterlønn i perioden 2012–2022

Kilde: Riksrevisjonens sammenstilling

De to ordningene med fratredelsesytelse og etterlønn henger nær sammen. Overordnet skal ordningene bidra til å lette overgangen mellom å være innvalgt på Stortinget og å gå tilbake til et vanlig arbeidsliv.⁷⁷ I en overgangsperiode sikres de tidligere representantene en viss inntekt basert på den ordinære godtgjørelsen de har mottatt som stortingsrepresentant. Ordningene med fratredelsesytelse og etterlønn bærer preg av å være behovsprøvd: Dersom representanten har annen inntekt i ytelsesperioden, vil ytelsene falle bort eller bli avkortet. Dette viser at ytelsene ikke nødvendigvis sikrer det samme samlede inntektsnivået som representanten hadde da han eller hun var på Stortinget. Pensjonsutvalget, som utredet reglene som gjelder i dag, understreket at ordningene skulle fungere som et «økonomisk sikkerhetsnett» ved avslutningen av stortingsvervet.⁷⁸

⁷⁵ Innst. 51 L (2016–2017).

⁷⁶ Innst. 51 L (2016–2017): 1.

⁷⁷ Dokument 18 (2022–2023): 41.

⁷⁸ Dokument 19 (2008–2009): 58.

Det følger av regelverket at representantene «kan» tilstås fratredelsesytelse og etterlønn hvis vilkårene er oppfylt. Denne tilnærmingen er foreslått videreført av Representantordningsutvalget, som uttrykker dette slik: «Det er altså ikke en rettighet, men det skal gode grunner til for at ytelsen ikke skal innvilges dersom vilkårene ellers er oppfylt.»⁷⁹ Representantordningsutvalgets beskrivelse er dekkende også med sikte på forståelsen av ordningene etter 2011-regelverket og 2016-loven.

Reglene er utformet slik at ytelsen «skal» falle bort eller avkortes hvis vilkårene for dette er oppfylt. Som utgangspunkt er det dermed ikke opp til regelforvalteren (Stortinget) å velge om ytelsen skal falle bort eller avkortes. Saken er en annen når det gjelder tilbakebetaling av ytelse som har blitt gitt uten grunnlag, eller ytelse som var for høy. Ordlyden i bestemmelsen for slik tilbakebetaling er at ytelsen «kan» kreves tilbakebetalt hvis vilkårene for tilbakebetaling er oppfylt. I spørsmål om tilbakebetaling åpnes det med andre ord for skjønn selv om vilkårene er oppfylt.

Regelverket om fratredelsesytelse og etterlønn reiser, tatt i betraktning det store antallet enkeltsaker som er omfattet av Riksrevisjonens undersøkelse, en rekke tolknings spørsmål. Mens noen av tolknings spørsmålene har betydning for en rekke stortingsrepresentanter, kan andre spørsmål ha betydning kun for noen få. Også den konkrete anvendelsen av en bestemt forståelse av loven kan volde tvil i det enkelte tilfellet. Fremstillingen i det følgende tar ikke stilling til alle de tolknings spørsmålene som kan være aktuelle.

10.3.1 Fratredelsesytelse

Hovedregelen om fratredelsesytelse har ligget fast siden ordningen ble innført i 2012, og den står i stortingsgodtgjørelsesloven § 15 første ledd.⁸⁰ Her går det frem at stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter⁸¹ som etter valg ikke fortsetter på Stortinget, etter søknad til Stortingets presidentskap kan få fratredelsesytelse i inntil tre måneder. Ytelsen tilsvarer månedlig godtgjørelse som stortingsrepresentant fastsatt etter lovens § 3 første ledd andre punktum. Tilleggsgodtgjørelse etter § 5, eller forhøyet godtgjørelse til stortingspresidenten med flere etter § 3 første ledd første punktum, inngår ikke i beregningsgrunnlaget.

Etter lovens § 15 andre ledd kan også innkalte vararepresentanter som har møtt sammenhengende i minst tolv måneder i én valgperiode, få fratredelsesytelse etter søknad til Stortingets presidentskap. I særlige tilfeller kan Stortingets presidentskap etter søknad beslutte at en innkalt vararepresentant skal få fratredelsesytelse i inntil én måned også ved kortere møtetid.

Av lovens § 15 tredje ledd går det frem at fratredelsesytelse ikke kan innvilges for mer enn til sammen tre måneder i løpet av én og samme valgperiode.

Dersom en representant har annen skattepliktig inntekt i ytelsesperioden, kan fratredelsesytelsen avkortes eller falle bort etter reglene i stortingsgodtgjørelsesloven § 18. Dette omtales nærmere i punkt 10.3.3.

Søknadsprosedyre og opplysningsplikt

Representantene kan søke om fratredelsesytelse ved å fylle ut et elektronisk søknadsskjema på Stortingets intranett, Løveporten, eller Valgportalen, jf. retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse § 5. Søknaden skal inneholde opplysninger om inntekts- og arbeidsforhold, jf. retningslinjenes § 5 med videre henvisning til §§ 3 og 4. Alle opplysninger må dokumenteres, jf. retningslinjenes § 5 med videre henvisning til § 2.

Valgportalen

er en egen intranettside for påtroppende og tidligere representanter.

⁷⁹ Dokument 18 (2022–2023): 83.

⁸⁰ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 § 8.

⁸¹ Som fast møtende vararepresentanter regnes representanter som møter for stortingsrepresentanter som er utnevnt til statsråder, statssekretærer eller politiske rådgivere i regjeringen, eller for stortingsrepresentanter som er avgått ved døden, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 1 tredje ledd.

Stortingets administrasjon forbereder saken og skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før den sendes til presidentskapet for vedtak, jf. retningslinjenes § 6. Dersom administrasjonen under saksforberedelsene får nye opplysninger om søkeren som har avgjørende betydning for vedtaket, skal opplysningene forelegges ham eller henne til uttalelse.

Løveporten

er en egen intranettside for representanter og ansatte på Stortinget.

Etter retningslinjenes § 2 plikter den som mottar fratredelsesytelse, omgående å underrette Stortingets administrasjon om forhold som kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort. Det vises også til omtale av retningslinjene § 10 nedenfor.

Spesielt om kontroll av vilkårene for fratredelsesytelse og etterlønn

Av stortingsgodtgjørelsesloven § 17 første ledd går det frem at Stortinget kan innhente de opplysninger som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for fratredelsesytelse (og etterlønn) er eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder. Opplysninger kan blant annet innhentes fra nåværende og tidligere arbeidsgivere, pensjonsordninger, folketrygdens organer og skattemyndighetene. En tilsvarende bestemmelse fantes ikke i stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 da den ble vedtatt, men ble tatt inn som ny § 11 a ved særskilt lovvedtak i 2013 (og trådte i kraft 1. oktober 2013).

Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse og uten hinder av eventuell taushetsplikt, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 17 andre ledd.

Regler om tilbakebetaling av fratredelsesytelse

Hvis det er utbetalt ytelse uten at det var grunnlag for det, eller hvis utbetalingen er for høy, gir stortingsgodtgjørelsesloven på nærmere vilkår § 20 hjemmel for tilbakebetaling. Hjemmelen omfatter alle typer ytelse etter loven, inkludert fratredelsesytelse og etterlønn. En slik hjemmel ble opprinnelig innført i stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 § 11 b ved lovendring i 2014.⁸²

Stortingsgodtgjørelseslovens bestemmelser om tilbakebetaling er utformet etter mønster av bestemmelsene i *lov om Statens pensjonskasse*⁸³ § 44 sjette til åttende ledd og stortings- og regjeringspensjonsloven⁸⁴ § 8-5 tredje ledd.

Retningslinjene om fratredelsesytelse § 10 og retningslinjene om etterlønn § 13, begge fra 2013, inneholder også regler om tilbakebetaling. En som mottar fratredelsesytelse eller etterlønn og oppdager at han eller hun har oppgitt for lav inntekt, må underrette administrasjonen om dette omgående. Den faktiske inntekten skal dokumenteres. Ifølge retningslinjene må mottakeren omgående «tilbakebetale den del av» fratredelsesytelsen eller etterlønnen «som er feilutbetalt». Retningslinjene gir ikke noe holdbart rettslig grunnlag for tilbakebetaling i andre tilfeller eller i større omfang enn det som følger av stortingsgodtgjørelsesloven § 20 (og tidligere stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 § 11 b).

10.3.2 Etterlønn

Hovedregelen om etterlønn har ligget fast siden ordningen ble innført, og den står i stortingsgodtgjørelsesloven § 16.⁸⁵ Her går det frem at stortingsrepresentanter og faste vararepresentanter som etter valg ikke fortsetter på Stortinget, etter søknad til Stortingets presidentskap kan få etterlønn inntil tolv måneder etter at perioden med innvilget fratredelsesytelse er løpt ut. Etterlønnen utgjør 66 prosent av godtgjørelsen. Tilleggsgodtgjørelse etter § 5, eller forhøyet godtgjørelse til stortingspresidenten med flere etter § 3 første ledd første punktum, inngår ikke i beregningsgrunnlaget.

⁸² Lov 19. desember 2014 nr. 89, i kraft «straks» (det vil si fra dato for loven).

⁸³ Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.

⁸⁴ Lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringspensjonsloven).

⁸⁵ En tilsvarende bestemmelse fantes i stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 § 9.

Til forskjell fra det som gjelder for fratredelsesyttelse, er det ikke grunnlag i loven for å gi innkalte (det vil si ikke fast møtende) vararepresentanter etterlønn. I retningslinjene om praktisering av etterlønn er det presisert at etterlønn bare kan gis ved fratredelse etter stortingsvalg og umiddelbart etter at perioden med innvilget fratredelsesyttelse har løpt ut, jf. retningslinjenes § 1. Det gis ikke etterlønn ved etablering eller ny oppstart av egen virksomhet.⁸⁶

Etter retningslinjene om praktisering av etterlønn § 11 skal administrasjonen kontrollere at vilkårene for etterlønn er til stede hver måned, jf. §§ 2 til 5 og § 12. Dersom administrasjonen anser at vilkårene er oppfylt, utbetales etterlønnen i henhold til vedtaket. Dersom administrasjonen finner at mottakeren ikke oppfyller vilkårene, skal administrasjonen fremme sak for presidentskapet om opphør av etterlønnen.

Bakgrunnen for ordningen med etterlønn er nærmere kommentert i Innst. 51 L (2016–2017) av flertallet i Stortingets presidentskap. En viktig målsetting når det gjelder etterlønn, er at representanter som ikke gjenvelges, raskest mulig skal tilbake i arbeid. I innstillingen ble det pekt på at dette enkelte ganger kan være utfordrende for representantene, for eksempel fordi de ikke har den kompetansen som skal til for å gjenoppta arbeidet de hadde før de ble valgt inn på Stortinget. Flertallet i Stortingets presidentskap mente at det bør legges til rette for at tidligere representanter skal kunne vende tilbake til et arbeid som tilsvarer arbeidet de hadde før de ble valgt inn på Stortinget.

Dersom en representant har annen skattepliktig inntekt i ytelsesperioden, kan etterlønnen avkortes eller falle bort etter reglene i stortingsgodtgjørelsesloven § 18. Dette omtaler vi nærmere i punkt 10.3.3.

Søknadsprosedyre og opplysningsplikt

Representantene søker om etterlønn ved å fylle ut et elektronisk søknadsskjema på Valgportalen, jf. § 7 i retningslinjene om praktisering av etterlønn. Søknaden skal begrunnes og inneholde opplysninger om inntekts- og arbeidsforhold, aktivitetsplaner for arbeidslivet, utdanning og gjennomføringen av denne, jf. retningslinjenes § 7 med videre henvisning til §§ 3 til 5. Alle opplysninger skal dokumenteres, jf. retningslinjenes § 7.

Etter retningslinjenes § 2 har søkeren plikt til å gi opplysninger om annen inntekt og sende inn de dokumentene som er nødvendige for at Stortingets presidentskap skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen. Den som mottar etterlønn, plikter omgående å underrette Stortingets administrasjon om forhold som kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort.

Etter retningslinjenes § 12 må mottakeren i perioden med etterlønn hver måned dokumentere at han eller hun fremdeles oppfyller vilkårene etter retningslinjenes §§ 3 til 5. Mottakeren må sende inn en erklæring og dokumentasjon som angitt i §§ 2 til 5 den første i hver måned. Dersom mottakeren ikke overholder fristen, skal administrasjonen sende en påminnelse og gi vedkommende en frist på en uke til å sende inn erklæringen og dokumentasjonen. Skjer ikke dette, skal administrasjonen anta at mottakeren ikke oppfyller vilkårene, noe som innebærer at administrasjonen skal fremme sak for presidentskapet om opphør av etterlønn, jf. retningslinjenes § 12 med videre henvisning til § 11 første ledd siste punktum.

En mottaker av etterlønn som oppdager at han eller hun har oppgitt for lav inntekt, må underrette administrasjonen om dette omgående, jf. retningslinjenes § 13. Mottakeren må dokumentere den faktiske inntekten og omgående betale tilbake den delen av fratredelsesyttelsen som er feilutbetalt.

Dersom søkeren gjennomfører en nødvendig og relevant kompetanseheving, jf. retningslinjene om etterlønn § 4, kan presidentskapet kreve at vedkommende dokumenterer at han eller hun faktisk har

⁸⁶ Unntaket kom først inn i stortingsgodtgjørelsesloven i oktober 2021, men har fulgt av retningslinjene siden de ble fastsatt i 2013, jf. retningslinjenes § 3.

vært tilknyttet en utdanningsinstitusjon eller en annen kompetanseinstitusjon de månedene han eller hun har fått etterlønn, jf. § 8. Presidentskapet kan i vedtaket fastsette andre vilkår for etterlønn enn dem som følger av retningslinjenes §§ 3 og 4, jf. § 8.

Særskilt om kravet til aktivitet

I henhold til stortingsgodtgjørelsesloven § 16 tredje ledd er etterlønn forbeholdt mottakere som kan dokumentere at de er aktivt arbeidssøkende eller gjennomfører relevant kompetanseheving. Når det gjelder fratredelsesytelse, stilles det imidlertid ingen krav om at mottakeren må være aktivt arbeidssøkende eller gjennomføre relevant kompetanseheving.

Når Stortingets administrasjon skal vurdere om søkerens kompetanseheving er nødvendig og relevant, skal den legge vekt på søkerens behov for omstilling og perfektjonering i et tidligere yrke, søkerens behov for å ta opp igjen avbrutt utdanning, søkerens behov for tilleggsutdanning for å bedre mulighetene som arbeidssøker eller søkerens behov for ny utdanning, jf. retningslinjenes § 4. Kompetansehevingen må være klart rettet mot inntektsgivende arbeid. Søkeren må dokumentere at han eller hun er tatt opp ved en utdanningsinstitusjon eller annen kompetanseinstitusjon.

Spesielt om kontroll av vilkårene for etterlønn og tilbakebetaling

Bestemmelsene i stortingsgodtgjørelsesloven § 17 om innhenting av opplysninger og reglene om tilbakebetaling når det er utbetalt for mye ytelse, gjelder både for fratredelsesytelse og etterlønn, jf. punkt 10.3.1.

10.3.3 Bortfall og avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn

Regelverket har i hele undersøkelsesperioden hatt bestemmelser som sier at fratredelsesytelsen/etterlønnen skal falle bort eller avkortes hvis stortingsrepresentanten i ytelsesperioden har annen inntekt.

Bestemmelsene om bortfall og avkorting ble opprinnelig gitt i stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9. Bestemmelsene ble senere tatt inn i § 18 i stortingsgodtgjørelsesloven av 2016.

I stortingsgodtgjørelsesloven § 18 siste ledd er Stortingets presidentskap gitt hjemmel til å gi nærmere retningslinjer om bortfall og avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn. Slike retningslinjer må anses som bindende, med mindre de er i strid med stortingsgodtgjørelsesloven. Stortingets presidentskap vedtok som nevnt retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse og retningslinjer om praktisering av etterlønn den 25. april 2013. Disse retningslinjene ble videreført uendret etter at stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 trådte i kraft, og de inneholder noen bestemmelser som er av betydning ved bortfall og avkorting av ytelsene.

For å avgjøre om en inntekt skal føre til bortfall eller avkorting av fratredelsesytelse eller etterlønn, må to spørsmål besvares.

For det første: Er inntekten *av en slik art* at den etter regelverket kan føre til bortfall eller avkorting? Dette spørsmålet omtales nærmere i dette punktet.

For det andre (hvis svaret på det første spørsmålet er ja): Er inntekten *tidsmessig tilknyttet ytelsesperioden* på en slik måte at den fører til bortfall eller avkorting (jf. punkt 10.3.4)?

Reglene om bortfall og avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn har på mange punkter vært like helt siden ordningene ble innført i 2012. Reglene om hvorvidt kapitalinntekter skal medføre avkorting, har imidlertid blitt endret. Disse omtales nærmere nedenfor. Dessuten må kriteriene for tidfesting av inntekter trolig tolkes forskjellig etter 2011-regelverket og etter 2016-loven, jf. punkt 10.3.4.

Inntektskilder som kan medføre bortfall og avkorting

Både i den opphevede stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 og den gjeldende stortingsgodtgjørelsesloven § 18 brukes begrepet *annen skattepliktig inntekt* (enn fratredelsesytelse eller etterlønn etter stortingsgodtgjørelsesloven) som en ytre avgrensning av hvilke inntekter som kan føre til bortfall eller avkorting.⁸⁷ Annen skattepliktig inntekt kan omfatte en rekke ulike inntektskilder, inkludert lønnsinntekt, næringsinntekt og kapitalinntekt.

Både stortingsgodtgjørelsesloven og stortingsgodtgjørelsesforskriften avgrenser ytterligere hvilke typer annen skattepliktig inntekt som kan føre til bortfall og avkorting. Regelverket inneholder også nærmere regler om hvordan avkorting skjer for ulike typer inntekt, enten ved at «hele ytelsen faller bort», eller ved avkorting «krone for krone». Nedenfor følger en oversikt over dette.

Bortfall av ytelse

Visse typer inntekter har den særlige virkningen at «hele ytelsen faller bort», jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.⁸⁸ Det gjelder for «[b]ruttoinntekt fra hel stilling (minst 30 timer per uke) eller full pensjon (80 prosent eller mer)». For disse inntektene gir lovtæksten dessuten særlige holdpunkter for tidfestingen ved at stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a viser til «den perioden inntekten gjelder», noe som er tema i punkt 10.3.4.

Avkorting krone for krone

Hovedregelen er at «annen [skattepliktig] inntekt i ytelsesperioden» fører til at ytelsen skal «avkortes krone for krone», og som *eksempler* på slik annen inntekt (jf. ordet «herunder») nevnes «brutto lønns- og pensjonsinntekt, netto næringsinntekt og kapitalinntekt med unntak av renteinntekter» i lovtæksten.⁸⁹

Ytelsen avkortes likevel ikke dersom *annen (skattepliktig) inntekt* i hele ytelsesperioden (fratredelsesytelses- og etterlønnperiode vurdert samlet) ikke overstiger 5 000 kroner. Dersom inntekten i perioden overstiger 5 000 kroner, kommer hele beløpet til avkorting.⁹⁰

Lønnsinntekt omfattes av det som i skatterettslig sammenheng omtales som arbeidsinntekt.⁹¹ Praktisk viktige eksempler på *brutto lønnsinntekt* er

- inntekt fra deltidsstilling (mindre enn 30 timer per uke)
- godtgjørelse for styreverv
- godtgjørelse for offentlige verv

Næringsinntekt skiller seg fra lønnsinntekt ved at det er netto inntekt, det vil si inntekten etter fradrag, som er grunnlag for avkorting.

Uttrykket «netto næringsinntekt» innebærer ikke noen entydig referanse til kjente størrelser i skatteloven. Stortingsgodtgjørelseslovens forarbeider gir, som det fremgår nedenfor, heller ikke klar veiledning om hva som ligger i begrepet «netto næringsinntekt».

Skatteloven opererer, med sikte på beregning av inntektsskatt, med to inntektsbegreper: alminnelig inntekt⁹² og personinntekt.⁹³ Det kan, særlig ut fra uttalelser i forarbeidene til

⁸⁷ Inntekt som tjenes opp i utlandet eller i Norge fra en internasjonal organisasjon, regnes likevel som inntekt selv om inntekten er skattefri i Norge, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav c (og den tidligere stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav c).

⁸⁸ Den tidligere stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav a.

⁸⁹ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 18 bokstav b. Tilsvarende gjaldt tidligere etter stortingsgodtgjørelsesforskriften av 2011 § 9 bokstav b.

⁹⁰ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 18 bokstav b. Tilsvarende gjaldt tidligere etter stortingsgodtgjørelsesforskriften av 2011 § 9 bokstav b.

⁹¹ Dokument 18 (2022–2023): 49.

⁹² Skatteloven kapittel 5 flg.

⁹³ Skatteloven kapittel 12.

stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 og retningslinjene om praktisering av fratredelsesyttelse og etterlønn, spørres om uttrykket «netto næringsinntekt» må forstås som en henvisning til personinntektsbegrepet i skatteloven. Drøftelsen i det følgende begrenser seg til å gjelde næringsinntekt fra virksomhet organisert som enkeltpersonforetak.⁹⁴

Det alminnelige utgangspunktet i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b er at all «annen inntekt» (enn fratredelsesyttelse og etterlønn) skal føre til avkorting, forutsatt at inntekten er skattepliktig og tidfestes til ytelsesperioden. «Netto næringsinntekt» er i denne sammenheng bare et eksempel på en inntektstype som fører til avkorting. Inntekt fra næringsvirksomhet omfatter både inntekt fra arbeid og inntekt fra kapital.

Beregnet personinntekt fra virksomhet i enkeltpersonforetak er i dag en blanding av netto og brutto inntektsgrunnlag ved at enkelte, men ikke alle, inntekter og kostnader fra virksomheten medregnes.⁹⁵ Tidligere var beregnet personinntekt i enda større grad et bruttoinntektsbegrep. Når lovens ordlyd viser til at det er «netto næringsinntekt» som skal føre til avkorting, er det vanskelig å forstå dette som en henvisning til den beregnede personinntekten.

En uttalelse i forarbeidene til stortingsgodtgjørelsesforskriften 2011 § 9, som tilsvarende stortingsgodtgjørelsesloven 2016 § 18, kan riktignok tyde på at regelverket er ment å vise til skattelovens personinntektsbegrep, ved at det tales om «avkorting mot personinntekt», jf. Innst. 90 S (2011–2012) side 5:

«P r e s i d e n t s k a p e t går inn for at avkorting skal skje mot lønns-/næringsinntekt, pensjon og lignende. Innholdsmessig er regelen å forstå som en avkorting mot personinntekt, med andre ord inntekt som skal dekke livsopphold, eller inntekter som er relatert til en form for arbeidsinnsats. Det skal ikke foretas avkorting mot kapitalinntekter.»

En annen uttalelse i de samme forarbeidene skaper imidlertid uklarhet, blant annet ved den flertydige formuleringen «næringsinntekt eller beregnet personinntekt», jf. Innst. 90 S (2011–2012) side 9:

«Fratredelses- og etterlønnsyttelsene skal etter forslaget § 9 bokstav b avkortes krone for krone mot annen brutto inntekt i ytelsesperioden. Eksempler på inntekt som vil medføre avkorting av etterlønn etter dette alternativet vil være all lønn og pensjon, næringsinntekt eller beregnet personinntekt, inntekt fra konsulentoppdrag, styrehonorarer, og forfatterhonorarer og andre royalties. Kapitalinntekter (leieinntekt utenfor næring, passive kapitalinntekter mv.) gir ikke grunnlag for avkorting.»

Denne uklarheten er brakt videre til retningslinjene om praktisering av fratredelsesyttelse og etterlønn som ble vedtatt i 2013, hvor det i en paragraf regnes opp hva «som [regnes] som annen inntekt».⁹⁶ Der heter det i første bokstavpunkt i oppregningen:

«Som annen inntekt regnes a. *personinntekt* etter skatteloven § 12–2. Dette omfatter lønn, honorar, styregodtgjørelse, stipend, royalti, *næringsinntekt*, pensjon mv.»

De nevnte uklarhetene innebærer etter Riksrevisjonens syn at det ikke kan legges vesentlig vekt på uttalelsene i forarbeidene og det som følger av retningslinjene.

Stortingets administrasjon har i 2021, i en sak om avkorting av fratredelsesyttelse, etter en nærmere vurdering konkludert med at det riktige er å avkorte mot netto næringsinntekt, forstått som det driftsresultatet som fremgikk av representantens næringsoppgave. Etter å ha vist til at forarbeidene

⁹⁴ Skatteloven §§ 12-10 flg.

⁹⁵ Skatteloven §§ 12-11 flg.

⁹⁶ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesyttelse § 4 bokstav a; retningslinjer om praktisering av etterlønn § 6 bokstav a.

kunne tale for å avkorte mot beregnet personinntekt, viste Stortingets administrasjon til at den løsningen administrasjonen nå konkluderte med, er «lagt til grunn» deres praksis.

Slik Riksrevisjonen ser det, er det sentrale for forståelsen av begrepet «netto næringsinntekt» i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b at personinntektsbegrepet i skatteloven delvis er et bruttoinntektsbegrep. Ut fra dette og de øvrige kildene det er redegjort for, er det etter Riksrevisjonens syn ikke grunnlag for å se begrepet «netto næringsinntekt» som en henvisning til beregnet personinntekt fra næringsvirksomheten. I stedet må man, slik Stortinget har lagt til grunn, bygge på netto næringsinntekt slik denne skal beregnes i henhold til representantens næringsoppgave.

Feriepenger følger i utgangspunktet hovedregelen for «annen [skattepliktig] inntekt», det vil si at de gir grunnlag for avkorting. Et unntak er at «[d]et skal ikke avkortes mot feriepenge» som har grunnlag i stortingsgodtgjørelsesloven § 14, det vil si *feriepenger av godtgjørelsen for vervet som stortingsrepresentant*, inkludert eventuell fratredelsesytelse.^{97, 98}

Kapitalinntekter omfatter blant annet løpende inntekt fra utleie av bolig, gevinst ved salg av bolig eller andre formuesobjekter, gevinst ved salg av aksjer, aksjeutbytte og renteinntekter.⁹⁹ Slike kapitalinntekter (med unntak av renteinntekter) har vært ulikt regulert i løpet av undersøkelsesperioden. Det må skilles mellom perioden frem til lovendringen i 2017¹⁰⁰ (som trådte i kraft 1. januar 2018) og perioden etter.

Fra 1. januar 2012 og frem til 1. januar 2018 kunne kapitalinntekter generelt ikke føre til bortfall eller avkorting av fratredelsesytelse eller etterlønn. Det gjaldt både etter 2011-regelverket og etter 2016-loven slik den opprinnelig lød. I 2011-regelverket fulgte denne forståelsen opprinnelig av en innskrenkende tolkning av stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 med grunnlag i forarbeidene. Fra 2013 kom denne tolkningen til uttrykk i retningslinjene om fratredelsesytelse § 4 og retningslinjene om etterlønn § 6. I 2016-loven ble det gitt en uttrykkelig bestemmelse om denne tolkningen i § 18 første ledd bokstav d, slik at bestemmelsen lød:

«Det skal ikke avkortes mot feriepenge etter § 14 eller kapitalinntekter.»

Med virkning fra 1. januar 2018 ble stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b endret slik at kapitalinntekter (med unntak av renteinntekter) fører til avkorting krone for krone av fratredelsesytelsen eller etterlønnen:¹⁰¹

«Ytelsen skal ellers avkortes krone for krone mot annen inntekt i ytelsesperioden, herunder brutto lønns- og pensjonsinntekt, netto næringsinntekt og kapitalinntekt med unntak av renteinntekter.»

Også for kapitalinntekter gjelder den ytre avgrensningen at inntekten må være skattepliktig for at avkorting skal skje. Det innebærer for eksempel at gevinst ved salg av egen bolig ikke fører til avkorting, forutsatt at representanten selv har eid og bebodd boligen ett av de to siste årene.¹⁰²

Ordlyden i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b stiller det åpent om det er brutto eller netto kapitalinntekter som fører til avkorting. Med netto kapitalinntekter siktes det her til overskuddet etter ulike fradrag som skattyteren har krav på. Den innledende formuleringen i § 18 første ledd som viser til «skattepliktig» inntekt, trekker, i mangel av andre holdepunkter i bokstav b, i retning av at det er netto kapitalinntekter som skal føre til avkorting. Den veiledningen som Stortingets

⁹⁷ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 18 første ledd bokstav d

⁹⁸ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse § 4 bokstav d underbokstav a; retningslinjer om praktisering av etterlønn § 6 bokstav d underbokstav a.

⁹⁹ Dokument 19 (2016–2017): 38.

¹⁰⁰ Lov 21. juni 2017 nr. 87.

¹⁰¹ Den uklarheten som oppsto ved denne lovendringen som følge av at lovens § 18 første ledd bokstav d ikke ble justert, tas opp i kapittel 8.

¹⁰² Dokument 19 (2016–2017): 39; jf. Innst. 459 L (2016–2017):2, jf. side. 3.

administrasjon har gitt (i 2021) i forbindelse med leieinntekt, går ut på at netto leieinntekter skal legges til grunn. Representantordningsutvalget foreslår for øvrig presisert i lovteksten at avkorting skjer mot netto kapitalinntekt, jf. uttrykket «netto virksomhets- og kapitalinntekt» i lovforslaget § 20 tredje ledd første punktum.¹⁰³ Riksrevisjonen bygger på at det også etter gjeldende rett er netto kapitalinntekt som skal føre til avkorting.

Stortingets reglementskomité har begrunnet unntaket for renteinntekter med hensynet til likebehandling mellom vanlige spareformer. Renteinntekter anses som skattepliktig inntekt det året de opptjenes, mens verdistigningen i aksjefond (både i form av kursgevinster og utbetalt utbytte) først blir beskattet når andelene realiseres. En representant som har penger i form av bankinnskudd, ville med en regel om avkorting mot skattepliktige kapitalinntekter fått etterlønnen avkortet krone for krone mot renteinntektene. En representant som derimot har tilsvarende midler plassert i aksjefond, vil ikke få etterlønnen avkortet med mindre representanten selv aktivt velger å realisere andelene i etterlønnperioden. Reglementskomiteen ønsket derfor å unnta renteinntekter fra avkorting.¹⁰⁴

Som nevnt bestemte 2016-loven tidligere i § 18 første ledd bokstav d uttrykkelig at kapitalinntekter *ikke* skulle føre til avkorting. Ved en åpenbar forglemmelse under lovarbeidet ble ikke ordene «eller kapitalinntekt» tatt ut av unntaket i bokstav d da bokstav b ble endret.¹⁰⁵ Det forelå dermed formelt direkte motstridende utsagn om kapitalinntekter de to stedene i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd. Først fra 1. juli 2019 ble § 18 første ledd bokstav d om at det ikke skal avkortes mot kapitalinntekter, fjernet.¹⁰⁶ På bakgrunn av den klare lovgiverviljen som lå bak endringen i 2017, og at denne endringen kom senere enn den motstridende formuleringen om at kapitalinntekter ikke skulle føre til avkorting, legges det til grunn at etterlønn og fratredelsesytelse skal avkortes mot kapitalinntekter, med unntak av renteinntekter, fra 1. januar 2018.

Til tross for endringene i stortingsgodtgjørelsesloven har retningslinjene i hele perioden presisert at det *ikke* skal avkortes mot kapitalinntekter. Etter lovendringen som trådte i kraft 1. januar 2018, har retningslinjene vært i strid med lovens regulering, som utvilsomt må gå foran. Retningslinjene ble oppdatert i henhold til loven ved presidentskapets vedtak av 23. februar 2023.

Figur 3 oppsummerer reglene for kapitalinntekter i de ulike periodene.

Figur 3 Regler for avkorting mot kapitalinntekter i perioden 2012–2022

Kilde: Riksrevisjonens sammenstilling

¹⁰³ Dokument 18 (2022-2023): 90.

¹⁰⁴ Dokument 19 (2016-2017): 39.

¹⁰⁵ Innst. 394 L (2018-2019): punkt 2.4.

¹⁰⁶ Jf. lov 21. juni 2019 nr. 33.

10.3.4 Særskilt om tidfesting av inntekter

Når det gjelder alle inntektstyper som kan føre til bortfall eller avkorting av ytelsene, må man avgjøre om inntekten har en tidsmessig tilknytning til ytelsesperioden som gjør at den fører til bortfall eller avkorting av ytelsen. Særlig to alternativer peker seg ut: enten at inntekten er *opptjent* i ytelsesperioden, eller at den blir *utbetalt* i ytelsesperioden.

Det kan også tenkes at *både* inntekter som opptjenes i ytelsesperioden, og inntekter som utbetales i ytelsesperioden, skal føre til bortfall eller avkorting. En slik «både-og-løsning» har et godt stykke på vei vært gjeldende etter det tilsvarende regelverket om fratredelsesytelse for regjeringsmedlemmer mv. Der har det uttrykkelig fremgått av regelverket at inntekt som mottas i ytelsesperioden, fører til avkorting, uavhengig av om den er opptjent før eller under ytelsesperioden. I tillegg har det vært avkortet mot «inntekt fra arbeid som klart kan tilbakeføres til» ytelsesperioden, selv om inntekten først mottas senere.¹⁰⁷

Spørsmålet om det er tidspunktet for opptjening eller tidspunktet for utbetaling av inntekten som er avgjørende for om inntekten skal føre til bortfall eller avkorting av ytelsen fra Stortinget, omtales ofte som et spørsmål om tidfesting. Denne terminologien er kjent fra skatteretten. Det er likevel viktig å være oppmerksom på at tidfestingen har en vesentlig annen funksjon i regelverket om fratredelsesytelse og etterlønn enn i skatteretten. De skatterettslige prinsippene for tidfesting har den begrensede funksjonen at de er avgjørende for hvilket år inntekten skal komme til beskatning.¹⁰⁸ Etter stortingsgodtgjørelsesloven har tidfestingen betydning for hvor stor ytelse mottakeren skal ha, og om vedkommende i det hele tatt har krav på ytelsen. Representantordningsutvalget uttrykker i sin utredning, særlig med sikte på det sistnevnte tidfestingsspørsmålet, at «[d]et kan tenkes at bruk av de skatterettslige prinsippene ville gi urimelige utslag for enkelte, begge veier».¹⁰⁹

Både i innledningen til den opphevede stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 og i innledningen til den gjeldende stortingsgodtgjørelsesloven § 18 blir formuleringen «har skattepliktig inntekt i ytelsesperioden» brukt som en overordnet henvisning til hvilken inntekt som kan føre til bortfall eller avkorting. Som nevnt har formuleringen for det første betydning for hvilke typer inntekt som overhodet kan føre til bortfall eller avkorting. Ordene «har» og «ytelsesperioden» viser for det andre at inntekten tidsmessig på en eller annen måte må være tilknyttet ytelsesperioden. Ordlyden sier imidlertid ikke direkte noe om det er opptjeningen eller utbetalingen av inntekten, eventuelt en annen begivenhet, som er avgjørende.

Som følge av lovtekstens til dels begrensede veiledning, kan det være usikkert hvordan rettstilstanden er eller har vært når det gjelder tidfestingen. Formålet med de to ordningene gir heller ingen gode indikasjoner på hvordan inntekt skal tidfestes. Vi finner heller ingen generell veiledning om tidfestingen i forarbeidene, selv om det for visse inntektstyper finnes mer konkrete holdepunkter. Det er anerkjent at praksisen til det organet som forvalter et regelverk, kan ha betydning for forståelsen av regelverket. Det gjelder særlig i en situasjon hvor de øvrige rettskildene gir begrenset veiledning, slik tilfellet er her.

I det følgende vurderes tidfestingen for ulike inntektstyper nærmere. På ett punkt – andre arbeidsinntekter enn lønnsinntekt fra full stilling – kan det bli nødvendig å skille mellom rettstilstanden etter 2011-regelverket og etter 2016-loven.

Kollegiets medlem Lønnum har et delvis avvikende syn på vektleggingen av ulike rettskilder når tidfestingsspørsmålene skal drøftes. Konkret fører dette til at han trekker en annen konklusjon enn kollegiets flertall når det gjelder spørsmålet om tidfesting av *arbeidsinntekter fra annet enn hel stilling*

¹⁰⁷ Se for eksempel *Håndbok for politisk ledelse 2017* punkt 16.2.2.

¹⁰⁸ Etter skatteloven § 14-3 første ledd første punktum tidfestes arbeidsinntekt og pensjonsinntekt til «det året da beløpet utbetales eller ytelsen erlegges, eller i tilfelle på det tidligere tidspunkt da det oppstår adgang til å få beløpet utbetalt eller ytelsen erlagt».

¹⁰⁹ Dokument nr. 19 (2022–2023): 49.

etter 2016-loven. Lønnums syn fremgår samlet nedenfor, uten at han løpende kommenterer Riksrevisjonens drøftelser.

Bruttoinntekter fra hel stilling og full pensjon – stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a

Bruttoinntekter fra hel stilling er, sammen med full pensjon, underlagt den særlige bestemmelsen om «bortfall av hele ytelsen», jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.¹¹⁰ Her følger det av ordlyden i regelverket både før og etter 1. januar 2017 at slike inntekter skal medføre bortfall av ytelsen for «den perioden inntekten gjelder».

Bruttoinntekt fra hel stilling vil typisk være arbeidsinntekt fra ordinære ansettelsesforhold. Ordlyden – «den perioden inntekten gjelder» – tilsier at det avgjørende er opptjeningstidspunktet, ikke utbetalingstidspunktet: Inntekt som utbetales som oppgjør for arbeid i måned X, vil etter normal språklig forståelse antas å gjelde måned X, uavhengig av om lønnen faktisk utbetales i måned Y. Noen sikker slutning er det likevel ikke. Det er imidlertid avgjørende at bestemmelsen også konsekvent har vært forstått og praktisert slik av Stortingets administrasjon, både etter 2011-regelverket og etter 2016-loven. At de skatterettslige reglene om tidfesting legger til grunn et kontantprinsipp,¹¹¹ er ikke avgjørende, ut fra de relativt klare kildene i motsatt retning. Som nevnt innledningsvis i punkt 10.3.4 har tidfesting en vesentlig annen funksjon i regelverket om fratredelsesytelse og etterlønn enn i skatteretten, slik at det ikke uten videre kan trekkes slutninger fra det skatterettslige regelverket.

Riksrevisjonen gjør oppmerksom på at en løsning som bare bygger på opptjeningstidspunktet, avviker fra den forståelsen som generelt er lagt til grunn i tidligere utgaver av *Håndbok for politisk ledelse*, som blant annet inneholder regler om etterlønn for regjeringsmedlemmer og øvrig politisk ledelse i departementene. I disse reglene står det tydelig at inntekt som mottas i ytelsesperioden, fører til avkorting, uavhengig av om den er opptjent før eller under ytelsesperioden. I tillegg har ytelse vært avkortet mot «inntekt fra arbeid som klart kan tilbakeføres til» ytelsesperioden, selv om inntekten først mottas senere.¹¹² Riksrevisjonen kommer tilbake til betydningen av regjeringens regelverk nedenfor.

At ytelser faller bort når tidligere representanter har bruttoinntekt fra hel stilling, synes ikke å ha reist særlige spørsmål i praksis. Dette skyldes antakelig at det for denne typen inntekt normalt er et nært sammenfall i tid mellom tidspunktet inntekten opptjenes, utbetales og skattlegges. Det normale er at lønn for arbeid i hel stilling utbetales månedlig i den samme måneden som arbeidet utføres, selv om det forekommer unntak, for eksempel ved betaling for overtidsarbeid.

Riksrevisjonen legger etter dette til grunn at det bare er bruttoinntekt fra hel stilling som er *opptjent* i ytelsesperioden, som fører til bortfall.

Annen inntekt – stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b

For annen skattepliktig inntekt enn den som er omtalt i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a, gjelder som utgangspunkt bokstav b (og tidligere stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b). Avkorting av slike inntekter skal skje krone for krone. Bestemmelsen omfatter i dag inntekter fra både arbeid, kapital og virksomhet (næringsinntekt). Hva som rettslig sett er korrekt tidfesting, særlig for ulike typer arbeidsinntekter, har voldt tvil. Beskrivelsen kompliseres dessuten av at det for arbeidsinntekter må skilles mellom hva som var rettstilstanden etter 2011-regelverket, og hva som er rettstilstanden i dag, altså etter 2016-loven.

¹¹⁰ Tidligere stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav a.

¹¹¹ Skatteloven § 14-3.

¹¹² Se for eksempel *Håndbok for politisk ledelse 2017* punkt 16.2.2.

Som nevnt er praktisk viktige eksempler på arbeidsinntekt i denne sammenheng følgende:

- inntekt fra deltidsstilling (mindre enn 30 timer per uke)
- godtgjørelse for styreverv
- godtgjørelse for offentlige verv

Tidfesting av arbeidsinntekter etter 2011-regelverket

Ordlyden i stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b («har annen skattepliktig inntekt i ytelsesperioden») lest isolert er, i likhet med ordlyden i den gjeldende stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b, åpen nok til at både inntekter som er opptjent i ytelsesperioden og inntekter som utbetales i ytelsesperioden, kan føre til avkorting. Den er videre åpen nok til at én og samme type arbeidsinntekt, for eksempel styrehonorar, kan føre til avkorting *både* hvis inntekten er opptjent i ytelsesperioden *og* hvis den er utbetalt i ytelsesperioden (likevel slik at én og samme inntekt bare fører til avkorting én gang).

Ser man derimot forskriftens § 9 bokstav b i sammenheng med bokstav a, kan dette trekke i retning av at opptjeningstidspunktet er avgjørende. Vi viser til drøftingen ovenfor, hvor det fremgår at formuleringen i bokstav a om bortfall av ytelse «for den perioden inntekten gjelder», må forstås slik at opptjeningstidspunktet er avgjørende. Bestemmelsen i bokstav b *kan* leses slik at den underforstått henviser til det tidfestingsprinsippet som er formulert i bokstav a, selv om en slik lesing av lovteksten ikke er opplagt. En slik lesing støttes imidlertid av den nære saklige sammenhengen mellom arbeidsinntekt som er omfattet av henholdsvis bokstav a og b: Det er liten grunn til at inntekt fra hel stilling (bokstav a) skal føre til bortfall av ytelse ut fra når inntekten er opptjent, mens inntekt fra deltidsstilling (bokstav b) fører til avkorting ut fra når inntekten utbetales. Det er heller ikke noe som tyder på at inndelingen i en bokstav a og en bokstav b var ment å føre til ulike tidfestingsregler. Den mest nærliggende forklaringen på inndelingen er i stedet at det var behov for å skille mellom fullstendig bortfall av ytelse og avkorting krone for krone.

En uttalelse i forarbeidene til 2011-regelverket tyder på at meningen var at *både* inntekter som opptjenes i ytelsesperioden *og* inntekter som utbetales i ytelsesperioden, skulle føre til avkorting. Det heter nemlig at de foreslåtte reglene om bortfall og avkorting «er basert på regjeringens regler». ¹¹³ Regjeringens regelverk, som forarbeidene viser til, gikk den gangen ut på at både inntekt som ble mottatt i ytelsesperioden, og inntekt som først ble mottatt senere, men «klart kan tilbakeføres til» ytelsesperioden, skulle føre til bortfall eller avkorting. ¹¹⁴ Det siste alternativet, som fanger opp tilfeller hvor inntekten er opptjent i ytelsesperioden, fremstår nærmest som et tillegg til det første og skulle antakelig dekke tilfeller av omgåelse som kunne oppstå hvis bare utbetalingstidspunktet ga grunnlag for avkorting. Det er imidlertid påfallende at regelverket for stortingsrepresentantene *ikke* ble utformet på samme måten som regjeringens regelverk. Denne ulike utformingen kan skape tvil om i hvilken grad intensjonen var å følge regjeringens løsning.

Det finnes videre konkrete utsagn i forarbeidene som kan tyde på at utbetalingstidspunktet er avgjørende. Det vises til inntekt som «*oppebæres* i [ytelses]perioden», og til at ytelse mottas «samtidig som man *mottar* ordinær godtgjørelse/lønn». ¹¹⁵ Vekten av disse utsagnene er likevel begrenset, fordi de ikke inngår i noen særskilt drøftelse av tidfestings spørsmålet.

Stortingets praksis i perioden etter stortingsvalget i 2013 gir eksempler både på at utbetalingstidspunktet har vært lagt til grunn, og på at opptjeningstidspunktet kan ha vært lagt til grunn. I den grad Stortingets administrasjon i konkrete saker har uttalt seg om sin forståelse av regelverket, har den imidlertid tydelig uttrykt at utbetalingstidspunktet er avgjørende. Illustrerende i så

¹¹³ Innst. 90 S (2011–2012): 5.

¹¹⁴ Regjeringens regelverk er tatt inn i den til enhver tid gjeldende versjon av *Håndbok for politisk ledelse*.

¹¹⁵ Innst. 89 L (2011–2012): 3; Innst. 90 S (2011–2012): 6.

måte er administrasjonens saksfremlegg til Stortingets presidentskap i kjølvannet av stortingsvalget 2013, hvor det heter:

«Dersom det ikke utbetales f.eks. styregodtgjørelse i perioden oktober til desember skal det ikke foretas en avkorting. Næringsinntekt skal det imidlertid avkortes mot ved en skjønnsmessig fordeling av den årlige netto næringsinntekten.»

For styregodtgjørelse legger administrasjonen her tydelig til grunn at utbetalingstidspunktet er avgjørende for om avkorting kan skje. Et annet tilfelle fra 2013 er også illustrerende: En enkeltrepresentant ba om veiledning knyttet til mulig avkorting av arbeidsinntekt han fikk, dels som styregodtgjørelse og dels som ordinær arbeidsinntekt for et eget oppdrag han fikk fra selskapet han satt i styret for. Representanten mottok fratredelsesytelse i perioden oktober–desember 2013. Daværende avdelingssjef i Stortingets forvaltningsavdeling svarte følgende:

«Når det gjelder reglene for avkorting av fratredelsesytelsen skal dette gjøres mot annen inntekt «i ytelsesperioden». Tidspunktet for utbetaling vil dermed være avgjørende. Dersom du ikke får lønn for arbeidet før i januar [2014], må ikke dette trekkes fra i ytelsen. Jeg gjør oppmerksom på at dette er annerledes dersom oppdraget overskrider 30 timer per uke. Da vil hele ytelsen bortfalle fra tidspunktet oppdraget utføres, selv om lønnen ikke utbetales før senere.»

Det sies her tydelig at utbetalingstidspunktet er avgjørende. Man kan videre merke seg at Stortingets administrasjon tydelig bygger på at tidfestingsspørsmålet løses «annerledes» for arbeidsinntekt som var omfattet av stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b, enn for arbeidsinntekt fra hel stilling, som var omfattet av § 9 bokstav a.

Ut fra det samlede materialet ser ikke Riksrevisjonen noe grunnlag for å skille mellom styrehonorarer og andre tilfeller av arbeidsinntekt som var regulert av stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b. Slik Riksrevisjonen forstår praksisen etter 2011-regelverket, bygger den i hovedsak på at arbeidsinntekter (unntatt inntekt fra heltidsstilling) som utbetales i ytelsesperioden, gir grunnlag for avkorting.

Kort sagt mener Riksrevisjonen at 2011-regelverket, slik det ble praktisert, ga et rimelig sikkert rettslig grunnlag for å anta at arbeidsinntekter som ble *utbetalt* i ytelsesperioden, ga grunnlag for avkorting.

Spørsmålet er om også inntekter som er *opptjent*, men som ikke kommer til utbetaling i ytelsesperioden, kan gi grunnlag for avkorting. Som nevnt finnes det uttalelser i forarbeidene som peker på utbetalingstidspunktet. Dessuten har Stortingets administrasjon i sin praksis etter vedtakelsen av 2011-loven, når de har anvendt regelverket i enkeltsaker, uttalt seg tydelig om at det er utbetalingstidspunktet som er avgjørende. Dette går også frem i sitatene ovenfor. Riksrevisjonen tilføyer at standpunktet om at det «ikke [skal] foretas en avkorting» basert på annet enn at det *utbetales* styregodtgjørelse i ytelsesperioden, må ses på som utslag av at Stortinget rettslig sett mente at det ikke var adgang til å avkorte basert på at ytelsen er opptjent i ytelsesperiode. Standpunktet kan med andre ord ikke ses på som utslag av at det var hjemmel for avkorting, men at Stortinget kunne velge å la være. Som nevnt innledningsvis i punkt 10.3 åpner ikke regelverket her for noe skjønn fra Stortinget; ytelsen «skal» falle bort eller avkortes hvis vilkårene for dette er oppfylt.

En innvending mot å legge avgjørende vekt på det standpunktet praksisen bygger på, er riktignok at det kan være tvilsomt om det er i tråd med intensjonen om å følge regjeringens tilsvarende regelverk. Riksrevisjonen mener likevel at det rettslig sett er et for spinkelt grunnlag til å si at også inntekter som var opptjent i ytelsesperioden, men som kom til utbetaling senere, kunne føre til avkorting. Det gjelder særlig fordi en slik forståelse gjennomgående ville kunne være til ugunst for dem som ble rammet av

den. At Stortinget senere, etter et nytt lovgrunnlag (2016-loven), har lagt et opptjeningsprinsipp til grunn, kan i denne sammenheng ikke ha betydning.

Konklusjonen er etter dette at arbeidsinntekter etter 2011-regelverket skulle tidfestes slik at bare inntekter som *utbetales* i ytelsesperioden, fører til avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn. Riksrevisjonen har her som nevnt lagt avgjørende vekt på Stortingets praksis, som bygger på utbetalingstidspunktet, og som videre er basert på en oppfatning om at det ikke var hjemmel for å avkorte ytelser mot arbeidsinntekter som var opptjent, men ikke utbetalt, i ytelsesperioden.

Tidfesting av arbeidsinntekter etter 2016-loven

Ordlyden i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 er tilnærmet identisk med ordlyden i stortingsgodtgjørelsesforskriften av 2011 § 9. I forarbeidene til stortingsgodtgjørelsesloven § 18 uttales følgende:¹¹⁶

«Bestemmelsen viderefører forskriften § 9, med enkelte språklige endringer som ikke skal endre innholdet, og gir felles regler for bortfall og avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn. Avkorting skal skje mot lønns- og næringsinntekt, pensjon og lignende. Det vises til Innst. 90 S (2011–2012) side 5–6.»

Når ordlyden i henholdsvis loven og forskriften og denne forarbeidsuttalelsen ses i sammenheng, gir disse kildene i utgangspunktet sterke argumenter for å konkludere likt i spørsmålet om tidfesting etter 2011-regelverket og etter 2016-loven, også når det gjelder arbeidsinntekter (inkludert lønnsinntekt fra deltidsstilling, styrehonorar og honorar for offentlige verv). Uttalelsen i forarbeidene sier riktignok ikke noe særskilt om tidfestingsspørsmålet, men handler generelt om bortfall og avkorting. Det overordnede budskapet om videreføring av bestemmelsen med samme innhold som tidligere, virker likevel tydelig, og tidfestingen er et helt sentralt element i reglene om bortfall og avkorting.

Som nevnt har praksisen etter 2011-regelverket i alle fall i hovedsak gått ut på at utbetalingstidspunktet er avgjørende for om arbeidsinntekt fører til avkorting. At ikke også opptjeningstidspunktet har blitt vektlagt i praksis, kan ha sammenheng med at det er uklart i hvilken grad intensjonen var å følge regjeringens daværende regelverk, og at Stortingets regelverk ble formulert på en annen måte enn regjeringens regelverk.

Etter det Stortingets administrasjon har opplyst, kan oppfatningen om hva som er riktig lovanvendelse på området, ha endret seg fra 2013/2014 til praksis etter 2016-loven. Om dette skyldes at Stortinget ikke var klar over sin egen tidligere praksis, eller om det allerede fra vedtakelsen av 2016-loven var uttrykk for en bevisst avstandstaken til tidligere praksis, er ikke klart for Riksrevisjonen.

Derimot har både medlemmer av Stortingets presidentskap og Stortingets administrasjon nå gitt tydelig uttrykk for hvordan de har forstått stortingsgodtgjørelsesloven § 18 helt fra bestemmelsen trådte i kraft i 2017: Det som er avgjørende for om en inntekt fører til avkorting, er om inntekten er opptjent i ytelsesperioden. Som begrunnelse for dette er det vist til formuleringen i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a («for den perioden inntekten gjelder»), og at denne formuleringen også er relevant for forståelsen av bokstav b. Det er også vist til at opptjeningstidspunktet er det tolkningsalternativet som i minst grad åpner for omgåelse av regelverket. Selv om et slikt standpunkt ikke kan ha samme tyngde som en dokumentert konsekvent praksis over tid, kan det likevel være grunn til å legge en viss vekt på den i alle fall fremover i tid.

Slik Riksrevisjonen ser det, er det et klart spenningsforhold mellom ulike argumentkilder: På den ene siden har Stortingets presidentskap i lovens forarbeider uttalt at den nye loven «viderefører forskriften § 9», og at de språklige endringene i den nye loven ikke skulle endre innholdet. Gitt den praksisen

¹¹⁶ Innst. 51 L (2016–2017): 13.

som ble ført etter 2011-regelverket, kan dette tale for utbetalingstidspunktet. På den andre siden gir Stortinget nå uttrykk for en annen oppfatning (opptjeningstidspunktet).

Dersom Stortingets praksis etter 2016-loven konsekvent og i hele lovens virketid lot opptjeningstidspunktet være avgjørende, i samsvar med det Stortinget nå uttrykker som riktig forståelse av loven, kunne det vært et argument for at opptjeningstidspunktet er avgjørende. Riksrevisjonen er imidlertid i tvil om dette er en dekkende beskrivelse av praksisen etter 2016-loven. Som nevnt la Stortingets administrasjon i sitt saksfremlegg for presidentskapet i 2013 uttrykkelig til grunn at hvis «det ikke utbetales f.eks. styregodtgjørelse i perioden oktober til desember skal det ikke foretas en avkorting». En identisk formulering ble brukt i tilsvarende saksfremlegg i 2017, det vil si etter den nye loven. I 2021 ble en lignende formulering brukt i saksfremlegget. Saksfremleggene i 2017 og 2021 kan tyde på at praksisen fortsatt bygde på den rettslige forståelsen at utbetalingstidspunktet er avgjørende. For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at saksfremlegget er et internt dokument i Stortinget som ikke har vært allment tilgjengelig.

Fra 2021 synes praksisen konsekvent å ha bygd på opptjeningstidspunktet, i samsvar med det Stortingets presidentskap og administrasjonen nå gir uttrykk for som sitt syn på lovforståelsen.

Siden forarbeidene til 2016-loven taler om videreføring, kunne det i utgangspunktet gi grunn til å se hen til og legge vekt på praksis også etter den eldre loven. Ser man praksis etter 2011-regelverket og 2016-loven under ett, er imidlertid det samlede inntrykket at praksisen over tid har vært sprikende eller uklar. Dette gjør at den rettslige betydningen av praksisen blir mindre enn den ellers ville vært. I korte trekk kan praksisen beskrives som at utbetalingstidspunktet tidligere har dominert, mens opptjeningstidspunktet nå praktiseres konsekvent. I en mellomfase mellom praksisen etter 2011-regelverket og nåværende praksis etter 2016-loven er det mer uklart hvordan stillingen har vært. I en slik situasjon kan praksisen i seg selv ikke tillegges særlig vekt.

På ett punkt må praksisen likevel få særlig betydning: Det er ikke holdepunkter for at Stortingets praksis på noe tidspunkt for samme inntektstype har bygd på at *både* opptjening i ytelsesperioden og utbetaling i ytelsesperioden vil føre til avkorting. Det innebærer at ett av kriteriene må velges for en og samme type inntekt. Det gjelder etter Riksrevisjonens syn selv om regjeringens parallelle regelverk har bygd på en «både-og-løsning» som omtalt tidligere.

Slik Riksrevisjonen ser det, får skatterettslige tidfestingsprinsipper ikke noen avgjørende betydning for spørsmålet om hvilket tidfestingsprinsipp som gjelder for arbeidsinntekter. Riktignok er det på flere andre punkter i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 forbindelseslinjer til skatterettslige begreper. Det finnes imidlertid ingen konkrete holdepunkter i forarbeidene til 2011-regelverket eller i forarbeidene til 2016-loven slik den opprinnelig ble vedtatt, for at skatterettslige regler om tidfesting av arbeidsinntekter har hatt noen direkte betydning. Heller ikke forarbeidene til lovendringen som i 2017 gjorde at kapitalinntekter (unntatt renteinntekter) fører til avkorting,¹¹⁷ er av betydning, selv om disse forarbeidene går inn på skatterettslige prinsipper for tidfesting. Det skyldes dels at denne lovendringen er begrenset til å gjelde nettopp kapitalinntekter, dels at endringen kom etter 2016-loven slik den opprinnelig ble vedtatt.

Riksrevisjonens syn på rettskildene kan etter dette sammenfattes slik:

- Ordlyden i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b lest isolert stiller det åpent om det er opptjening eller utbetaling av en arbeidsinntekt i ytelsesperioden som er avgjørende for om den fører til avkorting i ytelsen fra Stortinget. På grunn av den nære saklige sammenhengen mellom de to bestemmelsene, er det ved tolkningen av bokstav b, når det gjelder arbeidsinntekter, grunn til å se hen til bokstav a. Uttrykket «den perioden inntekten gjelder» i bokstav a trekker

---

¹¹⁷ Se omtale i punkt 10.3.3.

dermed i retning av at opptjeningstidspunktet er avgjørende, også etter bokstav b. Forarbeidene inneholder ikke konkrete utsagn som viser at det har vært meningen å bygge på forskjellige tidfestingsprinsipper for arbeidsinntekter avhengig av om inntektene er omfattet av bokstav a eller bokstav b. Argumentene i punktet her taler med tyngde for at opptjeningstidspunktet må legges til grunn.

- Formålet med reglene om fratredelsesytelse og etterlønn gir ikke tydelige holdepunkter for valg av tidfestingsprinsipp. Reglene skal bidra til å lette overgangen mellom å være innvalgt på Stortinget og å gå tilbake til et vanlig arbeidsliv. Det skjer ved at de tidligere representantene i en overgangsperiode sikres en viss inntekt basert på den ordinære godtgjørelsen de mottok som stortingsrepresentant.
- Det er ikke grunn til å legge særlig vekt på at skatterettslige regler om tidfesting av arbeidsinntekt tilsier at utbetalingstidspunktet er avgjørende.
- Forarbeidene viser til at 2011-regelverket skulle videreføres. Avgjørende for forståelsen av 2011-regelverket var en praksis som i hovedsak bygde på at utbetalingstidspunktet alene skulle være avgjørende. Det tilsier at utbetalingstidspunktet er avgjørende også etter 2016-loven. Betydningen av praksis etter den eldre loven svekkes imidlertid av at den bygger på en diskutabel forståelse av det daværende regelverket. Betydningen svekkes ytterligere av at praksis etter 2011-regelverket og 2016-loven sett under ett har vært sprikende og uklar. Dette taler for at forarbeidenes standpunkt om videreføring ikke kan få avgjørende betydning.

Uten at det har avgjørende betydning, nevner Riksrevisjonen som et argument at tidfesting basert på opptjeningstidspunktet er den løsningen som best sikrer mot omgåelser, slik Representantordningsutvalget også er inne på.¹¹⁸ Utvalget mener også at tidfesting basert på opptjeningstidspunktet er den løsningen som vil være den beste i et revidert regelverk, for alle typer inntekter som kan føre til avkorting.¹¹⁹

Riksrevisjonen ser at det, med utgangspunkt i ordlyden i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b (inkludert innledningen), finnes flere gode argumenter for at utbetaling i ytelsesperioden er avgjørende for om en arbeidsinntekt fører til avkorting i fratredelsesytelsen eller etterlønnen. Det gjelder særlig hvis skatterettslige tidfestingsprinsipper vektlegges. Som nevnt synes dessuten praksis etter 2011-regelverket i hovedsak å ha bygd på at det er arbeidsinntekt som utbetales i ytelsesperioden, som førte til avkorting. Et overordnet budskap i 2016-lovens forarbeider var dessuten at de eldre reglene om bortfall og avkorting skulle videreføres.

For sin del finner Riksrevisjonen grunn til å legge størst vekt på den løsningen som følger av å se ordlyden i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b og bokstav a i sammenheng. Det gjelder ikke minst på grunn av den nære saklige sammenhengen det er mellom arbeidsinntekter etter de to bestemmelsene. Riksrevisjonens konklusjon, under en viss tvil, er at arbeidsinntekter etter 2016-loven skal tidfestes slik at bare inntekter som *opptjenes* i ytelsesperioden, fører til avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn.

Konklusjonen er sikrest med sikte på hva som er rettsstilstanden per i dag (fra og med stortingsvalget 2021). Dette har sammenheng med at denne rettsoppfatningen nå er tydelig begrunnet og kommunisert fra Stortinget, og at praksis nå konsekvent bygger på dette tidfestingsprinsippet. Går man tilbake til tiden rundt stortingsvalget i 2017, blir konklusjonen mer usikker. Det skyldes særlig at Riksrevisjonen ikke har funnet praksis i noe omfang som gir grunnlag for sikre slutninger om hvilket rettslig syn Stortinget har bygd på.

Et annet spørsmål enn selve tidfestingen er hvordan arbeidsinntekt i form av opptjent styrehonorar og honorar fra verv skal fordeles på opptjeningsperioden. Dette vil kunne avhenge av flere forhold, blant annet hvordan honoraret beregnes. I de tilfeller der honoraret er knyttet til antall møter, har Stortingets

¹¹⁸ Dokument 18 (2022–2023): 50.

¹¹⁹ Dokument 18 (2022–2023): 50.

administrasjon avkortet ytelsen mot honoraret for antall møter i ytelsesperioden. Når honoraret ikke er knyttet til antall møter, har administrasjonen foretatt en skjønnsmessig fordeling av inntekten i året da ytelsesperioden fant sted, med 1/12 på hver måned. Riksrevisjonen legger til grunn denne forståelsen.

Særmerknad fra Lønnum - særlig om brutto lønnsinntekter fra mindre enn hel stilling

«Kollegiets medlem Lønnum mener at både presidentskapets og Riksrevisjonens vurderinger av for hvilke tidsrom inntekter må være konstatert eller kommet i etter 2016, har fått et for frirettslig preg. Etterfølgende lovgiveruttalelser (hvis man kan anse presidentskapet som representant for lovgiver) og presidentskapets/Stortingets administrasjons praksis, samt rettsskapende formålsbetraktninger har fått for stor vekt på bekostning av en nokså klar lovtekst. Den fremste rettskilde er normalt loven.

Det er stortingsgodtgjørelsesloven, nå senest § 18, som er den relevante lovtekst som Stortinget og de berørte har å forholde seg til. De inntekter som en tidligere representant har mens hun/han har fratredelsesytelse eller etterlønn, skal trekkes fra i de sistnevnte ytelser så langt det følger av § 18 eller tilsvarende tidligere bestemmelser for vedkommende perioder. Bestemmelsen lyder, sakset fra lovdata (min understrekning):

«§ 18. Bortfall og avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn

Dersom en representant har annen skattepliktig inntekt i ytelsesperioden, skal fratredelsesytelse og etterlønn bortfalle eller avkortes etter følgende regler:

- a. Bruttoinntekt fra hel stilling (minst 30 timer per uke), eller full pensjon (80 prosent eller mer), medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder.
- b. Ytelsen skal ellers avkortes krone for krone mot annen inntekt i ytelsesperioden, herunder brutto lønns- og pensjonsinntekt, netto næringsinntekt og kapitalinntekt med unntak av renteinntekter. Ytelsen avkortes likevel ikke dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden (fratredelsesytelses- og etterlønnperiode vurdert samlet) ikke overstiger 5 000 kroner. Dersom inntekten i perioden overstiger 5 000 kroner, kommer hele beløpet til avkorting.
- c. Inntekt som opptjenes i utlandet eller i Norge fra internasjonal organisasjon, regnes som inntekt etter bokstav b selv om inntekten er skattefri i Norge.
- d. Det skal ikke avkortes mot feriepenger etter § 14 [lovdata.no]. Stortingets presidentskap gir nærmere retningslinjer om bortfall og avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn.»

Når lovtekstens utgangspunkt i første ledd, tar utgangspunkt i «skattepliktig inntekt i ytelsesperioden», går det etter dette medlems syn ikke å koble fra de tidfestingsprinsipper som gjelder vedkommende skattepliktige inntekt. Det går følgelig ikke å:

- splitte «skattepliktig inntekt» og «ytelsesperioden».
- frikoble skatterettslige periodiseringsprinsipper fra begrepet «skattepliktig inntekt».

Ved anvendelsen av loven kan man ikke hoppe over lovens utgangspunkt i første ledd, som dernest går igjen i hele bestemmelsen. Både 1 setning i første ledd og dens bokstav b bruker skatterettslige begreper og knytter endog disse til «perioden». Da kan man ikke uten klare holdepunkter gå bort fra skatterettslige periodiseringsprinsipper. Hvis det ikke er noen «skattepliktig inntekt», er det egentlig ikke noe å trekke fra.

Kontante ytelser til person er i skatteretten ikke skattepliktige før de utbetales. Det gjelder såvel lønn som honorarer og styregodtgjørelser etc. Hva gjelder sistnevnte ytelse, vil en person ofte ikke engang ha krav på ytelsen før den faktisk er besluttet av kompetent organ. Hvis beslutningen om godtgjørelse kommer etter «ytelsesperioden», er det ikke noe å motregne i ytelser i «ytelsesperioden».

For næringsinntekter er det motsatt. Der gjelder i skatteretten opptjeningsperioden som periodisering, selv om inntektene kommer til utbetaling senere. Pkt. b i lovtteksten ovenfor har reelt en kobling til skatteretten gjennom «netto næringsinntekt». Mens lønn skal trekkes fra brutto, er næringsinntekt en netto inntekt i perioden. Dette forutsetter et regnskap, som i sin tur forholder seg til realisasjonsprinsippet, dvs. opptjeningstiden. Etter dette medlems syn må en fortsatt forholde seg til «ytelsesperioden», ikke det kalenderår en hadde ytelser og slike inntekter med mindre det dreier seg om ytelser i hele året. Igjen ser vi at stortingsgodtgjørelsesloven følger skatterettens periodisering, og må knyttes til ytelsesperioden.

Vi ser det samme i bokstav d om feriepenge fra Stortinget etter lovens § 14. Disse skal ikke trekkes fra i etterlønn og fratredelsesyttelse. Uten bokstav d ville feriepenge som utbetales i ytelsesperioden, være «skattepliktig inntekt i ytelsesperioden» og gått til fradrag i ytelser når man bruker skatterettens periodisering. Derfor var det nødvendig å gi en bestemmelse om at feriepenge ikke skal trekkes fra. Hvis det hadde vært slik at opptjeningstiden var avgjørende, ville man ikke trengt bokstav d. Feriepengene er jo opptjent før en fikk fratredelsesyttelse.

Dette medlem viser også til at skatterettens periodiseringsregler ikke er skapt uten gode grunner. Den viktigste er sammenheng mellom inntekt og belastning. Hvis en skulle betalte skatt av lønn som ikke er utbetalt, har en ikke penger å betale skatt med. Formålet med etterlønn og fratredelsesyttelse er å sikre livsoppholdet i en periode. Hvis en i denne perioden må trekke fra inntekter en ikke har fått, vil det ikke være likviditet nok å leve av. Det er altså tilstede de samme hensyn som i skatteretten.

Dette medlem mener også man bør være forsiktig med lovtolkninger som fjerner seg fra lovens direkte ordlyd, når det går i enkeltpersoners disfavør.

Dette medlem mener også formålsbetraktninger kan være relevant og mener det er påfallende at reglene ikke klarere uttrykker hvilke omgørelser en ønsker å sperre mot. Det er herunder påfallende at regelverket ikke fanger opp ganske opplagte omgørelsesmuligheter som tidligere er blitt gjenstand for høylytt kritikk. Det hadde etter dette medlems syn vært relativt enkelt å fange opp typiske omgørelsesmuligheter i lovtteksten eller å ta inn en såkalt gjennomskjæringsmulighet. Når lovgiver ikke har gjort dette, bør en ikke i etterpåkløskapens lys la sin frustrasjon over et regelverket gå utover enkelrepresentanter. Det naturlige er å klargjøre reglene og forøvrig konsentrere seg om de avdekkede misbrukstilfeller.»

Næringsinntekt

På samme måte som for lønnsinntekter fra deltidsstilling, styrehonorarer og lignende, åpner ordlyden i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b¹²⁰ i prinsippet både for at næringsinntekt som er opptjent i ytelsesperioden og næringsinntekt som utbetales i ytelsesperioden, kan føre til avkorting.

Forarbeidene til stortingsgodtgjørelsesforskriften har uttalelser av betydning for tidfestingen av næringsinntekt. Stortingets presidentskap fremhevet her at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor

¹²⁰ Jf. tidligere stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b.

mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal falle inn under ytelsesperioden, ettersom netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis. Presidentskapet uttalte så:¹²¹

«Tidfestingen av hvor mye av samlet næringsinntekt som skal henregnes til ytelsesperioden kan by på utfordringer, idet netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis. Presidentskapet ser for seg at en i disse tilfellene må basere den inntekten som skal ligge til grunn for avkortning, på en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle.»

Uttalelsen forutsetter at avkortingen av en ytelse er basert på den netto næringsinntekten som skattemyndighetene fastsetter på årsbasis. Et viktig ledd i denne inntektsfastsettingen er at inntekten skatterettslig tidfestes etter realisasjonsprinsippet, hvor det avgjørende i praksis normalt er når inntekten opptjenes («når skattyteren får en ubetinget rett til ytelsen»), jf. skatteloven § 14-2. Indirekte får dette den konsekvensen at avkortingen skjer ut fra hvilken inntekt som er *opptjent* i ytelsesperioden.

Stortingets praksis synes uansett å ha bygd på at opptjeningstidspunktet danner utgangspunkt for hvilke næringsinntekter som skal føre til avkortning. Denne praksisen, sett i sammenheng med lovens ordlyd og forarbeidene, må etter Riksrevisjonens vurdering bli avgjørende for tidfestingsspørsmålet.

Konklusjonen er at *opptjeningstidspunktet*, og ikke utbetalingstidspunktet, blir avgjørende for om en næringsinntekt skal føre til avkortning i fratredelsesytelse eller etterlønn.

Det er kun inntekt som kan tidfestes til ytelsesperioden, som skal føre til avkortning. Når det gjelder næringsinntekt, fastsettes denne på årsbasis. Stortingets administrasjon opplyser at den i praksis har tatt utgangspunkt i den totale næringsinntekten som har blitt fastsatt for det aktuelle året, og delt denne på tolv måneder. Deretter har administrasjonen avkortet ytelsen forholdsmessig for de månedene (eller deler av en måned) representanten har mottatt fratredelsesytelse eller etterlønn. Denne måten å gjøre det på kan ha enkelte uheldige utslag, for eksempel for selvstendig næringsdrivende som utfører sesongavhengig arbeid eller tjenester, og der opptjeningen strengt tatt ikke skjer i ytelsesperioden. Presidentskapets forutsetning i forarbeidene, gjengitt foran, om at totalinntekten i året skal fordeles «skjønnsmessig ... i det konkrete tilfellet», åpner imidlertid for at fordelingen kan praktiseres fleksibelt, til forskjell fra en rent matematisk eller forholdsmessig fordeling. Formuleringen fra forarbeidene er fulgt opp i retningslinjene fra 2013 om praktisering av fratredelsesytelse § 3 fjerde ledd og etterlønn § 5 fjerde ledd, hvor det begge steder heter at ytelsen skal avkortes mot næringsinntekt «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året». Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten som skal komme til avkortning i ytelsen.

Kapitalinntekt

Som nevnt i punkt 10.3.3 var det først fra 1. januar 2018 at kapitalinntekter (unntatt renteinntekter) kunne føre til avkortning i fratredelsesytelse og etterlønn.

Kapitalinntektene er i loven behandlet i den delen av regelverket som også behandler blant annet inntekt fra deltidsstilling. Det kunne i utgangspunktet tale for at tidfestingsspørsmålet ble løst etter samme prinsipp, det vil si at opptjeningstidspunktet er avgjørende. Når utbetalingstidspunktet likevel må legges til grunn, skyldes det at kapitalinntekter ble tatt inn i loven ved et særskilt lovvedtak som konsentrerte seg om nettopp kapitalinntekter,¹²² og at forarbeidene til dette lovvedtaket uttrykkelig tar stilling til tidfestingsspørsmålet. Stortingets reglementskomité, som forberedte lovendringen, uttalte at

¹²¹ Innst. 90 S (2011–2012): 5.

¹²² Lov 21. juni 2017 nr. 87.

det «bare [vil] være skattepliktige kapitalinntekter som utbetales i ytelsesperioden som vil være gjenstand for avkortning». ¹²³ Stortingets presidentskap sluttet seg til dette. ¹²⁴

Det kan innvendes at presidentskapets standpunkt synes å være basert på en misforståelse av hva som fulgte av underliggende skatterettslige regler om periodisering. Som Representantordningsutvalget har pekt på, kan dessuten gjeldende praksis om at utbetalingstidspunktet legges til grunn, gi store muligheter for tilpasninger. ¹²⁵ På bakgrunn av det klare standpunktet som ble tatt om at utbetalingstidspunktet skulle være avgjørende, og at dette har vært lagt til grunn i Stortingets praksis siden, kan disse to innvendingene likevel ikke være avgjørende.

Riksrevisjonens konklusjon er at bare kapitalinntekter som *utbetales* i ytelsesperioden, skal føre til avkorting etter stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b.

Særlig om avkorting av ytelsesterminer mot inntekter som tidfestes til en senere del av ytelsesperioden enn tidspunktet for utbetaling av ytelsesterminen

Både fratredelsesyttelse og etterlønn utbetales i månedlige terminer. ¹²⁶ Et særlig spørsmål er om inntekt som etter stortingsgodtgjørelsesloven tidfestes til én del av ytelsesperioden, kan føre til avkorting av ytelse som gjelder en *tilbakelagt* del av ytelsesperioden. Spørsmålet kan oppstå for ulike typer inntekter, inkludert inntekt av arbeid, kapital og virksomhet (næringsinntekt). Et tenkt eksempel som angår næringsinntekt, kan være illustrerende: En representant mottar fratredelsesyttelse i oktober, november og desember i det året det har vært stortingsvalg, og etterlønn i samtlige tolv måneder året etter. Representanten får så en omfattende næringsinntekt med opptjening fra og med mai året etter stortingsvalget. Inntekten tidfestes, både skatterettslig og etter stortingsgodtgjørelsesloven, til dette året. Kan denne inntekten føre til avkorting i ytelsen for oktober–desember det året det har vært stortingsvalg, og kan den føre til avkorting i ytelsen for januar–april året etter? Slik Riksrevisjonen har forstått det, har det i praksis vært tatt for gitt at brutto arbeidsinntekt fra full stilling ikke kan føre til avkorting i den delen av fratredelsesyttelsen eller etterlønnen som gjelder tiden før tiltredelse i stillingen. En slik praksis kan forankres i formuleringen om at ytelsen skal falle bort «for den perioden inntekten gjelder», jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.

Det kan argumenteres for at tilsvarende må gjelde for andre inntekter enn arbeidsinntekt fra full stilling, det vil si at avkorting ikke kan skje i tilbakelagte ytelsesterminer. Riktignok åpner ordlyden i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b for at ytelser som gjelder en tilbakelagt del av ytelsesperioden, kan trekkes inn ved avkorting, siden det generelt tales om at «ytelsen» skal avkortes mot annen inntekt i ytelsesperioden, uavhengig av når den andre inntekten kommer. Rimeligheten av en slik tolkning kan likevel diskuteres. Det kommer særlig på spissen hvis ytelsen, som er ment å dekke løpende livsopphold, både er utbetalt og forbrukt, og den andre inntekten ennå ikke er opptjent; kanskje representanten på dette tidspunktet heller ikke var kjent med inntektsmuligheten. I slike tilfeller taler innrettelseshensyn og formålet med ytelsene for at de tilbakelagte terminene ikke kan trekkes inn. Det er ikke gitt at det kan gis et generelt svar for de ulike inntektstypene og ulike konkrete tilfeller som kan oppstå. Riksrevisjonen tar ikke stilling til spørsmålet og nøyer seg med å peke på at det kan være uklart hvordan det skal besvares etter gjeldende rett.

Oppsummering om tidfesting av inntekter

Som det går frem av drøftingen ovenfor, legger Riksrevisjonen til grunn at det er enkelte ulikheter mellom ulike inntektstyper med hensyn til hva som skal være avgjørende for om en bestemt inntekt skal føre til avkorting eller bortfall av fratredelsesyttelse og etterlønn. På ett punkt mener flertallet i

¹²³ Dokument 19 (2016–2017): 39.

¹²⁴ Innst. 459 L (2016–2017): 3, jf. side. 2.

¹²⁵ Dokument 19 (2022–2023): 50.

¹²⁶ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesyttelse § 9 første ledd.

Riksrevisjonens kollegium, alle medlemmene unntatt Lønnum, at det også er ulikhet avhengig av om spørsmålet vurderes etter 2011-regelverket eller etter 2016-loven:

- Arbeidsinntekt i form av lønnsinntekter fra full stilling: Bare inntekter som *opptjenes* i ytelsesperioden, kan føre til bortfall.
- Annen arbeidsinntekt (inkludert lønn fra deltidsstilling, styrehonorar og godtgjørelse for offentlige verv):
  - 2011-regelverket: Bare inntekter som *utbetales* i ytelsesperioden, kan føre til bortfall.
  - 2016-loven: Bare inntekter som *opptjenes* i ytelsesperioden, kan føre til bortfall. Kollegiets mindretall, medlemmet Lønnum, mener at utbetalingstidspunktet også her er avgjørende.
- Netto næringsinntekt: Næringsinntekt for hele det året ytelsesperioden gjelder, er relevant, men avkorting begrenses som utgangspunkt til en andel av inntekten som svarer til den andelen av hele året representanten mottar ytelse for. Det åpnes i tillegg for å utøve skjønn i det konkrete tilfellet.
- Kapitalinntekt unntatt renteinntekt (fra 1. januar 2018): Bare inntekter som *utbetales* i ytelsesperioden, kan føre til avkorting.

10.4 Stortingsrepresentantenes reiser

10.4.1 Generelt om reiseutgifter

Stortingsrepresentanters og innkalte vararepresentanters rett til godtgjørelse for nærmere bestemte tjenestereiser er forankret i Grunnloven § 65 første ledd og er nærmere regulert i kapittel III i stortingsgodtgjørelsesloven som trådte i kraft 1. januar 2017. I tillegg har Stortingets presidentskap med hjemmel i stortingsgodtgjørelsesloven § 8 fjerde ledd vedtatt retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter. Av retningslinjenes § 1 går det frem at bestemmelsene i loven og i retningslinjene utfylles av statens alminnelige reiseregulativer. Med noen strukturelle og språklige endringer viderefører lovens bestemmelser om dekning av reiser regler som tidligere var gitt i stortingsgodtgjørelsesforskriften av 8. desember 2011, og enkelte regler i *Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter* som ble vedtatt 11. juni 2009.

Ifølge stortingsgodtgjørelsesloven § 8 skal alle reiser som dekkes av Stortinget, foretas på den mest kostnadseffektive måten så langt dette er forenlig med reisens formål. Representantene må gjøre en totalvurdering der de tar hensyn både til pris og tidsbruk.¹²⁷ Reisene skal dessuten dokumenteres, også om de helt eller delvis dekkes av andre enn Stortinget. I lovens forarbeider påpekes det at slik dokumentasjon er nødvendig for å få utgifter dekket skattefritt, og at den skal gjøre det mulig å etterprøve berettigelsen av kravet.¹²⁸

I retningslinjenes § 2 fastsettes det nærmere krav til reiseregning og dokumentasjon. Det skal leveres reiseregninger for alle reiser, også der reisekostnadene dekkes direkte av Stortinget. Representanten bekrefter med sin signatur at reisen er av en slik art at den gir rett til utgiftsdekning etter bestemmelser i lov og retningslinjer. Beskrivelse av reisens formål, tid og sted samt dokumentasjon som skal følge reiseregningen, må legges ved før den sendes til behandling og utbetaling. Billigste reisemåte med offentlig kommunikasjon trenger ingen dokumentasjon.

I november 2018 vedtok Stortingets presidentskap nye dokumentasjonskrav for reiser. Fra 1. januar 2019 skal reiser dokumenteres så langt det lar seg gjøre. Når det ikke er mulig å fremskaffe dokumentasjon, skal representantene redegjøre for årsaken til dette i reiseregningen.¹²⁹

¹²⁷ Liss Sunde, Norsk lovkommentar, stortingsgodtgjørelsesloven, note 27, rettsdata.no (lest 21.1.22).

¹²⁸ Innst. 51 L (2016–2017).

¹²⁹ Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 2 andre ledd.

10.4.2 Tjenestereiser

I henhold til stortingsgodtgjørelsesloven § 9 første ledd får representanter som gjennomfører tjenestereiser i sammenheng med utøvelsen av stortingsvervet, både innenlands og utenlands, dekket reiseutgiftene etter reglene i statens alminnelige reiseregulativer, bestemmelsene i lovens kapittel IV og retningslinjer gitt etter lovens § 8 fjerde ledd. Av Innst. 51 L (2016–2017) går det frem at de gjeldende reisedekningsreglene er å anse som et supplement og en presisering av statens reiseregulativ, all den tid reglene i statens reiseregulativ ikke alltid passer i situasjoner utenfor arbeidstakerforhold.

Før juli 2019 var hovedregelen etter stortingsgodtgjørelsesloven § 9 andre ledd at alle reiser innenlands var å anse som tjenestereiser, med mindre de var av ren privat art eller ikke hadde noen sammenheng med vervet som stortingsrepresentant. Bestemmelsen ble endret med virkning fra 1. juli 2019. For at tjenestereiser skal dekkes av Stortinget, må reisens formål og innhold heretter i hovedsak være tjenesterelatert. Begrunnelsen for endringen er at bestemmelsen skal være bedre i samsvar med de regler som ellers gjelder i staten.¹³⁰

Gjeldende retningslinjer om dekning av reiseutgifter § 4 utdyper hvilke start- og endepunkt for tjenestereiser som kan dekkes av Stortinget, og hvordan private ærend i forbindelse med en tjenestereise kan føre til at utgiftene som dekkes, begrenses. I tillegg presiserer hjemmelen hvilke reiseutgifter Stortinget ikke dekker. Retningslinjene §§ 9 til 13 gir nærmere regler om reiseutgifter, blant annet regler om egen bil, leiebil, taxi, flyreiser, kostgodtgjørelse, kompensasjonstillegg for reisedøgn i utlandet og andre utgifter i forbindelse med tjenestereiser.

Stortingets biltjeneste

Stortingets biltjeneste er ikke regulert i lov eller retningslinjer, men presidentskapet vedtok en instruks for biltjenesten 10. november 1994. Instruksen er endret flere ganger, sist 3. mars 2022. Ved endringen 10. april 2008 ble prinsipper om bruk av biltjenesten mer utførlig beskrevet, og senere endringer har hovedsakelig vært presiseringer av disse prinsippene.

Ifølge instruksen kan presidentskapets medlemmer benytte Stortingets biltjeneste ved kjøring til og fra oppdrag, arrangementer, møter og reiser m.m. der de gjennom vervet i presidentskapet representerer Stortinget. Presidentskapets medlemmer kan også benytte biltjenesten når PST eller politiet anbefaler dem å benytte skjermet transport.

Når det er ledig kapasitet, kan presidentskapets medlemmer også benytte biltjenesten i forbindelse med annen parlamentarisk virksomhet, for eksempel når de deltar på komite- og delegasjonsreiser, forutsatt at slik transport er hensiktsmessig for å ivareta vervet i presidentskapet. De kan ikke benytte biltjenesten i forbindelse med møter og arrangementer i regi av partiene eller partigruppene eller i forbindelse med verv og oppdrag som ikke har tilknytning til vervet som stortingsrepresentant, eller som er av privat karakter.

Ellers kan biltjenesten, når det er ledig kapasitet og innenfor de samme rammene som for presidentskapets medlemmer, benyttes av

- de parlamentariske lederne og lederen for utenriks- og forsvarskomiteen
- stortingsrepresentanter som har blitt anbefalt å benytte skjermet transport fra politimyndighetene
- Stortingets direktør i forbindelse med presidentskapets representasjonsoppgaver og når direktøren ivaretar representasjonsoppgaver for Stortinget (forutsetningen om ledig kapasitet ble fjernet for Stortingets direktør ved endringen av instruksen 3. mars 2022)

¹³⁰ Innst. 394 L (2018–2019) punkt 2.1.

Biltjenesten skal kun benyttes til oppdrag som oppfyller vilkårene for skattefrihet, inkludert *forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14* (forskrift til skatteloven) § 5-15-5 sjette ledd, når det gjelder arbeidsreiser. I instruksen som ble endret 3. mars 2022, presiseres det at arbeidsreiser er reiser mellom hjem og arbeidssted. Arbeidsreiser er i utgangspunktet å anse som private reiser som ikke dekkes av Stortinget, og som ikke gir anledning til å benytte Stortingets biltjeneste. Det er kun anledning til å benytte biltjenesten til arbeidsreiser når vilkårene i forskrift til skatteloven § 5-15-5 sjette ledd er oppfylt. Det vil være tilfelle ved skjermet transport etter anbefaling fra PST eller politiet eller etter beslutning fra lederen av sikkerhetsseksjonen, eller dersom det av ulike grunner foreligger ekstraordinære forhold ved utøvelsen av vervet som stortingsrepresentant.

10.4.3 Arbeidsreiser

Arbeidsreiser, det vil si reiser mellom Stortinget og bosted (pendlerbolig eller annen privat bolig), regnes i utgangspunktet som privatreiser som dekkes av representanten selv. Det er likevel visse unntak. Arbeidsreiser er regulert i stortingsgodtgjørelsesloven § 10 første, andre og sjette ledd:

«Stortinget anses som fast arbeidssted for representantene. Med mindre noe annet er særskilt bestemt, betraktes arbeidsreiser mellom Stortinget og bosted (pendlerbolig eller privat bolig) som privatreiser og dekkes av representantene selv. Innkalte vararepresentanter får dekket faktiske utgifter til overnatting i den tiden de gjør tjeneste. Ved sykdom eller skade kan representantene få dekket særlige utgifter til transport til og fra Stortinget.

Representanter som bor mer enn 40 kilometer fra Stortinget, kan få dekket utgifter til reiser tur/retur Stortinget ved tiltredelse og fratredelse, sesjonsåpning og avslutning.

[...]

Ved bruk av egen bil til reiser etter paragrafen dekkes kilometergodtgjørelse etter satsene for tjenestereiser i staten».

Dersom en representant er syk eller skadet, jf. første ledd i sitatet ovenfor, vil det først og fremst være aktuelt å dekke særlige utgifter til transport dersom vedkommende ville ha blitt sykmeldt om det ikke ble gitt slik transport. Forarbeidene til loven utdyper at dette i hovedsak vil gjelde representanter som har skader i støtte- og bevegelsesorganene (bruddskader), og som kan utføre arbeid hvis han eller hun for eksempel får dekket utgifter til drosje. Videre vil det bare være aktuelt å dekke utgifter som overstiger representantens ordinære utgifter til transport til og fra Stortinget.¹³¹ Også etter denne bestemmelsen kan presidentskapet delegere avgjørelsesmyndigheten til Stortingets administrasjon.

Det følger av *Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter* § 5 at følgende arbeidsreiser likevel vil kunne dekkes:

- a. arbeidsreiser i sammenheng med tjenestereise, jf. retningslinjene § 4 andre ledd
- b. nødvendige utgifter til hjemreise med drosje etter møter i Stortinget eller komiteene som varer lenger enn til kl. 22.00 (dette gjelder representanter som har tjenestebolig eller privat bolig i Oslo)
- c. reiser som skyldes ekstraordinære forhold i arbeidet

For en arbeidstaker som ikke er pendler, anses ikke kostnader til kost, losji og arbeidsreise til og fra arbeidsstedet som kostnader i forbindelse med utførelse av arbeid, jf. forskrift til skatteloven § 5-11-1 første ledd. Godtgjørelse for slike kostnader er skattepliktig arbeidsinntekt. Når det foreligger ekstraordinære forhold, vil dekningen av arbeidsreise likevel være skattefri, jf. forskrift til skatteloven § 5-15-5 sjette ledd.¹³² Hva som utgjør momenter i vurderingen av om vilkåret om ekstraordinære

¹³¹ Liss Sunde, Norsk lovkommentar, stortingsgodtgjørelsesloven, note 38, rettsdata.no (lest 10.1.22).

¹³² Ved en inkurie er det i retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter henvist til feil bestemmelse.

forhold i arbeidet er oppfylt, følger delvis av bestemmelsen selv, jf. § 5-15-5 sjette ledd andre og tredje punktum.

10.4.4 Pendlerreiser

Besøksreiser til hjemmet, av Stortinget selv omtalt som pendlerreiser, er regulert i stortingsgodtgjørelsesloven § 10. Ifølge tredje ledd kan representanter få dekket reiseutgifter mellom Stortinget eller pendlerboligen og representantenes hjemsted inntil én gang per uke.¹³³

Representanter med barn under 20 år som bor på hjemstedet, får dekket utgiftene til inntil én ekstra hjemreise per uke. Dette gjelder ikke vararepresentanter som er innkalt for en kortere periode enn en hel uke. Stortingets presidentskap kan i særlige tilfeller utvide antallet pendlerreiser per uke.

Ved bruk av egen bil til reiser etter stortingsgodtgjørelsesloven § 10 dekkes kilometergodtgjørelse etter satsene for tjenestereiser i staten.¹³⁴

Ved ny lovendring 1. oktober 2021 ble det i tillegg til de språklige endringene, i tredje ledd tatt inn at Stortingets presidentskap i særlige tilfeller kan utvide antallet pendlerreiser per uke – noe det tidligere ikke var adgang til. Ifølge forarbeidene var koronapandemien bakgrunnen for dette, som har vist at det kan oppstå helt særegne situasjoner hvor det er behov for ytterligere fleksibilitet og et utvidet antall pendlerreiser. Det ble også tatt inn et nytt fjerde ledd om dekning av reiseutgifter i uker med helligdag tirsdag, onsdag eller torsdag. Dette innebærer ingen endringer for representanter med barn under 20 år, men øvrige representanter gis mulighet til dekning av én ekstra reise i slike uker. Det går frem av forarbeidene at denne endringen ikke vil ha betydning for den skattemessige behandlingen, og alle pendlerreiser vil fortsatt anses som skattefrie yrkesreiser.¹³⁵

Det går frem av *Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter* § 6 at reiser som overstiger det antall reiser som representantene etter loven har krav på per uke, anses som privat med mindre de er gjennomført i tjenstesammenheng og kan dekkes som tjenestereiser. Det gis ikke kostgodtgjørelse på pendlerreiser, jf. retningslinjenes § 11. Retningslinjene §§ 9 til 13 gir nærmere regler om reiseutgifter, inkludert regler om egen bil, leiebil, taxi, flyreiser, kostgodtgjørelse, kompensasjonstillegg for reisedøgn i utlandet og andre utgifter i forbindelse med tjenestereiser.

10.4.5 Pendlerdiett

Stortinget har hatt en ordning med pendlerdiett i mange år, men innretningen av ordningen har endret seg gjennom årene. Begrunnelsen for å innføre godtgjørelsen var blant annet at representanter som hadde sin opprinnelige bopel og virksomhet utenfor Oslo hadde store ekstrautgifter i forbindelse med stortingsvervet, i tillegg til at de ikke hadde den samme anledningen til å skjønne sitt yrke utenom Stortinget.¹³⁶

Fra 1. januar 2012 ble ordningen endret til at stortingsrepresentantene får kompensert kostutgifter de dagene de er borte fra hjemmet, jf. Innst. 89 L (2011–2012). Hver enkelt representant må selv kreve å få utbetalt diettsats for de døgnene vedkommende oppholder seg i pendlerboligen.¹³⁷

Den nye diettordningen ble ikke spesielt omtalt i stortingsgodtgjørelsesloven som trådte i kraft 1. januar 2012, annet enn at det i § 7 står at Stortinget kan gi nærmere regler om dekning av utgifter til

¹³³ Etter lovendringen 1. oktober 2021 lyder setningen slik: «Representanter som bor mer enn 40 km fra Stortinget, kan få dekket reiseutgifter mellom Stortinget eller pendlerboligen og representantenes hjemsted inntil én gang tur/retur per uke».

¹³⁴ Stortingsgodtgjørelsesloven § 10 femte ledd frem til lovendring 1. oktober 2021, deretter sjette ledd.

¹³⁵ Innst. 524 L (2020–2021).

¹³⁶ Innst. 89 L (2011–2012): 3–4.

¹³⁷ Innst. 89 L (2011–2012): 4.

pendling, flytting, hjemreiser og andre særlige utgifter som representantene har i forbindelse med fraværet fra hjemstedet.

Den nåværende bestemmelsen ble innført da endringen av stortingsgodtgjørelsesloven trådte i kraft 1. juli 2019.

Fra 1. juli 2019 følger det av stortingsgodtgjørelsesloven § 10 syvende ledd at:¹³⁸

«Representanter som er å anse som pendlere etter forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 (forskrift til skatteloven) § 3-1-2 tilstås pendlerdiett for de døgn de oppholder seg i pendlerboligene i forbindelse med utøvelsen av stortingsvervet. Pendlerdiett tilsvarer den alminnelige satsen for opphold på hybel eller brakke med kokemuligheter, fastsatt årlig av Skattedirektoratet.»

Selv om *forskrift til skatteloven* § 3-1-2 gjelder familiependlere, omfattes ifølge Innst. 394 L (2018–2019) også enslige representanter som disponerer selvstendig bolig på hjemstedet. I innstillingen pekes det på at lovendringen innebærer at representanter som bor i pendlerboligen med familien (det vil si ektefelle, samboer og/eller barn), ikke lenger vil kunne kreve pendlerdiett. Det vil heller ikke enslige representanter som ikke har selvstendig bolig på hjemstedet. Samboende uten barn regnes i denne sammenhengen som enslige. Det skal heller ikke gis pendlerdiett

- når representanten er på hjemstedet eller på tjenestereise
- i helger (lørdag og søndag)
- i møtefrie perioder med mindre representanten oppholder seg i pendlerboligen på grunn av vervet

Pendlerdiett har siden 2018 vært fullt ut skattepliktig, jf. skatteloven § 6-13 første ledd tredje punktum og § 5-15 første ledd bokstav q nummer 1 andre punktum. Ifølge de nye skattereglene som ble innført i 2018, har ikke en pendler som har kokemuligheter i tilknytning til pendlerboligen, merkostnader til kost, og vedkommende har ikke fradragsrett for kostutgifter i det hele tatt.¹³⁹

---

¹³⁸ Ved lovendring 1. oktober 2021 ble dette syvende ledd.

¹³⁹ Lov av 19. desember 2017 nr. 121 om endringer i lov av 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt.

11 Metoder

11.1 Rettslige rammer for gjennomføringen av undersøkelsen

I dette kapitlet omtaler vi de rettslige rammene for gjennomføringen av undersøkelsen og hvordan vi har sikret at de berørtes rettigheter ivaretas.

For undersøkelsen gjelder *lov om Riksrevisjonen og instruks om Riksrevisjonens virksomhet*.

Stortinget vedtok *lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen ved undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger* (lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen) i juni 2022.

Loven sikrer Riksrevisjonen tilgang til opplysningene som er nødvendige for å gjennomføre undersøkelsen. Det er lagt til grunn at samtykke i all hovedsak vil være tilstrekkelig som grunnlag for å innhente informasjonen som Riksrevisjonen har behov for. Dette går frem av lovens § 1.

Undersøkelsen er ellers gjennomført innenfor gjeldende rettslige rammer, herunder *lov om behandling av personopplysninger* (personopplysningsloven) og GDPR.

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjelder i hovedsak ikke for Riksrevisjonens virksomhet. Riksrevisjonens undersøkelser har likevel bygd på alminnelige prinsipper om forsvarlig saksbehandling og god forvaltningsskikk.

Riksrevisjonsloven med tilhørende instruks har egne bestemmelser om allmennhetens rett til innsyn i Riksrevisjonens dokumenter. Utover dette gjelder bestemmelsene i *lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd* (offentligloven) så langt de passer, jf. riksrevisjonsloven § 18 første ledd. Riksrevisjonen har utarbeidet egne retningslinjer for undersøkelsen for å sikre at de berørtes rettssikkerhet ivaretas.

I vurderingen av enkeltsaker har Riksrevisjonen tatt stilling til om det objektivt sett foreligger brudd på regelverket, men har ikke tatt stilling til personlig skyld. Riksrevisjonen har lagt til grunn det faktumet som fremstår som mest sannsynlig.

11.1.1 Behandling av taushetsbelagt informasjon

Allmennheten har etter riksrevisjonsloven § 18 første og annet ledd rett til innsyn i det offentlige innholdet i Riksrevisjonens dokumenter etter at rapporten er mottatt av Stortinget. Dokumenter som Riksrevisjonen har innhentet fra andre i forbindelse med undersøkelsen, er ikke offentlige, jf. instruks om Riksrevisjonens virksomhet § 13 første ledd andre punktum. Dette gjelder for eksempel dokumenter innhentet fra skattemyndighetene og de enkelte representantene.

Riksrevisjonsloven inneholder bestemmelser om hvordan taushetsbelagt informasjon som gjelder forhold av personlig karakter, og personopplysninger skal behandles. Alle som jobber i Riksrevisjonen, og andre som bidrar i undersøkelsen, er underlagt taushetsplikt etter riksrevisjonsloven § 15.

Riksrevisjonen legger til grunn at opplysninger om hvilke ytelser den enkelte stortingsrepresentant har mottatt, ikke er underlagt taushetsplikt etter riksrevisjonsloven § 15. Riksrevisjonens lovbestemte taushetsplikt i riksrevisjonsloven § 15 er bygd på taushetspliktreglene i forvaltningsloven og er ikke like streng som den taushetsplikten skattemyndighetene er bundet av. Heller ikke opplysninger om at navngitte nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter kan ha brutt regelverket, er underlagt taushetsplikt.

Riksrevisjonen har i denne rapporten valgt å offentliggjøre opplysninger om at enkeltrepresentanter etter Riksrevisjonens vurdering har mottatt ytelser i strid med Stortingets regelverk. Bakgrunnen for eller årsaken til et eventuelt regelbrudd kan imidlertid være underlagt taushetsplikt, for eksempel opplysninger om helseforhold eller andre personlige forhold, eller opplysninger om personlige egenskaper eller lignende. Taushetsbelagt informasjon som er lagt til grunn for undersøkelsen, vil eventuelt bli rapportert til Stortinget i et eget vedlegg som er unntatt offentligheten.

11.1.2 Rettssikkerheten til dem som omfattes av undersøkelsen

Den som har fått sitt forhold undersøkt av Riksrevisjonen, har vært ansett som berørt. Dette gjelder tidligere og nåværende stortingsrepresentanter som har mottatt ytelser som omfattes av undersøkelsen. Enkeltpersoner som har behandlet søknader om ytelser, eller som har hatt ansvaret for den generelle forvaltningen av ordningene, har ikke vært ansett som berørte, med mindre undersøkelsen og utfallet av den har hatt særlig betydning for dem. Personer som utelukkende har avgitt forklaring som vitner, eller som utelukkende har formidlet informasjon til Riksrevisjonen, har ikke vært ansett som berørte.

Revisjonen av reiseutgifter er begrenset til en kontroll med Stortingets administrasjons håndtering og kontroll. Representantene anses derfor ikke som berørte, selv om revisjonen nødvendigvis har involvert enkeltpersoners reiseregninger. Vi presiserer at informasjonen om reiseregninger, biltjenesten mv. alene har vært innhentet fra Stortingets administrasjon, og at det ikke har vært en del av Riksrevisjonens undersøkelse å vurdere grunnlaget i det enkelte tilfellet, herunder å gjennomføre intervjuer med eller innhente opplysninger fra representantene selv.

Riksrevisjonen har sørget for at rettssikkerheten til de berørte er ivaretatt, inkludert retten til informasjon om egen sak, kontradiksjon og etterprøvbarehet.

Kontradiksjon

innebærer at den som er berørt av et saksforhold, gjøres kjent med saken, får gi informasjon om og argumentere for egen sak og får imøtegå informasjon om saken som kommer fra andre.

De berørtes interesser er ivaretatt i tråd med prinsipper som er allment akseptert ved undersøkelser rettet mot enkeltpersoner. NOU 2009: 9 *Lov om offentlige undersøkelseskommisjoner* inneholder nyttige retningslinjer og betraktninger som, selv om noen lov ikke er vedtatt, på enkelte punkter gir uttrykk for beste praksis. I tillegg har Advokatforeningen utarbeidet retningslinjer for private granskinger som søker å ivareta sentrale rettsprinsipper som retten til kontradiksjon, uskyldpresumpsjonen og vernet mot selvinkriminering. Riksrevisjonens undersøkelser bygger også på alminnelige prinsipper om forsvarlig saksbehandling og god forvaltningsskikk.

Med utgangspunkt i ovennevnte kilder og det som følger av reguleringen av Riksrevisjonens virksomhet, samt de føringer som er gitt i Innst. 101 S (2021–2022), har Riksrevisjonen utarbeidet interne retningslinjer for å ivareta de berørtes rettigheter under undersøkelsen.

Alle nåværende og tidligere stortingsrepresentanter som kunne bli gjenstand for Riksrevisjonens undersøkelse, ble orientert om undersøkelsen i et eget brev fra Riksrevisjonen i juni 2022. De ble samtidig bedt om å gi en samtykkeerklæring. Gjennom å signere samtykkeerklæringen samtykket representantene til at Riksrevisjonen kunne innhente de opplysningene om den enkelte som var nødvendige for å gjennomføre undersøkelsen i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022. Opplysningene kunne blant annet innhentes fra nåværende og tidligere arbeidsgivere, pensjonsordninger, folketrygdens organer og skattemyndighetene.

Riksrevisjonen har bedt om samtykke til å innhente nødvendige opplysninger fra 513 representanter. Tre representanter har ikke sagt seg villig til å gi slikt samtykke. I disse tilfellene har vi innhentet opplysningene i medhold av lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen § 2.

Vi har kontaktet enkeltrepresentanter som vi har hatt behov for å stille spørsmål, eller som vi har vurdert å omtale som en del av undersøkelsen, per brev. I brevet har vi oppfordret representanten til å svare på konkrete spørsmål om egne økonomiske ordninger, enten skriftlig eller ved å møte oss i et digitalt eller fysisk møte. I brevet har vi også gjort rede for den enkeltes rettigheter ved gjennomføringen av undersøkelsen.

Representantene som vi har hatt en samtale med, har fått et referat fra samtalen, slik at de har kunnet se gjennom det og komme med eventuelle kommentarer.

Alle som omtales på en identifiserende måte i Riksrevisjonens rapport, har fått anledning til å uttale seg om de faktiske forholdene som er lagt til grunn i rapporten. De er også blitt gjort kjent med Riksrevisjonens vurderinger av forholdene som gjelder dem.

Alle som er berørt av undersøkelsen, har i brev blitt orientert om utfallet av undersøkelsen før rapporten er levert til Stortinget. Representantene som har vært gjenstand for innledende undersøkelser, men som man ikke har funnet grunn til å gå videre med, har ikke vært ansett som berørte.

De berørte har hatt rett til å få bistand av en rådgiver, advokat eller annen representant etter eget valg på alle trinn i undersøkelsen.

De berørte har også hatt mulighet til å få dekket nødvendige kostnader når særlige grunner taler for det, jf. lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen § 4.

Uskyldpresumpsjonen

er et grunnleggende rettsprinsipp som sier at «[e]nhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil skyld er bevist etter loven», jf. Grunnloven § 96 andre ledd.

Vern mot selvinkriminering

Selvinkriminering vil si at en person bidrar til egen domfellelse i en straffesak, for eksempel gjennom tilståelse. Kjernen i vernet mot selvinkriminering er at en mistenkt ikke skal tvinges til å bidra til straffeforfølgningen mot seg selv. Det vil si at vedkommende har rett til ikke å avgi forklaring eller å utlevere andre bevis som kan føre til domfellelse.

11.1.3 Ivaretagelse av selvinkrimineringsvernet

I lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen er selvinkrimineringsvernet ivaretatt i § 2 om opplysningsplikt. I tredje ledd, som viser til begrensninger i forklaringsplikten i *lov om rettergangsmåten i straffesaker* (straffeprosessloven), går det frem at disse begrensningene gjelder på tilsvarende måte så langt de passer. Dette har vi praktisert slik at ingen representanter har hatt plikt til å oppgi opplysninger eller forklare seg om forhold som kan utsette dem selv for straffansvar. Tilsvarende kan gjelde opplysninger som kan medføre mulig straffansvar for representantenes nærstående.

Det følger også av loven om informasjonstilgang for Riksrevisjonen at opplysninger som Riksrevisjonen mottar fra privatpersoner i tråd med loven, ikke kan brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene. Etter ordlyden i loven gjelder bevisforbudet kun opplysninger som er innhentet i medhold av opplysningsplikten i lovens § 2, og ikke etter samtykke.

Bevisforbudet begrenser ikke politiets adgang til å gjøre beslag i de samme dokumentene andre steder enn hos Riksrevisjonen. Den praktiske konsekvensen av bevisforbudet er derfor først og fremst knyttet til de opplysningene som Riksrevisjonen mottar gjennom forklaringene fra den enkelte.

11.2 Metoder brukt ved innhenting av informasjon og analyse

For å besvare problemstillingene og oppnå betryggende sikkerhet for konklusjonene vi trekker, har vi innhentet revisjonsbevis fra flere kilder. Vi har sammenstilt og analysert alle dokumenter, intervjudata, informasjon fra enkeltrepresentanter og referater fra samtaler med enkeltrepresentanter. Det faktiske grunnlaget vi bygger konklusjonene på, er innhentet og sikret på en slik måte at hensynet til etterprøvnbarhet er ivaretatt.

Vi har benyttet følgende metoder i undersøkelsen, i tillegg til at vi har hatt dialog med representantene:

- oppslag i offentlige registre
- dokumentanalyser
- regnskapsanalyser
- intervjuer

Vi har innhentet de opplysningene som anses som nødvendige for å gjennomføre undersøkelsen. Informasjonen er innhentet fra

- nåværende og tidligere ansatte i Stortingets administrasjon
- tidligere og nåværende stortingsrepresentanter
- stortingsrepresentantenes tidligere og eventuelt nåværende arbeidsgivere
- relevante offentlige instanser
  - Skatteetaten
  - Arbeids- og velferdsetaten
  - Brønnøysundregistrene

Vi har utformet en fullstendighetserklæring som Stortingets direktør har signert.

Fullstendighetserklæringen har som formål å bekrefte at den informasjon som Stortingets administrasjon har gitt til Riksrevisjonen i forbindelse med undersøkelsen, bidrar til å gi et rettvise bilde av de forhold som omfattes av undersøkelsen.

Stortingets administrasjon har i fullstendighetserklæringen bekreftet at de

- har etter beste evne tilstrebet å identifisere og oversende all skriftlig informasjon som Riksrevisjonen har bedt om
- har etter beste evne også identifisert og oversendt annen skriftlig dokumentasjon som er relevant for Riksrevisjonens undersøkelse
- har etter beste evne sammenstilt informasjon og oversendt denne til Riksrevisjonen der Riksrevisjonen har bedt om dette
- har etter beste evne og samvittighetsfullt besvart alle spørsmål fra Riksrevisjonen muntlig og/eller skriftlig
- har etter beste evne kontrollert at all informasjon som er gitt Riksrevisjonen, er korrekt og fullstendig

11.2.1 Pendlerboliger

Vi har sammenstilt informasjon og revisjonsbevis fra flere kilder i undersøkelsen. Vi har tatt utgangspunkt i representanter som har disponert pendlerbolig fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget 2021. Videre har vi sett på Stortingets forvaltning av ordningen i perioden fra og med 2009 til og med 2022.

Utvalg

Stortinget oversendte først en manuelt sammenstilt liste med 250 representanter som hadde disponert pendlerbolig i undersøkelsesperioden. Denne viste seg å være mangelfull, og vi identifiserte ytterligere 21 representanter. Med hjelp fra Stortingets administrasjons system¹⁴⁰ som gir oversikt over bruken av pendlerboligene, og ved å gå gjennom Stortingets regnskap, søknader om pendlerbolig, inngåtte avtaler for bruk av pendlerbolig og de årlige egenerklæringene fra representantene har vi identifisert de representantene som har disponert pendlerbolig. Vi har kvalitetssikret opplysningene gjennom dialog med både representantene og Stortingets administrasjon.

Til sammen har vi identifisert 271 representanter og vararepresentanter som har disponert pendlerbolig i perioden fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget 2021. Alle 271 er omfattet av undersøkelsen. Noen av representantene og vararepresentantene har flere pendlerboligopphold i undersøkelsesperioden.

Utvalget inkluderer noen representanter som ble tildelt pendlerbolig før undersøkelsesperioden, men som har disponert pendlerbolig i undersøkelsesperioden. Det er registrert 220 tildelinger av pendlerboliger i undersøkelsesperioden.

Representanter som disponerte pendlerbolig før stortingsvalget 2009, men som ikke har disponert pendlerbolig i undersøkelsesperioden, er ikke en del av utvalget. Representanter som er blitt tildelt pendlerbolig ved stortingsvalget i 2021 eller senere, er heller ikke en del av utvalget.

Oppslag i offentlige registre og Skatteetatens systemer

For å vurdere om representantene har hatt rett til pendlerbolig i henhold til regelverket, har vi hentet informasjon fra flere offentlige registre.

Vi har gjort oppslag i folkeregisteret, Skatteetatens sentrale eiendomsregister og ligningsdata for å finne ut hvor representantene har hatt folkeregistrert adresse, hvilke eiendommer de har eid, og om de har hatt leieinntekter i den perioden de har hatt tilgang til pendlerbolig fra Stortinget.

For å kontrollere om de som har disponert pendlerbolig, har vært innvalgt eller fast møtende vararepresentanter, har vi gjort kontroller mot representantenes biografi på stortinget.no. Vi har også

¹⁴⁰ Elektronisk system for forvaltning og drift av Stortingets pendlerboliger (Famac) fra 2011. Før 2011 ble systemet UNI Pluss benyttet med tilsvarende funksjonalitet.

brukt representantenes biografi til å undersøke hvor de faktiske bor. For å kontrollere om fristene for å flytte fra pendlerboligen er overholdt, har vi gjort oppslag i valglistearkivet.

Dokumentanalyser

For å vurdere om representantene har etterlevd regelverket, og hvordan Stortinget har forvaltet ordningen, har vi gjort dokumentanalyser av følgende dokumenter:

- retningslinjer og relevante forarbeider til ordningen om pendlerbolig fra perioden 2006–2021
- informasjon som representantene har oppgitt i sine søknader om pendlerbolig i undersøkelsesperioden (fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget 2021)
- signerte avtaler/leiekontrakter om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter i undersøkelsesperioden (fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget 2021)
- representantenes årlige egenerklæringsskjema om hvem som bor i boligen, i undersøkelsesperioden (fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget 2021)
- e-postutveksling mellom representanter og Stortingets administrasjon
- notater fra Stortingets presidentskap, administrasjon og boligkomité

Intervjuer med ansatte i Stortingets administrasjon og presidentskap

For å vurdere Stortingets forvaltning av pendlerboligordningen har vi gjennomført intervjuer med

- medlemmer av Stortingets presidentskap
- tidligere ledere av Stortingets boligkomité
- ansatte i Stortingets administrasjon

Det er ført referater fra intervjuene som er verifisert av dem som er intervjuet.

Samtaler og skriftlige dialog med representanter og vararepresentanter

Vi har gjennomført samtaler med eller mottatt skriftlige svar fra 31 representanter som har disponert pendlerbolig i undersøkelsesperioden (fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget 2021), jf. omtale i punkt 10.1.3. Formålet med dette har vært å få bekreftet opplysninger om de faktiske forholdene i saken.

Avgrensning

I undersøkelsen har vi lagt til grunn representantenes folkeregistrerte adresse slik den er oppført i folkeregisteret. I de tilfeller hvor vi har hatt spørsmål om hvorvidt adressen i folkeregisteret er korrekt, har vi henvendt oss direkte til representanten og lagt svaret til grunn. Vi har ikke gjort nærmere undersøkelser av gyldigheten av den folkeregistrerte adressen eller av om den er registrert i henhold til folkeregisterloven.

Vi har gått gjennom Stortingets rutiner for verdivurdering og innberetning av Stortingets pendlerboliger til Skatteetaten. I undersøkelsen tar vi ikke stilling til om Stortingets lovfortolkning på området er i samsvar med Skatteetatens. Vi tar heller ikke stilling til om enkeltrepresentantene har innrapportert korrekt informasjon til Skatteetaten i skattespørsmål.

Måten pendlerboligene fordeles på, er ikke omfattet av undersøkelsen.

Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter regulerer blant annet fremleie av boligen og opplysningsplikten når det gjelder hvem som bor i leiligheten. Disse forholdene blir ikke kontrollert i undersøkelsen.

Vi har heller ikke undersøkt om representantene disponerer bolig i nærheten av Stortinget gjennom et leieforhold.

11.2.2 Fratredelsesytelse og etterlønn

For å kontrollere om tidligere stortingsrepresentanter har fått utbetalt fratredelsesytelse og etterlønn i samsvar med gjeldende regelverk i perioden 2012–2021, har vi sammenstilt informasjon og revisjonsbevis fra flere kilder.

Utvalg

Vi har analysert Stortingets regnskap for å få en oversikt over hvem som har mottatt fratredelsesytelse og etterlønn i perioden 2012–2021.

- 167 representanter har mottatt fratredelsesytelse.
- 45 representanter har mottatt etterlønn.

Alle, med unntak av fire representanter som enten ikke lever lenger, eller som av helsemessige årsaker ikke har anledning til å svare på spørsmål, er omfattet av undersøkelsen. For å ivareta rettssikkerheten til disse fire representantene har vi valgt å ikke inkludere dem i undersøkelsen, da kontradiksjon ikke er mulig.

Enkelte representanter har mottatt fratredelsesytelse i to forskjellige perioder. I disse tilfellene har vi undersøkt etterlevelsen av regelverket i begge periodene.

Dokumentanalyse

Informasjon om hvilke inntekter representantene har i de periodene de mottar enten fratredelsesytelse eller etterlønn fra Stortinget, er avgjørende for å kunne kontrollere om regelverket etterleves.

Vi har innhentet informasjon om representantenes inntektsforhold fra følgende digitale dokumenter i Skatteetatens systemer¹⁴¹:

- skattemeldingen (RF-1030), som gir en oversikt over en persons inntekter, fradrag, formue og gjeld for ett kalenderår
- a-meldingen, som er en månedlig melding til Skatteetaten, Nav og Statistisk sentralbyrå fra arbeidsgivere og pensjonskasser om ansattes inntekt og arbeidsforhold (oppslag i a-meldingen gir informasjon om hvilken måned inntekten er utbetalt)
- næringsoppgaven (RF-NRFP), som gir informasjon om en persons næringsinntekt
- aksjeoppgaven (R-2033), som gir informasjon om en persons aksjer som er registrert i Skatteetatens aksjonærregister
- skjemaet Utleie mv. av fast eiendom (RF-1189), som gir informasjon om inntekter fra privat boligutleie

For å finne ut når mottakere av etterlønn eventuelt har startet egen virksomhet, har vi gjort oppslag i følgende registre:

- Arbeidsgiver - og arbeidstakerregisteret (Aa-registret) (Nav), som gir en oversikt over representantenes arbeidsforhold
- Foretaksregisteret (Brønnøysundregistrene), som viser hvilke roller¹⁴² representantene er registrert med
- Enhetsregisteret (Brønnøysundregistrene), et sentralt grunndataregister som viser basisopplysninger¹⁴³ om ulike typer virksomheter

Vi har også innhentet informasjon om representantene i følgende registre:

---

¹⁴¹ Skatteetatens systemer SL produksjon og SMIA.

¹⁴² En rolle kan i denne sammenhengen være daglig leder, styreleder, styremedlem, ansvarlig deltaker osv. For hver av rollene vises organisasjonsnummer, navn og adressen til det foretaket som rollen er registrert på.

¹⁴³ Sentrale basisopplysninger som brukes av mange, for eksempel navn, adresse, organisasjonsform, aktivitet/bransje og roller.

- Aksjonærregisteret (Skatteetaten), som gir informasjon om kapitalinntekter
- Register for stortingsrepresentantenes og regjeringsmedlemmenes verv og økonomiske interesser (Stortinget), som gir en oversikt over representantenes verv og økonomiske interesser

Vi har videre gjort dokumentanalyser av følgende dokumenter for å kontrollere om representantene etterlever regelverket, og hvordan Stortinget forvalter ordningene med etterlønn og fratredelsesytelse:

- retningslinjene for fratredelsesytelse og etterlønn av 2013
- representantenes søknader om fratredelsesytelse med egenerklæring om inntekts- og arbeidssituasjon
- representantenes søknader om etterlønn
- brev om vedtak fattet av Stortingets presidentskap om ytelsene
- rutinebeskrivelser av saksbehandlers behandling av fratredelsesytelse
- rutinebeskrivelser av saksbehandlers behandling av søknader om etterlønn
- månedlig dokumentasjon fra representantene på at vilkårene¹⁴⁴ for etterlønn fremdeles er oppfylt
- saksbehandlers oversikt (Excel) over representantenes månedlige rapporteringer om etterlønn
- saksbehandlers oversikt (Excel) over representantene som mottar fratredelsesytelse
- lønns slipper og annen dokumentasjon som viser når inntekt er opptjent fra arbeidsgivere, pensjonskasser osv.
- brev- og e-postkorrespondanse mellom personene som mottar fratredelsesytelse/etterlønn, og Stortingets administrasjon

Regnskapsanalyser

Vi har analysert regnskapsdata fra Stortinget for perioden 2012–2022 og data fra lønnsystemet SAP for perioden november 2016–2022. Analysene har gitt oss en oversikt over hvor mye hver enkelt representant har mottatt i fratredelsesytelse og etterlønn, og informasjon om hvor mye den enkeltes ytelse er avkortet underveis. Analysene viser også om representantene har tilbakebetalt noe av ytelsene de har mottatt, på et senere tidspunkt.

Vi analysert følgende kontoer i regnskapet (hovedboken) til Stortinget:

- Konto 5024 Fratredelsesytelse
- Konto 5025 Etterlønn
- Konto 8480 Tilfeldige inntekter, ymse
- Konto 2932 Negativ netto
- Konto 2403 Negativ lønn HR (opparbeidet gjeld)

Intervjuer med Stortingets administrasjon og Stortingets presidentskap

For å vurdere Stortingets og Stortingets administrasjons forvaltning av ordningene med fratredelsesytelse og etterlønn har vi intervjuet

- ansatte og ledere i Stortingets administrasjon
- medlemmer av Stortingets presidentskap

Referatene fra intervjuene er verifisert.

¹⁴⁴ Vilkåret for etterlønn er at representanten er aktiv arbeidssøker eller gjennomfører relevant kompetanseheving.

Samtaler og skriftlig dialog med tidligere representanter, arbeidsgivere og pensjonskasser

Etter at vi hadde innhentet informasjon om representantenes inntektsforhold, innhentet vi nærmere opplysninger om inntekts- og ansettelsesforhold gjennom skriftlig henvendelse til 177 arbeidsgivere og 6 pensjonskasser.

Deretter gjennomførte vi samtaler eller hadde skriftlig dialog med 92 av 167 representanter som har mottatt fratredelsesytelse og/eller etterlønn, jf. punkt 11.1.3. Formålet med kommunikasjonen har vært å innhente informasjon og få utdypet faktiske forhold som har betydning for undersøkelsen. Dialogen har også vært viktig for å kvalitetssikre informasjonen og analysene vi har gjort, og for å sikre at representantene får mulighet til å gjøre seg kjent med og kommentere opplysninger som vi legger til grunn for undersøkelsen – såkalt kontradiksjon.

11.2.3 Stortingsrepresentantenes reiser

For å kontrollere om Stortinget og Stortingets administrasjon har etablert et system som på en tilfredsstillende måte kontrollerer stortingsrepresentantenes dekning av reiseutgifter, har vi sammenstilt informasjon og revisjonsbevis fra flere kilder. Undersøkelsen gjelder perioden 1. januar 2018 til 11. august 2022.

Vi har undersøkt hvordan Stortingets administrasjon har kontrollert stortingsrepresentantenes dekning av reiseutgifter, inkludert bruken av Stortingets biltjeneste. I undersøkelsen har vi brukt dokumentanalyse, intervjuer og analyse av reiseregningsdata og regnskapsdata.

Dokumentanalyse

Vi har analysert dokumenter som viser hvordan Stortingets administrasjon har kontrollert stortingsrepresentantenes reiseregninger. Vi har også analysert dokumenter som belyser representantenes syn på administrasjonens kontroll av reiseregninger. Videre har vi analysert dokumenter som omhandler Stortingets biltjeneste. Følgende dokumenter er innhentet og analysert:

- presentasjon fra Stortingets administrasjon fra møte med Riksrevisjonen om kontroll av reiseregninger 29.09.2022
- rutinebeskrivelse for kontroll av reiseregninger, 2022
- saksbehandlers sjekklister i forbindelse med kontroll av reiseregninger, 2022
- saksbehandlers sjekklister i forbindelse med kontroll av reiseregninger, 2014
- rutinebeskrivelse for kontroll og godkjenning av reiseregninger for Godkjenner 1, 2017
- rutinebeskrivelse for ledergodkjenning av reiseregninger og refusjon for Godkjenner 2, 2017
- saksbehandlers arbeidsark (Excel) fra utvidet kontroll i 2020
- notater fra administrasjonen til presidentskapet vedrørende vurdering av etterkontroll av reiseregninger, 2019
- protokoller fra presidentskapsmøter om etterkontroll av reiseregninger, 2019
- mandat for brukerrådet for representantordninger, 2017
- referater fra brukerrådet som omhandler representantenes reiser i perioden 2017–2022
- Stortingets administrasjons oversikt (Excel) over tilbakebetalte reiseregninger
- rutinebeskrivelse for Stortingets biltjeneste, 2022
- mal for bestillingsskjema som benyttes ved bestilling av Stortingets biltjeneste, 2022
- instruks for Stortingets biltjeneste, vedtatt av Stortingets presidentskap 8. februar 2018, sist endret 3. mars 2022
- instruks for Stortingets biltjeneste, vedtatt av Stortingets presidentskap 10. november 1994, sist endret 10. april 2008 og 29. mars 2012
- Stortingets administrasjons oversikt (Excel) over bruk av biltjenesten i perioden 2017–2021
- årlig kjøreløgg for Stortingets biltjeneste i perioden 2017–2021

Datagrunnlag

Kildene til datamaterialet som danner grunnlag for analysene og kontrollene i revisjonen, er reiseregningsdata fra SAP¹⁴⁵, som er innhentet fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring, og regnskapets hovedbok. Oversiktene fra SAP og hovedboken inneholder sentrale data fra reiseregningene. Datagrunnlaget fra SAP ble filtrert slik at det bare inneholdt reiseregningsbilag. Dataene fra SAP og hovedboken ble deretter koblet sammen ved å bruke reiseregningsnummer. Bare reiseregninger som er bokført i regnskapet, er med i grunnlaget for revisjonen. Vi har produsert flere datasett med relevante data for videre analyse og kontroll av reiseregninger.

Datasettene med aktuelle reiseregningsdata er behandlet ved hjelp av dataanalyseverktøyet R. Alle datasett og analyser i R er beskrevet i skriptfiler, og analysene er gjennomført på en slik måte at de er fullstendig reproducerbare og uten manuelle justeringer. Analysene fra R er overført til Excel-filer, som vi brukte som grunnlag i det videre arbeidet.

Hver reiseregning dekker en reise, deler av en reise eller flere reiser. Det er dermed ikke et én-til-én-forhold mellom antallet reiseregninger og antallet reiser. I tilfeller der representantene har benyttet feil utgiftstype og/eller kjøretøytype på reiseregningen og dette ikke er korrigert i etterkant, havner reiseregningene i feil kategori i vår gruppering av reisene.

Analyser og kontroller

I undersøkelsen har vi analysert data fra alle reiseregningene i perioden og gjennomført substanskontroller av pendlerreiser, pendlerdiett og tjenestereiser.

Vi har benyttet Excel til analyser for å finne ut om det er avvik fra regelverket, og til å finne utvalg for manuelle oppslag i reiseregninger. Med utgangspunkt i analysene har vi ved de fleste kontrollene lagt risiko og vesentlighet til grunn når vi har valgt ut reiseregninger til kontroll. Risikoen for feil, størrelsen på beløpene og antallet reiseregninger per representant har vært sentrale faktorer ved utvalget. Enkelte kontroller har vi også gjennomført med et tilfeldig utvalg. Utvalget av reiseregninger er tilpasset hver enkelt kontroll.

Oversikt over tema i analyser og kontroller:

- kontroller av reiseregninger
  - stortingsrepresentantenes bruk av taxi
  - bilgodtgjørelse
  - dokumentasjon på formålet med reiser
  - måltidstrekk ved overnatting på hotell
  - Stortingets biltjeneste
  - pendlerreiser i Stortingets møtefrie periode fra juni til september/oktober
  - skatt på pendlerdiett

I analysen og kontrollen av bilgodtgjørelse har vi også brukt følgende datakilder: kartdata fra Statens vegvesen, Statens kartverk og Google Maps. Videre har vi i analysen av pendlerreiser i Stortingets møtefrie perioder benyttet Stortingets API for å hente ut oversikter over alle møtedatoer. Vi har brukt dette til å beregne når en sesjon ble avsluttet, og når den neste begynte.

Kontroll av taxi

288 stortingsrepresentanter har i perioden 1. januar 2018 til 11. august 2022 benyttet taxi 13 205 ganger for til sammen 4 293 860 kroner. Disse representantene har fra 1 til 427 taxiturer hver.

---

¹⁴⁵ System Analysis Program, benyttet til reiseregninger.

Vi har kontrollert 415 reiseregninger som omfatter til sammen 637 taxiturer. Taxiturene er fordelt på hele undersøkelsesperioden og er delvis valgt ut på bakgrunn av en risikovurdering. I kontrollen har vi vurdert forklaringene og dokumentasjonen som er vedlagt reiseregningene. 354 av taxiturene vi har kontrollert, gjelder de 10 representantene som har kjørt flest taxiturer og kjørt taxi for høyest samlet beløp i hele undersøkelsesperioden. Vi har i tillegg kontrollert 191 tilfeldig utvalgte taxiturer. Videre har vi kontrollert 92 andre taxiturer for noen av representantene som ble trukket ut i det tilfeldige utvalget.

Kontroll av bilgodtgjørelse

Vi har innhentet data fra alle reiseregninger som er regnskapsført i perioden 1. januar 2018 til 11. august 2022 og kartlagt hvilke distanser (kjørestrækninger) representantene har mottatt kjøregodtgjørelse for. Av reiseregningene fremgår det totalt 39 530 kjørestrækninger i undersøkelsesperioden. En reiseregning kan inneholde flere kjørestrækninger. Vi har geokodet¹⁴⁶ startstedet og sluttstedet for 29 198 av kjørestrækningene. Ved å bruke geokoding, Staten vegvesens avstandskalkulator og Google Maps har vi funnet forventet antall kilometer for hver av disse kjørestrækningene. Deretter har vi sammenlignet forventet antall kilometer med antall kilometer som fremgår av reiseregningene. Denne analysen har gitt oss grunnlag for å velge ut strækninger for videre kontroll.

Enkelte ganger har representanten lagt inn navnet på en by som stedsangivelse i stedet for en konkret adresse. Slike unøyaktige stedsangivelser er en feilkilde i analysen, da kjøreturen kan ha startet eller stoppet en annen plass i byen enn det vi har lagt til grunn i analysen. En annen utfordring med analysen er at det er vanskelig å skille mellom reiser som er én vei, og reiser som er tur-retur.

For å kunne geokode start- og sluttsteder er vi avhengig av konkrete stedsangivelser. Skrivefeil i stedsangivelsen vanskeliggjør også geokoding. Det er 10 332 strækninger der vi ikke har geokodet start- og sluttstedet.

Vi har valgt ut 204 kjørestrækninger til videre kontroll. 152 av disse er valgt ut på bakgrunn av ovennevnte analyse. Disse kjørestrækningene er blant de strækningene der det er størst avvik mellom antall kilometer som fremgår av reiseregningene, og forventet antall kilometer. Vi har også valgt ut 52 strækninger der start- og sluttstedet ikke er geokodet.

Kontroll av dokumentasjon av formålet med reisen

Vi har kontrollert om formålet med reisen er dokumentert i 259 reiseregninger fra perioden 1. januar 2019 til 11. august 2022, det vil si etter at de skjerpede kravene til dokumentasjon ble innført. Reiseregningene ble valgt ut for kontroll etter en risikovurdering. Alle hadde lite informativ beskrivelse i årsaks- eller kommentarfeltet.

Populasjonen som utvalget er hentet fra, omfatter 1 167 reiseregninger som er uten vedlegg, og som det er utbetalt kilometergodtgjørelse for bruk av egen bil for.

Kontroll av måltidstrekk

Vi har kontrollert om det er trukket for frokost etter tjenestereiser med opphold på hotell hvor frokost er inkludert i prisen, i 175 reiseregninger fra perioden 1. januar 2018 til 11. august 2022.

Da vi gjorde risikovurderingene, tok vi utgangspunkt i alle reiser med regulativ «A», som er tjenestereiser med overnatting på hotell. Vi vurderte risikoen ved å sammenligne beregningene av

---

¹⁴⁶ Vi har kodet for eksempel gateadresser og stedsnavn til geografiske koordinater.

kostgodtgjørelse med reisens varighet. I dette utvalget ble det kontrollert 128 reiseregninger.¹⁴⁷ Vi har også kontrollert 47 tilfeldig utvalgte reiseregninger.

Dersom lunsj eller middag er dekket av arrangør/vertskap, skal det gjøres trekk i diettgodtgjørelsen.^{148, 149} Vi har ikke gjort systematiske kontroller av om det er korrekt trukket for lunsj og middag i reiseregningene, men har merket oss de manglene vi har sett i reiseregningene som er kontrollert for frokosttrekk. Det er enklere å gjøre systematiske undersøkelser av frokosttrekk fordi inkludert forkost fremkommer på kvitteringen fra hotellet og føres på egen kode i regnskapet.

Kontroll av pendlerreiser i Stortingets møtefrie periode

Vår analyse av regnskapsdata viser at det er 1 660 reiseregninger som gjelder pendlerreiser i møtefrie perioder i perioden 1. januar 2018 til 11. august 2022. Den møtefrie perioden på Stortinget er fra juni til åpningen av Stortinget på høsten. Vi har kontrollert 216 utvalgte reiseregninger. I disse har vi kontrollert om det fremgår at formålet med pendlerreisen er relatert til stortingsvervet.

De 216 reiseregningene er valgt ut på bakgrunn av hvilke representanter som har gjennomført flest pendlerreiser i møtefrie perioder, og hvilke representanter som har mottatt mest i kostgodtgjørelse for reisene.¹⁵⁰ For 2022 har vi kontrollert alle reisene som er belastet regnskapet innen 11. august (56 stykker).

Kontroll av skatt på pendlerdiett

Grunnlaget for vår kontroll av skatt på pendlerreiser er 2 664 reiseregninger etter 1. januar 2018 som er ført med regulativ «J». Dette regulativet skal benyttes ved pendlerreiser der det ikke skal betales skatt av diett.

Intervjuer

Vi har intervjuet Stortingets administrasjon for å finne ut hvordan den har kontrollert reiseregninger og Stortingets biltjeneste. Intervjuene ble gjennomført 29. september 2022 og 12. januar 2023. Intervjuet 29. september 2022 ble fulgt opp med spørsmål til Stortingets administrasjon i en e-post 5. desember 2022. Stortingets administrasjon har svart på spørsmålene i en e-post 16. desember 2022.

¹⁴⁷ Trekk for frokost i 2022 er kr 165/65/121 (20 % av kr 825/324/603).

¹⁴⁸ Trekk for lunsj i 2022 er kr 247/97/181 (30 % av kr 825/324/603), og trekk for middag i 2022 er kr 413/162/301 (50 % av kr 825/324/603).

¹⁴⁹ Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands § 9.

¹⁵⁰ Utvalget er gjort fra en uke etter det siste møtet i juni til en uke før det første møtet etter åpningen av Stortinget om høsten.

12 Pendlerboligordningen

12.1 Bakgrunn

Formålet med pendlerboligordningen er å gi stortingsrepresentanter som under sin funksjonstid har behov for bolig i Oslo for å kunne ivareta vervet som representant, mulighet til å søke om pendlerbolig, som stilles til rådighet av Stortinget. Det er viktig for demokratiet at alle har like muligheter til å ivareta vervet uavhengig av økonomi og familiesituasjon. Ordningen er ikke hjemlet i lov, men pendlerboligene tildeles etter *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger*, som er vedtatt av Stortingets presidentskap.¹⁵¹

Stortinget eier 143 fullt møblerte leiligheter¹⁵² i Oslo. Disse stilles vederlagsfritt til disposisjon for representanter som oppfyller vilkårene for å disponere pendlerbolig. Stortinget dekker løpende utgifter som er tilknyttet boligen, slik som strøm, oppvarming, offentlige avgifter, internett, TV-dekoder, trappe- og gangvask, måking og strøing. Annethvert år tilbys hovedrengjøring.¹⁵³

Pendlerboligenes størrelse varierer fra ettroms til femroms og skal dekke representantenes ulike behov. Mindre boliger kalles «ordinære leiligheter», mens større leiligheter kalles «familieleiligheter». Familieleilighetene skal tildeles representanter som flytter til Oslo med sin husstand og har behov for større bolig.^{154, 155}

Figur 4 illustrerer omfanget av pendlerboligordningen.

Figur 4 Stortingets pendlerboligordning i perioden 2009–2021

Kilde: Riksrevisjonens sammenstilling

Til sammen har 271 representanter disponert pendlerbolig fra Stortinget i perioden 2009–2021. Av disse fikk 74 tildelt pendlerbolig før stortingsvalget i 2009. I vår undersøkelsesperiode har Stortingets administrasjon tildelt 220 pendlerboliger til representantene.¹⁵⁶ 159 av tildelingene er gjort i forbindelse med valg, og 61 tildelinger er gjort i løpet av stortingsperioden.

¹⁵¹ Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger av 4. juni 2009, 18. april 2013, 14. desember 2017 og sist endret 11. desember 2021.

¹⁵² Stortingets administrasjon årsrapport 2021, s. 19.

¹⁵³ Leiekontrakt for Stortingets tjenesteboliger for representanter, fastsatt av Stortingets presidentskap 2. februar 2006 og Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter, fastsatt 18. april 2013 og 31. august 2021.

¹⁵⁴ Notat av 21. desember 2009 fra Stortingets boligkomité til Stortingets presidentskap. *Boligkomiteens mandat*. (2009/1853-2).

¹⁵⁵ Notat av 22. november 2017 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. *SPR - Oppdatering av retningslinjer for tildeling av pendlerboliger*. (2017/4291).

¹⁵⁶ Noen av representantene har blitt tildelt pendlerbolig flere ganger i undersøkelsesperioden.

Stortingets presidentskap har det øverste ansvaret for pendlerboligordningen og vedtar retningslinjene for tildeling.¹⁵⁷ Myndigheten til å forvalte ordningen, behandle søknader og tildele og fordele pendlerboligene i henhold til gjeldende regelverk har vært delegert til Stortingets administrasjon siden november 2017.^{158, 159, 160}

Stortingets boligkomité hadde ansvaret for å tildele og fordele pendlerboligene frem til november 2017. Stortingets administrasjon forberedte søkerlister med forslag til innstilling til komiteen.¹⁶¹

Viktige saker skal alltid forelegges presidentskapet.¹⁶² Presidentskapet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra retningslinjene for tildeling av Stortingets pendlerboliger.¹⁶³ Administrasjonen opplyser om at dette gjøres svært sjelden.¹⁶⁴

Riksrevisjonen viser til at det har vært en rekke medieoppslag om pendlerboligsaker. Dette gjelder blant annet representantenes boforhold på hjemstedet og spørsmålet om det har vært rimelig å eie bolig innenfor avstandsgrensen til Stortinget samtidig som representanten disponerer pendlerbolig. Retningslinjene for tildeling av pendlerboliger inneholdt i undersøkelsesperioden ingen regler om hvorvidt representantens bolig på hjemstedet kunne leies ut eller være representantens foreldrehjem samtidig som han eller hun disponerte pendlerbolig. Vi har ikke undersøkt disse forholdene nærmere.

Vi har undersøkt om nåværende og tidligere stortingsrepresentanter har fått tildelt og disponert pendlerbolig fra Stortinget i tråd med regelverket og inngåtte avtaler i undersøkelsesperioden 2009–2021. Vi har også undersøkt hvordan Stortinget har forvaltet pendlerboligordningen i perioden 2009–2022.

I forbindelse med undersøkelsen har vi vært i dialog med 31 representanter som har disponert pendlerbolig. Videre har vi intervjuet medlemmer av Stortingets presidentskap, Stortingets administrasjon og tidligere ledere av Stortingets boligkomité. Vi har også gjennomført dokumentanalyse av retningslinjer, søknader, avtaler, egenerklæringer og informasjonsutveksling mellom administrasjonen og representantene. Riksrevisjonen har ikke etterprøvd om opplysningene som representantene har gitt i egenerklæringskjemaene, er korrekte.

Stortingets boligkomité

Komiteens hovedoppgaven var å fordele Stortingets pendlerboliger til representantene i samsvar med retningslinjene.

Komiteen var også et rådgivende organ for Stortingets presidentskap i saker som angikk representantenes bovilkår.

Komiteen besto av Stortingsrepresentanter, ofte én fra hvert parti.

¹⁵⁷ Stortingets forretningsorden § 9 a første ledd.

¹⁵⁸ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger av 2017*, sist endret 11. desember 2021.

¹⁵⁹ Stortingets forretningsorden § 9 a tredje ledd.

¹⁶⁰ Notat av 22. november 2017 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. *SPR - Oppdatering av retningslinjer for tildeling av pendlerboliger*. (2017/4291).

¹⁶¹ Notat av 21. desember 2009 fra Stortingets boligkomité til Stortingets presidentskap. *Boligkomiteens mandat*. (2009/1591).

¹⁶² Stortingets forretningsorden § 9 b tredje ledd.

¹⁶³ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger av 2009, 2013, 2017 og desember 2021*.

¹⁶⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

12.2 Hovedfunn

Hovedfunn – Stortingets pendlerboligordning

- Alle representantene som har disponert pendlerbolig har oppfylt vilkårene for tildeling.
- Stortingets administrasjon har hatt mangelfull oppfølging og kontroll av pendlerboligordningen.
  - Stortingets administrasjon har ikke hatt skriftlige rutiner for tildeling av pendlerboliger.
  - Stortingets administrasjon ikke har innhentet egenerklæringer fra representantene i årene 2013, 2015 og 2017.

12.3 Regelverk for tildeling av pendlerbolig

Vi har gått gjennom regelverket for tildeling av pendlerboliger som har vært gjeldende i kontrollperioden, og gjort vår vurdering av dette.

Oppsummering

- Frem til desember 2021 var det ifølge vilkårene for tildeling av pendlerbolig tilstrekkelig å **enten** være folkeregistrert **eller** faktisk bosatt mer enn 40 kilometer fra Stortinget.
- Først i 2021 ble det tatt inn i retningslinjene at en representant ikke kan disponere annen bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget.
- Vilåret om faktisk bosted er ikke klart definert.
- Det er ikke regulert om det å disponere annen bolig innenfor avstandskravet i kortere perioder avskjærer muligheten for pendlerbolig.

12.3.1 Sentrale føringer

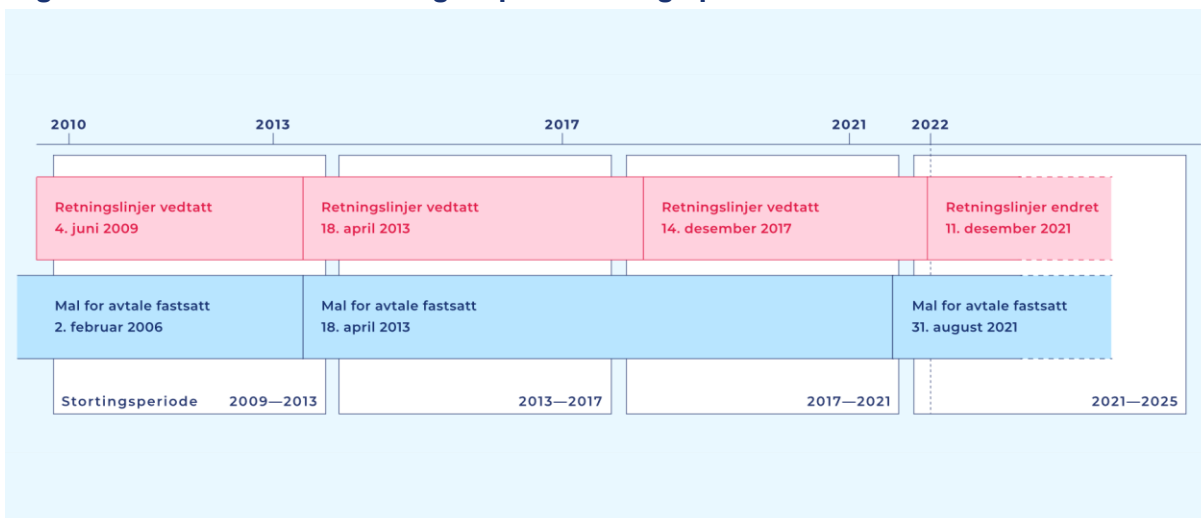
Storingsrepresentanter som under sin funksjonstid har behov for bolig i Oslo for å kunne ivareta vervet som representant, kan søke om pendlerbolig.¹⁶⁵ Vararepresentanter som møter fast på Stortinget, og som oppfyller vilkårene, kan også få tildelt pendlerbolig.

Pendlerboliger tildeles stortingsrepresentantene etter *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger*, som er vedtatt av Stortingets presidentskap. Retningslinjene har vært revidert flere ganger i løpet av undersøkelsesperioden. Retningslinjene som er relevante for vår undersøkelsesperiode, ble vedtatt 4. juni 2009. De har senere blitt revidert 18. april 2013,

¹⁶⁵ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger av 2009, 2013, 2017 og 2021.*

14. desember 2017 og sist 11. desember 2021.¹⁶⁶ Figur 5 illustrerer rammeverket for tildeling av pendlerbolig i perioden 2009–2022.

Figur 5 Rammeverk for tildeling av pendlerbolig i perioden 2009–2022

Kilde: Riksrevisjonens sammenstilling

Vilkårene i retningslinjene som regulerer hvem som kan få tildelt Stortingets pendlerboliger, har vært uendret fra november 2006 til desember 2021.¹⁶⁷

Faktaboks 2 Vilkår for tildeling av Stortingets pendlerboliger

Vilkåret for tildeling av Stortingets pendlerboliger i perioden fra 30. november 2006 til 11. desember 2021 har vært som følger:

Stortinget [...] skal dekke boligbehovet til stortingsrepresentanter som under funksjonstiden er folkeregistrert **eller** [vår utheving] faktisk bosatt mer enn 40 km i kjørelengde fra Stortinget.

Kilde: *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger*, vedtatt av Stortingets presidentskap i 2006, 2009, 2013 og 2017.

12.3.2 Vilkår for tildeling fra november 2006 til desember 2021

Frem til 2006 var det *folkeregistrert adresse* det eneste vilkåret for å få tildelt en av Stortingets pendlerboliger. Stortinget introduserte i 2006 et nytt vilkår om *faktisk bosted*.¹⁶⁸

¹⁶⁶ Retningslinjene er ikke vedtatt med hjemmel i lov.

¹⁶⁷ Retningslinjer for tildeling av Stortingets tjenesteboliger av 30 november 2006.

¹⁶⁸ Notat av 16. november 2006 fra Stortingets boligkomité til Stortingets presidentskap. *Forslag til endring i «Retningslinjer for tildeling av Stortingets leiligheter»*. (Glo/2006/02881).

Folkeregistrert adresse mer enn 40 kilometer fra Stortinget

Både etter gjeldende regelverk og tidligere regelverk har det vært et vilkår at representanten har sin folkeregistrerte adresse mer enn 40 kilometer fra Stortinget, for å få tildelt en av Stortingets pendlerboliger.¹⁷⁰ Folkeregisterloven inneholder en egen paragraf for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. I henhold til lovens § 5-4 skal stortingsrepresentanter være registrert som bosatt der de hadde sitt bosted før de tiltrådte. Dette gjelder bare så lenge representanten disponerer bolig til privat bruk under opphold hjemme.¹⁷¹ Det er en forutsetning at representanten ikke bryter tilknytningen til hjemstedet. Det er i seg selv ikke brudd på tilknytningen om representanten selger eller leier ut boligen på hjemstedet. Endringer i representantens boforhold i Oslo-området vil heller ikke nødvendigvis føre til brudd i tilknytningen.¹⁷²

Representanter som er folkeregistrert som bosatt i foreldrehjemmet når de tiltrer på Stortinget, kan i prinsippet beholde foreldrehjemmet som folkeregistrert adresse under sin funksjonstid. Det er da avgjørende at representanten har adgang til å bruke foreldrehjemmet til overnatting og opphold når han eller hun er på hjemstedet. Det er også avgjørende at opphold i boligen ikke avhenger av invitasjon eller samtykke fra foreldrene hver gang representanten er på hjemstedet.¹⁷³

En påtroppende stortingsrepresentant kan av flere årsaker *disponere* bolig i nærheten av Stortinget gjennom et eie- eller leieforhold. Det betyr ikke at vedkommende nødvendigvis er folkeregistrert eller regnes som bosatt i boligen etter folkeregisterloven. Etter folkeregisterloven skal en person registreres med bosted der vedkommende regelmessig tar sin *døgnhvile*. Om en person bor på flere steder, skal personen registreres med bosted der vedkommende tar sin overveiende døgnhvile i løpet av enhver tolv måneders periode.¹⁷⁴ Altså kan en person *disponere* bolig i nærheten av Stortinget uten å anses som bosatt der etter loven.

Det er også relevante unntak fra hovedregelen om å være folkeregistrert bosatt der personen har overveiende døgnhvile. En påtroppende representant kan være pendler eller student og ha overveiende døgnhvile i Oslo, men etter folkeregisterloven være registrert som bosatt utenfor Oslo.

Faktisk bosted mer enn 40 kilometer fra Stortinget

Vilkåret om *faktisk bosted mer enn 40 kilometer fra Stortinget* ble først introdusert i retningslinjene som ble vedtatt av Stortingets presidentskap i 2006. Saksdokumentene som danner grunnlaget for vilkåret, sier lite om hva som skal til for at en person anses å være faktisk bosatt i en bolig. Det går frem av saksdokumentene at i en situasjon hvor en representant har en folkeregistrert adresse og en annen bostedsadresse, skal den adressen hvor den nærmeste familie er bosatt, eller der representanten oppholder seg mest, legges til grunn for tildeling.¹⁷⁵ Det er ikke beskrevet om dette skal vurderes over tid eller kun på søknadstidspunktet.

Døgnhvile¹⁶⁹

Stedet for døgnhvilen skal anses å være der hvor skattyteren faktisk oppholder seg under døgnhvilen. Det vil være der skattyteren tar sin nattesøvn eller tilsvarende hvile. Overnattinger på andre steder enn boligen på hjemstedet og pendlerboligen skal ikke tilordnes noen av boligene.

¹⁶⁹ Skatte-ABC 2021/2022 punkt 7.2.2.

¹⁷⁰ Notat av 21. desember 2009 fra Stortingets boligkomité til Stortingets presidentskap. *Boligkomiteens mandat*. (2009/1853-2).

¹⁷¹ Folkeregisterloven § 5-4 andre punktum.

¹⁷² Ot.prp. nr. 64 (1996–97); Kapittel 1, punkt. 1.3.

¹⁷³ Finansdepartementet Utv. 1997 s. 1295.

¹⁷⁴ Folkeregisterloven § 5-1.

¹⁷⁵ Notat av 12. juni 2006 fra Stortingets administrasjon til Stortingets boligkomité. *Revisjon av «Retningslinjer for tildeling av Stortingets leiligheter» - Diskusjonsnotat*. (Glo/2006).

Alternative eller kumulative vilkår

Bakgrunnen for innføring av vilkåret om faktisk bosted mer enn 40 kilometer fra Stortinget var at komiteen hadde «måttet tildele tjenestebolig til en representant som er folkeregistrert bosatt utenfor grensen men som faktisk bor, og har hele sin familie innkvartert, innenfor firemilsgrensen.» For å unngå slike situasjoner som opplevdes som uheldige, foreslo administrasjonen at faktisk bostedsadresse skulle sidestilles med folkeregistrert bostedsadresse.¹⁷⁶

Alternative vilkår

Kun ett av flere nevnte vilkår trenger å være oppfylt.

«Stortinget [...] skal dekke boligbehovet til stortingsrepresentanter som under funksjonstiden **verken er folkeregistrert eller faktisk bosatt nærmere enn 40 km i luftlinje fra Stortinget.**» [vår utheving]

Forslaget fra administrasjonen synes dermed å legge til grunn at både vilkåret om folkeregistrert adresse og det nye vilkåret om faktisk bosted mer enn 40 kilometer måtte være oppfylt for at en representant kunne få tildelt pendlerbolig (kumulative vilkår).

Kumulative vilkår

Alle, av flere nevnte vilkår, må være oppfylt.

Stortingets boligkomité sa seg enige i begrunnelsen til administrasjonen, men sendte et eget forslag til retningslinjer til presidentskapet.¹⁷⁷ Forslaget fra boligkomiteen ble vedtatt av presidentskapet i november 2006 og sto uforandret til desember 2021:

«Stortinget [...] skal dekke boligbehovet til stortingsrepresentanter som under funksjonstiden **er folkeregistrert eller faktisk bosatt mer enn 40 km i kjørelengde fra Stortinget.**» [vår utheving]

Ordlyden i de endelige vedtatte retningslinjene taler dermed for at kun ett av vilkårene trenger å være oppfylt (alternative vilkår).

Administrasjonen opplyser at den har praktisert vilkårene som kumulative, da den mener formålet med ordningen klart reflekterer det opprinnelige forslaget fra administrasjonen.¹⁷⁸

12.3.3 Vilkår for tildeling fra desember 2021

Vilkårene for tildeling av pendlerboliger ble endret av presidentskapet 11. desember 2021 for å sikre at representanter som er bosatt eller disponerer bolig i Oslo ikke har rett til å disponere pendlerbolig.¹⁷⁹

Både Stortingets presidentskap og administrasjon mener det er viktig at retningslinjene er tydelige og ikke gir grunnlag for misforståelser. De sier endringene i retningslinjene kun er en presisering og ikke en innskjerping av retningslinjene fra 2006.^{180, 181}

Faktaboks 3 Vilkår for tildeling av pendlerbolig fra desember 2021

- «Stortingsrepresentanter som **er folkeregistrert, faktisk bosatt eller selv disponerer bolig innenfor 40 km i kjørelengde fra Stortinget har ikke rett til pendlerbolig.**»

Kilde: *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger*, endret 11. desember 2021

¹⁷⁶ Notat av 12. juni 2006 fra Stortingets administrasjon til Stortingets boligkomité. *Revisjon av «Retningslinjer for tildeling av Stortingets leiligheter» - Diskusjonsnotat.* (Glo/2006).

¹⁷⁷ Notat av 16. november 2006 fra Stortingets boligkomité til Stortingets presidentskap. *Forslag til endring i «Retningslinjer for tildeling av Stortingets leiligheter».* (Glo/2006/02881).

¹⁷⁸ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

¹⁷⁹ Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger av 2017 og 2021.

¹⁸⁰ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

¹⁸¹ Intervju med Stortingets presidentskap 18. januar 2023.

Det går nå klart frem av ordlyden i retningslinjene at representanten må oppfylle alle vilkårene om *folkeregistrert adresse, faktisk bosted og disponere bolig* for å kunne få tildelt pendlerbolig (kumulative vilkår).

Disponere bolig

I 2021 ble det tatt inn et tredje vilkår i retningslinjene: Representanten kan ikke *disponere* annen bolig innenfor grensen på 40 kilometer fra Stortinget og samtidig disponere pendlerbolig fra Stortinget.

Å disponere bolig er definert i retningslinjene av 2021 punkt 1 tredje og fjerde ledd:

«Med «disponere bolig» menes her at representanten gjennom et eie- eller leieforhold står fritt til å bruke hele eller deler av boligen på daglig basis.

En representant anses likevel ikke å disponere en enhet som vedkommende eier innenfor 40 km fra Stortinget dersom denne i sin helhet er leid ut. Leieforholdet må være etablert på det tidspunktet det søkes om pendlerbolig.»

Det er ikke gitt noen ytterligere beskrivelse av hva som ligger i begrepet *disponere bolig*, enn det som står i retningslinjene av 2021.

12.3.4 Riksrevisjonens vurdering av regelverk for tildeling av pendlerbolig

Regelverket for tildeling av Stortingets pendlerboliger besto av to alternative vilkår, folkeregistrert adresse og faktisk bosted, frem til desember 2021.

Vår gjennomgang viser at Stortingets administrasjon gjennom tildelingspraksis ikke har vurdert hva som er representantens faktiske bosted. Representanter som har oppgitt i søknaden at de bor i Oslo, blir tildelt pendlerbolig. Forutsetningene har da vært at representantene har sagt opp leieavtalen eller solgt boligen i Oslo, og at de har vært folkeregistrert mer enn 40 kilometer fra Stortinget på tidspunktet de søker.¹⁸² Vilkåret om faktisk bosted har ikke vært klart definert av Stortinget, verken i retningslinjene, på Løveporten eller i Valgportalen.

Oslo statsadvokatembeter kom i slutten av 2022 til at det *ikke* kan legges til grunn at representanter som eide eller disponerte annen bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget, var utelukket fra å få pendlerbolig før desember 2021. Deres forståelse av retningslinjene bygger på ordlyden i retningslinjene, informasjon gitt til representantene og praksis for tildeling av pendlerboliger. Embetets tolkning av regelverket er i tråd med vår vurdering.

I desember 2021 ble regelverket endret, og det går nå klart frem at vilkårene skal være kumulative. Denne endringen introduserte et nytt vilkår om at representanter ikke kunne disponere annen bolig og samtidig få tildelt pendlerbolig fra Stortinget. Vår analyse viser at betydningen av begrepet *disponere bolig* ikke har vært beskrevet ytterligere enn det som nå står i retningslinjene av 2021. Det er for eksempel ikke definert om representanten i kortere perioder kan disponere annen bolig innenfor avstandskravet i perioden han eller hun har pendlerbolig.¹⁸³ Dette er særlig aktuelt for representanter som i en overgangsperiode eier eller leier bolig innenfor grensen i forbindelse med innflytting eller utflytting av pendlerboligen. Det kan også være aktuelt for representanter som leier ut bolig i henhold til regelverket ovenfor, men som i en kortere periode står uten leietaker.

¹⁸² Riksrevisjonens analyse av søknader om og tildelinger av Stortingets pendlerboliger i perioden 2009–2021.

¹⁸³ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

Det har heller ikke vært definert hvilke vurderingskriterier som skal ligge til grunn for å avgjøre om en student som bor i studentbolig i Oslo når han eller hun blir valgt inn på Stortinget, kan sies å disponere bolig innenfor 40 kilometer i kjørelengde fra Stortinget.

Det oppdaterte regelverket fra desember 2021 inneholder heller ingen omtale av hvorvidt representanter i kortere perioder kan disponere annen bolig innenfor avstandsgrensen til Stortinget når de samtidig har pendlerbolig.¹⁸⁴

12.4 Praktisering av vilkårene for tildeling av pendlerbolig

Vi har kontrollert forvaltningen av pendlerboliger for alle representanter som har disponert pendlerbolig fra 2009 til 2021. Vi har undersøkt om Stortingets administrasjon har praktisert vilkår for tildeling av boliger i henhold til regelverket.

Oppsummering

- Alle representantene som har disponert pendlerbolig, har oppfylt vilkårene for tildeling.
- Stortingets administrasjon har i praksis kun lagt folkeregistrert adresse til grunn når den har tildelt pendlerbolig.
- Stortingets administrasjon har ikke innhentet informasjon om hvor representanten faktisk er bosatt, og om den disponerer annen bolig innenfor 40 kilometersgrensen.

12.4.1 Administrasjonens praktisering av vilkårene

Stortingets administrasjon opplyser i intervju at den har praktisert vilkårene for tildeling av pendlerbolig likt siden 2006. Administrasjonen sier at den har lagt til grunn at representanten verken kan ha folkeregistrert adresse, ha faktisk bosted eller disponere bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget for å ha rett på pendlerbolig (praktisert vilkårene kumulativt).¹⁸⁵

Frem til 2021 ble det imidlertid ikke informert om at vilkårene skulle tolkes kumulativt, verken i informasjonen gitt til representantene i søknadsskjema, på Løveporten eller i *Håndbok for stortingsrepresentanter*.^{186, 187, 188}

I søknadsskjemaet slik det var utformet frem til 2021, får representanten informasjon om at Stortinget stiller leiligheter til disposisjon til representanter som er folkeregistrert **eller** faktisk bosatt mer enn 40 kilometer fra Stortinget (vår utheving). Representanten ble kun bedt om å oppgi én adresse i søknaden.

Løveporten

er en egen intranettside for representanter og ansatte på Stortinget.

¹⁸⁴ Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger av 2021.

¹⁸⁵ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

¹⁸⁶ Advokatfirmaet Grette. (2021). *Revisjon av skattemessige forhold knyttet til ordninger for stortingsrepresentanter - oversendelse av rapport*, s. 130

¹⁸⁷ Løveporten har siden november 2021 informert om at representanten «ikke kan disponere annen bolig innenfor 40 km-grensen».

¹⁸⁸ Riksrevisjonen har fått tilsendt informasjon om pendlerboligordningen fra *Håndbok for stortingsrepresentanter* i perioden 2016–2020.

Folkeregistrert adresse og faktisk bosted

Administrasjonen har frem til 2021 etterspurt én adresse i søknadsskjemaet om pendlerbolig.¹⁸⁹ Administrasjonen opplyser at den legger til grunn at adressen som oppgis i søknaden, er søkerens folkeregistrerte adresse og faktiske bosted med mindre noe annet er opplyst. Adressen kontrolleres opp mot grensen på 40 kilometer i kjørelengde fra Stortinget.¹⁹⁰ Administrasjonen har ikke kontrollert hvor representanten faktisk er bosatt.

Administrasjonen opplyser at den i 2021 fikk tilgang til folkeregisteret og gjør oppslag i registret for alle som søker om pendlerbolig.¹⁹¹

I vår undersøkelsesperiode har Stortingets administrasjon bare avslått én søknad om pendlerbolig. Avslaget ble gitt i 2017 og ble begrunnet med at representanten var registrert med adresse innenfor avstandsgrensen på 40 kilometer fra Stortinget. Videre har administrasjonen i 2009 trukket tilbake én tildeling av pendlerbolig etter at representanten informerte om at han eller hun var bosatt i egen eid bolig i Oslo. Representanten fikk imidlertid innvilget pendlerbolig etter å ha solgt sin bolig i Oslo.

Disponere bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget

Ifølge Stortingets administrasjon har den helt siden 2006 stilt krav om at representanten ikke kan disponere annen bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget og samtidig ha pendlerbolig.¹⁹²

Representantene har tidligere likevel ikke blitt spurt om de disponerer annen bolig innenfor 40-kilometersgrensen, i søknadsskjemaet eller i de årlige egenerklæringsskjemaene.^{193, 194} Verken på Løveporten eller i *Håndbok for stortingsrepresentanter* blir representantene informert om at det å disponere annen bolig innenfor avstandsgrensen gjør at de ikke kan tildeles pendlerbolig.^{195, 196} Løveporten har siden november 2021 informert om at representanten «ikke kan disponere annen bolig innenfor 40 km-grensen». Administrasjonen opplyser at de ikke har avslått noen søknader på bakgrunn av at søkeren har disponert annen bolig innenfor avstandsgrensen.¹⁹⁷

Egenerklæringsskjemaet ble først endret etter at bestemmelsen om at representanten ikke kan disponere annen bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget, ble tatt inn som et vilkår i retningslinjene i desember 2021. Skjemaene inneholder nå både spørsmål om representanten eier og om representanten disponerer bolig mindre enn 40 kilometer fra Stortinget.

12.4.2 Riksrevisjonens kontroll

Stortingets administrasjon har et system som gir oversikt over bruken av pendlerboligene, men dette er lite egnet for å gi en historisk oversikt over hvilke representanter som har disponert pendlerbolig i vår undersøkelsesperiode.

På forespørsel fra Riksrevisjonen har administrasjonen med utgangspunkt i dette systemet utarbeidet en historisk oversikt over hvilke representanter som har disponert pendlerbolig i vår undersøkelsesperiode. Denne listen viste seg å være ufullstendig. Ved å gjennomgå Stortingets regnskap, søknader om pendlerbolig, inngåtte avtaler om bruk av pendlerbolig og representantenes årlige egenerklæringer fant vi ytterligere 21 representanter med pendlerbolig. Disse representantene ble lagt til i listen etter å ha blitt kvalitetssikret av administrasjonen. For å vurdere om representantene har hatt rett til pendlerbolig i henhold til vilkårene for tildeling, har vi fra Stortingets administrasjon fått

¹⁸⁹ Søknadsskjema sendt til Riksrevisjonen fra Stortingets administrasjon. Administrasjonen opplyser at skjemaet er tilnærmet uendret over tid.

¹⁹⁰ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

¹⁹¹ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

¹⁹² Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

¹⁹³ Søknadsskjema sendt til Riksrevisjonen fra Stortingets administrasjon. Administrasjonen opplyser at skjemaet er tilnærmet uendret over tid.

¹⁹⁴ Egenerklæringsskjema for representanter som disponerer pendlerbolig 2009–2012, 2014, 2016, 2018–2020.

¹⁹⁵ Informasjon om pendlerboligordningen fra *Håndbok for stortingsrepresentanter*, 2016–2020.

¹⁹⁶ Advokatfirmaet Grette. (2021). *Revisjon av skattemessige forhold knyttet til ordninger for stortingsrepresentanter - oversendelse av rapport*, s. 130.

¹⁹⁷ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

en oversikt over hvilke representanter som har disponert pendlerbolig og hentet informasjon fra ulike offentlige registre. Se nærmere informasjon i punkt 11.2.1.

Som nevnt ovenfor har Oslo statsadvokatembeter i slutten av 2022 kommet til at det å eie eller å disponere bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget, ikke fratar representanten retten til pendlerbolig, slik retningslinjene var utformet frem til 11. desember 2021. Riksrevisjonen legger samme tolkning av regelverket til grunn, og går ikke inn på rimeligheten i dette.

Folkeregistrert adresse

I undersøkelsen har vi i utgangspunktet lagt til grunn at de opplysningene som er registrert i folkeregisteret, er i henhold til folkeregisterloven.

Våre analyser viser at alle representantene som har disponert pendlerbolig i undersøkelsesperioden, har vært folkeregistrert mer enn 40 kilometers kjørelengde fra Stortinget på søknadstidspunktet og i perioden da de disponerte pendlerbolig fra Stortinget. Det viser at representantene har fått tildelt pendlerbolig i tråd med vilkårene i retningslinjene som gjaldt for undersøkelsesperioden.

Disponere bolig og faktisk bosted

Selv om alle representantene med pendlerbolig har vært folkeregistrert mer enn 40 kilometer fra Stortinget og i tråd med retningslinjene for tildeling, har vi gjort nærmere undersøkelser av boforholdene til alle representantene som har disponert pendlerbolig, for å kartlegge bruken av pendlerboligordningen.

Våre analyser viser at administrasjonen ikke har kontrollert hvor representanten faktisk er bosatt. Hva Stortinget mener med faktisk bosted, er ikke nærmere definert av Stortinget. Våre analyser viser at representanter som bor innenfor avstandsgrensen på søknadstidspunktet, likevel får tildelt pendlerbolig. Forutsetningene til Stortingets administrasjon har vært at representantene for eksempel sier opp leieavtalen eller selger egen bolig i Oslo, og at de er folkeregistrert mer enn 40 kilometer fra Stortinget på tidspunktet de søker. Vi har ikke undersøkt representantenes faktiske bosted.

Vi har undersøkt om representanter som har disponert pendlerbolig, samtidig har disponert annen eid bolig innenfor avstandsgrensen. Vi har ikke undersøkt om en representant har disponert annen bolig innenfor avstandsgrensen, gjennom for eksempel et leieforhold.

Våre analyser viser at 23 representanter eide bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget samtidig som de disponerte pendlerbolig. Vi har stilt disse spørsmål om representantene har disponert bolig til privat bruk samtidig som de har disponert pendlerbolig fra Stortinget, men har ikke gjort ytterligere undersøkelser for å verifisere svarene.

- 14 representanter bekreftet at boligen de eide, var leid ut til eller bebodd av andre eller på annen måte ikke disponibel for representanten selv.
- 6 representanter svarte at boligen de eide innenfor avstandsgrensen, var disponibel for dem i korte perioder samtidig som de disponerte pendlerbolig, i forbindelse med inn- og utflytting av pendlerboligen.
- 1 representant har disponert pendlerbolig, men ikke benyttet den og samtidig eid annen bolig i en lengre periode.

Alle de 23 representantene har samtidig hatt folkeregistrert adresse mer enn 40 kilometer fra Stortinget. Riksrevisjonen vurderer dermed at representantene har disponert pendlerboligen i samsvar med gitte vilkår. Dette selv om Stortingets administrasjon opplyser at den helt siden 2006 har stilt krav

om at representanten ikke kan disponere annen bolig innenfor 40 kilometer fra Stortinget og samtidig ha pendlerbolig.¹⁹⁸

12.5 Søknadsprosessen

Vi har kontrollert om Stortingets administrasjon har forvaltet søknadsprosessen for pendlerboligordningen i tråd med regelverket og god internkontroll.

Vi har gått gjennom informasjonen som representantene har oppgitt i sine søknader om pendlerbolig, i perioden fra og med stortingsvalget 2009 og frem til stortingsvalget 2021. Vi har også sett på tilsendte avslag på søknader og informasjon representantene har fått gjennom søknadsskjema, Stortingets intranett og *Håndbok for stortingsrepresentanter*.

Oppsummering

- Stortingets administrasjon har ikke hatt skriftlige rutiner for tildeling av pendlerboliger, men arbeider nå med å formalisere og utvikle skriftlige rutiner på området.
- Stortingets administrasjonen kan ikke fremskaffe 15 prosent av søknadene om pendlerbolig. De fleste av disse gjelder representanter som har søkt og fått tildelt pendlerbolig i løpet av stortingsperioden (utenom valg).

12.5.1 Stortingets administrasjons forvaltning

Storingsrepresentanter som under sin funksjonstid har behov for bolig i Oslo for å kunne ivareta vervet som representant, kan søke om pendlerbolig, som stilles vederlagsfritt til rådighet av Stortinget.¹⁹⁹

Stortingets administrasjon opplyser i intervju at det frem til 2021 har vært ulik praksis for å søke om pendlerbolig ved stortingsvalg og i løpet av stortingsperioden.²⁰⁰ I et valgår starter den ordinære søknadsprosessen i juni. Nye mulige stortingsrepresentanter får tilgang til informasjon om retningslinjer, vilkår for tildeling og et digitalt søknadsskjema gjennom Valgportalen.

Valgportalen

er en egen intranettside for påtroppende og tidligere stortingsrepresentanter.

Behandlingen av søknader fra representanter som har søkt om pendlerbolig i løpet av stortingsperioden, har vært noe forenklet ved at de kunne søke ved å sende e-post til administrasjonen. Slike søknader kommer typisk fra statsråder som vender tilbake til Stortinget, fast møtende vararepresentanter og representanter med endrede boforhold. I 2021 ble rutinene for å søke om pendlerbolig i løpet av stortingsperioden endret til at også disse representantene må bruke det elektroniske søknadsskjemaet som ligger tilgjengelig på Løveporten.²⁰¹

Når administrasjonen mottar søknader om pendlerbolig ved stortingsvalg, kontrollerer den om vilkåret for å få tildelt pendlerbolig er oppfylt. Dette gjør de ved å undersøke om adressen representantene oppgir i søknaden, er mer enn 40 kilometer i kjøreavstand fra Stortinget. Søknader som kommer inn i løpet av stortingsperioden, behandler administrasjonen gjennom dialog med representanten og ved å kontrollere om vilkårene for tildeling av pendlerbolig er oppfylt. Dersom representantens adresse ikke

¹⁹⁸ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

¹⁹⁹ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger av 2009, 2013, 2017 og 2021.*

²⁰⁰ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²⁰¹ Egen intranettside for representanter og ansatte på Stortinget.

er oppgitt i e-posten, tar administrasjonen utgangspunkt i representantens adresse i lønnsystemet i kontrollen.

Stortingets administrasjon opplyser at den i undersøkelsesperioden ikke har hatt skriftlige rutiner for behandling og tildeling av pendlerboliger. Administrasjonen har fra 2023 etablert skriftlige kontrollrutiner.

I 2021 ble det gjort endringer i søknadsskjemaet for bedre å kunne fastslå om representantene bor på sin folkeregistrerte adresse eller på en annen adresse når de søker. Søknadsskjemaet er i tillegg oppdatert for å innhente relevante opplysninger om forhold som har betydning for den skattemessige behandlingen, i henhold til vedtak fra Skatteetaten av 26. oktober 2022 om Stortingets pendlerboliger. Administrasjonen har også fått tilgang til folkeregisteret og kontrollerer om representantenes folkeregistrerte bostedsadresse opplyst i søknaden samsvarer med bostedsadressen registrert i folkeregisteret.

Tildeling av pendlerbolig til representanter som søker ved valg, skjer etter at valgresultatet er klart. Representanter som søker i løpet av stortingsperioden, får tildelt pendlerbolig fortløpende etter at søknaden er behandlet.

Representanter som får tildelt pendlerbolig, mottar et standard tilsagnsbrev. Som regel er det bare ved avslag eller ved spesielle behov at det gis en individuell begrunnelse. Standardteksten i tildelingsbrevene har vært tilnærmet uendret over tid. Vurderingene som gjøres ved vedtak om tildeling, har ikke blitt dokumentert utover tildelingsbrevet. Administrasjonen opplyser at tildelingsbrevet er uttrykk for at det er vurdert om vilkårene for å få tildelt pendlerbolig er oppfylt.²⁰²

Vår gjennomgang av tilgjengelige søknader om pendlerbolig viser at de fleste tildelingene gjøres på grunnlag av en søknad. Vi finner at det mangler søknad i 32 av 220 tildelinger av pendlerbolig gjort i undersøkelsesperioden (15 prosent). Det mangler søknad for bare fire representanter som har fått tildelt pendlerbolig ved valg. De øvrige 28 representantene²⁰³ det mangler søknad for, har fått tildelt pendlerbolig i løpet av stortingsperioden.²⁰⁴

12.6 Oppfølging av representanter som er tildelt pendlerbolig

Alle representanter som blir tildelt pendlerbolig, må signere en standardavtale og fylle ut årlige egenerklærings skjemaer. Stortingets administrasjon har ansvaret for å følge opp representanter med pendlerbolig fra Stortinget.

Vi har kontrollert om Stortingets administrasjon har fulgt opp representantene som har disponert pendlerbolig i undersøkelsesperioden. Vi har undersøkt administrasjonens kontroll og oppfølging av vilkårene underveis og ved opphør av stortingsvervet.

Vi har gått gjennom alle mottatte signerte avtaler om bruk av pendlerbolig og årlige egenerklærings skjemaer fra representantene som har disponert pendlerbolig i undersøkelsesperioden. Vi har også sett på informasjon som representantene har fått gjennom Stortingets intranett og *Håndbok for stortingsrepresentanter*.

Søknadsskjema om pendlerbolig

I søknadsskjemaet som ble brukt frem til 2021, etterspørres følgende informasjon:

- navn
- e-postadresse
- adresse
- telefon
- fødselsdato
- spesielle behov
- hvem som skal bo i leiligheten

²⁰² Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²⁰³ 12 vararepresentanter for statsråder, 11 statsråder som returnerer til Stortinget, 5 innvalgte representanter som søker i løpet av stortingsperioden.

²⁰⁴ To representanter har søkt og fått tildelt pendlerbolig i to ulike stortingsperioder.

Oppsummering

- Stortingets administrasjon kan ikke fremskaffe 13 prosent av avtalene representantene har inngått om å disponere pendlerbolig. Dette gjelder spesielt representanter som har søkt og fått tildelt pendlerbolig i løpet av stortingsperioden.
- Administrasjonen etterspurte ikke egenrapportering fra representantene i 2013, 2015 og 2017 og mottok ingen egenerklæringsskjemaer for disse årene.
- Én vararepresentant ble boende i pendlerboligen i fem måneder uten å være fast møtende representant.
- Én representant disponerte pendlerbolig i ett år og fire måneder uten å benytte den og var bosatt i egen eid bolig innenfor avstandsgrensen i samme periode.

12.6.1 Avtale om bruk av pendlerbolig

Representanter som får tildelt pendlerbolig, må skrive under på *Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter*, som nå gjelder hele funksjonstiden. Reglene for avtalens varighet ble endret i 2013, noe som medførte at alle representantene som disponerte pendlerbolig, da måtte signere ny avtale.

Den som disponerer pendlerbolig, har plikt til å informere administrasjonen årlig om hvem som bor i leiligheten. Dette følger av avtalens første punkt andre avsnitt.²⁰⁵ Dette er nærmere beskrevet i punkt 12.7.2.

Administrasjonen opplyser i intervju at representantene signerer avtalen når de overtar nøklene til pendlerboligen. Før 2017 var rutinen at representantene signerte og returnerte avtalen til administrasjonen etter at de hadde flyttet inn i leiligheten. Administrasjonen utdyper at den da hadde rutine for å sende purringer fortløpende til representanter som ikke returnerte avtalen. Avtalene arkiveres på representantenes personmappe.²⁰⁶

Vi har bedt Stortingets administrasjon om å sende oss alle avtaler for bruk av pendlerbolig. Av 220 tildelinger av pendlerbolig i undersøkelsesperioden har administrasjonen ikke funnet avtaler for 27 representanter (12 prosent). To av representantene som det ikke er funnet noen avtale for, har fulgt ordinær søknadsprosess og fått tildelt pendlerbolig ved valg. De øvrige 26 representantene²⁰⁷ har søkt og fått tildelt pendlerbolig i løpet av stortingsperioden.

For to representanter er det ikke funnet noen fornyet avtale etter regelendringen i april 2013, som medførte at representanter som disponerte pendlerbolig måtte signere ny avtale.

Riksrevisjonen er ikke kjent med om det at avtalene mangler, innebærer at de ikke er inngått, eller at de ikke er oppbevart.

²⁰⁵ *Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter* av 2013 og 2021.

²⁰⁶ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²⁰⁷ Ti vararepresentanter for statsråder eller statssekretærer, åtte innvalgte representanter, syv statsråder som returnerer tilbake til Stortinget, og én vararepresentant som rykker opp som fast representant.

Vår gjennomgang av representantenes boforhold viser at én representant i ett år og fire måneder disponerte pendlerbolig uten å benytte pendlerboligen. Representanten opplyser til oss at han eller hun i perioden var bosatt i eid bolig innenfor avstandsgrensen. Riksrevisjonen har ikke blitt forelagt avtale om bruk av pendlerbolig signert av representanten, men legger til grunn at det ble inngått en avtale siden representanten mottok nøklene til pendlerboligen (se vedlegg 1).

12.6.2 Representantenes årlige egenerklæring

I 2008 foreslo Stortingets administrasjon å innføre bedre kontrollrutiner rundt bruken av Stortingets pendlerboliger. Bakgrunnen var at man ønsket å unngå at representanter som var tildelt pendlerbolig, skulle la andre disponere pendlerboligen uten at representanten bodde der selv.²⁰⁸ På bakgrunn av dette, og for å sikre at pendlerboligene ble fordelt på best mulig måte, besluttet presidentskapet fra 2009 at representantene i de årlige egenerklæringsskjemaene skulle bekrefte at de selv benytter pendlerboligen, og opplyse hvem andre som eventuelt bor i pendlerboligen.^{209, 210, 211}

I de årlige egenerklæringsskjemaene må representantene også bekrefte om de har egen bolig på hjemstedet, og om denne er disponibel for dem. Representantene skal melde fra til administrasjonen om det skjer permanente eller langvarige endringer i bostedsforhold på hjemstedet eller i Oslo.

Representantenes opplysningsplikt om endrede bostedsforhold ble imidlertid ikke tatt inn i retningslinjene før disse ble endret i 2021.²¹² Blant annet ble det tatt inn en bestemmelse i retningslinjene om at representantene har plikt til å rapportere årlig gjennom rapporteringsskjema (egenerklæringene) som den enkelte må sende inn.²¹³ I rapporteringsskjemaet skal representanten bekrefte at vedkommende selv bor i pendlerboligen, hvem som for øvrig bor der, og andre opplysninger som tidligere er gitt. Samtidig ble det lagt inn nye spørsmål i egenerklæringsskjemaet:

- om representanten har utgifter knyttet til disponeringen av boligen på hjemstedet
- om boligen på hjemstedet er representantens foreldrehjem
- om representanten eier bolig mindre enn 40 kilometer fra Stortinget, og om den er disponibel

I oktober hvert år sender Stortingets administrasjon ut et rapporteringsskjema til representanter som disponerer pendlerbolig.²¹⁴ Rapporteringsskjemaet har siden 2014 vært en elektronisk egenerklæring som sendes inn via Løveporten.

Vår undersøkelse viser at spørsmålene i egenerklæringsskjemaene har variert noe i årene siden disse ble innført. I hele undersøkelsesperioden (2009–2021) har representantene blitt bedt om å bekrefte at de selv bor i pendlerboligen. De skal også opplyse om andre bor i boligen, og hvilken tilknytning eventuelle beboere har til representanten. Oppgir representanten å bo med familien i pendlerboligen, brukes informasjonen som en bekreftelse på at han eller hun ikke skal motta pendlerdiett.²¹⁵

Ifølge administrasjonen varierer det noe fra år til år hvor mange som melder inn endringer som gjelder permanente eller langvarige endringer i bostedsforhold på hjemstedet eller i Oslo, men den mottar gjerne mellom én og fem meldinger om endringer per år. Meldingene arkiveres på representantens personmappe. Ut fra hvilken type informasjon som gis i meldingene, vurderer administrasjonen blant annet retten til pendlerbolig, skattemessige forhold og størrelse på pendlerboligen.²¹⁶

²⁰⁸ Notat av 21. september 2008 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. *Bruk av Stortingets tjenesteboliger - behov for kontrollrutiner?* (2008/3410-1).

²⁰⁹ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²¹⁰ Vedtak i Stortingets presidentskap 25. september 2008 (2008/3410-1).

²¹¹ *Leiekontrakt for Stortingets tjenesteboliger for representanter av 2006; Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter* punkt 1 av 2013 og 2021, og alle versjoner av egenerklæringsskjemaene.

²¹² *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* av 2021, punkt 4 første avsnitt.

²¹³ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* av 2021, punkt 3 tredje avsnitt.

²¹⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²¹⁵ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²¹⁶ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

Administrasjonen opplyser at egenerklæringsskjemaene arkiveres i Stortingets administrasjon, og at disse fra og med 2017/2018 er arkivert på den enkelte representants personmappe. Videre opplyser administrasjonen at informasjonen fra egenerklæringsskjemaene blir manuelt registrert i et eget dokument som brukes for å følge opp representantens rapportering. Eventuelle avvik blir markert og fulgt opp.²¹⁷

I vår gjennomgang av representantenes årlige rapportering ser vi eksempler som bekrefter at administrasjonen følger opp avvik. Representanter har for eksempel blitt kontaktet dersom de har gitt ulogiske svar eller ikke har svart på enkelte spørsmål.

Vår undersøkelse viser videre at Stortingets administrasjon i deler av undersøkelsesperioden ikke har hentet inn vesentlig informasjon for å kunne følge opp og kontrollere bruken av pendlerboligene. Administrasjonen har ikke etterspurt rapportering fra representantene i 2013, 2015 og 2017, og det ble ikke sendt inn noen egenerklæringsskjemaer i disse årene. I 2016 var det om lag 20 prosent av representantene som ikke sendte inn egenerklæringsskjemaer.

Stortingets administrasjon opplyser at den i 2013 gikk over til en digital versjon av egenerklæringsskjemaene. Siden skjemaet ikke ble klart til høsten 2013, ble ikke skjemaet tatt i bruk før våren 2014. Fraværet av innrapportering for 2015 og 2017 skyldes ifølge administrasjonen at de ikke aktivt oppfordret representantene til å sende inn det årlige egenerklæringsskjemaet, og at det ikke ble purret på manglende innsendte skjema.

Vår gjennomgang av representantenes årlige rapportering gjennom egenerklæringsskjemaer viser at alle som har sendt inn skjemaet, oppgir at de selv bor i pendlerboligen. Disse svarer også at de disponerer bolig på hjemstedet.²¹⁸

Retningslinjene regulerer ikke hvem som kan bo i pendlerboligen sammen med representanten. Vi har ikke undersøkt om personene representantene oppgir at bor i pendlerboligen, i de årlige egenerklæringsskjemaene, er dem som faktisk bor i pendlerboligen.

12.6.3 Flytting fra pendlerbolig

Representanten kan disponere pendlerboligen til han eller hun fratrer stortingsvervet, pålegges å flytte til annen pendlerbolig eller selv sier opp avtalen. Frem til 2013 pliktet alle representanter å flytte fra pendlerboligen ved stortingsvervets opphør, senest innen 1. september i valgåret.²¹⁹ Fra og med 2013 ble reglene endret, og representanter som ikke blir gjenvalgt for en ny periode, skal flytte ut av pendlerboligen uten oppsigelse senest én uke etter valgdatoen. Representanter som ikke tar gjenvalg etter valget, skal flytte fra leiligheten uten oppsigelse senest innen 1. september i valgåret.²²⁰

Retningslinjene åpner for at det kan gjøres unntak fra kravet om at representanter skal flytte ut av pendlerboligen innen den fastsatte fristen. Riksrevisjonen er ikke kjent med om noen representanter har fått utsatt frist for utflytting.

Når en stortingsrepresentant blir utnevnt til statsråd, skal han eller hun flytte ut av Stortingets pendlerbolig innen tre måneder. Det kan gjøres unntak om det foreligger sterke familiemessige grunner for det.²²¹

Administrasjonen opplyser at representantene fra 2021 skal fylle ut et elektronisk skjema når de melder om utflytting. Skjemaet er tilgjengelig på Løveporten.²²² Administrasjonen har videre oversendt

²¹⁷ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²¹⁸ Det stilles ikke krav til hvor ofte en representant må oppholde seg i pendlerboligen eller i boligen på hjemstedet. Vi har derfor ikke undersøkt dette nærmere.

²¹⁹ Leiekontrakt for Stortingets tjenesteboliger for representanter av 2006.

²²⁰ *Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter av 2013.*

²²¹ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger av 2009, 2013, 2017 og 2021.*

²²² Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

en sjekklister for henholdsvis innflytting og fraflytting av pendlerboliger som de opplyser at har vært benyttet over tid. Dette er imidlertid ikke dokumentert.

Våre analyser viser at de fleste representantene overholder fristene for å flytte ut av pendlerboligen. Det er imidlertid noen forhold som påvirker vår vurdering av om fristene er overholdt. Det endelige valgresultatet foreligger ikke alltid på valgdagen. For representanter som ikke raskt får avklart om de blir gjenvalgt, kan det bli utfordrende å flytte ut av pendlerboligen innen én uke etter valgdatoen. Vi har også erfart gjennom dialog med administrasjonen og med representanter at datoene for inn- og utflytting i oversikten over representanter som har disponert pendlerbolig, ikke alltid er riktige.

Vi finner at 31 av 50 representanter (62 prosent) flyttet ut innen fristen 1. september ved valget i 2013. Blant de 19 representantene som flyttet ut i løpet av september, var det 10 representanter som stilte til gjenvalg, men ikke fikk forlenget sitt verv.

Ved valgene i 2017 og 2021 var det til sammen 76 representanter som ikke tok gjenvalg. 4 av disse overholdt ikke fristen og flyttet i stedet ut i løpet av september. Riksrevisjonen er ikke kjent med om administrasjonen ga disse tillatelse til å bli boende lenger.

Ved valgene i 2017 og 2021 flyttet til sammen 22 av 28 representanter ut innen fristen, senest én uke etter valgdatoen (79 prosent). De øvrige 6 representantene flyttet ut senest 30. september.

23 representanter med pendlerbolig fra Stortinget ble utnevnt til statsråd i undersøkelsesperioden.²²³ Våre analyser viser at alle representantene flyttet ut av pendlerboligen innen fristen på tre måneder.

Bare 2 av 32 vararepresentanter for statsråder i undersøkelsesperioden flyttet ut av pendlerboligen senere enn én måned etter at statsråden fratrådte og returnerte til Stortinget.

Vår undersøkelse viser også at én fast møtende vararepresentant ble boende i pendlerboligen i fem måneder etter at vervet opphørte, og frem til representanten ble innvalgt som stortingsrepresentant. Stortingets administrasjon kan ikke legge frem dokumentasjon på at representanten kunne bli boende i pendlerboligen i denne perioden (se vedlegg 1).

12.6.4 Skattemessig fordel ved å disponere pendlerbolig

Fordelen ved fri pendlerbolig er som utgangspunkt skattepliktig for arbeidstakere.²²⁴ Det er gjort unntak fra skatteplikten ved pendlerbolig i skatteloven § 5-15 første ledd bokstav q. Av denne bestemmelsen går det frem at når arbeidsgivere dekker dokumenterte merkostnader til bolig for personer som i forbindelse med arbeidet må bo utenfor hjemmet (pendlere), regnes det ikke som skattepliktig inntekt. Unntaket bygger på fradragsretten i skatteloven § 6-13, som sier at en pendler kan få fradrag for «merkostnader på grunn av fraværet» fra hjemmet.

Fri pendlerbolig anses som naturalytelse det skal betales arbeidsgiveravgift for.^{225, 226} Det er ikke egne skatteregler for Stortingets pendlerboliger, utover særbestemmelsen i skatteloven som sier at representantene anses som bosatt i den kommunen der de hadde bosted før de tiltrådte. Dette gjelder bare så lenge personen disponerer bolig til privat bruk under opphold i kommunen.²²⁷

For å avgjøre om bruken av pendlerbolig er skattepliktig for den enkelte representant, og videre om administrasjonen skal betale arbeidsgiveravgift for ytelsen, har administrasjonen etterspurt informasjon fra den enkelte gjennom de årlige egenerklæringskjemaene. Representanten skal i de

²²³ To av representantene ble utnevnt til statsråd to ganger i løpet av undersøkelsesperioden.

²²⁴ Skatteloven § 5-1 første ledd, jf. § 5-12.

²²⁵ Skattebetalingsloven § 5-6 og § 5-8

²²⁶ Skatteetaten. (26. oktober 2022). *Vedtak om endring av grunnlaget for arbeidsgiveravgift og tilleggsskatt - for perioden 2017–2020.*, s. 13 punkt 4.2.1.

²²⁷ Skatteloven § 3-1 sjette ledd.

årlige egenerklæringene svare på om han eller hun disponerer bolig på hjemstedet, og oppgi adressen til boligen på hjemstedet. Videre er representanten bedt om å bekrefte at han eller hun disponerer pendlerboligen fra Stortinget.²²⁸

I egenerklærings skjemaene sto det frem til 2022 at leieverdien for pendlerboligen er skattepliktig dersom pendlerboligen er representantens faste og eneste bolig. Videre ba administrasjonen representanten om å sende inn egenerklæringen på nytt dersom det skjedde endringer i bostedsforhold på hjemstedet eller i Oslo.²²⁹

Skatteetaten varslet Stortingets administrasjon i desember 2021 om at det var besluttet å gjennomføre kontroll av grunnlaget for arbeidsgiveravgift for pendlerboliger representantene var tildelt fra Stortinget.²³⁰ Skatteetaten avsluttet sin kontroll i oktober 2022. Mens kontrollen pågikk, ga Stortingets administrasjon uttrykk for at den var uenig i Skatteetatens tolkning av «merkostnader» i skatteloven § 5-15 første ledd bokstav q nr. 2 og § 6-13 første ledd første punktum.²³¹

Stortinget fant det ikke riktig å bringe et vedtak rettet mot Stortinget inn for Skatteklagenemnda.²³² Vedtaket ble derfor ikke påklaget, og det ilagte skattekravet ble innbetalt. Ifølge Stortingets administrasjon har Stortinget etter dette endret praksis når det gjelder fordelsbeskatning av pendlerboliger. Søknadsskjemaet for pendlerbolig og egenerklærings skjemaene er oppdatert i henhold til vedtaket fra Skatteetaten.^{233, 234}

Opplysningsplikten om endrede forhold som har betydning for den skattemessige behandlingen av pendlerbolig, ble tatt inn i retningslinjene for tildeling av Stortingets pendlerbolig i desember 2021.²³⁵

«Den som disponerer pendlerbolig er også pliktig til å informere Stortingets administrasjon om forhold som kan ha betydning for den skattemessige behandlingen av pendlerboligen. Den enkelte er også selv ansvarlig for å innrapportere relevante skattemessige forhold til skattemyndighetene, jf. også punkt 7 nedenfor.»

I punkt 7 i de samme retningslinjene står det følgende:

«Stortingets administrasjon ivaretar arbeidsgiverfunksjonen for stortingsrepresentanter og har ansvar for å innrapportere og innberette til skattemyndighetene enkelte skattemessige forhold som knytter seg til ytelser og fordeler ved vervet. Hvorvidt en tildelt pendlerbolig utgjør en skattepliktig fordel for representanten, vil avhenge av de til enhver tid gjeldende skattereglene for pendlere. Den enkelte representant har selv ansvaret for å være kjent med og overholde sin personlige skatteplikt.»

Våre undersøkelser viser at de fleste representantene som har svart på egenerklærings skjemaene i undersøkelsesperioden, har svart at de disponerer bolig på hjemstedet.²³⁶ Bortsett fra to representanter som er omtalt nedenfor, har ingen av representantene betalt skatt på fordelene av fri pendlerbolig i arbeidsforholdet, og administrasjonen har heller ikke betalt arbeidsgiveravgift av fordelene. Dette er i samsvar med Stortingets administrasjons tidligere tolkning av skattereglene. Administrasjonen har lagt til grunn at verdien av pendlerboligen representanten disponerer, ikke skatlegges hvis representanten har egen bolig til disposisjon på hjemstedet.²³⁷

²²⁸ Egenerklærings skjema for representanter som disponerer pendlerbolig 2009–2012, 2014, 2016, 2018–2020.

²²⁹ Egenerklærings skjema for representanter som disponerer pendlerbolig 2009–2012, 2014, 2016, 2018–2020.

²³⁰ Brev fra Skatteetaten til Stortingets administrasjon av 2. desember 2021.

²³¹ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²³² Skatteetaten. (26. oktober 2022). *Vedtak om endring av grunnlaget for arbeidsgiveravgift og tilleggsskatt - for perioden 2017–2020.*

²³³ Skatteetaten. (26. oktober 2022). *Vedtak om endring av grunnlaget for arbeidsgiveravgift og tilleggsskatt - for perioden 2017–2020.*

²³⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 2. november 2022.

²³⁵ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* av 2021, punkt 4 andre avsnitt.

²³⁶ Gjennomgang av innleverte egenerklærings skjema fra representanter 2009–2012, 2014, 2016, 2018–2020.

²³⁷ Gjennomgang av regnskapsdata 2009–2021.

To representanter har på eget initiativ bedt om at det innberettes fordel av fri pendlerbolig som skattepliktig, noe administrasjonen har gjort.²³⁸ Da Skatteetaten vedtok å endre grunnlaget for arbeidsgiveravgift for pendlerboliger som Stortinget har tildelt i perioden 2017–2020, konkluderte etaten med at Stortingets administrasjon måtte betale 1 019 284 kroner i arbeidsgiveravgift. Skatteetaten har videre kommet frem til at til sammen 23 representanter har betalt for lite skatt for fordel av fri bolig i arbeidsforholdet.²³⁹

Det har også vært flere medieoppslag om representantenes skatt på fri bolig i arbeidsforholdet. Vi har ikke gjort nærmere undersøkelser av enkeltrepresentantenes skattemessige forhold, og har ikke funnet grunn til å gå nærmere inn på skattemessige sider av pendlerboligordningen i denne undersøkelsen.

---

²³⁸ Én representant ble innberettet i 2020 og 2021, og én representant i 2021.

²³⁹ Skatteetaten (26. oktober 2022), Vedtak om endring av grunnlaget for arbeidsgiveravgift og tilleggsskatt for pendlerboliger som Stortinget har tildelt i perioden 2017–2020.

13 Fratredelsesytelse og etterlønn

13.1 Bakgrunn

Fratredelsesytelse og etterlønn er hjemlet i *lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter* (stortingsgodtgjørelsesloven) og ble innført i den formen vi kjenner dem i dag, fra 1. januar 2012. Pensjonsutvalget, som utredet reglene som gjelder i dag, understreket at ordningene skulle fungere som et «økonomisk sikkerhetsnett» ved avslutningen av stortingsvervet.²⁴⁰

Representanter som ikke fortsetter i stortingsvervet etter valg, kan søke om *fratredelsesytelse*. Ytelsen tilsvarer 100 prosent av den faste stortingsgodtgjørelsen og kan innvilges for inntil tre måneder. Representanten må legge frem en egenerklæring om inntektssituasjonen for å motta ytelsen.²⁴¹

Avgåtte representanter som er arbeidssøkende eller tar relevant utdanning etter at perioden med fratredelsesytelse har løpt ut, kan søke om *etterlønn*. Etterlønn utgjør 66 prosent av den faste stortingsgodtgjørelsen og kan innvilges for inntil ett år. Etterlønn er forbeholdt dem som kan dokumentere at de er aktivt arbeidssøkende eller gjennomfører relevant kompetanseheving. De som mottar etterlønn, må månedlig dokumentere at de oppfyller vilkårene, ved å sende inn erklæring og dokumentasjon til Stortingets administrasjon.²⁴²

Etter begge ordningene blir ytelsen avkortet dersom representanten har annen skattepliktig inntekt i perioden han eller hun mottar ytelsen. Avkorting skjer likevel ikke dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden (fratredelsesytelses- og etterlønnperiode vurdert samlet) ikke overstiger 5 000 kroner.

Figur 6 illustrerer omfanget av fratredelsesytelse og etterlønn. I perioden fra 1. januar 2012 til 31. desember 2021 har Stortingets administrasjon utbetalt totalt 32,5 millioner kroner i fratredelsesytelser til 166 representanter. 139 (81 prosent) av disse representantene mottok ytelse i tre måneder.²⁴³ 80 prosent av alle representantene som ikke fortsatte i vervet etter valgene i 2013, 2017 og 2021 har benyttet seg av ordningen med fratredelsesytelse.

I samme periode har Stortingets administrasjon utbetalt totalt 16,4 millioner kroner i etterlønn til 45 representanter. Av disse har 23 representanter (51 prosent) mottatt ytelse i tolv måneder.²⁴⁴

Fratredelsesytelse

- kan gis stortingsrepresentanter som etter valg ikke fortsetter på Stortinget
- tilsvarer 100 prosent av den faste stortingsgodtgjørelsen
- kan innvilges for tre måneder
- skal avkortes mot annen inntekt

Etterlønn

- kan tilstås stortingsrepresentanter som ikke fortsetter på Stortinget etter valg
- kan bare gis umiddelbart etter at perioden med innvilget fratredelsesytelse har utløpt
- krever at mottakeren er arbeidssøkende eller tar relevant utdanning
- tilsvarer 66 prosent av den faste stortingsgodtgjørelsen
- kan innvilges for inntil ett år
- skal avkortes mot annen inntekt

²⁴⁰ Dokument 19 (2008–2009): 58

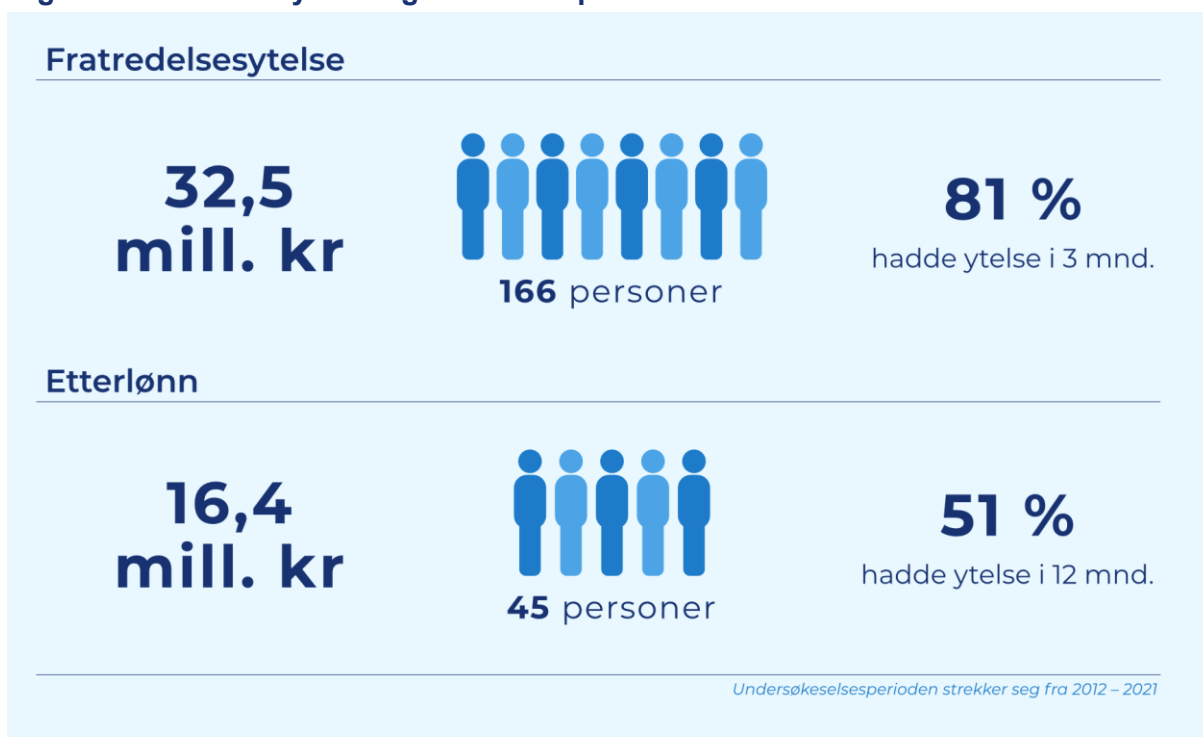
²⁴¹ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse § 5.

²⁴² Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 12.

²⁴³ Stortingets administrasjon, regnskapshovedbok, konto 5024 Fratredelsesytelse i perioden 2012–2021.

²⁴⁴ Stortingets administrasjon, regnskapshovedbok, konto 5025 Etterlønn i perioden 2012–2021.

Figur 6 Fratredelsesyttelse og etterlønn i perioden 2012–2021

Kilde: Riksrevisjonens analyse av Stortingets administrasjons regnskap i perioden 2012–2022

Vi har undersøkt Stortingets forvaltning av fratredelses- og etterlønsordningene i perioden 2012–2022. Vi har også undersøkt om nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter har fått fratredelsesyttelse eller etterlønn fra Stortinget i tråd med det til enhver tid gjeldende regelverk i perioden 2012–2021.

13.2 Hovedfunn

Hovedfunn – fratredelsesyttelse og etterlønn

- En tredel av representantene som har mottatt fratredelsesyttelse eller etterlønn, har fått utbetalt for høy ytelse.
- Regelverket for fratredelsesyttelse og etterlønn er uklart, og praktisering av regelverket har variert over tid.
- Stortingets administrasjon har gitt til dels feilaktig og mangelfull informasjon og veiledning til representantene om fratredelsesyttelse og etterlønn.
- Stortingets administrasjon har hatt en mangelfull oppfølging og kontroll av om tidligere representanter har fått utbetalt korrekt fratredelsesyttelse og etterlønn.
- Manglende arkivering svekker rettssikkerheten til representantene og gjør etterkontroll vanskelig.

13.3 Stortingets administrasjons forvaltning av fratredelsesytelse og etterlønn

Vi har kontrollert forvaltningen av ytelsene for alle representanter som har mottatt slike ytelser fra og med 2012 til og med 2021. Vi har undersøkt administrasjonens kontroll av vilkår for ytelsene og oppfølgingen av vilkårene underveis og etter ytelsesperioden.

Oppsummering

- Alle de 167 undersøkte representantene som har mottatt fratredelsesytelse oppfyller inngangsvilkårene, og ingen har mottatt ytelsen i mer enn den maksimale ytelsesperioden på tre måneder.
- Alle de 45 undersøkte representantene som har mottatt etterlønn, oppfyller inngangsvilkårene, og ingen har mottatt ytelsen i mer enn den maksimale ytelsesperioden på 12 måneder.
- To søknader om fratredelsesytelse og tre søknader om etterlønn er avslått.
- Alle som har mottatt etterlønn i mer enn én måned, har levert egenerklæringene som de er pålagt.
- Stortingets administrasjon følger tett opp at vilkårene om å være aktiv arbeidssøker eller under kompetanseheving blir oppfylt og dokumentert.
- Stortingets administrasjon har ikke hatt en tilfredsstillende oppfølging av om dem som har mottatt fratredelsesytelse eller etterlønn, har annen inntekt i ytelsesperioden.
- Stortingets administrasjon har ikke benyttet hjemmelen til å innhente tredjepartopplysninger for å kontrollere representantenes etterlevelse av vilkårene for fratredelsesytelse og etterlønn.
- Stortingets administrasjon har ikke tatt vare på all relevant informasjon og korrespondanse med representantene av betydning for fratredelsesytelse og etterlønn.

13.3.1 Ansvar

Det overordnede ansvaret for forvaltningen av fratredelsesytelse og etterlønn er lagt til Stortingets presidentskap, som har delegert flere oppgaver til Stortingets administrasjon.²⁴⁵ Stortinget har vedtatt stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 med tilhørende forskrift og stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 som regulerer ytelsene. Stortingets presidentskap har fastsatt retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn.

Stortingets administrasjon forbereder sakene som skal vedtas av presidentskapet, og yter administrative tjenester overfor stortingsrepresentantene i forbindelse med fratredelsesytelse og

²⁴⁵ Stortingets forretningsorden med kommentarer, oktober 2021, § 9 a side 24.

etterlønn. Etter at administrasjonen har forberedt en sak om fratredelsesytelse og etterlønn, er det Stortingets presidentskap som fatter vedtak.

Den som mottar fratredelsesytelse eller etterlønn, har plikt til å informere Stortingets administrasjon om inntekts- og arbeidsforhold.²⁴⁶ Mottakeren plikter også å sende inn de dokumentene som er nødvendige for at Stortingets presidentskap skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen. Mottakeren av etterlønn skal hver måned dokumentere at han eller hun fremdeles oppfyller vilkårene.²⁴⁷

13.3.2 Inngangsvilkår for fratredelsesytelse

Hovedregelen om fratredelsesytelse har ligget fast siden ordningen ble innført i 2012, og den står i stortingsgodtgjørelsesloven § 15.²⁴⁸ Her går det frem at stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som etter valg ikke fortsetter på Stortinget, kan søke Stortingets presidentskap om å få fratredelsesytelse i inntil tre måneder.

Innkalte vararepresentanter som har møtt sammenhengende i minst tolv måneder i én valgperiode, kan også få fratredelsesytelse etter søknad til Stortingets presidentskap. I særlige tilfeller kan Stortingets presidentskap etter søknad beslutte at en innkalt vararepresentant skal få fratredelsesytelse i inntil én måned også ved kortere møtetid.

Størrelsen på fratredelsesytelsen tilsvarer den månedlige godtgjørelsen som stortingsrepresentantene mottar. Tilleggsgodtgjørelser til medlemmer av presidentskapet og lederne for Stortingets fagkomiteer eller forhøyet godtgjørelse til stortingspresidenten inngår ikke i beregningsgrunnlaget.

Av lovens § 15 tredje ledd går det frem at fratredelsesytelse ikke kan innvilges for mer enn til sammen tre måneder i løpet av én og samme valgperiode.

Riksrevisjonens kontroll av inngangsvilkår for fratredelsesytelse

167 personer har fått innvilget fratredelsesytelse i perioden 2012–2021. Vi har undersøkt om de som har mottatt ytelsen, har oppfylt inngangsvilkårene.

Vi har kontrollert søknader og alle saksforberedende notater som administrasjonen har sendt til Stortingets presidentskap for vedtak. Vi har også analysert data fra regnskapet til Stortingets administrasjon for å undersøke både lengden på ytelsesperiodene og størrelsen på utbetalingene.

Våre undersøkelser viser at alle 167 personene oppfyller inngangsvilkårene for fratredelsesytelse.

- Ingen har mottatt fratredelsesytelse i mer enn tre måneder i løpet av én og samme valgperiode.
- Fem representanter har mottatt fratredelsesytelse to ganger, men dette var i forskjellige valgperioder og er derfor innenfor regelverket.
- I tilfeller der innkalt vararepresentant med kortere møtetid enn 12 måneder sammenhengende har fått innvilget ytelsen, foreligger det særlige vurderinger fra Stortingets presidentskap.
- Størrelsen på fratredelsesytelsen tilsvarer den månedlige godtgjørelsen for stortingsrepresentanter.

13.3.3 Inngangsvilkår for etterlønn

Hovedregelen om etterlønn har ligget fast siden ordningen ble innført, og den står i stortingsgodtgjørelsesloven § 16.²⁴⁹ Her går det frem at stortingsrepresentanter og faste

²⁴⁶ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse § 5; retningslinjer om praktisering av etterlønn § 7.

²⁴⁷ Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 12.

²⁴⁸ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 § 8.

²⁴⁹ En tilsvarende bestemmelse fantes i stortingsgodtgjørelsesloven 2011 § 9.

vararepresentanter som etter valg ikke fortsetter på Stortinget, kan søke Stortingets presidentskap om å få etterlønn i inntil tolv måneder etter at perioden med innvilget fratredelsesytelse er løpt ut.

Størrelsen på etterlønnen tilsvarer 66 prosent av den månedlige godtgjørelsen som stortingsrepresentantene mottar, og kan innvilges for inntil ett år. Tilleggsgodtgjørelser til medlemmer av presidentskapet og lederne for Stortingets fagkomiteer eller forhøyet godtgjørelse til stortingspresidenten inngår ikke i beregningsgrunnlaget.

Til forskjell fra det som gjelder for fratredelsesytelse, er det ikke grunnlag i loven for å gi innkalte (det vil si ikke fast møtende) vararepresentanter etterlønn. I retningslinjene om praktisering av etterlønn er det presisert at etterlønn bare kan gis umiddelbart etter at perioden med innvilget fratredelsesytelse har løpt ut.²⁵⁰

Etterlønn er forbeholdt mottakere som kan dokumentere at de er aktivt arbeidssøkende eller gjennomfører relevant kompetanseheving.²⁵¹ Når Stortingets administrasjon vurderer om søkeren er under nødvendig og relevant kompetanseheving, skal den legge vekt på søkerens behov for omstilling og perfektjonering i tidligere yrke, behovet for å ta opp igjen avbrutt utdanning og behovet for tilleggsutdanning for å bedre mulighetene som arbeidssøker eller ny utdanning. Kompetansehevingen må være klart rettet mot inntektsgivende arbeid.²⁵²

De som søker om etterlønn, må i søknaden beskrive eventuell kompetanseheving på en slik måte at Stortingets administrasjon kan vurdere om aktivitetene for kompetanseheving er nødvendige og relevante for at etterlønnsmottakeren kan komme i inntektsgivende arbeid. Stortingets administrasjon krever også dokumentasjon på at representanten har fått plass på kurset/studiet, for eksempel dokumentasjon på betalt semesteravgift.²⁵³

Stortingets administrasjon opplyser at det fra 2021 også er lagt inn et spørsmål om representanten har permisjon fra tidligere arbeidsgiver i søknadsskjema for etterlønn.²⁵⁴

Riksrevisjonens kontroll av inngangsvilkår for etterlønn

I perioden 2012–2021 har 45 personer fått innvilget etterlønn. Vi har undersøkt om de som har mottatt etterlønn i denne perioden, har oppfylt inngangsvilkårene.

Vi har kontrollert søknader og alle saksforberedende notater som administrasjonen har sendt til Stortingets presidentskap for vedtak. Vi har også analysert data fra regnskapet til Stortingets administrasjon for å undersøke både lengden på ytelsesperiodene og størrelsen på utbetalingene.

Våre undersøker viser at alle 45 personene som har fått innvilget etterlønn, oppfyller inngangsvilkårene.

- Ingen har fått etterlønn i mer enn 12 måneder.
- Alle som har mottatt etterlønn, har mottatt fratredelsesytelse først. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at en av etterlønnsmottakerne mottok fratredelsesytelse fra Statsministerens kontor før representanten fikk innvilget etterlønn fra Stortinget.
- 32 personer (71 prosent) fikk innvilget etterlønn på bakgrunn av at de var aktive arbeidssøkere.
- 13 personer (29 prosent) fikk innvilget etterlønn på bakgrunn av at de dokumenterte at de hadde fått studieplass og skulle gjennomføre kompetanseheving.
- Ingen av dem som fikk innvilget etterlønn, var innkalte vararepresentanter.
- Størrelsen på etterlønnen tilsvarer 66 prosent av den månedlige godtgjørelsen for stortingsrepresentanter.

²⁵⁰ Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 1.

²⁵¹ Stortingsgodtgjørelsesloven § 16 tredje ledd.

²⁵² Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 4.

²⁵³ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁵⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

13.3.4 Avslag på søknader

Det følger av stortingsgodtgjørelsesloven at representantene *kan* gis fratredelsesytelse og etterlønn hvis vilkårene er oppfylt. Det er altså ikke en rettighet å få innvilget disse ytelsene selv om man oppfylder inngangsvilkårene. Like tilfeller må imidlertid behandles likt.

I retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse²⁵⁵ og etterlønn²⁵⁶ står det at Stortingets administrasjon skal informere søkeren skriftlig om presidentskapets vedtak. Hvis presidentskapet avslår søknaden, skal det begrunnes i brevet.

Riksrevisjonens kontroll

Våre undersøkelser viser at Stortingets presidentskap har avslått fem søknader om fratredelsesytelse eller etterlønn i perioden 2012–2022. To av avslagene gjelder fratredelsesytelse og tre etterlønn. Ett av avslagene er fra 2014, mens de andre fire er fra perioden fra 2020 til 2022. Tabell 1 gir en oversikt over avslagene.

Tabell 1 Avslag om fratredelsesytelse eller etterlønn i perioden 2012–2022

Begrunnelse for avslag	Ytelse	År
Ikke aktivt arbeidssøkende ²⁵⁷	Etterlønn	2014
Ikke lang nok møtetid som innkalt vararepresentant	Fratredelsesytelse	2020
Bedrageri i forbindelse med reiseregninger til Stortinget	Fratredelsesytelse	2020
Bedrageri i forbindelse med reiseregninger til Stortinget	Etterlønn	2021
Permisjon fra arbeidsgiver	Etterlønn	2022

Kilde: Vedtak fra Stortingets presidentskap og brev fra Stortingets administrasjon til søkere

Ikke aktivt arbeidssøkende

En representant fikk i 2014 avslag på søknaden om etterlønn fordi Stortingets administrasjon vurderte at han ikke var aktiv arbeidssøker. Representanten søkte om etterlønn i tre måneder frem til han skulle gå av med pensjon. I søknaden opplyste representanten at han kom til å søke konsulentoppdrag og styreverv, men da han ikke hadde dokumentert at han søkte arbeid, og heller ikke hadde konkrete planer om å søke arbeid, avsto Stortingets presidentskap søknaden.

Etter at representanten hadde fått begrunnelse for avslaget, sendte han inn en ny søknad og la ved dokumentasjon på at han hadde søkt arbeid. Søknaden ble da innvilget.

Ikke lang nok møtetid

En innkalt vararepresentant fikk avslag på søknad om fratredelsesytelse da presidentskapet vurderte at vilkårene for ytelsen ikke var til stede fordi varaen kun hadde møtt i to måneder. Som hovedregel

²⁵⁵ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse § 8.

²⁵⁶ Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 10.

²⁵⁷ Søknad senere innvilget.

kan ikke innkalte vararepresentanter få innvilget fratredelsesyttelse med mindre de har møtt sammenhengende i minst 12 måneder i én valgperiode.

Bedrageri

To avslag er begrunnet med at søkerne enten er dømt for grovt bedrageri eller har erkjent grovt uaktsomt bedrageri i forbindelse med å ha levert reiseregninger til Stortinget.

Den ene saken gjelder fratredelsesyttelse og den andre etterlønn. I et saksforberedende notat fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap begrunner administrasjonen forslaget til det ene avslaget med at ordlyden i lovbestemmelsen sier at presidentskapet «*kan*» innvilge ytelsen etter søknad, og at en representant ikke har noe *rettskrav* på verken fratredelsesyttelse eller etterlønn.²⁵⁸ I brevet som Stortingets administrasjon sendte til representanten, ble ikke avslaget begrunnet.

Permisjon fra arbeidsgiver

I 2022 ble en søknad om etterlønn avslått fordi Stortinget vurderte at vilkårene for *etterlønn* ikke er oppfylt så lenge representanten har en stilling å gå tilbake til.²⁵⁹ Representanten hadde søkt om etterlønn for å gjennomføre nødvendig og relevant kompetanseheving, men hadde ulønnet permisjon fra en arbeidsgiver som hun hadde planer om å jobbe videre for etter kompetansehevingen.

Stortinget har i undersøkelsesperioden, så langt vi har fått opplyst, ikke gitt avslag på søknader om *fratredelsesyttelse* selv om de har hatt informasjon om at representanten har permisjon fra arbeidsgiver som den kan gå tilbake til. Stortingets administrasjon gir i intervju uttrykk for at den ser at det kan stilles spørsmål om det er i tråd med intensjonen med ordningen at en representant som har ulønnet permisjon fra arbeidsgiver, velger å motta ytelsen selv om representanten kan ha rett til å gå tilbake til jobben sin på et tidligere tidspunkt. Administrasjonen opplyser videre at denne problemstillingen heller ikke har vært løftet til Stortingets presidentskap.²⁶⁰

- Våre undersøkelser viser at minst ni representanter har fått innvilget fratredelsesyttelse samtidig som de hadde ulønnet permisjon fra arbeidsgiveren sin.

Representantordningsutvalget viser i sin rapport Dokument 18 (2022–2023) til at Stortingets administrasjon har endret søknadsskjemaet slik at en representant som er i permisjon fra et arbeidsforhold, må redegjøre for hvorfor vedkommende eventuelt ikke kan gå tilbake til stillingen i ytelsesperioden. Redegjørelsen kan etterprøves ved å innhente informasjon fra arbeidsgiver, men utvalget understreker også at ordningen i stor grad må være tillitsbasert.²⁶¹

13.3.5 Kontroll og oppfølging av vilkårene underveis og etter ytelsesperioden

Den som mottar fratredelsesyttelse eller etterlønn, har plikt til å gi Stortingets administrasjon beskjed umiddelbart om forhold som kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort.²⁶² Den som mottar fratredelsesyttelse eller etterlønn og oppdager at han eller hun har oppgitt for lav inntekt, må gi administrasjonen beskjed om dette umiddelbart. Den faktiske inntekten skal dokumenteres.²⁶³

Den som mottar etterlønn, må hver måned dokumentere at han eller hun fremdeles oppfyller vilkårene.²⁶⁴ Det er ikke krav om å sende inn månedlig erklæring i perioden med fratredelsesyttelse.

²⁵⁸ Notat av 26. november 2021 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. «Søknad om etterlønn fra januar 2022». En slik rettsoppfatning foreslås videreført i Representantordningsutvalgets forslag til ny lov, jf. Dokument 18 (2022–2023): 83.

²⁵⁹ Notat av 14. januar 2022 fra Stortingets administrasjon til Presidentskapet. «Ny vurdering av søknad om etterlønn», side 2.

²⁶⁰ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁶¹ Dokument 18 (2022–2023): 49.

²⁶² Retningslinjer om praktisering av fratredelsesyttelse § 2; retningslinjer om praktisering av etterlønn § 2.

²⁶³ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesyttelse § 10; retningslinjer om praktisering av etterlønn § 13.

²⁶⁴ Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 12.

Stortingets administrasjon skal kontrollere at vilkårene for etterlønn er oppfylt hver måned. Anser administrasjonen at vilkårene er oppfylt, utbetales etterlønnen i henhold til vedtaket. Dersom administrasjonen ikke finner at mottakeren oppfyller vilkårene, skal administrasjonen fremme sak for presidentskapet om å stanse etterlønnen.²⁶⁵

Dersom mottakeren av etterlønn ikke overholder fristen for den månedlige rapporteringen, skal administrasjonen sende en påminnelse med en frist på én uke til å sende inn erklæringen og dokumentasjonen. Mottar ikke administrasjonen dette, skal mottakeren regnes for ikke å oppfylle vilkårene.²⁶⁶

Dersom den som mottar etterlønn, gjennomfører en nødvendig og relevant kompetanseheving, kan presidentskapet kreve dokumentasjon på at personen faktisk har deltatt ved utdanningsinstitusjon, på kurs eller ved annen kompetanseinstitusjon, for de månedene det er gitt etterlønn.²⁶⁷ Kravene til dokumentasjon går frem av vedtaket.²⁶⁸

Når fratredelses-/etterlønnperioden har utløpt, har Stortingets administrasjon egne rutiner:²⁶⁹

- sende et brev til alle som ikke har oppgitt inntekt, og minne om avkortingsreglene
- kontrollere at ytelsen er avkortet tilstrekkelig mot dokumentasjonen som administrasjonen har mottatt fra dem som har hatt inntekt
- kreve inn beløp som skulle vært avkortet, og eventuelt etterbetale ved for mye avkorting
- følge opp dem som har opplyst om næringsinntekt når skatteoppgjøret er ferdig, ca. august året etter

Riksrevisjonens kontroll

Egenerklæringer ved etterlønn

Vi har kontrollert de månedlige egenerklæringene som Stortingets administrasjon har mottatt fra dem som har fått etterlønn.

Vår undersøkelse viser at

- alle som har mottatt etterlønn i mer enn én måned i perioden 2012–2021, har levert egenerklæringer til Stortingets administrasjon
- administrasjonen sender påminnelse til representantene som ikke har levert egenerklæring innen fristen

Aktiv arbeidssøker eller under kompetanseheving

Vi har kontrollert den skriftlige korrespondansen mellom Stortingets administrasjon og dem som mottar etterlønn. Vår undersøkelse viser at

- administrasjonen følger tett opp at vilkårene om å være aktiv arbeidssøker eller under kompetanseheving blir oppfylt og dokumentert
- 13 av 45 representanter (29 prosent) som har mottatt etterlønn, har gjennomført kompetanseheving i etterlønnperioden
  - Administrasjonen har stilt krav til alle om å dokumentere at de er tatt opp ved en utdanningsinstitusjon.
  - Alle har videre måttet dokumentere studieprogresjon i form av vitnemål eller karakterutskrift.
- 32 av 45 representanter (71 prosent) som har mottatt etterlønn i undersøkelsesperioden, har vært arbeidssøkere

²⁶⁵ Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 11.

²⁶⁶ Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 12.

²⁶⁷ Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 9.

²⁶⁸ Stortingets administrasjons rutiner for etterlønn, punkt 2.

²⁶⁹ Stortingets administrasjons rutiner for behandling av fratredelsesytelse og etterlønn ble etablert i 2013 og har i hovedsak vært lik siden.

- Administrasjonen har stilt krav til alle om å dokumentere at de er aktive arbeidssøkere. Stortingets administrasjon ber om at de melder seg som arbeidssøkere hos NAV, og at de sender inn dokumentasjon som viser at de har søkt på stillinger.

Avkorting i ytelse mot annen inntekt

Vår undersøkelse viser at Stortingets administrasjon ikke har hatt en tilfredsstillende oppfølging av om de som har mottatt fratredelsesytelse eller etterlønn, har annen inntekt i ytelsesperioden.

- Administrasjonen ber ikke om at etterlønnsmottakerne aktivt bekrefter i egenerklæringene at de ikke har annen skattepliktig inntekt som skal føre til avkorting eller bortfall av etterlønnen.
- Administrasjonen krever ikke systematisk at representanten dokumenterer inntekten som blir rapportert inn.
  - Vi har sett flere eksempler på at dette har medført at ytelsen ikke blir avkortet med korrekt beløp.
  - Ytelsen er i disse tilfellene avkortet kun basert på informasjonen i søknaden eller e-posten uten at lønsslipp eller lignende dokumentasjon har vært vedlagt.
- Administrasjonen stiller som regel ikke oppfølgings spørsmål for å sikre at beløpet som avkortes, blir riktig ut fra om inntekten er *opptjent* eller *utbetalt* i ytelsesperioden.
- Mot slutten av eller etter ytelsesperioden spør Stortingets administrasjon mottakerne om de har hatt *næringsinntekt* i perioden de har mottatt ytelse, men spør ikke om andre typer inntekter.

Stortingets administrasjon opplyser at ordningene om fratredelsesytelse og etterlønn tidligere i større grad var tillitsbaserte, og at administrasjonen over tid har utviklet et gradvis strengere kontrollregime, særlig fra 2018. Stortingets administrasjon mener nå at den har en tettere oppfølging og kontroll av inntekter som skal føre til avkorting.²⁷⁰

Vår kontroll av enkeltrepresentantene som har mottatt slike ytelser, viser imidlertid at administrasjonens kontroll og oppfølging ikke har fungert tilfredsstillende i undersøkelsesperioden. Vi viser til nærmere omtale av dette i punkt 13.5.

13.3.6 Etterkontroll ved bruk av opplysninger fra tredjepart

Stortinget har siden 1. oktober 2013 hatt hjemmel i stortingsgodtgjørelsesloven²⁷¹ til å innhente de tredjepartopplysningene som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for fratredelsesytelse og etterlønn er oppfylt. Stortinget kan hente inn opplysninger fra nåværende og tidligere arbeidsgivere, pensjonsordninger, folketrygdens organer og skattemyndighetene. Den som blir pålagt å gi opplysninger, har plikt til å gjøre dette uten godtgjørelse og uavhengig av eventuell taushetsplikt.

Våre undersøkelser viser at Stortingets administrasjon ikke har benyttet hjemmelen til å innhente tredjepartopplysninger for å kontrollere at representantene oppfylder vilkårene for fratredelsesytelse og etterlønn.

Riksrevisjonen har etterlyst bruk av hjemmelen gjennom den årlige finansielle revisjonen av Stortingets administrasjon. I forbindelse med revisjonen av 2017-regnskapet påpekte vi at administrasjonen ikke innhentet bekreftelser fra tredjepart.²⁷² I et møtereferat fra et oppsummeringsmøte med Stortingets administrasjon av 7. desember 2018 står det følgende: «For kontroll av om vilkårene for fratredelsesytelse og etterlønn er oppfylt, innhenter SA ikke bekreftelser fra tredje part slik de har hjemmel for i stortingsgodtgjørelsesloven § 17». Vi pekte også på forholdet i forbindelse med oppsummeringen av revisjon for 2018.²⁷³ I referatet fra oppsummeringsmøtet står det

²⁷⁰ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁷¹ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 § 11 a; stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 17.

²⁷² Intervju med Stortingets administrasjon 7. desember 2018.

²⁷³ Intervju med Stortingets administrasjon 23. april 2019.

følgende: «På bakgrunn av mottatt dokumentasjon for etterkontroll av etterlønnsmottakere i 2018, kan ikke Riksrevisjonen se at det foreligger en effektiv intern kontroll på området.»

Stortingets administrasjon opplyser at den i 2019 besluttet at hjemmelen til å innhente opplysninger fra tredjepart skulle benyttes i forbindelse med oppfølging av mottakere av fratredelsesyttelse og etterlønn etter valget i 2021.²⁷⁴

Stortingets administrasjon viser til at den, i tillegg til å selv gjennomføre den interne kontrollen, har inngått en rammeavtale med et eksternt revisjonsfirma. Firmaet skal gjennomføre etterkontroll av tildelinger av fratredelsesyttelse og etterlønn. Ekstern kontroll skal kontrollere at ytelsene er utbetalt korrekt.²⁷⁵ Så langt Riksrevisjonen har forstått, er denne eksterne kontrollen ennå ikke fullført.

Det eksterne revisjonsfirmaet vil få tilgang til opplysninger fra tredjeparter, for eksempel skattemyndigheter og offentlige registre. Det vil blant annet kontrollere om ytelsesmottakeren har gitt alle relevante opplysninger om inntekt og eventuelt opplysninger om etablering eller ny oppstart av egen virksomhet i etterlønnperioden.²⁷⁶

Alle som har fått innvilget fratredelsesyttelse i 2021 eller etterlønn i 2022, har fått informasjon om at det vil bli gjennomført mer omfattende etterkontroller enn tidligere. Stortingets administrasjon legger til grunn at informasjon om kontroll har preventiv virkning.²⁷⁷

13.3.7 Dokumentasjon og håndtering av informasjon fra representantene

Stortinget er ikke underlagt *lov om arkiv* (arkivloven),²⁷⁸ men Stortingets administrasjon har nedfelt i rutinene for fratredelsesyttelse og etterlønn at all korrespondanse mellom Stortingets administrasjon og dem som søker om eller mottar ytelsen, skal arkiveres på saksnummeret i arkivsystemet. Rutinene sier også at dokumentasjon på eventuell oppfølging av representanten arkiveres på saken.²⁷⁹

Vår undersøkelse viser at Stortingets administrasjon ikke har arkivert korrespondanse med mottakerne av fratredelsesyttelse og etterlønn, selv om korrespondansen har verdi som dokumentasjon. I flere tilfeller har vi etter samtaler med representanter mottatt vesentlig dokumentasjon fra disse som Stortingets administrasjon ikke har arkivert på saken.

Enkelte representanter vi har vært i kontakt med, har opplyst at de har gitt muntlig informasjon om for eksempel nye jobber og inntekter til Stortingets administrasjon. Dette er opplysninger som påvirker størrelsen på fratredelsesyttelsen og etterlønnen som de mottar. De har opplyst at de har gitt beskjed i «skranken» som er bemannet med ansatte fra Seksjon for representantordninger.

Stortingets administrasjon opplyser at den er kjent med ett tilfelle hvor mottakeren av ytelsen har opplyst at representanten ga informasjon til skranken i stortingstorget. Den klare hovedregelen er at kommunikasjon om fratredelsesyttelse/etterlønn skal skje skriftlig, normalt på e-post. Stortingets administrasjon opplyser at retningslinjene beskriver hvordan relevant informasjon skal dokumenteres, og at all informasjon av betydning for fratredelsesyttelse/etterlønn skal dokumenteres skriftlig.²⁸⁰

²⁷⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁷⁵ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁷⁶ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁷⁷ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁷⁸ Arkivloven § 5.

²⁷⁹ Stortingets administrasjons rutiner for fratredelsesyttelse.

²⁸⁰ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

13.4 Særlig om Stortingets og Stortingets administrasjons forvaltning og praktisering av reglene for avkorting mot annen inntekt

Vi har kontrollert forvaltningen av fratredelsesyttelse og etterlønn for alle representanter som har mottatt disse ytelsene fra 2012 til 2021. Vi har undersøkt om Stortingets administrasjon har praktisert reglene for avkorting mot annen inntekt i henhold til regelverket.

Oppsummering

- Både stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 og 2016 er på flere punkter uklar og konkretiserer ikke hva som ligger i sentrale begreper som har betydning for ytelsene. Den største uklarheten gjelder tidfesting av inntekter som skal føre til avkorting i ytelsene.
- Stortingsgodtgjørelsesloven hadde fra 1. januar 2018 til 1. juli 2019 motstridende regler om hvorvidt kapitalinntekter skulle føre til avkorting.
- Retningslinjer for fratredelsesyttelse og etterlønn er på flere punkter ikke i samsvar med loven.
- Stortingets og Stortingets administrasjons praktisering av regelverket har variert over tid.
- Informasjon som Stortingets administrasjon har gitt til representantene om fratredelsesyttelse og etterlønn, har vært mangelfull og til dels feilaktig.

13.4.1 Generelt

Stortingsgodtgjørelsesloven har bestemmelser som sier at fratredelsesyttelse og etterlønn skal falle bort eller avkortes hvis den som mottar ytelsen har annen skattepliktig inntekt i ytelsesperioden.²⁸¹

For å kunne følge regelverket må man vite *hvilken inntektstype* som skal føre til avkorting. Man må også vite hvor stort beløp som skal trekkes fra ytelsen. Størrelsen på beløpet kan variere ut fra hvordan det *tidfestes* til ytelsesperioden. Det vil si at beløpet varierer om det for eksempel er inntekter som er *opptjent* eller *utbetalt* i perioden med ytelse som skal føre til avkorting.

Som det går frem av fremstillingen i punkt 10.3, tar Riksrevisjonen utgangspunkt i at det varierer mellom ulike inntektstyper hva som skal være avgjørende for når inntektstypen skal føre til avkorting eller bortfall av ytelsen. På ett punkt mener flertallet i kollegiet (alle unntatt medlemmet Lønnum) at det er ulikhet avhengig av om spørsmålet vurderes etter 2011-regelverket eller etter 2016-loven.

Oppsummert legges følgende til grunn for undersøkelsen av enkeltrepresentanter, jf. også nærmere om dette i punkt 13.5:

- Arbeidsinntekt i form av lønnsinntekter fra full stilling: Bare inntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall.

²⁸¹ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 18 bokstav b. Tilsvarende gjaldt tidligere etter stortingsgodtgjørelsesforskriften av 2011 § 9 bokstav b.

- Annen arbeidsinntekt (inkludert lønn fra deltidsstilling, styrehonorar og godtgjørelse for offentlige verv):
  - 2011-regelverket: Bare inntekter som utbetales i ytelsesperioden, kan føre til bortfall.
  - 2016-loven: Bare inntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall.
- Netto næringsinntekt: Næringsinntekt for hele det året ytelsesperioden gjelder, er relevant, men avkortingen begrenses som utgangspunkt til en andel av inntekten som svarer til den andelen av hele året representanten mottar ytelse for. Det åpnes i tillegg for å utøve skjønn i det konkrete tilfellet.
- Kapitalinntekt unntatt renteinntekt (fra 1. januar 2018): Bare inntekter som utbetales i ytelsesperioden, kan føre til avkorting.

Stortinget og Stortingets administrasjon har som forvalter av fratredelsesytelse og etterlønn ansvar for at reglene er tydelige og godt kjent for dem som skal benytte seg av ordningene. Det er viktig å ha et klart regelverk, en tydelig praksis og en god veiledning for å legge til rette for at de som mottar ytelsene, enkelt kan etterleve reglene. Det er også viktig at saksbehandlerne i Stortingets administrasjon har en felles forståelse av hvordan regelverket skal forstås, slik at de anvender det likt.

Da den gjeldende stortingsgodtgjørelsesloven ble vedtatt i 2016, hadde den foregående 2011-loven med tilhørende forskrift vært i kraft i mindre enn fem år. Presidentskapet viste til at en av grunnene til å gi en ny lov i 2016 var at regelverket gikk frem av både lov, forskrifter og ulike retningslinjer, og at «det kan i dag være krevende å finne frem til hvilke regler som gjelder». Presidentskapet mente videre at det var «et viktig hensyn at gjeldende rett skal være lett tilgjengelig», at det vil «forenkle tilgjengeligheten at reglene slås sammen og i sin helhet inntas i loven», samt at «det vil gi en mer oversiktlig og pedagogisk utforming av regelverket, og at dette vil sikre at det blir enklere for brukerne av regelverket å orientere seg i loven».²⁸²

Denne undersøkelsen viser at spørsmålet om tidfesting av inntekter gjennomgående har fått en mangelfull behandling i stortingsgodtgjørelsesloven. Dette gjelder både i 2011-regelverket og 2016-loven. Uklart regelverk kan innebære en betydelig risiko for at regelverket blir praktisert feil. Det er normalt ikke til å unngå at et regelverk reiser spørsmål om generell lovtolkning eller hvordan det konkret skal anvendes i enkeltsaker eller grupper av saker. Et lovverk av teknisk god kvalitet gjør det imidlertid enklere å bruke lovverket og å forstå reglene, noe for eksempel Justiskomiteen har understreket betydningen av.²⁸³

13.4.2 Tidfesting av arbeidsinntekter som skal føre til avkorting i ytelsen

For alle inntektstypene som kan føre til bortfall eller avkorting av ytelsene, oppstår det spørsmål om når inntektene skal tidfestes. Grunnen er at det i mange tilfeller vil være forskjell på når inntekten *opptjenes*, når den *utbetales*, og når den *skattlegges*. Det må derfor avklares hva som skal være avgjørende for om en bestemt inntekt skal føre til avkorting eller bortfall.

Den største uklarheten i regelverket handler om hvordan *lønnsinntekt* fra annet enn hel stilling skal tidfestes.²⁸⁴ Slik lønnsinntekt omfattes av det som i skatterettslig sammenheng kalles arbeidsinntekt.²⁸⁵ Praktisk viktige eksempler på lønnsinntekt er inntekt fra deltidsstilling (mindre enn 30 timer per uke), godtgjørelse for styreverv og godtgjørelse for offentlige verv.

Reglene om bortfall og avkorting ble innført med stortingsgodtgjørelsesforskriften 2011. Reglene ble foreslått av Stortingets presidentskap i Innst. 90 S (2011–2012) om forskrift om godtgjørelse for

²⁸² Innst. 51 L (2016–2017): 1.

²⁸³ Innst. O. nr. 115 (2002–2003): 1, jf. Ot.prp. nr. 87 (2002–2003).

²⁸⁴ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 18 første ledd bokstav b og tidligere stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b.

²⁸⁵ Dokument 18 (2022–2023): 49.

stortingsrepresentanter. I innstillingen står det at de foreslåtte reglene om felles bortfalls- og avkortingsregler for fratredelsesyttelse og etterlønn

«er basert på regjeringens regler om bortfall og avkorting av etterlønn, med avkorting mot inntekt av arbeid som overstiger 5 000 kroner».²⁸⁶

Regjeringens regelverk var en «både-og-løsning» som tydelig uttrykte at både inntekt som ble utbetalt i ytelsesperioden, og inntekt som var opptjent i («klart kan tilbakeføres til») ytelsesperioden, skulle føre til avkorting.

Til tross for at Stortinget uttrykte en klar intensjon om å følge regjeringens regelverk, vedtok Stortinget en mindre presis ordlyd enn det som fulgte av regjeringens regelverk, uten at dette ble kommentert nærmere i presidentskapets innstilling i saken. Våre undersøkelser tyder på at Stortingets praksis etter 2011-regelverket i hovedsak gikk ut på at det bare er inntekter som utbetales i ytelsesperioden, som kan føre til avkorting. Denne praksisen har Riksrevisjonen sett som avgjørende for forståelsen av 2011-regelverket. Dette gjelder selv om praksisen har innebåret en innsnevring av grunnlaget for avkorting sammenlignet med regjeringens daværende regelverk.

Da 2016-loven ble forberedt, var den sentrale retningslinjen for tolkning av den foreslåtte bestemmelsen om bortfall og avkorting av fratredelsesyttelse og etterlønn at «[b]estemmelsen viderefører forskriften § 9, med enkelte språklige endringer som ikke skal endre innholdet».²⁸⁷ Ut fra dette var det grunn til å forvente at den praksisen om tidfesting som måtte anses som avgjørende for forståelsen av 2011-regelverket, ville bli videreført under den nye loven.

Riksrevisjonens kontroll

Vi har undersøkt hvordan Stortinget og Stortingets administrasjon har praktisert tidfesting av lønnsinntekter fra annet enn hel stilling. Vår undersøkelse viser at Stortinget og Stortingets administrasjon har praktisert tidfesting av slike inntekter ulikt i undersøkelsesperioden. Undersøkelsen viser videre at valg av praksis ikke har vært skriftlig nedfelt. Endring av praksis har ikke vært løftet til Stortingets presidentskap selv om viktige administrative saker alltid skal forelegges presidentskapet, jf. Stortingets forretningsorden § 9 b.

For den enkelte som mottar fratredelsesyttelse eller etterlønn, kan valg av prinsipp for tidfesting av inntekter ha store økonomiske konsekvenser. Dette er illustrert i to eksempler nedenfor.

---

²⁸⁶ Innst. 90 S (2011–2012): 5

²⁸⁷ Innst. 51 L (2016–2017): 13.

Eksempel på avkorting med ulike prinsipper for tidfesting av inntekter

Eksempel 1

En tidligere representant mottar fratredelsesyttelse i tre måneder, fra oktober til desember. Representanten har i flere år hatt et verv med fast årlig honorar på 100 000 kroner. Honoraret utbetales samlet i desember.

Hele honoraret er altså *utbetalt* i ytelsesperioden, men *opptjent* jevnt gjennom hele året.

Fratredelsesyttelsen skal avkortes med ulike beløp alt etter hvilket prinsipp for tidfesting av inntekter man benytter.

Yttelsen skal i dette eksempelet avkortes med

- 100 000 kroner dersom man legger utbetalingstidspunktet til grunn
- 25 000 kroner dersom man legger opptjeningstidspunktet til grunn (100 000 kroner fordelt likt på 12 måneder og ganget med 3 måneder med ytelse)

Eksempel 2

En tidligere representant mottar fratredelsesyttelse i tre måneder, fra oktober til desember. Representanten innehar et styreverv i ytelsesperioden, men vet ikke nødvendigvis hvor stort honoraret blir før det er fastsatt av generalforsamlingen i mars året etter. Honoraret på 100 000 kroner utbetales i juni året etter at han eller hun mottok ytelse fra Stortinget.

Hele honoraret er altså *utbetalt* et halvt år etter ytelsesperioden, men er delvis *opptjent* i perioden med fratredelsesyttelse.

Fratredelsesyttelsen skal også i dette eksempelet avkortes med ulike beløp alt etter hvilket prinsipp for tidfesting av inntekter man benytter.

- Yttelsen skal ikke avkortes dersom man legger utbetalingstidspunktet til grunn.
- Dersom man legger opptjeningstidspunktet til grunn, må den tidligere representanten betale tilbake 25 000 kroner av fratredelsesyttelsen året etter når han eller hun vet størrelsen på styrehonoraret. Personen må også betale tilbake feriepengene som han eller hun har mottatt av de 25 000 kronene.

Stortingets praktisering av tidfesting av lønnsinntekter fra annet enn hel stilling i perioden 2012–2016 (under 2011-regelverket)

Vi har undersøkt hvilken praksis Stortinget og Stortingets administrasjon har hatt for tidfesting av lønnsinntekt fra annet enn hel stilling. Vår undersøkelse viser at Stortinget i hovedsak har lagt utbetalingstidspunktet til grunn for å tidfeste arbeidsinntekter fra annet enn full stilling i perioden fra 2012–2016.

Illustrerende i så måte er administrasjonens saksfremlegg til Stortingets presidentskap i kjølvannet av stortingsvalget 2013, hvor det heter:

«Dersom det ikke utbetales f.eks. styregodtgjørelse i perioden oktober til desember skal det ikke foretas en avkorting. Næringsinntekt skal det imidlertid avkortes mot ved en skjønnsmessig fordeling av den årlige netto næringsinntekten.»

For styregodtgjørelse legger administrasjonen her tydelig til grunn at utbetalingstidspunktet er avgjørende for om ytelsen kan avkortes.

Vår gjennomgang av enkeltsaker viser at administrasjonen i hovedsak har lagt utbetalingstidspunktet til grunn for tidfesting av inntekter. Det finnes noen få eksempler på at opptjeningstidspunktet *kan* ha vært lagt til grunn, men disse er dårlig dokumentert. I de sakene der Stortingets administrasjon konkret har uttalt seg om sin forståelse av regelverket, har den imidlertid tydelig uttrykt at utbetalingstidspunktet er avgjørende.

Et tilfelle fra 2013 er illustrerende: En representant ba om veiledning i forbindelse med en mulig avkorting av fratredelsesytelse som følge av arbeidsinntekt han fikk, dels som styregodtgjørelse og dels som ordinær arbeidsinntekt for et eget oppdrag han fikk fra selskapet han satt i styret for. Representanten mottok fratredelsesytelse i perioden oktober–desember 2013. Daværende avdelingssjef i Stortingets forvaltningsavdeling svarte følgende:

«Når det gjelder reglene for avkorting av fratredelsesytelsen skal dette gjøres mot annen inntekt «i ytelsesperioden». Tidspunktet for utbetaling vil dermed være avgjørende. Dersom du ikke får lønn for arbeidet før i januar [2014] må ikke dette trekkes fra i ytelsen. Jeg gjør oppmerksom på at dette er annerledes dersom oppdraget overskrider 30 timer per uke. Da vil hele ytelsen bortfalle fra tidspunktet oppdraget utføres, selv om lønnen ikke utbetales før senere.

Bakgrunnen for reglene er at fratredelsesytelsen skal dekke inntektsbortfallet. For at vi skal avkorte må det foreligge en faktisk utbetalt inntekt. Det er likevel ikke noe i veien for at vi kan avkorte fratredelsesytelsen i november dersom du ønsker det. I så fall må du sende oss en beskjed om hvilket beløp vi skal avkorte ytelsen med.»

Det sies her tydelig at utbetalingstidspunktet er avgjørende for avkorting av ytelsene.

Stortingets praktisering av tidfesting av lønnsinntekter fra annet enn hel stilling i perioden 2017–2021 (under 2016-loven)

Vår undersøkelse viser at det er vanskelig å fastslå hvilken praksis Stortingets administrasjon har hatt for tidfesting av lønnsinntekter fra annet enn full stilling i starten av perioden 2016–2021. Fra 2021 er det derimot tydelig at administrasjonen har lagt opptjeningstidspunktet til grunn for tidfesting av inntekter.

Både Stortingets presidentskap og Stortingets administrasjon har i forbindelse med Riksrevisjonens undersøkelse sagt tydelig at praksisen for tidfesting – helt siden 2016-loven ble vedtatt – har bygd på en rettslig forståelse av at bare inntekter som *opptjenes* i ytelsesperioden, skal føre til avkorting.^{288, 289} Medlemmer av presidentskapet uttaler at «praksis og forståelsen har vært klar på opptjeningsprinsippet (for annet enn kapitalinntekter) under gjeldende stortingsgodtgjørelseslov av 2016, selv om det kan ha vært upresise formuleringer i enkelte dokumenter fra administrasjonen».²⁹⁰ Et slikt rettslig standpunkt står etter vårt syn i et klart spenningsforhold til forarbeidenes uttalelse om videreføring av bestemmelsene i 2011-regelverket. Det er også uklart om Stortingets administrasjon har vektlagt presidentskapets enstemmige merknader om at «bestemmelsen viderefører forskriftens § 9», jf. Innst. 51 L (2016–2017).

Det er uklart for Riksrevisjonen om Stortingets administrasjon har vært oppmerksom på og tatt inn over seg tidligere praksis som den selv har lagt til grunn under 2011-regelverket, når den har praktisert den nye loven. Det er videre uklart om administrasjonens praksis de første årene etter 2016-

²⁸⁸ Intervju med tre medlemmer av Stortingets presidentskap 18. januar 2023.

²⁸⁹ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁹⁰ Intervju med tre medlemmer av Stortingets presidentskap 18. januar 2023.

loven ble vedtatt, faktisk har vært i samsvar med den rettslige forståelsen Stortingets administrasjon og medlemmer av presidentskapet nå uttrykker. Vi har ikke funnet dokumentasjon som viser at praksisen disse første årene har vært løftet til Stortingets presidentskap.

I notat fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap med søknader om fratredelsesytelse som ble fremmet i juni 2017, heter det, i likhet med i saksfremlegget fra 2013:

«Dersom det ikke *utbetales* f.eks. styregodtgjørelse i perioden oktober til desember skal det ikke foretas en avkorting.»

Denne uttalelsen taler for at administrasjonen la utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting av ytelsen, og er uforenlig med det standpunktet Stortinget som regelverksforvalter nå gir uttrykk for.

Riksrevisjonen har heller ikke ved gjennomgangen av enkeltsaker fra perioden 2017–2018 funnet at Stortinget har praktisert at opptjeningstidspunktet er avgjørende for om en inntekt skal føre til avkorting i ytelsen. Det har imidlertid vært vanskelig å analysere praksisen da det er få saker med avkorting fra denne perioden.

I notat fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap med søknader om fratredelsesytelse som ble fremmet i mai 2021, heter det:

«Dersom det utbetales f.eks. styregodtgjørelse i perioden oktober til desember, skal det foretas avkortning krone for krone.»

Etter det Riksrevisjonen har funnet, er det først fra 2021 at Stortinget praktiserer regelverket på en måte som rimelig tydelig uttrykker og bygger på at opptjeningstidspunktet er avgjørende for om en inntekt skal føre til avkorting.

Som vi peker på i punkt 10.3, har praksisen etter 2011-regelverket og 2016-loven sett under ett vært så sprikende at den ikke i seg selv kan tillegges særlig vekt når 2016-loven skal tolkes. Som nevnt inneholdt saksfremlegget så sent som i 2021 en formulering som kan tyde på at praksis fortsatt bygde på den rettslige forståelsen at utbetalingstidspunktet er avgjørende. Den sprikende praksisen har bidratt til å forsterke uklarheten som ligger i regelverket.

13.4.3 Avkorting mot kapitalinntekter

Når det gjelder kapitalinntekter, har reglene endret seg i løpet av årene. Det må skilles mellom perioden frem til lovendringen i 2017²⁹¹ (som trådte i kraft 1. januar 2018) og perioden etter.

Fra 1. januar 2012 og frem til 1. januar 2018 kunne kapitalinntekter generelt ikke føre til bortfall eller avkorting av fratredelsesytelse eller etterlønn. Fra 1. januar 2018 skal derimot ytelsene avkortes mot kapitalinntekter, med unntak av renteinntekter.²⁹²

Riksrevisjonens kontroll

Etter valget i 2017 var det 62 avgåtte representanter som mottok fratredelsesytelse. 24 av disse mottok også etterlønn i 2018. Disse måtte forholde seg til nye regler fra januar 2018.

Våre undersøkelser viser at Stortingets administrasjon ikke informerte om disse regelendringene på noen hensiktsmessig måte i sin kommunikasjon med avtroppende representanter etter valget i 2017.

Kapitalinntekter

omfatter blant annet løpende inntekt fra utleie av bolig, gevinst ved salg av bolig eller andre formuesobjekter, gevinst ved salg av aksjer og aksjeutbytte.

²⁹¹ Lov 21. juni 2017 nr. 87.

²⁹² Stortingsgodtgjørelsesloven § 18 bokstav b.

Undersøkelsene viser videre at det også helt frem til 2022 har vært gitt dels feilaktig informasjon til representantene om at kapitalinntekter ikke skal føre til avkorting i fratredelsesyttelse og etterlønn.

Motstridende formuleringer i stortingsgodtgjørelsesloven

Stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd inneholdt fra 1. januar 2018 til 1. juli 2019 direkte motstridende formuleringer om hvorvidt kapitalinntekter (unntatt renteinntekter) kunne føre til avkorting av ytelsene. Etter en tilføyelse i § 18 første ledd bokstav b heter det at ytelsen skal avkortes krone for krone mot annen inntekt i ytelsesperioden, «herunder ... kapitalinntekt (med unntak av renteinntekter)», men i bokstav d sto det fortsatt at «[d]et skal ikke avkortes mot ... kapitalinntekt». Vi viser til punkt 10.3 for en nærmere redegjørelse. Her handler det om en lovteknisk feil som klart burde vært unngått.

Stortingets administrasjon mener feilen i stortingsgodtgjørelsesloven ikke hadde praktisk betydning, siden hele formålet med endringen som ble vedtatt i juni 2017, var at kapitalinntekter skulle føre til avkorting. Administrasjonen mener videre at det derfor burde være klart for representantene, som selv vedtok endringen, at det skyldtes en ren forglemmelse at bokstav d ikke ble endret samtidig.²⁹³

Retningslinjene for ordningene ble ikke oppdatert etter lovendring

I retningslinjene om praktisering av fratredelsesyttelse § 4 og i retningslinjene om praktisering av etterlønn § 6, som Stortingets presidentskap vedtok 25. april 2013, ble det uttrykkelig presisert at etterlønn og fratredelsesyttelse *ikke* skulle avkortes mot kapitalinntekter etter skatteloven § 5-20.

Retningslinjene ble ikke oppdatert da reglene om kapitalinntekter i stortingsgodtgjørelsesloven endret seg fra 1. januar 2018. Retningslinjene har helt frem til 23. februar 2023 ikke vært i samsvar med det som følger av stortingsgodtgjørelsesloven.

Søknadsskjemaene for fratredelsesyttelse og etterlønn ble ikke oppdatert etter lovendring

Vi har innhentet søknadene om fratredelsesyttelse og etterlønn som Stortingets administrasjon har mottatt i perioden 2012–2021. Våre undersøkelser viser at søknadsskjemaene ikke legger til rette for at representantene kan opplyse om kapitalinntekter.

Søknadsskjemaene om etterlønn før 2021 og søknadsskjemaet om fratredelsesyttelse før 2022 var ikke oppdatert etter lovendringen i 2017 (trådte i kraft 1. januar 2018) om at kapitalinntekter skal føre til avkorting av ytelsen. Skjemaene inneholdt videre misvisende opplysninger om at ytelsene *ikke* skulle avkortes mot kapitalinntekter.

Manglende informasjon og veiledning om kapitalinntekter

Vi har ikke funnet dokumentasjon på at Stortingets administrasjon informerte om endringene i regelen om kapitalinntekter.

- Ingen av representantene som hadde fratredelsesyttelse i 2017 og etterlønn i 2018 som vi har vært i kontakt med gjennom undersøkelsen, husker å ha mottatt informasjon om endringen i regelen om at kapitalinntekter skal føre til avkorting av ytelsene fra 1. januar 2018.
- Lovendringen er ikke nevnt i informasjonen som lå ute på intranettet *Løveporten* i 2017 og 2018.
- Lovendringen er ikke nevnt i e-postene med informasjon om ytelsene som ble sendt til representantene i september 2017.
- I vedtaksbrevene som Stortingets administrasjon sendte til representantene som fikk innvilget etterlønn i 2018, er det ikke nevnt at det er nye regler for hvilke inntekter som skal føre til avkorting av etterlønnen.

²⁹³ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

- En representant som vi har vært i kontakt med, har dokumentert at han fikk kopi av retningslinjene fra 2013 vedlagt vedtaksbrevet fra Stortingets administrasjon i 2018. Disse retningslinjene inneholdt som tidligere nevnt feilaktig informasjon om at kapitalinntekter *ikke* skulle føre til avkorting i ytelsene.
- Søknadsskjemaene om etterlønn inneholdt feilaktig informasjon om at kapitalinntekter ikke skulle føre til avkorting av ytelsen, frem til 2021.
- Søknadsskjemaene for fratredelsytelse inneholdt feilaktig informasjon om at kapitalinntekter *ikke* skulle føre til avkorting av ytelsen, frem til høsten 2022.

Stortingets administrasjon opplyser i intervju at den ikke sendte ut særskilt informasjon om lovendringen til etterlønnsmottakerne i 2018. Det ble lagt til grunn at endringen var godt kjent blant representantene siden de selv hadde vedtatt endringene i ny stortingsgodtgjørelseslov i juni 2017.²⁹⁴

Administrasjonen opplyser videre at den ikke ser at det har hatt praktisk betydning at søknadsskjemaene inneholdt feilaktig informasjon om kapitalinntekter helt frem til høsten 2022, selv om de helst skulle vært oppdatert med en gang.²⁹⁵

Vår undersøkelse viser at 14 representanter har mottatt for mye ytelse fordi de ikke har meldt fra om kapitalinntekter. Noen av disse har særskilt begrunnet dette med manglende orientering fra Stortingets administrasjon. Vi viser til nærmere omtale i punkt 13.5.6.

13.4.4 Netto næringsinntekt som grunnlag for avkorting

Netto næringsinntekt er en av de inntektstypene som stortingsgodtgjørelsesloven særskilt nevner blant eksemplene på hva som skal føre til avkorting i fratredelsytelse og etterlønn. Stortingsgodtgjørelsesloven gir lite veiledning om hva som ligger i begrepet «netto næringsinntekt».

Ytelsen skal avkortes mot næringsinntekt «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsytelse.²⁹⁶ Forarbeidene til stortingsgodtgjørelsesforskriften 2011 § 9 presiserer at totalinntekten i året skal fordeles «skjønnsmessig ... i det konkrete tilfellet».

Våre undersøkelser viser at Stortingets administrasjon i praksis har tatt utgangspunkt i den totale næringsinntekten som har blitt fastsatt for det aktuelle året, og delt denne på tolv måneder. Deretter har administrasjonen forholdsmessig avkortet fratredelsytelsen eller etterlønnen for de månedene (eller deler av en måned) representanten har mottatt disse ytelsene.

Riksrevisjonen har ikke funnet noe tilfelle der Stortinget har gjort bruk av det skjønnnet som retningslinjene om praktisering av fratredelsytelse § 3 fjerde ledd og etterlønn § 5 fjerde ledd beskriver, og har heller ikke sett at skjønnsmessig fordeling har vært vurdert.

Stortingets administrasjon opplyser at den normalt verken legger vekt på når næringsinntekten er opptjent, eller når på året den er utbetalt, så lenge den er fastsatt for året med ytelse.²⁹⁷

Retningslinjene for ordningene harmonerer dårlig med praksis

Riksrevisjonens undersøkelser viser at retningslinjene for praktisering av fratredelsytelse og etterlønn på dette punktet har skapt uklarhet, både ved at de harmonerer dårlig med det Stortinget selv uttrykker at det praktiserer. Dette er nærmere beskrevet i punkt 10.3.4. Det er uheldig at Stortingets lovforståelse og retningslinjene harmonerer så dårlig, ikke minst fordi retningslinjene har

²⁹⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁹⁵ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁹⁶ Retningslinjer om praktisering av fratredelsytelse § 3 fjerde ledd og retningslinjer om praktisering av etterlønn § 5 fjerde ledd.

²⁹⁷ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

hjemmel i stortingsgodtgjørelsesloven selv og i utgangspunktet må regnes som bindende på linje med forskrifter ellers.

Stortingets retningslinjer ble 23. februar 2023 endret for første gang siden de ble vedtatt i 2013. Det nevnte punktet i retningslinjene er ikke endret.

13.4.5 Informasjon og veiledning om vilkårene for fratredelsesytelse og etterlønn til avtroppende representanter

Vi har innhentet informasjonen som Stortingets administrasjon har gitt om fratredelsesytelse og etterlønn til representantene fra 2013 til mars 2022. Vår gjennomgang av informasjonen som har blitt gitt til avtroppende representanter fra 2013 til 2022, viser at administrasjonen gjennom hele perioden informerer om praktiske forhold som søknadsfrister og om hvordan representantene skal søke på ordningene. Før 2022 ble vilkårene for ytelsene kun omtalt på et overordnet nivå.

Vår undersøkelse viser også at annen informasjon og veiledning som Stortingets administrasjon har gitt om vilkår for fratredelsesytelser og etterlønn, har vært til dels feilaktig og mangelfull. Dette gjelder særlig reglene for avkorting mot annen inntekt og gjelder hele undersøkelsesperioden. Vi viser her til omtalen i punkt 13.4.2 og 13.4.3.

Flere representanter har gitt uttrykk for at de generelt har fått for lite informasjon fra Stortingets administrasjon om hvordan ordningene med fratredelsesytelse og etterlønn fungerer.

Enkelte representanter har også vært misfornøyd med saksbehandlingen hos Stortingets administrasjon for øvrig. Dette handler særlig om misnøye med lang saksbehandlingstid og at en del korrespondanse og annen dokumentasjon ikke har blitt arkivert.

Informasjonen som ble gitt til de avtroppende representantene i forbindelse med valget i 2021, var ifølge Stortingets administrasjon mer omfattende enn tidligere år.²⁹⁸ Årsaken til endringen var sakene som har vært i media de siste årene som har vist at det i flere tilfeller ikke har blitt meldt inn inntekter som skulle ført til avkorting i fratredelsesytelse og etterlønn.²⁹⁹

---

²⁹⁸ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

²⁹⁹ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

13.5 Riksrevisjonens kontroll av om representantenes ytelser har blitt korrekt avkortet for annen inntekt

Vi har kontrollert representantene som har mottatt fratredelsesyttelse og etterlønn fra 2012 til 2021. Vi har undersøkt om representantenes ytelser har blitt avkortet for annen inntekt i henhold til regelverket.

Oppsummering

- 61 av 163 representanter (37 prosent) har ikke informert om alle relevante inntekter eller andre forhold av betydning for ytelsen i tråd med opplysningsplikten, og ytelsen er ikke korrekt avkortet for annen inntekt.
- Ytelsen til minst 51 representanter (31 prosent) er ikke tilstrekkelig avkortet for annen inntekt mottatt i ytelsesperioden.
- For 8 representanter er det uklart hvilket beløp ytelsen eventuelt skulle ha vært avkortet med. Dette gjelder i hovedsak representanter med næringsinntekt.
- Ytelsen til 2 representanter er avkortet for mye.

13.5.1 Riksrevisjonens samlede vurdering

Stortingets administrasjon har i perioden fra 1. januar 2012 til 31. desember 2021 utbetalt totalt 32,5 millioner kroner i fratredelsesyttelser til 166 representanter.³⁰⁰ I den samme perioden har Stortingets administrasjon utbetalt totalt 16,4 millioner kroner i etterlønn til 45 representanter.³⁰¹ Alle som har mottatt etterlønn, med unntak av én representant, har også mottatt fratredelsesyttelse fra Stortinget. Til sammen har 167 tidligere representanter mottatt en av eller begge ytelsene i perioden for vår undersøkelse. 163 av disse er omfattet av vår undersøkelse av enkeltrepresentanter.³⁰²

Fem representanter har mottatt fratredelsesyttelse for to ulike stortingsperioder. Disse er omfattet av vår undersøkelse i begge periodene.

Vi har undersøkt om nåværende eller tidligere stortingsrepresentanter har fått fratredelsesyttelse eller etterlønn fra Stortinget i tråd med det til enhver tid gjeldende regelverk i perioden 2012–2021.

De som mottar fratredelsesyttelse eller etterlønn, har en plikt til å gi Stortingets administrasjon beskjed umiddelbart om inntekter eller andre forhold som kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort. Ytelsene skal avkortes dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden (fratredelsesyttelses- og etterlønnperiode vurdert samlet) overstiger 5 000 kroner. Avkorting av fratredelsesyttelse og etterlønn må derfor ses i sammenheng.

Vår undersøkelse viser at 81 prosent av representantene som har hatt fratredelsesyttelse i perioden 2012–2021, har hatt ytelsen i den maksimale ytelsesperioden på tre måneder. Av de

³⁰⁰ Stortingets administrasjon, regnskapshovedbok, konto 5024 Fratredelsesyttelse i perioden 2012–2021.

³⁰¹ Stortingets administrasjon, regnskapshovedbok, konto 5025 Etterlønn i perioden 2012–2021.

³⁰² Fire representanter er tatt ut av undersøkelsen fordi de ikke lever lenger eller av helsemessige årsaker ikke har anledning til å svare på spørsmål. Dette for å ivareta deres rettssikkerhet, da kontradiksjon ikke er mulig.

45 representantene som har mottatt etterlønn, har 51 prosent hatt etterlønn i den maksimale ytelsesperioden på tolv måneder.

I forbindelse med undersøkelsen har vi innhentet informasjon om representantenes inntektsforhold fra blant annet Skatteetatens systemer og offentlige registre som for eksempel Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret (Aa-registeret) og gjennom skriftlig henvendelse til 177 arbeidsgivere og 6 pensjonskasser.

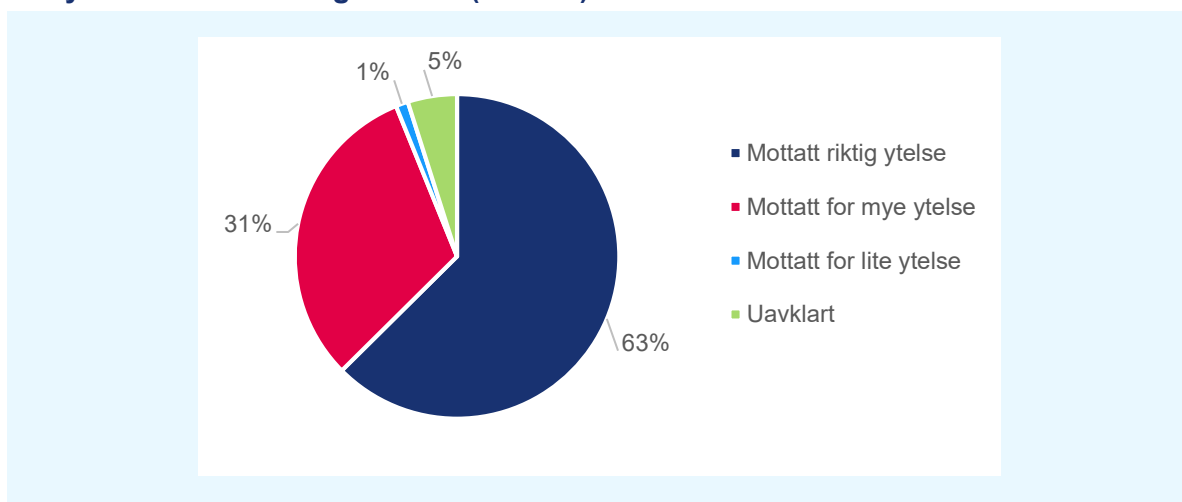
Vi har gjennomført dokumentanalyse av søknader, egenerklæringer og informasjonsutveksling mellom Stortingets administrasjon og representantene. Analyser av Stortingets regnskap har gitt oss en oversikt over hvor mye hver enkelt representant har mottatt i fratredelsesytelse og etterlønn, og informasjon om hvor mye den enkeltes ytelse er avkortet underveis. Analysene viser også om representantene har betalt tilbake noe av ytelsene de har mottatt, på et senere tidspunkt.

Vi har gjennomført samtaler og/eller hatt skriftlig dialog med 92 av 167 tidligere representanter som har mottatt fratredelsesytelse og/eller etterlønn fra Stortinget. Formålet har vært å innhente informasjon og få utdypet faktiske forhold som har betydning for undersøkelsen. Dialogen har også vært viktig for å kvalitetssikre informasjonen og analysene vi har gjort, og for å sikre kontradiksjon, det vil si at representantene får mulighet til å gjøre seg kjent med og kommentere opplysninger som vi legger til grunn for undersøkelsen.

Riksrevisjonens kontroll

163 av 167 representanter med ytelse er omfattet av vår undersøkelse.³⁰³ 162 av disse representantene har mottatt fratredelsesytelse, og 43 representanter har mottatt etterlønn. Alle representantene som har mottatt etterlønn, med ett unntak, har også mottatt fratredelsesytelse fra Stortinget.

Figur 7 Andel representanter med fratredelsesytelse og/eller etterlønn etter om de har fått ytelse i tråd med regelverket (n = 163)

Kilde: Riksrevisjonens kontroll

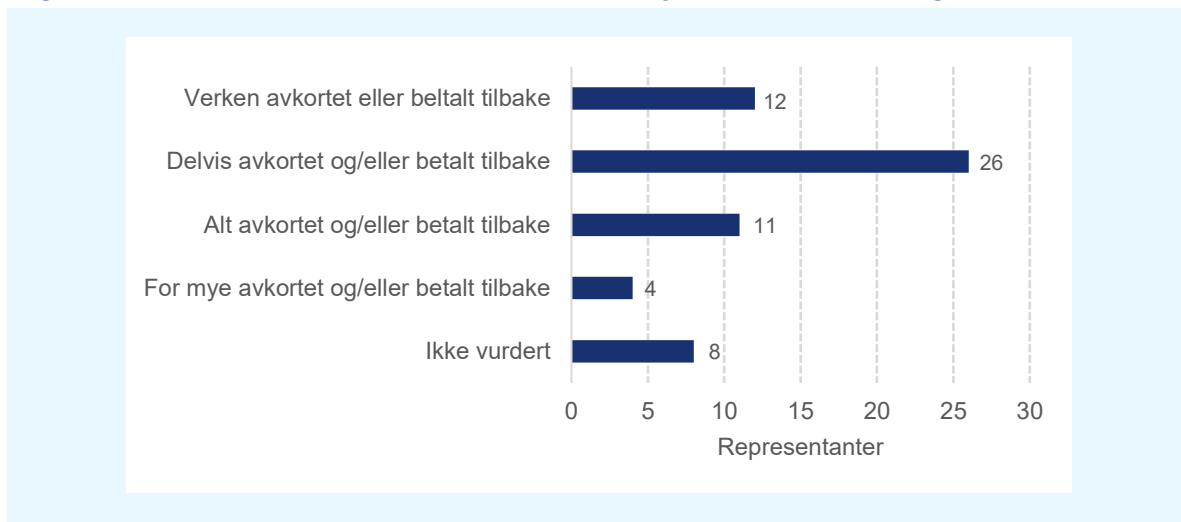
Etter vår undersøkelse vurderer vi at til sammen 61 av 163 tidligere stortingsrepresentanter (37 prosent) ikke har fått fratredelsesytelse og/eller etterlønn i tråd regelverket i perioden 2012–2021. Som figur 7 viser, har minst 31 prosent av representantene mottatt for mye fratredelsesytelse og/eller etterlønn. Ytelsen til disse representantene er ikke tilstrekkelig avkortet for annen inntekt i

³⁰³ Fire representanter er tatt ut av undersøkelsen fordi de ikke lever lenger eller av helsemessige årsaker ikke har anledning til å svare på spørsmål. Dette for å ivareta deres rettssikkerhet, da kontradiksjon ikke er mulig.

ytelsesperioden. I tillegg er ytelsen til 6 prosent av representantene avkortet for mye, eller det er uklart hvilket beløp ytelsen eventuelt skulle ha vært avkortet med.

Vurderer vi de to ytelsene hver for seg, har 26 prosent av representantene med fratredelsesyttelse (42 representanter) og 51 prosent av representantene med etterlønn (22 representanter) ikke fått ytelse i tråd med regelverket.

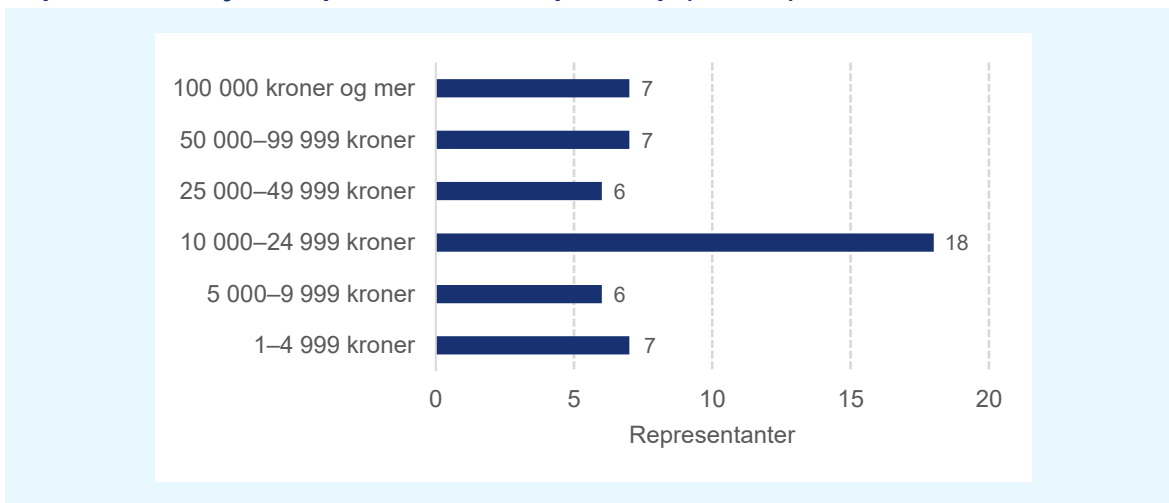
Figur 8 Antall representanter som ikke har fått ytelse i tråd med regelverket (n = 61)

Kilde: Riksrevisjonens kontroll

61 representanter har ikke mottatt fratredelsesyttelse og/eller etterlønn i tråd med regelverket. Figur 8 viser at for 12 av disse representantene er ytelsen verken avkortet for annen inntekt underveis i ytelsesperioden eller betalt tilbake i ettertid. Ytelsen til 26 representanter har delvis blitt avkortet og/eller betalt tilbake, men med et lavere beløp enn den inntekten representanten har mottatt i ytelsesperioden. I etterkant har elleve representanter betalt tilbake hele beløpet ytelsen skulle ha vært avkortet med. I tillegg ble ytelsen til fire representanter avkortet eller er betalt tilbake med et for høyt beløp. For åtte representanter er det uklart hvilket beløp ytelsen eventuelt skulle ha vært avkortet med. Dette gjelder i hovedsak representanter med næringsinntekt.

Figur 9 Antall representanter der ytelsen ikke er tilstrekkelig avkortet for lønns- og kapitalinntekt i ytelsesperioden fordelt på beløp (n = 51*)

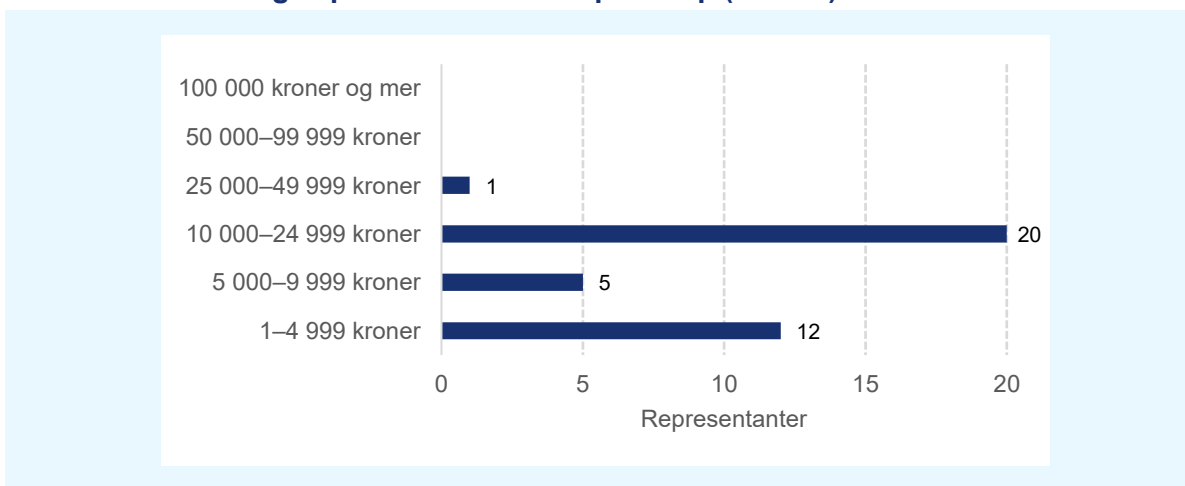
Kilde: Riksrevisjonens kontroll

* Ti representanter inngår ikke i figuren. Ytelsen til to representanter har blitt avkortet for mye, og for åtte representanter er det uklart hvilket beløp ytelsen eventuelt skulle ha vært avkortet med.

Figur 9 viser beløpsintervallene til de 51 representantene som har fått utbetalt for mye ytelse. Ytelsen til disse representantene er ikke avkortet for all annen inntekt mottatt i ytelsesperioden. Over halvparten av disse representantene har fått under 25 000 kroner for mye utbetalt. 14 representanter har fått 50 000 kroner eller mer for mye utbetalt.

Fem representanter inngår i figuren med kun lønnsinntekt selv om de har mottatt både lønns- og næringsinntekt. Det skyldes at Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsene skal avkortes for næringsinntekt.

Figur 10 Antall representanter der ytelsen ikke er tilstrekkelig avkortet og/eller betalt tilbake for lønns- og kapitalinntekt fordelt på beløp (n = 38*)

Kilde: Riksrevisjonens kontroll

* Fem representanter inngår i figuren med kun lønnsinntekt selv om de har mottatt både lønns- og næringsinntekt. Det skyldes at Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye av næringsinntekten som skal føre til avkorting i ytelsen.

I etterkant av ytelsesperioden har elleve representanter betalt tilbake all inntekt som ytelsen skulle ha vært avkortet med. Én representant har betalt tilbake ytelse for mer enn inntekten som ble opptjent i

ytelsesperioden. I tillegg har én representant betalt tilbake ytelse tilsvarende all mottatt lønnsinntekt, men har også næringsinntekt som vi ikke har vurdert. Det innebærer at ytelsen til minst 38 representanter verken er tilstrekkelig avkortet underveis eller betalt tilbake for all annen inntekt mottatt i ytelsesperioden, slik figur 10 viser. I tillegg er det representanter som skulle ha fått ytelsen avkortet for næringsinntekt.

Flere representanter har imidlertid betalt tilbake deler av ytelsen i ettertid, og for bare én representant gjenstår det å betale tilbake ytelse på over 25 000 kroner for annen inntekt. Vi ser da bort ifra representanter med næringsinntekt som vi ikke vurderer.

I punkt 13.5.2 til 13.5.7 gir vi en overordnet omtale av ulike typer inntekter som mottakerne av fratredelsesytelse og etterlønn har hatt i ytelsesperioden. Hver enkelt representant er nærmere omtalt i vedlegg 1.

13.5.2 Representantenes opplysningsplikt

Den som mottar fratredelsesytelse eller etterlønn, har plikt til å gi Stortingets administrasjon beskjed umiddelbart om forhold som kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort.³⁰⁴ Den som mottar fratredelsesytelse eller etterlønn og oppdager at han eller hun har oppgitt for lav inntekt, må gi administrasjonen beskjed om dette umiddelbart. Den faktiske inntekten skal dokumenteres.³⁰⁵

Vedtaksbrevene som Stortingets administrasjon sendte til representantene i 2013 og i 2017, inneholdt et avsnitt med informasjon om at representantene måtte sende inn dokumentasjon på inntekt også under beløpsgrensen på 5 000 kroner. Administrasjonen ba også om at eventuell næringsinntekt ble dokumentert etter at den ble endelig fastsatt ved skatteoppgjøret. Vedtaksbrevet som administrasjonen sendte for å informere om innvilget fratredelsesytelse i 2021, inneholdt ikke samme avsnitt, men opplyste at representantene «plikter å underrette Stortingets administrasjon omgående om forhold som kan føre til at ytelsen endres eller faller bort».

Vedtaksbrevene for etterlønn i både 2014 og 2018 viser til at etterlønn er ment å skulle kompensere for bortfalt inntekt, og informerer om at mottakeren må gi administrasjonen beskjed dersom han eller hun får inntekt i løpet av perioden med etterlønn.

Riksrevisjonens kontroll av om representantene har overholdt opplysningsplikten

Vi har innhentet søknader og vedtak om fratredelsesytelse og etterlønn, e-postkorrespondanse mellom representanter og Stortingets administrasjon, egenerklæringer fra representantene i etterlønnperioden og Stortingets administrasjons interne oversikter over inntekter den har fått informasjon om. Vi har også hatt samtaler eller skriftlig dialog med 92 tidligere representanter som har mottatt fratredelsesytelse og/eller etterlønn.

Vår undersøkelse viser at 61 av de 163 representantene (37 prosent) vi har kontrollert, ikke har informert Stortingets administrasjon om alle relevante inntekter eller andre forhold som har konsekvenser for fratredelsesytelsen eller etterlønnen de har mottatt.

Undersøkelsen viser videre at tre representanter har informert om inntekt i søknaden uten at Stortingets administrasjon har avkortet ytelsen slik den skulle ha gjort etter stortingsgodtgjørelsesloven.

³⁰⁴ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse § 2; Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 2.

³⁰⁵ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse § 10; Retningslinjer om praktisering av etterlønn § 13.

Administrasjonen opplyser at informasjon om inntekt fra søknader skal legges inn i en oversikt som saksbehandleren bruker til å holde kontroll med hvor mye ytelsen til hver enkelt representant skal avkortes underveis i ytelsesperioden.³⁰⁶

13.5.3 Bortfall av ytelse på grunn av inntekt fra hel stilling eller full pensjon

Bruttoinntekt fra heltidsstilling (minst 30 timer per uke) eller full pensjon (80 prosent eller mer) medfører bortfall av hele ytelsen «for den perioden inntekten gjelder».³⁰⁷ Denne bestemmelsen har vært lik i hele vår undersøkelsesperiode. Bruttoinntekt fra hel stilling vil typisk være arbeidsinntekt fra ordinære ansettelsesforhold.

Riksrevisjonen har lagt til grunn at det bare er bruttoinntekt fra heltidsstilling som er *opptjent* i ytelsesperioden, som kan føre til bortfall.

Riksrevisjonens kontroll

Vi har undersøkt om Stortingets administrasjon har stanset ytelsene i de tilfellene mottakerne av ytelsene har startet i heltidsstilling eller gått av med full pensjon. Dette har vi gjort ved å slå opp i Skatteetatens systemer for ligning og offentlige registre, som for eksempel Aa-registeret. Vi har hatt skriftlig dialog med arbeidsgivere og pensjonskasser, og vi har også hatt samtaler med eller hatt skriftlig dialog med tidligere representanter som har mottatt fratredelsesytelse eller etterlønn, for å få bekreftet at opplysningene våre er riktige.

Inntekt fra heltidsstilling medfører at hele ytelsen skal falle bort for den perioden inntekten gjelder, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a. Vår undersøkelse viser at av de 163 representantene som vi har kontrollert, har 55 startet i heltidsstilling (minst 30 timer per uke) eller gått av med full pensjon (80 prosent eller mer) i ytelsesperioden.

- 47 av disse representantene har mottatt korrekt fratredelsesytelse og/eller etterlønn, der 17 representanter har søkt om en forkortet ytelsesperiode på grunn av ny jobb eller pensjon.
- For 8 representanter mangler Riksrevisjonen dokumentasjon som bekrefter at de i forkant informerte Stortingets administrasjon om oppstartdato for ny jobb eller full pensjon. Representantene har fått utbetalt for mye fratredelsesytelse eller etterlønn.
  - 5 representanter har i etterkant betalt tilbake hele eller deler av for mye utbetalt ytelse.
  - 3 representanter har ikke betalt tilbake ytelsen.

13.5.4 Avkorting av ytelse på grunn av brutto lønns- og pensjonsinntekt

Dersom en representant har annen skattepliktig lønns- og pensjonsinntekt i ytelsesperioden, skal fratredelsesytelse og etterlønn avkortes krone for krone.³⁰⁸ Reglene for hvordan inntektene skal tidfestes, har variert i undersøkelsesperioden.

Eksempler på lønns- og pensjonsinntekt er i denne sammenheng

- inntekt fra deltidsstilling (mindre enn 30 timer)
- pensjon (mindre enn 80 prosent) godtgjørelse for styreverv
- godtgjørelse for offentlige verv

I punkt 10.3 har vi lagt til grunn at slike inntekter etter 2011-regelverket skal føre til avkorting av fratredelsesytelse og etterlønn dersom inntektene er *utbetalt* i ytelsesperioden, men at de etter 2016-loven skal føre til avkorting hvis de er *opptjent* i ytelsesperioden. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn også etter 2016-loven. For de representantene

³⁰⁶ Intervju med Stortingets administrasjon 31. oktober 2022.

³⁰⁷ Stortingsgodtgjørelsesloven § 18 bokstav a.

³⁰⁸ Stortingsgodtgjørelsesloven § 18 bokstav b.

som har mottatt ytelse etter 2016, og som er omtalt i vedlegg 1, vises vi derfor til en alternativ løsning under våre vurderinger.

Ved utbetalinger av gradert pensjon (mindre enn 80 prosent) er det *utbetalingstidspunktet* som legges til grunn for avkorting i hele undersøkelsesperioden.

Riksrevisjonens kontroll

Vi har undersøkt om fratredelsesytelse og etterlønn har blitt avkortet med korrekt beløp i de tilfellene der mottakerne har hatt lønns- eller pensjonsinntekt fra annet enn heltidsstilling eller full pensjon. Dette har vi gjort ved å slå opp i Skatteetatens systemer for ligning og offentlige registre, som for eksempel Aa-registeret. Vi har hatt skriftlig dialog med arbeidsgivere og pensjonskasser, og vi har også hatt samtaler med eller hatt skriftlig dialog med tidligere representanter som har mottatt fratredelsesytelse eller etterlønn, for å få bekreftet at opplysningene våre er riktige.

Fratredelsesytelse og/eller etterlønn skal avkortes mot annen skattepliktig lønns- og pensjonsinntekt, jf. punkt 10.3.3 og 10.4.5. I enkelte tilfeller kan det være vanskelig å avkorte ytelsen for annen inntekt i perioden dersom representanten ikke vet størrelsen på inntekten og den blir utbetalt på et senere tidspunkt. Vår undersøkelse viser at av de 163 representantene som vi har kontrollert, har 66 representanter hatt annen skattepliktig lønns- og pensjonsinntekt.

- 16 representanter har informert om all annen inntekt, og ytelsene har blitt korrekt avkortet for denne inntekten.
- 2 representanter har informert om all annen lønnsinntekt, og ytelsene har blitt avkortet for mye.
- 41 representanter har ikke informert om all annen lønnsinntekt i ytelsesperioden og har mottatt for mye ytelse.
- 1 representant har mottatt lønnsinntekt på under 5 000 kroner, men har likevel betalt tilbake ytelsen for annen lønnsinntekt.
- For 6 representanter mangler Riksrevisjonen dokumentasjon for å vurdere om ytelsene skulle ha vært avkortet, og eventuelt hvilket beløp ytelsene skulle ha blitt avkortet med. Dette skyldes at vi ikke har mottatt dokumentasjon fra arbeidsgiver og/eller representanten.

I etterkant av ytelsesperioden har 16 representanter betalt tilbake ytelsene for hele eller deler av annen inntekt som skulle ha vært avkortet for lønnsinntekt.

13.5.5 Avkorting av ytelse på grunn av netto næringsinntekt

Dersom en representant har skattepliktig næringsinntekt i ytelsesperioden, skal fratredelsesytelse og etterlønn avkortes krone for krone mot netto næringsinntekt.³⁰⁹ Denne bestemmelsen har vært lik i hele vår undersøkelsesperiode.

Næringsinntekt, som i skatterettslig sammenheng omtales som virksomhetsinntekt, skiller seg fra lønnsinntekt ved at det er netto inntekt, det vil si inntekten etter fradrag, som er grunnlag for avkorting.

Riksrevisjonen bygger i punkt 10.3.3 på at lovens begrep «netto næringsinntekt» sikter til netto næringsinntekt slik denne skal beregnes i henhold til representantens næringsoppgave.

Riksrevisjonens kontroll

Vi har undersøkt om fratredelsesytelse og etterlønn har blitt avkortet mot næringsinntekter representantene har mottatt i ytelsesperioden. Dette har vi gjort ved å slå opp i Skatteetatens systemer for ligning og de tidligere representantenes eventuelle næringsoppgaver. Vi har også hatt

³⁰⁹ Stortingsgodtgjørelsesloven § 18 bokstav b.

samtaler med eller hatt skriftlig dialog med tidligere representanter som har mottatt fratredelsesyttelse eller etterlønn for å få bekreftet at opplysningene våre er riktige.

Yttelsen skal avkortes mot næringsinntekt «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesyttelse.³¹⁰ Forarbeidene til stortingsgodtgjørelsesforskriften 2011 § 9 presiserer at totalinntekten i året skal fordeles «skjønnsmessig ... i det konkrete tilfellet». I praksis har Stortingets administrasjon tatt utgangspunkt i den totale næringsinntekten som har blitt fastsatt for det aktuelle året, og delt denne på tolv måneder. Deretter har administrasjonen avkortet fratredelsesyttelsen eller etterlønnen forholdsmessig for de månedene (eller deler av en måned) representanten har mottatt ytelsene. Siden total netto næringsinntekt først fastsettes året etter, må det ofte skje et etteroppgjør med fastsetting av endelig avkortingsbeløp og med påfølgende avregning og eventuelt tilbakebetaling.

Vår undersøkelse viser at 13 av de 163 representantene som vi har kontrollert, har hatt næringsinntekt i ytelsesperioden.

- 1 representant har informert Stortingets administrasjon om all næringsinntekt i ytelsesperioden. Yttelsen er avkortet for næringsinntekt, men vi tar ikke stilling til om ytelsen er korrekt avkortet.
- 3 representanter har bekreftet at de ikke har informert Stortingets administrasjon om næringsinntekt.
- For 1 representant mangler vi dokumentasjon som kan bekrefte at hun har informert Stortingets administrasjon om næringsinntekt.
- 2 representanter har året etter ytelsesperioden informert Stortingets administrasjon om all næringsinntekt. Yttelsen er betalt tilbake for næringsinntekt, men vi tar ikke stilling til om ytelsen er korrekt betalt tilbake.
- 6 representanter har bare informert Stortingets administrasjon om estimerte eller deler av næringsinntekter i ytelsesperioden. Yttelsen er avkortet for næringsinntekt, men vi tar ikke stilling til om ytelsen er korrekt avkortet.

I tillegg har én representant etter at han mottok brev fra Riksrevisjonen kontaktet Skatteetaten, og fått endret næringsinntektene til lønnsinntekter. Riksrevisjonen mottok endret skattemelding i april 2023 fra representanten.

13.5.6 Avkorting av ytelse på grunn av kapitalinntekter

Dersom en representant har annen skattepliktig kapitalinntekt (med unntak av renteinntekter) i ytelsesperioden, skal fratredelsesyttelse og etterlønn fra 1. januar 2018 avkortes krone for krone.³¹¹ Avkorting på grunn av kapitalinntekter har vært ulikt regulert i løpet av vår undersøkelsesperiode. I perioden frem til lovendringen i 2017³¹² (som trådte i kraft 1. januar 2018) skulle fratredelsesyttelse og etterlønn ikke avkortes mot kapitalinntekter.

Kapitalinntekter som skal føre til avkorting av fratredelsesyttelse og etterlønn, omfatter blant annet løpende inntekt fra utleie av bolig, gevinst ved salg av bolig eller andre formuesobjekter, gevinst ved salg av aksjer og aksjeutbytte.³¹³

Også for kapitalinntekter gjelder den ytre avgrensningen at inntekten må være skattepliktig for at den skal føre til avkorting av ytelse. Det innebærer for eksempel at gevinst ved salg av egen bolig ikke fører til avkorting hvis representanten selv har eid og bebodd boligen ett av de to siste årene.³¹⁴

³¹⁰ Retningslinjer om praktisering av fratredelsesyttelse § 3 fjerde ledd og retningslinjer om praktisering av etterlønn § 5 fjerde ledd.

³¹¹ Stortingsgodtgjørelsesloven § 18 bokstav b.

³¹² Lov 21. juni 2017 nr. 87.

³¹³ Dokument 19 (2016–2017): 38.

³¹⁴ Dokument 19 (2016–2017): 39, jf. Innst. 459 L (2016–2017): 2, jf. side 3.

Riksrevisjonen legger til grunn at det fra 1. januar 2018 er *netto* kapitalinntekter som *utbetales* i ytelsesperioden, som skal føre til avkorting av fratredelsesyttelse og etterlønn. Vi viser til nærmere omtale av dette i punkt 13.4.3.

Riksrevisjonens kontroll

Vi har undersøkt om fratredelsesyttelse og etterlønn har blitt avkortet med korrekt beløp når mottakerne av ytelsene har hatt kapitalinntekt i ytelsesperioden (etter 1. januar 2018). Dette har vi gjort ved å slå opp i Skatteetatens systemer for ligning og aksjeoppgaver/aksjonærregisteret. Vi har også hatt samtaler med eller hatt skriftlig dialog med tidligere representanter som har mottatt fratredelsesyttelse eller etterlønn, for å få bekreftet at opplysningene våre er riktige.

Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekter dersom de er utbetalt i ytelsesperioden, jf. punkt 10.3.3 og 10.3.4. Vår undersøkelse viser at 73 av 163 representanter har mottatt fratredelsesyttelse eller etterlønn etter 1. januar 2018. Av disse har 16 representanter mottatt kapitalinntekter som skal føre til avkorting av ytelsene.

- Ytelsene til 2 representanter er avkortet korrekt for kapitalinntekter underveis i ytelsesperioden.
- Ytelsene til 14 representanter er ikke avkortet for kapitalinntekter i ytelsesperioden. Riksrevisjonen har ikke mottatt dokumentasjon som viser at representantene har informert Stortingets administrasjon om denne inntekten.
  - 4 representanter har informert om hele eller deler av kapitalinntekten i etterkant av ytelsesperioden. Av disse har 2 betalt tilbake alt, 1 har delvis betalt tilbake, og 1 er i dialog med Stortingets administrasjon om kapitalinntekten.
  - 2 representanter har betalt tilbake ytelsen, på grunn av stor kapitalinntekt, etter krav fra Stortingets administrasjon.
  - For 8 representanter kan ikke Riksrevisjonen se at representantene har vært i dialog med Stortingets administrasjon om kapitalinntekt i etterkant av ytelsen. For 1 av disse har likevel ytelsen samlet sett blitt avkortet for mye for annen inntekt.

Én representant hadde kapitalinntekter i etterlønnperioden for gevinst ved salg av to eiendommer på til sammen 431 336 kroner i oktober og november 2018. Representanten mottok krav fra Stortingets administrasjon om å betale tilbake etterlønn tilsvarende kapitalinntekten. Han betalte tilbake hele beløpet høsten 2022. Riksrevisjonen har ikke tatt stilling til om det var grunnlag for å kreve tilbakebetalt ytelse fra tiden før utbetalingen av gevinsten fant sted, jf. siste del av rapportens punkt 10.3.4.

Én representant fikk utbetalt kapitalinntekt i etterlønnperioden som oversteg etterlønnen. Kapitalinntekten gjaldt gevinst for salg av aksjer i perioden februar–april 2018. Representanten mottok krav fra Stortingets administrasjon om å betale tilbake all etterlønn han hadde mottatt i perioden januar–april. Han betalte tilbake hele etterlønnen i desember 2018. Riksrevisjonen har ikke tatt stilling til om det var grunnlag for å kreve tilbakebetalt ytelse fra tiden før utbetaling av gevinsten fant sted, jf. siste del av rapportens punkt 10.3.4.

Én representant har etter at han mottok brev fra Riksrevisjonen kontaktet Skatteetaten for å endre skattemeldingen sin. Etter dialog med Skatteetaten er skattemelding endret til at leieinntekten er overført til hans ektefelle. Riksrevisjonen mottok endret skattemelding uten kapitalinntekt i mars 2023 fra representanten.

13.5.7 Etablering eller ny oppstart av egen virksomhet i etterlønnperioden

Etterlønn er forbeholdt mottakere som kan dokumentere at de er aktive arbeidssøkere eller gjennomfører relevant kompetanseheving. Det gis ikke etterlønn ved etablering eller ny oppstart av

egen virksomhet.³¹⁵ Unntaket kom først inn i stortingsgodtgjørelsesloven i oktober 2021, men har fulgt av retningslinjene for praktisering av etterlønn siden de ble fastsatt i 2013, jf. retningslinjene § 3.

For å kunne ta stilling til om det ut fra denne regelen ikke skal gis etterlønn, må man gjøre en konkret vurdering av om

- det er en faktisk «virksomhet»
- virksomheten er «egen»
- det er tale om «etablering» eller «ny oppstart» av virksomheten i etterlønnperioden

Vilkårene reiser en rekke spørsmål og grensetilfeller som verken er omtalt i lovtekst, forarbeider eller retningslinjer. Det fremstår som uklart både hva som er formålet med et slikt unntak, og hvilke tilfeller som rammes, inkludert hva som ligger i vilkårene «etablering», «ny oppstart» og «egen virksomhet». Videre kan det tenkes ulike tilpasninger som gjør det relativt enkelt å omgå unntaket.

I Innst. 524 L (2020–2021) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om endring i lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter* skriver presidentskapet at det vil «se nærmere på denne bestemmelsen i retningslinjene og vurdere om virksomhetsbegrepet kan gjøres tydeligere.» Stortingets administrasjon opplyser at presidentskapet foreløpig ikke har gjort dette fordi dette er omfattet av mandatet til *Utvalget for ekstern gjennomgang av økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter* (Representantordningsutvalget). I rapporten fra Representantordningsutvalget, Dokument 18 (2022–2023), foreslår imidlertid utvalgets flertall å ikke videreføre regelen om at det ikke gis etterlønn ved etablering eller ny oppstart av egen virksomhet. Utvalget har dermed ikke sett behov for å vurdere om virksomhetsbegrepet kan gjøres tydeligere.

Riksrevisjonen har ikke gått nærmere inn på den rettslige forståelsen av de ulike vilkårene for denne særlige begrensningen i etterlønnordningen.

Riksrevisjonens kontroll

Vi har undersøkt om tidligere representanter har mottatt etterlønn samtidig som de har etablert eller hatt ny oppstart av egen virksomhet. Dette har vi gjort ved å søke på roller i offentlige registre som Foretaksregisteret og Enhetsregisteret.

Vår undersøkelse viser at to representanter som har mottatt etterlønn, har etablert eller startet opp på ny egen virksomhet i etterlønnperioden. Begge har etter dialog med Stortingets administrasjon betalt tilbake hele eller deler av etterlønnen. Størrelsen på beløpene som er betalt tilbake, var 561 692 kroner og 471 917 kroner.

Stortingets administrasjon har innhentet ekstern juridisk bistand i begge sakene der den har krevd tilbake etterlønn på grunn av at representanten har etablert eller foretatt startet opp på nytt egen virksomhet i etterlønnperioden. En av sakene ble også behandlet i presidentskapet. Stortingets administrasjon har foretatt en skjønnsmessig vurdering av tidspunktet for oppstart av virksomhet i begge tilfellene. Riksrevisjonen har ikke trukket noen egen konklusjon vedrørende tidspunkt for oppstart av virksomhet og virksomhetsbegrepet.

13.5.8 Tilbakebetaling

Hvis det er utbetalt ytelse uten at det var grunnlag for det, eller hvis utbetalingen er for høy, gir stortingsgodtgjørelsesloven § 20 på nærmere vilkår hjemmel for tilbakebetaling. Hjemmelen omfatter alle typer ytelse etter loven, inkludert fratredelsesyttelse og etterlønn. Retningslinjene om fratredelsesyttelse § 10 og retningslinjene om etterlønn § 13, begge fra 2013, inneholder også regler om tilbakebetaling. En som mottar fratredelsesyttelse eller etterlønn og oppdager at han eller hun har

³¹⁵ Stortingsgodtgjørelsesloven av 2016 § 16 tredje punktum.

oppgitt for lav inntekt, må underrette administrasjonen om dette med en gang. Den faktiske inntekten skal dokumenteres. Ifølge retningslinjene må mottakeren med en gang «tilbakebetale den del av» fratredelsytelsen eller etterlønnen «som er feilutbetalt». Retningslinjene gir ikke noe holdbart rettslig grunnlag for tilbakebetaling i andre tilfeller eller i større omfang enn det som følger av stortingsgodtgjørelsesloven § 20 (og tidligere stortingsgodtgjørelsesloven av 2011 § 11 b).

Ordlyden i reglene er ellers at ytelsene «skal» falle bort eller avkortes hvis vilkårene ikke er oppfylt. Som utgangspunkt er det dermed ikke opp til regelforvalteren (Stortinget) å velge om ytelsene skal falle bort eller avkortes. Saken er en annen når det gjelder tilbakebetaling av ytelse som har blitt gitt uten grunnlag, eller ytelse som var for høy. Bestemmelsene for slik tilbakebetaling er ordlagt slik at tilbakebetaling «kan» kreves hvis vilkårene for tilbakebetaling er oppfylt. I spørsmål om tilbakebetaling åpnes det med andre ord for skjønn selv om vilkårene er oppfylt.

Denne undersøkelsen har vist at en rekke representanter har betalt tilbake feilaktig utbetalte ytelser, jf. punkt 13.5.4–13.5.6. Forutsatt at de vilkårene som fremgår av stortingsgodtgjørelsesloven er oppfylt, er det opp til Stortingets skjønn å kreve at representantene betaler tilbake for mye mottatt ytelse.

Riksrevisjonen tar ikke stilling til spørsmålet om tilbakebetaling.

14 Reise

14.1 Bakgrunn

Reising er en viktig del av hverdagen for at stortingsrepresentantene skal kunne utøve sitt verv. De reiser både for å holde kontakt med velgerne og i forbindelse med pendling til og fra Oslo.

Representantene avgjør selv når og hvor de reiser i kraft av sitt verv, og de vurderer selv hvilke reiser som er nødvendige å gjennomføre.

Tjenestereiser for arbeidstakere skal normalt forhåndsgodkjennes av en overordnet. Stortingsrepresentanter er ikke ansatt på Stortinget i arbeidsrettslig forstand og er derfor ikke underlagt tilsvarende kontroll i forkant av reiser innenlands.³¹⁶

Representanter som gjennomfører reiser for å utøve stortingsvervet, innenlands og utenlands, får dekket sine reiseutgifter. Representanter som oppfyller forutsetningene for dette, får også dekket utgifter til pendlerreiser.³¹⁷

Reglene som gjelder for dekning av reiseutgifter står i stortingsgodtgjørelsesloven og *Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter*. Retningslinjene er vedtatt av Stortingets presidentskap med hjemmel i stortingsgodtgjørelsesloven.

Systemkontroll

Vår revisjon av reiseutgifter er en systemkontroll rettet mot Stortingets administrasjon.

Stortingets administrasjon skal ha systemer og rutiner som skal sikre tilfredsstillende kontroll av stortingsrepresentantenes dekning av reiseutgifter.

Figur 11 Stortingsrepresentantenes reiser i perioden 2018–2022

Kilde: Riksrevisjonens sammenstilling

I perioden 2018–2022 har til sammen 385 representanter levert rundt 50 000 reiseregninger og fått dekket utgifter for til sammen 215 millioner kroner, jf. figur 11. Hver reiseregning dekker en reise, deler av en reise eller flere reiser. Det er dermed ikke et én-til-én-forhold mellom antallet reiseregninger og antallet reiser.

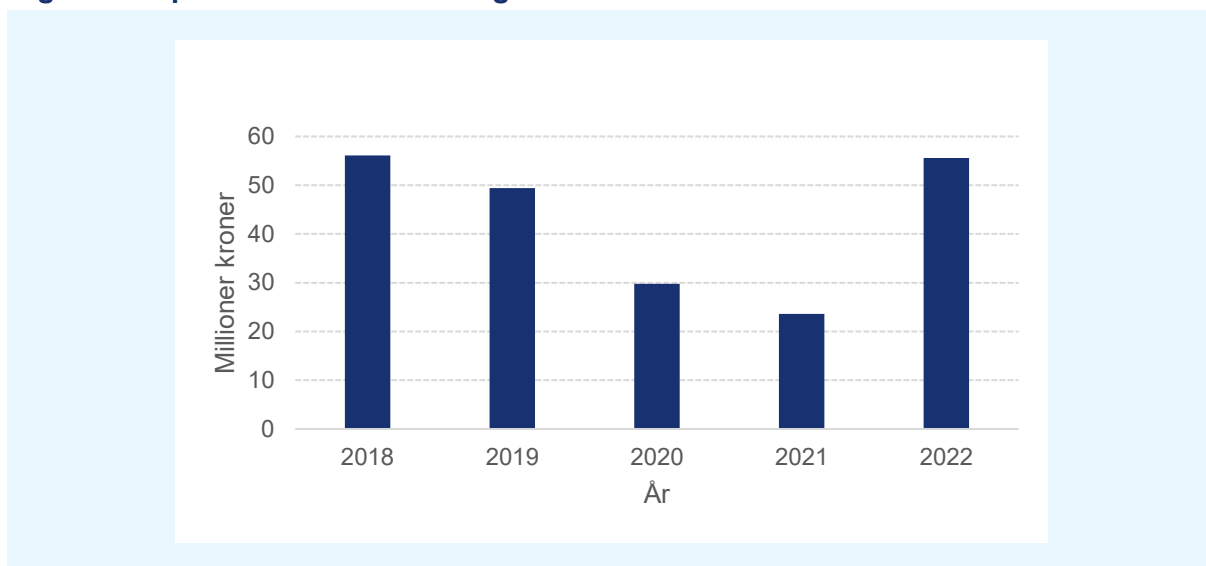
I samme periode har Stortingets administrasjon utbetalt mellom 23 millioner og 56 millioner kroner hvert år på reiser for stortingsrepresentanter, jf. figur 12. Som følge av koronapandemien var reiseaktiviteten i 2020 og 2021 lavere enn i 2018 og 2019.

³¹⁶ Dokument 18 (2022–2023): 40.

³¹⁷ Stortingsgodtgjørelsesloven §§ 9 og 10.

Figur 12 Representantenes reiseutgifter i årene 2018–2022

Kilde: Regnskapet til Stortinget 2018–2022

De fleste reiseregningene gjelder *tjenestereiser* (58,5 prosent).³¹⁸ Dette er reiser stortingsrepresentantene gjennomfører innenlands eller utenlands i sammenheng med utøvelsen av stortingsvervet. Deretter følger *pendlerreiser* (41 prosent). Det vil si reiser som representanter som pendler, gjør mellom Stortinget eller pendlerboligen og representantenes hjemsted.

14.2 Hovedfunn

Hovedfunn – reiser

- Det er svakheter i kontrollen Stortingets administrasjon gjennomfører før de utbetaler refusjon av reiseutgifter.
- Stortingets administrasjon gjennomfører ikke systematisk og analytisk etterkontroll for å avdekke feil med reiseregninger.
- Stortingets administrasjon har i en periode ikke trukket skatt for pendlerdiett.

14.3 Stortingets administrasjons internkontroll

Stortingets administrasjon skal ha systemer og rutiner med innebygd internkontroll som blant annet skal sikre at økonomistyringen er organisert på en forsvarlig måte og utføres i samsvar med gjeldende lover og regler. Videre skal internkontrollen forebygge og avdekke misligheter og økonomisk kriminalitet.³¹⁹

Administrasjonens ledelse har ansvaret for å påse at internkontrollen er tilpasset risiko og vesentlighet, at den fungerer på en tilfredsstillende måte, og at den kan dokumenteres. Internkontrollen skal primært være innebygd i virksomhetens interne styring.³²⁰

³¹⁸ Stortingets administrasjons regnskap for perioden 2018–2022.

³¹⁹ Økonomiregelverk for Stortingets administrasjon § 14 bokstav f og g.

³²⁰ Økonomibestemmelser for Stortingets administrasjon: kapittel 2.4.

Vi har gjennomført en systemkontroll rettet mot Stortingets administrasjon. Vi har kontrollert om administrasjonen har systemer og rutiner som sikrer tilfredsstillende kontroll av stortingsrepresentantenes dekning av reiseutgifter.

Oppsummering

- Stortingets presidentskap har innført utvidet etterkontroll av reiseregninger. Stortingets administrasjon har kun gjennomført etterkontrollen for deler av 2020. Kontrollen er ikke gjennomført for 2021 eller 2022.
- Stortingets administrasjon følger ikke godt nok opp at reiseregningene inneholder tilstrekkelig informasjon og dokumentasjon før utbetaling.

Stortingsrepresentantene innehar et tillitsverv. Representantene er ikke underlagt noen arbeidsgiver, og utøver sitt verv etter eget skjønn. Dette gjelder også tjenestereiser; representantene avgjør selv når og hvor de foretar sine reiser i kraft av sitt verv. Hva som er nødvendig å reise til og delta på, er overlatt til representantens vurdering. Stortingets administrasjon gjør ingen vurdering av om reisene er nødvendig.

To tidligere stortingsrepresentanter har blitt dømt for grovt bedrageri etter juks med reiseregninger over flere år frem til oktober 2018.^{321, 322} Begge representantene har krevd refusjon for reiser som ikke har funnet sted. Den ene representanten er i tillegg dømt for å ha krevd refusjon for reiser som ikke var relatert til stortingsvervet og for bilgodtgjørelse hun ikke hadde krav på.

I den ene dommen blir det påpekt at det er vesentlige likhetstrekk mellom de to sakene. Det er i begge sakene gitt uriktige opplysninger i reiseregninger, og oppdagelsesrisikoen har vært minimal.

Systemet for reisegodtgjørelse er basert på tillit og bygger på forutsetningen om at den enkelte representant leverer reiseregninger som er reelle og inneholder riktige opplysninger. Som følge av de to bedragerisakene innførte Stortingets presidentskap fra 1. januar 2019 nye og strengere krav til å dokumentere formålet med innenlands tjenestereiser. I mai 2019 besluttet presidentskapet også å innføre utvidet etterkontroll av reiseregninger.

Feil i reiseregninger trenger ikke å være bevisste handlinger, men kan være forglemmelser og ubevisste feil fra representantenes side. Ved å ha en kontroll som fungerer godt, sikrer man at representantene får rettmessig refusjon. En god kontroll vil således være til beskyttelse for stortingsrepresentantene. For å bevare tilliten til systemet og sikre at fellesskapets midler blir brukt på en forsvarlig og hensiktsmessig måte, er det viktig at reiseregningene til stortingsrepresentantene blir behandlet riktig.

Vi har undersøkt om Stortingets administrasjon har etablert et system som sikrer tilfredsstillende kontroll av stortingsrepresentantenes dekning av reiseutgifter i perioden 2018–2022.

14.3.1 Kontroll før utbetaling

Kontroll av utgifter er en viktig del av internkontrollen. Kontrollen skal sikre at lønn og andre lønnsopplysningspliktige ytelser blir håndtert i samsvar med gjeldende lover, regler og avtaler.³²³

³²¹ Høyesterettsdom avsagt 13. oktober 2020, saksnummer 20-097027STR-HRET.

³²² Dom fra Oslo tingrett, 28. januar 2022, saksnummer 21-055721MED-TOSL/07.

³²³ Økonomiregelverket for Stortingets administrasjon kapittel 2.5.

Administrasjonen har i hele vår undersøkelsesperiode hatt en totrinnskontroll av alle reiseregninger før refusjonen blir utbetalt. Det vil si at to ulike personer i Stortingets administrasjon kontrollerer reiseregningene før de blir utbetalt.

Den første kontrollen gjennomføres av saksbehandler i henhold til en sjekkliste. Hensikten med sjekklisten er å sikre likebehandling av reiseregninger og utgiftsrefusjoner. Den skal bidra til at saksbehandler sjekker at reiseregningen oppfyller alle formelle krav og inneholder tilstrekkelig dokumentasjon.³²⁴

Hvis reiseregningen ikke oppfyller kravene i sjekklisten, sender saksbehandler reiseregningen i retur til representanten med en merknad som beskriver hva som må korrigeres. Når saksbehandler har godkjent reiseregningen, sendes den videre til en leder med budsjettdisponeringsmyndighet. Lederen kontrollerer at reisen skal dekkes av Stortinget (formål med reisen) og godkjenner reiseregningene for utbetaling.³²⁵

Reiseregninger for fiktive reiser eller med uriktige opplysninger, vil ofte ikke oppdages i denne formelle kontrollen før utbetaling.

Vi har kontrollert reiseregninger for å undersøke om de inneholder feil som burde vært avdekket i Stortingets administrasjons kontroll før utbetaling. Vi viser til punkt 14.4 for nærmere omtale.

14.3.2 Utvidet etterkontroll

Som følge av de to bedragerisakene besluttet Stortingets presidentskap i mai 2019 å innføre utvidet etterkontroll av reiseregninger.³²⁶ Dette er en systematisk og analytisk kontroll som skal gjennomføres etter at reiseregningene er utbetalt.

Stortingets administrasjon velger ut saker til den utvidede etterkontrollen ut fra analyser av risiko. For eksempel kan representanter som har mange reiser (høy reisefrekvens), har høye refusjonskrav eller har levert reiseregning for et stort antall kilometer med egen bil, bli valgt ut til utvidet kontroll.³²⁷

Ved å analysere storingsrepresentantenes reiser over tid vil administrasjonen identifisere reiser som skiller seg ut som bør kontrolleres nærmere.

Vår undersøkelse viser at Stortingets administrasjon begynte med utvidet etterkontroll av reiseregninger for 2020 i 2021. Undersøkelsen viser videre at Stortingets administrasjon kun har gjennomført den utvidede etterkontrollen for deler av 2020. Planen var å gjennomføre etterkontroll av 20 representanter med risiko for feil i reiseregningene, men kontrollen ble ikke ferdigstilt.

Stortingets administrasjon opplyser at den ikke har hatt ressurser til å slutføre den utvidede kontrollen for 2020 eller til å gjennomføre en utvidet kontroll av reiser for 2021 eller 2022. Utvidet kontroll av reiseregninger for 2021 og 2022 vil bli startet opp i mars 2023 etter implementering av oppgradert og videreutviklet system for kontroll. Stortingets administrasjon opplyser videre at den fant enkelte feil i reiseregninger under den utvidede kontrollen. Typiske funn var registrering av feil antall kilometer og diett.³²⁸

³²⁴ Stortingets administrasjon, rutine *sjekkliste ifm. kontroll av reiseregninger*, av 3. mars 2022.

³²⁵ Intervju med Stortingets administrasjon 29. september 2022.

³²⁶ Protokoll presidentskapsmøte 23. mai 2019; Intervju med Stortingets administrasjon 29. september 2022.

³²⁷ Intervju med Stortingets administrasjon 29. september 2022; Excel-filen *Utvidet kontroll 2020 – arbeidsark (utført jan–juni 2021)*, mottatt fra Stortingets administrasjon.

³²⁸ Intervju med Stortingets administrasjon 29. september 2022.

14.3.3 Dokumentasjon og informasjon i reiseregninger

Storingsrepresentantenes reiser skal dokumenteres.³²⁹ Beskrivelse av reisens formål, tid og sted samt dokumentasjon av utgifter skal følge reiseregningen.³³⁰ Dette er viktig for at Stortingets administrasjon skal kunne kontrollere at en reise har funnet sted, og at reiseutgiftene skal dekkes av Stortinget.

I 2019 ble bestemmelsen om at reiser i hovedsak skal være tjenesterelatert for at de skal dekkes av Stortinget, tatt inn i stortingsgodtgjørelsesloven.³³¹ Samme år innførte Stortingets presidentskap strengere dokumentasjonskrav for reiser. Formålet med reisen skal fra 1. januar 2019 dokumenteres så langt det lar seg gjøre. Når det ikke er mulig å fremskaffe dokumentasjon, skal representantene redegjøre for årsaken til dette i reiseregningen.³³²

Eksempler på dokumentasjon kan være invitasjoner, skjermbilder av program, kopi av e-post, sosiale medier, avisoppslag og lignende. Når det ikke finnes dokumentasjon som kan legges ved reiseregningene, skal stortingsrepresentanten oppgi en kontaktperson som kan bekrefte at representanten var til stede eller deltok.³³³

Stortingets administrasjon opplyser i intervju at den, etter regelendringen i januar 2019, kontrollerer at alle tjenestereiser har funnet sted. Administrasjonen tar imidlertid ikke systematisk kontakt med oppgitt kontaktperson i de tilfellene der det ikke er vedlagt dokumentasjon.³³⁴ Stortingets administrasjon opplyser at det ofte er enkelt å kontrollere at reisen faktisk har funnet sted selv om det ikke foreligger dokumentasjon, for eksempel dersom representanten har deltatt i offentlige debatter eller formelle møter i partiet. Administrasjonen etterspør ikke dokumentasjon når den mener den enkelt kan kontrollere reisen basert på offentlig tilgjengelig informasjon.³³⁵

Vi har kontrollert et risikobasert utvalg på 259 reiseregninger fra tjenestereiser fra perioden 1. januar 2019 til 11. august 2022, som ikke har vedlagt dokumentasjon. Riksrevisjonen gjør imidlertid oppmerksom på at utvalget er svært begrenset i forhold til det totale omfanget av reiseregninger i perioden.

Vår kontroll viser at det mangler forklaringer på hvorfor det ikke er vedlagt dokumentasjon, og heller ikke er oppgitt navn på kontaktperson, i 10 prosent av de 259 kontrollerte reiseregningene. Likevel har representantene fått dekket reisene uten at administrasjonen har etterspurt begrunnelse for manglende dokumentasjon før utbetaling.

Stortingets administrasjon vurderer etter å ha blitt forelagt resultatet av vår kontroll, at det ikke var nødvendig å etterspørre dokumentasjon for de fleste av tilfellene der det verken var vedlagt dokumentasjon, redegjort for årsak for manglende dokumentasjon eller oppgitt navn på kontaktperson. Administrasjonen begrunner dette med at den vurderer tilfellene å gjelde reiser hvor det er enkelt å ettergå at reisen er gjennomført. Den vurderer for eksempel at det ikke er behov for å etterspørre dokumentasjon i de tilfellene representanten har oppgitt «valgkamp» som årsak til reisen.³³⁶

Riksrevisjonen påpeker imidlertid at formålet med å innføre strengere krav til dokumentasjon av formålet med reisene er at det skal være enklere å kontrollere at en reise er gjennomført, og mener at «valgkamp» er for upresist til at det enkelt lar seg kontrollere.

³²⁹ Stortingsgodtgjørelsesloven § 8

³³⁰ Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 2.

³³¹ stortingsgodtgjørelsesloven § 9 andre ledd.

³³² Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 2 andre ledd.

³³³ Stortingets administrasjon, rutine Sjekkliste ifm. kontroll av reiseregninger, av 3.mars 2022.

³³⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³³⁵ Stortingets administrasjon, epost til Riksrevisjonen 16. mars 2023.

³³⁶ Stortingets administrasjon, epost til Riksrevisjonen 27. mars 2023.

14.4 Kontroll av reiseregninger

Stortingets administrasjon skal ha systemer og rutiner med innebygd internkontroll som blant annet skal sikre tilfredsstillende kontroll av stortingsrepresentantenes dekning av reiseutgifter.

Vi har kontrollert reiseregninger for å undersøke om de inneholder risiko for feil som burde vært nærmere fulgt opp i Stortingets administrasjons internkontroll. Med utgangspunkt i analyser har vi lagt risiko og vesentlighet til grunn når vi har valgt ut reiseregninger til kontroll. Risikoen for feil, størrelsen på beløpene og antall reiseregninger per representant har vært sentrale faktorer ved utvalgene.

Oppsummering

- I flere tilfeller mangler reiseregningene for refusjon av bilgodtgjørelse tilstrekkelige opplysninger for at Stortingets administrasjon kan kontrollere at de er riktige.
- Det er svakheter i Stortingets administrasjons kontroll av frokosttrekk ved overnatting på hotell, bruk av taxi, og pendlerreiser i stortingsrepresentantenes møtefrie periode.

14.4.1 Måltidstrekk i diettgodtgjørelse

Stortingets representanter får kostgodtgjørelse etter statens særavtaler for reiser innenlands og utenlands.³³⁷ Normalt er frokost inkludert i prisen når representantene overnatter på hotell, og det skal i disse tilfellene trekkes for dette i diettgodtgjørelse etter statens satser. Dersom representanten får lunsj eller middag av arrangør/vertskap, skal det også gjøres måltidstrekk i diettgodtgjørelsen.³³⁸ Stortingets administrasjon skal ha etablert kontroller som sikrer at diettgodtgjørelsen blir korrekt.

Vi har kontrollert at det er trukket for frokost etter tjenestereiser med opphold på hotell hvor frokost er inkludert i prisen, i 175 reiseregninger fra perioden 1. januar 2018 til 11. august 2022. Kontrollen er både gjennomført ved tilfeldig utvalg av reiseregninger og ved utvalg etter risikobasert analyse.

Vår kontroll viser at det ikke var trukket for frokost i 31 prosent av 175 kontrollerte reiseregninger. Vi har i tillegg sett enkelte tilfeller der det ikke er trukket for lunsj eller middag, selv om måltider har vært inkludert.

Vi har ikke gjort systematiske kontroller av om det er korrekt trukket for lunsj og middag i reiseregningene. Frokosttrekk er enklere å gjøre systematiske undersøkelser av da dette fremkommer på hotellkvittering. Vi har likevel merket oss enkelte tilfeller der det ikke er trukket for lunsj eller middag, selv om det av vedlagt dokumentasjon går frem at måltider har vært inkludert.

14.4.2 Bilgodtgjørelse

Representantene kan få dekket utgifter ved bruk av egen bil når det ut fra en vurdering av kostnadseffektivitet og tidsbruk fremstår mest hensiktsmessig.³³⁹ Når representantene bruker egen bil, legger de inn informasjon om strekningen, med startsted, sluttsted og antall kilometer, i

³³⁷ Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 11.

³³⁸ Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands § 9.

³³⁹ Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 9.

reiseregningen. Denne informasjonen er nødvendig for at Stortingets administrasjon skal kunne kontrollere reisen. Statens satser³⁴⁰ for kjøregodtgjørelse gjelder også for stortingsrepresentanter.³⁴¹

Vi har innhentet data fra alle reiseregninger som er regnskapsført i perioden fra 1. januar 2018 til 11. august 2022, og kartlagt hvilke distanser (kjørestrekninger) representantene har mottatt kjøregodtgjørelse for. Totalt inneholder reiseregningene 39 530 kjørestrekninger i undersøkelsesperioden.

Vi har kontrollert til sammen 204 av kjørestrekningene. Undersøkelsen viser at for 13 prosent av de 204 kontrollerte kjørestrekningene mangler det nødvendige opplysninger i reiseregningen, noe som gjør at vi ikke kan si om det er oppgitt riktig antall kilometer for strekningen. For eksempel fremgår det ikke om reisen er en enveisreise eller tur-retur, eller strekningene er ikke nøyaktig nok beskrevet til å kunne kontrollere om oppgitt antall kilometer er korrekt. Riksrevisjonens gjennomgang viser videre at administrasjonens kontroll ikke gir tilstrekkelig sikkerhet for at utbetalt kilometergodtgjørelse er korrekt, og at det kan være utbetalt kilometergodtgjørelse for et større antall kilometer enn det som faktisk er kjørt.

Stortingets administrasjon opplyser at den gjør en stikkprøvebasert kontroll av at antall kilometer som er ført på reiseregningene, stemmer.³⁴² Stortingets administrasjon opplyser at stikkprøvekontrollene som ble gjort før september 2022, ikke ble systematisk dokumentert.³⁴³ Riksrevisjonen har derfor ikke kunnet undersøke i hvor stort omfang den er gjennomført.

Administrasjon opplyser videre at den fra 2018 har blitt strengere på at stedsangivelser skal fremkomme på reiseregningene. Hvis det ikke fremgår av reiseregning eller vedlagt dokumentasjon hvor representanten har kjørt, opplyser administrasjonen at den sender reiseregningen i retur.³⁴⁴ Administrasjonen har ikke kunnet dokumentere hvilke reiseregninger dette gjelder. Riksrevisjonen har derfor ikke kunnet undersøke hvor ofte administrasjonen sender reiseregningene i retur.

I mange tilfeller er det hjemstedet, pendlerboligen eller Stortinget som er startsted eller sluttsted for representantenes kjøring. Stortingsrepresentantene skal av sikkerhetsmessige årsaker ikke skrive nøyaktig pendlerboligadresse og hjemstedsadresse på reiseregningen.³⁴⁵

14.4.3 Taxi

Alle reiser som dekkes av Stortinget, skal skje mest mulig kostnadseffektivt, så langt dette er forenlig med reisens formål. I tilfeller der det ikke er mulig å benytte kollektivtransport, eller hvis reisen blir vesentlig mer effektiv, kan representanten benytte taxi. Ved møter i Stortinget eller komiteene som varer lenger enn til kl. 22.00, kan det dekkes nødvendige utgifter til hjemreise med taxi. Taxi til og fra flyplass dekkes normalt ikke.^{346, 347}

Dersom en representant benytter seg av taxi, skal han eller hun i reiseregningen skrive hvorfor kollektivtransport ikke ble benyttet.³⁴⁸

Vår undersøkelse viser at 288 stortingsrepresentanter i perioden 1. januar 2018 til 11. august 2022 har benyttet taxi 13 205 ganger for til sammen 4,3 millioner kroner.

³⁴⁰ Sats for 2022 var 4,03 kroner per kilometer.

³⁴¹ Stortingsgodtgjørelsesloven § 9.

³⁴² Intervju med Stortingets administrasjon 29. september 2022; Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³⁴³ Intervju med Stortingets administrasjon 29. september 2022.

³⁴⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³⁴⁵ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³⁴⁶ Stortingsgodtgjørelsesloven § 8.

³⁴⁷ Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter §§ 5b og 9.

³⁴⁸ Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 9.

Vi har kontrollert 415 reiseregninger med til sammen 637 taxiturer, fordelt på hele undersøkelsesperioden. I kontrollen har vi vurdert forklaringene og dokumentasjonen som er vedlagt reiseregningene.

Vår kontroll viser at stortingsrepresentantene har svært ulike måter å forklare bruk av taxi på, og det varierer hvor utfyllende forklaringene er.

Stortingets administrasjon opplyser at den stiller representanten spørsmål om bruken av taxi dersom det er uklart hvorfor representanten ikke valgte kollektivtransport, eller hvis det kan se ut som reisen er en privatreise. Taxi mellom pendlerbolig, bolig og Stortinget blir normalt ikke godkjent.³⁴⁹

14.4.4 Pendlerreiser i Stortingets møtefrie perioder

Selv om representantene ikke har fellesmøter i Stortinget fra midten av juni til månedsskiftet september/oktober, kan de i forbindelse med stortingsvervet ha pendlerreiser mellom sin bolig og Oslo. Ifølge *Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter* skal reisens formål gå frem av reiseregningen.³⁵⁰ Ifølge Stortingets administrasjon blir representantene fra 2022 bedt om å begrunne pendlerreiser i møtefri periode.³⁵¹

I perioden fra 1. januar 2018 til 11. august 2022 er det levert 1 660 reiseregninger for pendlerreiser i møtefrie perioder. Vi har kontrollert om formålet med reisen går frem av 216 reiseregninger som gjelder møtefrie perioder. Kontrollen er gjennomført med risikobasert utvalg av reiseregninger.

Undersøkelsen viser at i 59 prosent av de 216 kontrollerte reiseregningene mangler det en beskrivelse som viser at reisen er gjennomført for å utføre arbeid som kan relateres til stortingsvervet. For 2022³⁵² er dokumentasjonen bedre enn tidligere år, men det er fortsatt 41 prosent av reiseregningene der det ikke fremgår at reisen er relatert til stortingsvervet.

Ifølge Stortingets administrasjon har den fra 2022 skjerpet kontrollen med pendlerreiser som gjennomføres i Stortingets møtefrie perioder. Administrasjonen bemerker at det ikke var særskilt krav om å begrunne pendlerreiser i møtefrie perioder før i 2022.³⁵³ Riksrevisjonen påpeker imidlertid at det også før 2022 var krav om at reisens formål skulle gå frem av reiseregningene, og at administrasjonen skulle kunne kontrollere at pendlereisene ble gjennomført for å utføre arbeid som er relatert til stortingsvervet.

³⁴⁹ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³⁵⁰ Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 2.

³⁵¹ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³⁵² For 2022 har vi kontrollert alle reisene i møtefri periode som er belastet regnskapet frem til 11. august (56 stykker).

³⁵³ Stortingets administrasjon, epost til Riksrevisjonen 16. mars 2023.

14.5 Behandling av skatt

Oppsummering

- Stortingets administrasjon har i perioden fra 1. januar 2018 til 22. juni 2018 ikke trukket skatt av representantenes pendlerdiett selv om den var skattepliktig.
- Stortingets administrasjon vurderer om biltjenesten i enkelte saker er benyttet til arbeidsreiser eller andre private reiser.

14.5.1 Skatt på pendlerdiett

Representanter som er pendlere, får pendlerdiett for de døgnene de oppholder seg i pendlerboligen i forbindelse med utøvelsen av stortingsvervet.³⁵⁴ Pendlerdiett tilsvarer den alminnelige satsen for opphold på hybel eller brakke med kokemuligheter, fastsatt årlig av Skattedirektoratet.

Fra 1. januar 2018 ble skatteloven endret og pendlerdiett ble skattepliktig.³⁵⁵ Før 2018 var det ikke skatteplikt for pendlerdiett.

Vår undersøkelse viser at Stortingets administrasjon i perioden fra 1. januar 2018 til 22. juni 2018 ikke trakk skatt av representantenes pendlerdiett selv om den var skattepliktig. Stortingets administrasjon opplyser at den etter dette tidspunktet har behandlet pendlerdiett som skattepliktig.³⁵⁶ Våre analyser av reiseregningene bekrefter i stor grad dette, selv om det finnes enkelttilfeller etter juni 2018 som ikke er riktig beskattet. Stortingets administrasjon har ikke etterberegnet skatt på pendlerdiett som er utbetalt i perioden fra 1. januar 2018 til 22. juni 2018.³⁵⁷ Revisjonen viser at Stortingets administrasjon totalt har utbetalt 695 853 kroner i diett som det ikke er trukket skatt for.

14.5.2 Stortingets biltjeneste

Stortinget har egen biltjeneste som hovedsakelig stilles til disposisjon for presidentskapet i tjenestesammenheng. Biltjenesten er regulert i instruks for Stortingets biltjeneste, som er vedtatt av Stortingets presidentskap.³⁵⁸

Presidentskapets medlemmer kan benytte Stortingets biltjeneste ved kjøring til og fra blant annet oppdrag, arrangementer, møter og reiser der de gjennom vervet i presidentskapet representerer Stortinget. Presidentskapets medlemmer kan også benytte biltjenesten når PST eller politiet anbefaler dem å benytte skjermet transport.

Instruksen for biltjenesten ble endret i 2018. Endringen ble begrunnet med at administrasjonen vurderte at den gamle instruks ikke var tilstrekkelig presis med hensyn til forståelsen av tjenestebehov.³⁵⁹ I instruks av 2018 ble det derfor tydeliggjort at biltjenesten skulle benyttes ved representative oppgaver på vegne av Stortinget. Det ble blant annet presisert at biltjenesten ikke kunne benyttes til kjøring til partiarrangementer, møter i forbindelse med eksterne styreverv eller oppdrag av privat karakter.

³⁵⁴ Stortingsgodtgjørelsesloven § 10.

³⁵⁵ Skatteloven § 6-13 første ledd tredje punktum og § 5-15 første ledd bokstav q nummer 1 andre punktum.

³⁵⁶ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³⁵⁷ E-post fra Stortingets administrasjon 15. mars 2023.

³⁵⁸ Vedtatt av Stortingets presidentskap 8. februar 2018, sist endret 3. mars 2022.

³⁵⁹ Stortingets administrasjon, notat *Stortingets biltjeneste – endring av instruks*, datert 6. desember 2017

Stortingets administrasjon så i 2022 igjen et behov for å presisere regelverket ved å oppdatere både instruks for Stortingets biltjeneste og rutine for kontroll.³⁶⁰ Dokumentanalyse av instruks og rutinebeskrivelse³⁶¹ viser flere sentrale endringer ved biltjenesten. Fra 2022 fremgår det at

- alle som bruker biltjenesten, skal begrunne og dokumentere formålet med reisen
- alle kjøreoppdrag skal formidles gjennom presidentskapets forværelse
- to forskjellige personer kontrollerer om bestillingene av kjøreoppdrag er i henhold til instruks

Den oppdaterte instruks presiserer enda tydeligere at arbeidsreiser (reiser mellom hjem og arbeidssted) i utgangspunktet skal regnes som private reiser som ikke dekkes av Stortinget, og at det kun er anledning til å benytte biltjenesten til arbeidsreiser når vilkårene i forskrift til skatteloven³⁶² er oppfylt. Det vil være tilfelle ved skjermet transport etter anbefaling fra PST eller politiet, eller etter beslutning fra lederen av sikkerhetsseksjonen, eller dersom det av ulike grunner foreligger ekstraordinære forhold ved utøvelsen av vervet som stortingsrepresentant.³⁶³

Vår undersøkelse viser at før 2022 var det ikke formaliserte rutiner for hvem som kunne benytte biltjenesten i enkelttilfeller. Det var heller ikke formaliserte kontrollrutiner knyttet til bruken av biltjenesten. Bruken ble dokumentert i kjørebøker og i en kalender der kjøringer ble lagt inn.³⁶⁴

Riksrevisjonen har innhentet dokumentasjon for Stortingets biltjeneste fra 1. oktober 2017 til 30. september 2021. Dokumentasjon vi har mottatt, viser antallet turer som presidentskapets medlemmer, parlamentariske ledere på Stortinget og lederen av utenrikskomiteen har benyttet tjenesten til. Biltjenesten er benyttet på 1 431 turer i perioden. Riksrevisjonen er ikke kjent med at det finnes skriftlig dokumentasjon på bestillingene av kjøreoppdragene, og heller ikke skriftlig dokumentasjon som viser at det ble gjennomført kontroll av at kjøreoppdragene var i henhold til instruks for Stortingets biltjeneste. Så langt Riksrevisjonen erfarer, ble bruken i enkelte tilfeller muntlig godkjent av Stortingets daværende direktør.³⁶⁵

Stortingets administrasjon opplyser at den i samarbeid med et advokatfirma nå vurderer om biltjenesten i enkelte saker er benyttet til arbeidsreiser (mellom hjem/pendlerbolig og Stortinget) som ikke oppfyller vilkårene for skattefrihet, eller andre private reiser.³⁶⁶ Stortingets administrasjon har ikke ferdigstilt dette arbeidet.

Riksrevisjonen har ikke gjort nærmere vurdering av om den registrerte bruken av Stortingets biltjeneste har vært å anse som arbeidsreiser som ikke oppfyller vilkårene for skattefrihet, eller andre private reiser.

---

³⁶⁰ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³⁶¹ Rutinebeskrivelse for Stortingets biltjeneste av 16. november 2022.

³⁶² Forskrift til skatteloven § 5-15-5 sjette ledd.

³⁶³ Instruks for Stortingets biltjenesten av 8. februar 2018, sist endret 3. mars 2022.

³⁶⁴ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

³⁶⁵ E-post fra Stortingets administrasjon til Riksrevisjonen 4. april 2023.

³⁶⁶ Intervju med Stortingets administrasjon 12. januar 2023.

15 Referanseliste

Innstillinger

- Innst. 101 S (2021–2022). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om å be Riksrevisjonen om å gjennomføre særlige undersøkelser av Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2021-2022/inns-202122-101s/?all=true>
- Innst. 524 L (2020–2021). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om endring i lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2020-2021/inns-202021-524l/?all=true>
- Innst. 394 L (2018-2019). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2018-2019/inns-201819-394l/?all=true>
- Innst. 51 L (2016–2017). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om ny stortingsgodtgjørelseslov*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2016-2017/inns-201617-051l/?all=true>
- Innst. 97 L (2011–2012). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2011-2012/inns-201112-097/?l=0>
- Innst. 350 S (2011–2012). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om språklig og teknisk revisjon av Stortingets forretningsorden*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2011-2012/inns-201112-350/?l=0>
- Innst. 90 S (2011–2012). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2011-2012/inns-201112-090/?l=0>
- Innst. 89 L (2011–2012). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2011-2012/inns-201112-089/?l=0>
- Innst. 459 L (2016–2017). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (avkortning av kapitalinntekter)*. Stortingets presidentskap. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2016-2017/inns-201617-459l/?all=true>
- Innst. O. nr. 115 (2002–2003). *Innstilling fra justiskomiteen om lov om retting av feil m.m. i lovverket: 1*. Justiskomiteen. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Odelstinget/2002-2003/inno-200203-115/?l=0>, jf. Ot.prp. nr. 87 (2002–2003). *Om lov om retting av feil m.m. i lovverket*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-87-2002-2003-/id175317/>
- Ot.prp. nr. 64 (1996–97). *Endringer i skattelovgjevinga: Kapittel 1 Skatte- og folkeregistreringsmessig bustad for stortingsrepresentantar mm, punkt 1.3*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-64-1996-97-/id120528/>

Lover

- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>
- Stortingsgodtgjørelsesloven. (2016). *Lov om godtgjørelser for stortingsrepresentanter* (LOV-2016-12-20-106). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-12-20-106>
- Stortingsgodtgjørelsesloven. (2011). *Lov om godtgjørelser for stortingsrepresentanter* (LOV-2011-12-16-61). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/2011-12-16-61>

- Skatteloven. (1999). *Lov om skatt av formue og inntekt* (LOV-1999-03-26-14). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-03-26-14>
- Skattebetalingsloven. (2005). *Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav* (LOV-2005-06-17-67) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-67>
- Arkivloven. (1992). *Lov om arkiv* (LOV-1992-12-04-126) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-126>
- Endringslov til stortingsgodtgjørelsesloven. (2014). *Lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (yrkesskade og tilbakebetaling)* (LOV-2014-12-19-89). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2014-12-19-89>
- Statens pensjonskasseloven. (1949). *Lov om Statens pensjonskasse* (LOV-1949-07-28-26) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1949-07-28-26>
- Stortings- og regjeringpensjonsloven. (2011). *Lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer* (LOV-2011-12-16-60) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-12-16-60>
- Endringslov til stortingsgodtgjørelsesloven. (2017). *Lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (avkortning for kapitalinntekter)* (LOV-2017-06-21-87). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2017-06-21-87>
- Endringslov til stortingsgodtgjørelsesloven. (2019). *Lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (innstramning i reglene om dekning av reiseutgifter og pendlerdiett mv.)* (LOV-2019-06-21-33) <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2019-06-21-33>
- Folkeregisterloven. (2016). *Lov om folkeregistrering* (LOV-2016-12-09-88) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-12-09-88>
- Ikrafts. av lov 2017:121, endr i skatteloven. (2017). *Ikraftsettelse av lov 19. desember 2017 nr. 121 om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)* (FOR-2017-12-19-2152) <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2017-12-19-2152>
- Stortingets forretningsorden med kommentarer, oktober 2021.

Forskrifter

- Stortingsgodtgjørelsesforskriften. (2011). *Forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter* (FOR-2011-12-08-1265) Lovdata <https://lovdata.no/dokument/STVO/forskrift/2011-12-08-1265>, opphevet 1. januar 2017.
- Forskrift til skatteloven. (1999). *Forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven* (FOR-1999-11-19-1158) § 5-15-5 sjette ledd. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1999-11-19-1158>

Rapporter

- Dokument 3:12 (2016–2017). *Riksrevisjonens undersøkelse av Stortingets byggeprosjekt; Prinsens gate 26, nytt post- og varemottak og innkjøringstunnel*. Riksrevisjonen. <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2016-2017/stortingets-byggeprosjekt/>
- Dokument 18 (2022–2023). *Rapport fra Utvalget for ekstern gjennomgang av økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter (Representantordningsutvalget)*. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/2022-2023/dok18-202223/>
- Dokument 17 (2002–2003). *Innstilling fra utvalget nedsatt av Stortingets Presidentskap 9. januar 2003 for å foreta en gjennomdrøfting av ulike forhold og godtgjørelser knyttet til vervet som stortingsrepresentant*. Utvalg og kommisjoner. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/2002-2003/dok17-200203/?lvl=0>
- Dokument 19 (2008–2009). *Innstilling fra utvalg nedsatt av Stortingets presidentskap 8. mars 2007 til Stortingets presidentskap om forslag til pensjonsordninger for stortingsrepresentantene m.fl.* Utvalg. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/2008-2009/dok19-200809/?lvl=0>

- Dokument 19 (2016–2017). *Rapport fra reglementskomiteen om Stortingets forretningsorden mv.* Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/2016-2017/dok19-201617/?lvl=0>

Notater

- Notat av 12. juni 2006 fra Stortingets administrasjon til Stortingets boligkomité. Revisjon av «Retningslinjer for tildeling av Stortingets leiligheter» - Diskusjonsnotat. (Glo/2006).
- Notat av 16. november 2006 fra Stortingets boligkomité til Stortingets presidentskap. Forslag til endring i «Retningslinjer for tildeling av Stortingets leiligheter». (Glo/2006/02881).
- Notat 2017/434 av forvaltningsavdelingen / Stortingets administrasjon, Endring i ØR og instruksjer i perioden 2005–2012 og etter 1.1.2013.
- Notat av 22. november 2017 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. SPR - Oppdatering av retningslinjer for tildeling av pendlerboliger. (2017/4291).
- Notat av 21. desember 2009 fra Stortingets boligkomité til Stortingets presidentskap. Boligkomiteens mandat. (2009/1591).
- Notat av 21. september 2008 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. Bruk av Stortingets tjenesteboliger - behov for kontrollrutiner? (2008/3410-1).
- Notat av 26. november 2021 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap. «Søknad om etterlønn fra januar 2022».
- Notat av 14. januar 2022 fra Stortingets administrasjon til Stortingets presidentskap, «Ny vurdering av søknad om etterlønn».

Vedtak

- Skatteetaten, Vedtak om endring av grunnlaget for arbeidsgiveravgift for pendlerboliger som Stortinget har tildelt i perioden 2017–2020.
- Stortingets presidentskaps beslutning av 25. september 2008 til notat *Bruk av Stortingets tjenesteboliger - behov for kontrollrutiner?* fra Stortingets administrasjon datert 21. september 2008.
- Vedtak i Stortingets presidentskap 25. september 2008 (2008/3410-1).

Økonomiregelverk

- Økonomiregelverk for stortingets administrasjon, revidert 1.1.2020.
  - Reglement for økonomistyring i Stortingets administrasjon («reglementet»).
  - Bestemmelser om økonomistyring i Stortingets administrasjon («bestemmelsene»).

Nettsted

- Kort om Stortinget: <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Storting-og-regjering/kort-om-stortinget/>

Retningslinjer

- *Retningslinjer om praktisering av fratredelsesytelse*, vedtatt av Stortingets presidentskap 25. april 2013.
- *Retningslinjer om praktisering av etterlønn*, vedtatt av Stortingets presidentskap 25. april 2013.
- *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger*, vedtatt av Stortingets presidentskap av 30. november 2006, endret 4. juni 2009, 18. april 2013, 14. desember 2017, endret 11. desember 2021.
- *Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter*, vedtatt av Stortingets presidentskap 1. juni 2017, revidert 8. desember 2022.

Rutiner

- Stortingets administrasjons rutiner for fratredelsesytelse.
- Stortingets administrasjons rutiner for etterlønn.
- Stortingets administrasjon, rutine *sjekkliste ifm. kontroll av reiseregninger*, av 3. mars 2022.
- Rutinebeskrivelse for Stortingets biltjeneste av 16. november 2022.
- Instruks for Stortingets biltjenesten av 8. februar 2018, sist endret 3. mars 2022.

Reglement

- Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser, vedtatt av Stortinget 18. desember 2008, sist endret 14. juni 2018 med i krafttreden 1. oktober 2018, jf. Stortingets forretningsorden § 76.

Annet

- Sunde, Liss – Norsk lovkommentar, stortingsgodtgjørelsesloven, note 27, rettsdata.no (lest 21.01.22).
- Protokoll presidentskapsmøte 25. mai 2019.
- *Utvidet kontroll 2020 – arbeidsark (utført jan–juni 2021)*, mottatt fra Stortingets administrasjon (Excel-fil).
- Særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands.

Vedlegg

Vedlegg 1:

Riksrevisjonens vurdering av enkeltrepresentanters etterlevelse av reglene for Stortingets økonomiske ordninger

---

1 Vurdering av enkeltrepresentanter med fratredelsesytelse og/eller etterlønn etter stortingsgodtgjørelsesloven av 2011

1.1 Per Roar Bredvold

1.1.1 Fakta

Bredvold mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2014.

Bredvold hadde annen inntekt og fikk utbetalt en møtegodtgjørelse på 1 506 kroner i mai 2014.¹

Bredvolds selvangivelse for 2013 viser at han hadde en samlet næringsinntekt på 709 883 kroner. En stor andel av dette beløpet gjelder inntekt fra deltakerlignede selskap (DLS) som driver annen næring (RF-1221).²

Videre viser Bredvolds selvangivelse for 2014 at han hadde en beregnet personinntekt på 20 913 kroner og en samlet næringsinntekt på 287 843 kroner. En stor andel av dette beløpet gjelder inntekt fra deltakerlignede selskap (DLS) som driver annen næring (RF-1221).³

Riksrevisjonen mangler dokumentasjon på inntekt fra deltakerlignede selskap (DLS) som driver annen næring (RF-1221) for 2013 og 2014. Bredvold har i brev til Riksrevisjonen opplyst om at han ikke hadde noen næringsinntekt i 2013, og at næringsinntekten for 2014 var på 20 913 kroner.⁴

Bredvolds søknad om fratredelsesytelse inneholdt informasjon om at han ville motta en næringsinntekt på 3 000 kroner i ytelsesperioden, og etterlønnen ble avkortet for dette beløpet. Bredvold opplyste til Stortingets administrasjon at han ville gi beskjed dersom han fikk annen inntekt i perioden med etterlønn.⁵

Bredvold opplyste Stortingets administrasjon om at han ikke hadde hatt personinntekt for næring i inntektsåret 2013.⁶ Videre opplyste han administrasjonen om en lønnsinntekt på 1 506 kroner og en personinntekt fra skognæring på 20 913 kroner for 2014.⁷

Bredvold startet opp to selskap i 2013/2014. I 2022 mottok Bredvold et krav fra Stortingets administrasjon om å betale tilbake mottatt etterlønn for 2014 på 561 692 kroner på grunn av oppstart av virksomhet. Bredvold betalte tilbake all mottatt etterlønn i juni 2022.

1.1.2 Vurdering

Oppstart av virksomhet

Det skal ikke gis etterlønn ved oppstart av egen virksomhet, jf. Stortingets retningslinjer om praktisering av etterlønn § 3, vedtatt 25. april 2013.

¹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 31. oktober 2022.

² RF-1030 – Selvangivelse for Per Roar Bredvold. Inntektsår: 2013.

³ RF-1030 – Selvangivelse for Per Roar Bredvold. Inntektsår: 2014.

⁴ Brev til Riksrevisjonen fra Per Roar Bredvold 19. desember 2023.

⁵ E-post til Stortingets administrasjon fra Per Roar Bredvold 16. januar 2014.

⁶ Brev til Stortingets administrasjon fra Per Roar Bredvold 7. januar 2015.

⁷ Brev til Riksrevisjonen fra Per Roar Bredvold 19. desember 2023.

Bredvold skulle ikke mottatt etterlønn i perioden han startet opp egen virksomhet. Stortingets administrasjon har foretatt en skjønnsmessig vurdering av tidspunktet for oppstarten av virksomheten, og Riksrevisjonen legger deres vurdering til grunn.

Siden vilkåret for å motta etterlønn ikke var oppfylt og Bredvold har betalt tilbake all etterlønn, vurderes ikke annen lønnsinntekt og næringsinntekt for 2014.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».⁸ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Bredvold hadde en samlet næringsinntekt på 709 883 kroner i 2013. Av dette beløpet var 17 329 kroner fra annen næring og 692 554 kroner fra deltakerlignede selskap (DLS) som driver annen næring. Riksrevisjonen mangler en fullstendig oversikt over inntekten fra deltakerlignede selskap (DLS) som driver annen næring (RF-1221).

Fratredelsesytelsen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

1.2 Akhtar Chaudhry

1.2.1 Fakta

Chaudhry mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2014.

Chaudhry hadde annen inntekt og fikk utbetalt timelønn og honorar på 108 010 kroner i perioden med fratredelsesytelse og etterlønn.⁹

Chaudhry informerte om annen inntekt i perioden med etterlønn,¹⁰ og ytelsen ble avkortet og betalt tilbake for annen inntekt på til sammen 130 911 kroner i november og desember 2014. Stortingets administrasjon beregnet at Chaudhry hadde innbetalt 26 303 kroner for mye, og han fikk dette tilbake i april 2015. Til sammen ble etterlønnen avkortet og betalt tilbake med 104 608 kroner for annen inntekt.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Chaudhry informerte administrasjonen om en resterende inntekt på 3 402 kroner.

1.2.2 Vurdering

Timelønn og honorar er lønnsinntekter. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperiodene, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

⁸ Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

⁹ Brev til Riksrevisjonen fra fire arbeidsgivere 15. desember 2022 og 16. desember 2022.

¹⁰ E-post til Stortingets administrasjon fra Akhtar Chaudhry 16. oktober og 11. november 2014.

Chaudhry fikk utbetalt en lønnsinntekt på til sammen 108 010 kroner i ytelsesperioden. Etterlønnen ble avkortet og betalt tilbake for annen inntekt på til sammen 104 608 kroner i ytelsesperioden. Ytelsene skulle ha vært avkortet med ytterligere 3 402 kroner.

1.3 Svein Asbjørn Gjelseth

1.3.1 Fakta

Gjelseth mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013.

Gjelseth hadde annen inntekt og fikk utbetalt 10 700 kroner i styrehonorar og møtegodtgjørelse i ytelsesperioden.¹¹ I tillegg fikk han utbetalt et styrehonorar på 20 000 kroner i 2013,¹² men Riksrevisjonen har ikke mottatt dokumentasjon på om dette beløpet ble utbetalt i ytelsesperioden.

Gjelseth informerte Stortingets administrasjon i juni 2013 om annen inntekt i ytelsesperioden på til sammen 87 054 kroner. Beløpet gjelder pensjon på 64 554 kroner og tre styrehonorarer på til sammen 22 500 kroner.¹³ Det ene styrehonoraret ble utbetalt i juni 2013, men ytelsen ble likevel avkortet med 7 500 kroner.

Fratredelsesytelsen ble fortløpende avkortet for styrehonorar med til sammen 22 500 kroner i ytelsesperioden. I september 2014 informerte Gjelseth om at et av styrehonorarene var på et lavere beløp enn først antatt,¹⁴ og han fikk etterbetalt 2 500 kroner i oktober 2014.¹⁵ Til sammen ble ytelsen avkortet med 20 000 kroner.

Gjelseth stoppet pensjonsutbetalingen i perioden oktober–desember 2013,¹⁶ og følgelig ble ytelsen hans ikke avkortet for pensjonsinntekten i denne perioden. Riksrevisjonen kjenner ikke til hvilken videre dialog Gjelseth hadde med Stortingets administrasjon om dette.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Gjelseth informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

1.3.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Gjelseth fikk utbetalt en lønnsinntekt på 10 700 kroner i ytelsesperioden. Ytelsen ble avkortet med til sammen 20 000 kroner. Ytelsen ble avkortet med 9 300 kroner for mye hvis vi legger til grunn at styrehonoraret på 20 000 kroner ikke ble utbetalt i ytelsesperioden.

Legger vi til grunn at styrehonoraret på 20 000 kroner derimot ble utbetalt i ytelsesperioden, skulle også denne inntekten ha vært avkortet. I så tilfelle skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet med ytterligere 10 700 kroner.

¹¹ Brev til Riksrevisjonen fra tre arbeidsgivere 24. oktober 2022, 10. november 2022 og 14. desember 2022.

¹² Brev til Riksrevisjonen fra Svein Asbjørn Gjelseth 22. desember 2022.

¹³ E-post til Stortingets administrasjon fra Svein Asbjørn Gjelseth 6. juni 2013.

¹⁴ E-post til Stortingets administrasjon fra Svein Asbjørn Gjelseth 25. august 2014.

¹⁵ Brev til Svein Asbjørn Gjelseth fra Stortingets administrasjon 1. oktober 2014.

¹⁶ Brev til Riksrevisjonen fra pensjonskasse 30. november 2022.

1.4 Olov Grøtting

1.4.1 Fakta

Grøtting mottok fratredelsesytelse i perioden 17. oktober 2013–16. januar 2014. Fratredelsesytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Grøtting hadde annen inntekt og fikk utbetalt en møtegodtgjørelse på 1 500 kroner i ytelsesperioden.¹⁷ Hun fikk også utbetalt et styrehonorar på 5 000 kroner i 2013¹⁸, men Riksrevisjonen har ikke mottatt dokumentasjon på om beløpet ble utbetalt i ytelsesperioden.

I tillegg hadde Grøtting en samlet næringsinntekt på 1 809 kroner i 2013.¹⁹

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Grøtting informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

1.4.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Grøtting hadde en lønnsinntekt på 1 500 kroner for møtegodtgjørelse i ytelsesperioden. I tillegg fikk hun utbetalt 5 000 kroner i styrehonorar i 2013, men det er uklart om inntekten ble utbetalt i ytelsesperioden.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».²⁰ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Grøtting mottok fratredelsesytelse i til sammen 76 dager i 2013. Hun hadde en samlet næringsinntekt på 1 809 kroner i 2013. Fratredelsesytelsen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

Samlet vurdering

Ytelsen skal ikke avkortes dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden ikke overstiger 5 000 kroner, jf. den opphevede stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b andre setning.

Dersom styrehonoraret på 5 000 kroner ikke ble utbetalt i ytelsesperioden, hadde Grøtting en lønnsinntekt på 1 500 kroner. I tillegg hadde hun en samlet næringsinntekt på 1 809 kroner. Annen lønns- og næringsinntekt er under 5 000 kroner, og ytelsen skulle derfor ikke ha vært avkortet.

Dersom styrehonoraret på 5 000 kroner ble utbetalt i perioden med ytelsen, hadde Grøtting en lønnsinntekt på 6 500 kroner. I tillegg hadde hun en samlet næringsinntekt på 1 809 kroner. Ytelsen skulle derfor ha vært

¹⁷ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere 27. oktober 2022 og 9. desember 2022.

¹⁸ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Olov Grøtting 14. desember 2022.

¹⁹ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Olov Grøtting 14. desember 2022. RF-1030 – Selvangivelse for Olov Grøtting. Inntektsår: 2014.

²⁰ Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

avkortet for lønnsinntekten på 6 500 kroner. I tillegg skulle ytelsen eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

1.5 Kristin Halvorsen

1.5.1 Fakta

Halvorsen mottok fratredelsesytelse fra Statsministerens kontor i perioden 16. oktober 2013–16. januar 2014. Denne ytelsen inngår ikke som en del av Riksrevisjonens undersøkelse.

Halvorsen mottok etterlønn fra Stortinget i perioden 17. januar–16. april 2014. Halvorsen startet i heltidsstilling fra 7. mai 2014.

Halvorsen hadde annen inntekt og fikk utbetalt til sammen 59 388 kroner i møtehonorar og styrehonorar i perioden med etterlønn.²¹ I tillegg hadde Halvorsen 23 259 kroner i samlet næringsinntekt i 2014. Inntekten gjelder royalty fra boksalg i 2013 som ble utbetalt i mai 2014.²²

Etterlønnen ble fortløpende avkortet for annen lønnsinntekt med til sammen 59 388 kroner.

Halvorsen informerte om annen lønnsinntekt i søknaden og fortløpende i perioden med etterlønn.²³ Halvorsen viser til at næringsinntekten var fra 2013 og ikke fra perioden hun mottok etterlønn. Hun informerte derfor ikke Stortingets administrasjon om næringsinntekten hun fikk utbetalt i mai 2014.²⁴

1.5.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Halvorsens etterlønn ble avkortet for alle lønnsinntekter hun fikk utbetalt i ytelsesperioden, til sammen 59 388 kroner.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».²⁵ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Halvorsen hadde en samlet næringsinntekt på 23 259 kroner i 2014. Etterlønnen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

²¹ Egenerklæring til Stortingets administrasjon fra Kristin Halvorsen 2. mars, 7. april og 28. april 2014 og brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 4. november 2022.

²² Brev til Riksrevisjonen fra Kristin Halvorsen 21. desember 2022.

²³ Egenerklæring til Stortingets administrasjon fra Kristin Halvorsen 2. mars, 7. april og 28. april 2014.

²⁴ Brev til Riksrevisjonen fra Kristin Halvorsen 21. desember 2022 og 29. mars 2023.

²⁵ Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

Samlet vurdering

Halvorsens etterlønnen ble fortløpende avkortet for alle lønnsinntekter hun fikk utbetalt i ytelsesperioden. I tillegg skulle ytelsen eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

1.6 Mette Hanekamhaug

1.6.1 Fakta

Hanekamhaug mottok etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2014.

Hanekamhaug hadde annen inntekt og fikk utbetalt 76 689 kroner i honorar og godtgjørelse i ytelsesperioden. Av dette beløpet var 69 689 kroner godtgjørelse som vararepresentant på Stortinget. 5 000 kroner gjelder prosjektarbeid,²⁶ og 2 000 kroner gjelder honorar.²⁷ Skattemeldingen viser at det utbetalte honoraret på 2 000 kroner ble registrert som næringsinntekt.²⁸

Etterlønnen ble fortløpende avkortet for utbetalt godtgjørelse som vararepresentant på Stortinget og inntekt fra prosjektarbeid på 5 000 kroner, til sammen 74 689 kroner.

Hanekamhaug informerte i sin søknad om etterlønn om at hun var ansatt som ekstern konsulent hvor hun ble leid inn på prosjektbasis for relevante arbeidsoppgaver, og at hun ville ettersende Stortingets administrasjon lønns slipper/oversikter over inntekt som hun vil motta.

Vurdering av fakta

Honoraret på 2 000 kroner er i skattemeldingen registrert som næringsinntekt. Ifølge Hanekamhaugs advokat har hun ikke innrapportert dette som næringsinntekt til Skatteetaten. Det kommer frem av kommunikasjon mellom arbeidsgiveren og Hanekamhaugs advokat at hun holdt et foredrag en gang i perioden 1. mars–30. april 2014.²⁹ Arbeidsgiveren har ingen forklaring på hvorfor honoraret ble innrapportert som næringsinntekt. Riksrevisjonen legger til grunn at det i realiteten var snakk om en lønnsinntekt.

1.6.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Hanekamhaug fikk i etterlønnperioden utbetalt lønnsinntekter på 76 689 kroner. Ytelsen ble i ytelsesperioden avkortet med 74 689 kroner. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 2 000 kroner.

1.7 Geir-Ketil Hansen

1.7.1 Fakta

Hansen mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013 og etterlønn i perioden 1. januar–28. februar 2014. Hansen startet i heltidsstilling fra 1. mars 2014. Fratredelsesyttelsen og etterlønnen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

²⁶ E-post til Stortingets administrasjon fra arbeidsgiver 6. november 2014.

²⁷ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 8. desember 2022.

²⁸ RF-1030 – Selvangivelse for Mette Hanekamhaug. Inntektsår: 2014.

²⁹ Brev til Riksrevisjonen fra Hanekamhaugs advokat 7. desember 2022.

Hansen hadde annen inntekt og fikk utbetalt 20 550 kroner i styrehonorar og møtegodtgjørelse i ytelsesperioden.³⁰

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Hansen informerte Stortingets administrasjon om styrehonorar utbetalt i perioden med fratredelsesytelse. Hansen informerte Stortingets administrasjon i egenerklæringen for etterlønn om styrehonorar han ville få i perioden med etterlønn,³¹ og at han ville tiltre i ny jobb fra 1. mars 2014.³² I sitt svar til Hansen informerte administrasjonen om at etterlønnen ville bortfalle fra 1. mars 2014 på grunn av ny jobb.³³

1.7.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen og etterlønnen skulle ha vært avkortet for lønnsinntektene på 20 550 kroner som Hansen fikk utbetalt i ytelsesperioden.

1.8 Ulf Erik Knudsen

1.8.1 Fakta

Knudsen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013 og etterlønn i perioden 1. januar–31. august 2014. Knudsen startet i en heltidsstilling 18. august 2014.³⁴

Knudsen hadde annen inntekt og fikk utbetalt 32 602 kroner i styrehonorar og møtegodtgjørelse i perioden med fratredelsesytelse og etterlønn.³⁵ I tillegg mottok Knudsen lønn på 7 963 kroner som ble opptjent i august 2014.³⁶ Knudsen antar at denne inntekten ble utbetalt i september 2014,³⁷ men Riksrevisjonen har ikke mottatt dokumentasjon som bekrefter dette.

Fratredelsesytelsen ble fortløpende avkortet for annen inntekt med til sammen 13 465 kroner. Etterlønnen ble fortløpende avkortet for annen inntekt med til sammen 25 748 kroner. Etter dialog med Stortingets administrasjon fikk Knudsen i februar 2015 etterbetalt 3 263 kroner i etterlønn. Til sammen ble ytelsene avkortet med 35 950 kroner.

Knudsen informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt på 10 000 kroner i søknaden om fratredelsesytelse og 38 000 kroner i søknaden om etterlønn. I tillegg informerte Knudsen administrasjonen om annen inntekt underveis i ytelsesperioden. Knudsen informerte administrasjonen 31. august 2014 om at han var i fast jobb og ikke hadde behov for etterlønn i september. I januar 2015 opplyste Knudsen om annen inntekt på 7 963,15 kroner.³⁸

1.8.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

³⁰ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere 15. november 2022 og 15. desember 2022, og brev til Riksrevisjonen fra Geir-Ketil Hansen 27. desember 2022.

³¹ E-post (egenerklæring) til Stortingets administrasjon fra Geir-Ketil Hansen 31. januar 2014.

³² E-post til Stortingets administrasjon fra Geir-Ketil Hansen 7. februar 2014.

³³ E-post til Geir-Ketil Hansen fra Stortingets administrasjon 7. februar 2014.

³⁴ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 13. desember 2022.

³⁵ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere 31. oktober 2022 og 2. november 2022.

³⁶ E-post til Stortingets administrasjon fra Ulf Erik Knudsen 6. januar 2015.

³⁷ Brev til Riksrevisjonen fra Ulf Erik Knudsen 31. mars 2023.

³⁸ E-post til Stortingets administrasjon fra Ulf Erik Knudsen 6. januar 2015.

Knudsen fikk i ytelsesperioden utbetalt lønnsinntekter på 32 602 kroner. Fratredelsesytelsen og etterlønnen ble til sammen avkortet med 35 950 kroner.

Riksrevisjonen kjenner ikke til når lønnsinntekten på 7 963 kroner som Knudsen opptjente i august 2014, ble utbetalt. Dersom inntekten ble utbetalt i etterlønsperioden, skulle også denne inntekten ha vært avkortet.

Bortfall av etterlønn

Inntekt fra heltidsstilling medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. den opphevede stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav a.

Knudsen startet i heltidsstilling 18. august 2014, og etterlønnen skulle ha falt bort fra og med samme dato. Knudsen fikk for august 2014 utbetalt 21 488 kroner for mye i etterlønn.

Samlet vurdering

Knudsen hadde i ytelsesperioden annen lønnsinntekt på minst 32 602 kroner. Legger vi til grunn at lønnsinntekten på 7 963 kroner ble utbetalt i ytelsesperioden, hadde Knudsen en lønnsinntekt på 40 565 kroner.

Knudsen fikk utbetalt etterlønn for hele august 2014, men startet i ny jobb 18. august. Han fikk utbetalt 21 488 kroner for mye i etterlønn.

Ytelsene ble avkortet med til sammen 35 950 kroner. Ytelsene skulle ha vært avkortet med ytterligere 18 140 kroner eller 26 103 kroner. Beløpet er avhengig av om lønnsinntekten på 7 963 kroner ble utbetalt i ytelsesperioden eller ikke.

1.9 Kristian Norheim

1.9.1 Fakta

Norheim mottok fratredelsesytelse i perioden 6. juni–5. september 2015.

Norheim startet i en heltidsstilling 1. september 2015.³⁹ Fratredelsesytelsen falt bort først 6. september 2015.

Norheim har opplyst til Riksrevisjonen at han ikke husker om han informerte Stortingets administrasjon om oppstart i ny jobb, og at han trodde perioden med fratredelsesytelse var over da han startet i jobben.⁴⁰

1.9.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Inntekt fra heltidsstilling medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. den opphevede stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav a.

Norheims ytelse skulle ha falt bort fra og med 1. september 2015. Han fikk utbetalt fratredelsesytelse i fem dager for mye, noe som tilsvarer 12 299 kroner (73 791 kroner i ytelse for september / 30 dager * 5 dager).

³⁹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 1. november 2022.

⁴⁰ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Kristian Norheim 17. november 2022.

1.10 Ingalill Olsen

1.10.1 Fakta

Olsen mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013.

Olsen hadde annen inntekt og fikk utbetalt 32 534 kroner i godtgjørelse som varerepresentant på Stortinget i oktober 2013. I tillegg fikk Olsen utbetalt 1 100 kroner i møtegodtgjørelse,⁴¹ men Riksrevisjonen har ikke mottatt dokumentasjon på om inntekten ble utbetalt i ytelsesperioden.

Fratredelsesyttelsen ble fortløpende avkortet for utbetalt godtgjørelse som varerepresentant på Stortinget.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Olsen informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

1.10.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Godtgjørelse er lønnsinntekt. Yttelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesyttelsen ble avkortet med 32 534 kroner for godtgjørelsen Olsen mottok som varerepresentant på Stortinget i ytelsesperioden. Yttelsen skulle ha vært ytterligere avkortet for lønnsinntekten på 1 100 kroner dersom inntekten ble utbetalt i ytelsesperioden.

1.11 Laila Reiertsen

1.11.1 Fakta

Reiertsen mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2014. Fratredelsesyttelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Reiertsen hadde annen inntekt på til sammen til sammen 27 251 kroner i perioden med fratredelsesyttelse og etterlønn. Hun fikk i ytelsesperioden utbetalt en møtegodtgjørelse på 20 280 kroner⁴² og en godtgjørelse som varerepresentant på Stortinget på 6 971 kroner.

Etterlønnen i 2014 ble avkortet med til sammen 16 971 kroner. Beløpet tilsvarer godtgjørelsen Reiertsen fikk som varerepresentant på Stortinget i april 2014 og møtegodtgjørelsen hun fikk utbetalt 4. juli 2014.

Reiertsen informerte fortløpende Stortingets administrasjon om annen inntekt i 2014 som ville føre til avkorting av etterlønnen. Hun opplyste i en e-post 1. april 2014 om at hun var innkalt som varerepresentant på Stortinget i uke 15. I en e-post 1. august 2014 oversendte hun en lønnslipp for én utbetaling 4. juli 2014, og inntekten ble trukket fra etterlønnen i september.

1.11.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Yttelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

⁴¹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 31. oktober 2022.

⁴² Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 8. desember 2022.

Reiertsen fikk i ytelsesperioden utbetalt lønnsinntekter på 27 251 kroner. Etterlønnen ble avkortet med 16 971 kroner. Ytelsene skulle ha vært avkortet for lønnsinntekter på ytterligere 10 280 kroner.

1.12 Heidi Sørensen

1.12.1 Fakta

Sørensen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013. Fratredelsesytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Sørensen hadde annen inntekt og fikk utbetalt 17 533 kroner i styrehonorar i ytelsesperioden.⁴³

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Sørensen informerte Stortingets administrasjon om annen lønnsinntekt i ytelsesperioden. Stortingets administrasjon har ikke funnet Sørensens søknad om fratredelsesytelse.

1.12.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntektene på 17 533 kroner som Sørensen fikk utbetalt i ytelsesperioden.

1.13 Øyvind Vaksdal

1.13.1 Fakta

Vaksdal mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2014.

Vaksdal hadde annen inntekt i ytelsesperioden og fikk utbetalt 104 739 kroner i samlet næringsinntekt i 2013 og 29 061 kroner i samlet næringsinntekt i 2014.⁴⁴ I tillegg fikk han utbetalt 156 564 kroner i godtgjørelse i perioden med etterlønn.⁴⁵

Ytelsene ble avkortet for annen inntekt med til sammen 207 703 kroner. Fratredelsesytelsen ble avkortet med 24 999 kroner for næringsinntekt, og etterlønnen ble avkortet med 182 304 kroner for lønnsinntekt og næringsinntekt.

Vaksdal informerte Stortingets administrasjon i august 2013 om at han ville få en næringsinntekt i 2013 på mellom 60 000 kroner og 100 000 kroner.⁴⁶ Videre informerte han i juni 2014 om endelig næringsinntekt i 2013, og han ba da om at etterlønnen ble avkortet mot restbeløpet.⁴⁷

Vaksdal informerte i sin søknad om etterlønn om estimert næringsinntekt på 24 000 kroner og annen lønnsinntekt. I tillegg informerte han fortløpende om annen inntekt i egenerklæringene han sendte inn i etterlønnperioden. Vaksdal har opplyst om at han sendte inn skatteoppgjøret for 2014 til Stortingets administrasjon ved årets slutt, og at han ikke vet hvorfor ytelsene ikke ble avkortet mot all annen inntekt i perioden.⁴⁸

⁴³ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 26. oktober 2022.

⁴⁴ RF-1030 – Selvangivelse for Øyvind Vaksdal. Inntektsår: 2013 og 2014.

⁴⁵ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 21. desember 2022.

⁴⁶ E-post til Stortingets administrasjon fra Øyvind Vaksdal 27. august 2013.

⁴⁷ E-post til Stortingets administrasjon fra Øyvind Vaksdal 30. juni 2014.

⁴⁸ Brev til Riksrevisjonen fra Øyvind Vaksdal 27. desember 2022.

1.13.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Vaksdal fikk utbetalt en lønnsinntekt på 156 564 kroner i perioden med etterlønn. Ytelsen ble avkortet for nesten hele inntekten.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tilfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».⁴⁹ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Vaksdal hadde en samlet næringsinntekt på 104 739 kroner i 2013 og 29 061 kroner i 2014. Ytelsene skulle ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i de to årene. Ytelsen er avkortet for deler av næringsinntekten i 2013 og 2014.

Samlet vurdering

Vaksdal hadde en lønnsinntekt på 156 564 kroner i ytelsesperioden. I tillegg hadde han en samlet næringsinntekt på 104 739 kroner i 2013 og 29 061 kroner i 2014. Fratredelsesytelsen og etterlønnen ble fortløpende avkortet for lønns- og næringsinntekter med til sammen 207 703 kroner.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsene skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere om ytelsene er korrekt avkortet.

1.14 Henning Warloe

1.14.1 Fakta

Warloe mottok etterlønn i perioden 1. januar–13. august 2014. Etterlønnen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Warloe hadde annen inntekt og fikk utbetalt styrehonorar på 56 448 kroner i perioden med etterlønn.⁵⁰ Warloe startet i heltidsstilling 14. august 2014.

Warloe informerte Stortingets administrasjon i september 2014 og juni 2015 om inntekt fra styrehonorar, og han ba da om kontonummer slik at han kunne betale tilbake ytelse.⁵¹

Warloe betalte tilbake 29 918 kroner av ytelsen. Han betalte tilbake nettobeløpet av mottatt styrehonorar på 12 251 kroner i januar 2015 og på 17 667 kroner i juli 2015.⁵²

⁴⁹ Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

⁵⁰ E-post til Stortingets administrasjon fra Henning Warloe 9. september 2014 og 14. juni 2015.

⁵¹ E-post til Stortingets administrasjon fra Henning Warloe 9. september 2014 og 14. juni 2015.

⁵² Brev til Henning Warloe fra Stortingets administrasjon 20. oktober 2014 og 18. juni 2015.

1.14.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom den er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Etterlønnen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på 56 448 kroner som Warloe fikk utbetalt i ytelsesperioden. Warloe betalte tilbake nettobeløpet av lønnsinntekten (utbetalt lønn etter skattetrekk), som tilsvarer 29 918 kroner. Riksrevisjonen forutsetter at skatten ble håndtert i dialog med Skatteetaten.

1.15 Truls Ringdal Wickholm

1.15.1 Fakta

Wickholm mottok fratredelsesytelse i perioden 17. oktober 2013–16. januar 2014 og etterlønn i perioden 17. januar–31. mars 2014. Etterlønnen ble stoppet da Wickholm begynte i ny jobb 1. april 2014.

Wickholm hadde annen inntekt og fikk i mars 2014 utbetalt 4 648 kroner i godtgjørelse som vararepresentant på Stortinget. Han fikk også utbetalt 3 500 kroner i lønnsinntekt i 2014, men Riksrevisjonen har ikke mottatt dokumentasjon på om inntekten ble utbetalt i ytelsesperioden.

Wickholms etterlønn ble fortløpende avkortet for utbetalt godtgjørelse som vararepresentant på Stortinget.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Wickholm informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

1.15.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperiodene, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4. Ytelsene skal imidlertid ikke avkortes dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden (fratredelses- og etterlønnperioden vurdert samlet) ikke overstiger 5 000 kroner, jf. den opphevede stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b andre setning.

Wickholms etterlønn ble avkortet med 4 648 kroner for godtgjørelse som vararepresentant på Stortinget. Legger vi til grunn at Wickholm fikk utbetalt en lønnsinntekt på 3 500 kroner i ytelsesperioden, skulle ytelsene ha vært ytterligere avkortet for denne inntekten.

Legger vi til grunn at lønnsinntekten på 3 500 kroner ikke ble utbetalt i ytelsesperioden, skulle ytelsene ikke ha vært avkortet fordi Wickholms lønnsinntekt var under 5 000 kroner.

2 Vurdering av enkeltrepresentanter med fratredelsesytelse og/eller etterlønn etter stortingsgodtgjørelsesloven av 2016

2.1 Solveig Sundbø Abrahamsen

2.1.1 Fakta

Abrahamsen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Abrahamsen hadde annen inntekt og opptjente styrehonorar og møtegodtgjørelse på til sammen 9 250 kroner i ytelsesperioden. Inntekten ble utbetalt i 2022.⁵³

Abrahamsen informerte Stortingets administrasjon i juni 2022 om opptjent møtegodtgjørelse på 5 800 kroner.⁵⁴ Hun betalte tilbake møtegodtgjørelsen i oktober 2022.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Abrahamsen informerte administrasjonen om opptjent styrehonorar på 3 450 kroner.

2.1.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på 9 250 kroner som Abrahamsen opptjente i ytelsesperioden. Abrahamsen betalte i oktober 2022 tilbake 5 800 kroner for lønnsinntekt. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 3 450 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ikke ha vært avkortet. Det skyldes at Abrahamsen ikke fikk utbetalt lønnsinntekt i ytelsesperioden.

⁵³ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 9. desember 2022.

⁵⁴ E-post til Stortingets administrasjon fra Solveig Rodum Abrahamsen 15. juni 2022.

2.2 Elin Rodum Agdestein

2.2.1 Fakta

Agdestein mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Agdestein hadde annen inntekt og fikk utbetalt styrehonorar og møtegodtgjørelse på til sammen 33 500 kroner 22. desember 2021. Av dette beløpet ble 12 500 kroner opptjent i ytelsesperioden.⁵⁵

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Agdestein informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden. Agdestein har i etterkant informert Stortingets administrasjon om at hun har mottatt annen inntekt i ytelsesperioden.⁵⁶

Agdestein betalte tilbake 12 500 kroner av ytelsen i desember 2022. Beløpet tilsvarer lønnsinntekten hun mottok i ytelsesperioden.

2.2.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på 12 500 kroner som Agdestein opptjente i ytelsesperioden. Agdestein betalte tilbake 12 500 kroner for lønnsinntekt i desember 2022.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet med 33 500 kroner.

2.3 Elisabeth Aspaker

2.3.1 Fakta

Aspaker mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. oktober 2017.

Aspaker startet i ny jobb 30. oktober 2017 og opptjente lønn for to dager i oktober som ble utbetalt i november 2017.⁵⁷ Fratredelsesytelsen falt ikke bort fra 30. oktober 2017.

Det foreligger ikke dokumentasjon som tydelig avklarer om Aspaker informerte Stortingets administrasjon om at hun startet i ny jobb 30. oktober 2017.

⁵⁵ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 1. november 2022.

⁵⁶ E-post til Stortingets administrasjon fra Elin Rodum Agdestein 13. juni 2022 og 15. november 2022.

⁵⁷ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 8. februar 2023.

2.3.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Inntekt fra heltidsstilling medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.

Aspakers ytelse skulle derfor falt bort fra og med 30. oktober 2017, noe som tilsvarer 4 992 kroner (utbetalt ytelse i oktober 77 383 kroner / 31 dager * 2 dager).

2.4 Kirsti Bergstø

2.4.1 Fakta

Bergstø mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017. Fratredelsesytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Bergstø hadde annen inntekt og fikk utbetalt 46 073 kroner i godtgjørelse i desember 2017. Hele beløpet ble opptjent i ytelsesperioden.⁵⁸

Bergstø betalte tilbake nettobeløpet av inntekten, 35 000 kroner, i mars 2018. Riksrevisjonen legger dermed til grunn at det var dialog mellom Bergstø og Stortingets administrasjon om annen inntekt i 2018. I september 2021 betalte Bergstø tilbake 11 073 kroner. Til sammen har Bergstø betalt tilbake hele inntekten hun hadde i ytelsesperioden.

2.4.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på 46 073 kroner som Bergstø opptjente i ytelsesperioden. Bergstø betalte tilbake nettobeløpet på 35 000 kroner i mars 2018 og det resterende beløpet på 11 073 kroner i september 2021.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting av fratredelsesytelsen, ville vurderingen ha blitt den samme.

⁵⁸ E-postkorrespondanse mellom Stortingets administrasjon og arbeidsgiver i september 2021.

2.5 Christian Tynning Bjørnø

2.5.1 Fakta

Bjørnø mottok etterlønn i perioden 1. januar–15. februar 2018.

Bjørnø startet i heltidsstilling 1. februar 2018.⁵⁹ Etterlønnen falt ikke bort fra 1. februar 2018.

Bjørnø har opplyst til Riksrevisjonen at han i søknaden om etterlønn trolig informerte Stortingets administrasjon om ny jobb,⁶⁰ men verken administrasjonen eller Bjørnø har funnet søknaden. Ifølge presidentskapets notat⁶¹ informerte Bjørnø om at han skulle starte i ny jobb 15. februar 2018, og etterlønnen ble innvilget frem til dette tidspunktet. Samlet sett finner Riksrevisjonen det mest sannsynlig at Bjørnø opplyste administrasjonen om oppstart 15. februar 2018.

Bjørnø tok høsten 2021 kontakt med Stortingets administrasjon for å betale tilbake etterlønnen han fikk for perioden 1.–15. februar 2018.⁶² Han betalte samme høst tilbake 25 537 kroner.⁶³

2.5.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Inntekt fra heltidsstilling medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.

Bjørnøs etterlønn skulle derfor ha falt bort fra 1. februar 2018 da han startet i heltidsstilling.

Bjørnø tok høsten 2021 kontakt med Stortingets administrasjon for å betale tilbake etterlønnen han fikk for februar 2018.⁶⁴ Han betalte høsten 2021 tilbake 25 537 kroner.⁶⁵

2.6 Jan Bøhler

2.6.1 Fakta

Bøhler mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Bøhler hadde annen inntekt og fikk utbetalt 5 331 kroner i pensjon i perioden med fratredelsesytelse.⁶⁶

Ifølge Bøhlers skattemelding for 2021 hadde han også en næringsinntekt på 40 040 kroner.⁶⁷ Bøhler har informert Riksrevisjonen om at 38 676 kroner gjelder inntekter for en bok utgitt i 2020 som ble utbetalt i mai 2021. Inntekter på 1 364 kroner gjelder musikkavspillinger i 2021 som ble utbetalt i desember 2021.⁶⁸ Bøhler viser til at han ikke er næringsdrivende med noe selskap eller enkeltmannsforetak og at næringsinntekten i prinsippet dreier seg om lønnsinntekter. Inntektene er beskattet med hans vanlige skattekort som lønnsinntaker, basert på fødselsnummer og ikke organisasjonsnummer.⁶⁹ I etterkant av Riksrevisjonens

⁵⁹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 26. oktober 2022.

⁶⁰ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Christian Tynning Bjørnø 7. desember 2022.

⁶¹ Notat til Stortingets presidentskap fra Stortingets administrasjon 13. desember 2017: *SPR – Søknad om etterlønn 2018*. Saksnr. 2017/3105.

⁶² Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Christian Tynning Bjørnø 7. desember 2022.

⁶³ E-post til Christian Tynning Bjørnø fra Stortingets administrasjon 10. september 2021.

⁶⁴ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Christian Tynning Bjørnø 7. desember 2022.

⁶⁵ E-post til Christian Tynning Bjørnø fra Stortingets administrasjon 10. september 2021.

⁶⁶ Brev til Riksrevisjonen fra pensjonskasse 2. november 2022.

⁶⁷ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Jan Bøhler. Inntektsår: 2021.

⁶⁸ Brev til Riksrevisjonen fra Jan Bøhler 8. november 2022.

⁶⁹ Brev til Riksrevisjonen fra Jan Bøhler 26. mars 2023 og 25. april 2023.

henvendelse har Bøhler kontaktet Skatteetaten og fått endret næringsinntektene til lønnsinntekter. Bøhler har ettersendt korrigert skatteoppgjør for 2021 til Riksrevisjonen.⁷⁰

Bøhler informerte Stortingets administrasjon i juni 2022 om pensjonsinntekten på 5 325 kroner. I tillegg informerte han om inntekten på 1 364 kroner for musikkavspillinger, der 341 kroner ble opptjent i ytelsesperioden. Bøhler betalte tilbake 6 347 kroner i november 2022. Dette tilsvarer pensjons- og lønnsinntekten på til sammen 5 667 kroner samt for mye utbetalt feriepenger fra Stortinget.⁷¹

Bøhler viser til at det var uventet at et årsoppgjør for musikkavspillinger i 2021 skulle komme i desember samme år. Dette kunne han ikke forutse da han søkte om fratredelsesytelse. Han trodde derfor at hans andre inntekter i perioden ville ligge innenfor grensen på 5 000 kroner som ytelsen ikke skulle avkortes for.⁷²

2.6.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Pensjonsinntekt og inntekt for musikkavspillinger regnes som lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot pensjonsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for pensjonsinntekten på 5 331 kroner og 341 kroner for musikkavspillinger som Bøhler mottok i ytelsesperioden, til sammen 5 672 kroner. Bøhler betalte tilbake 5 667 kroner i november 2022.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting av fratredelsesytelsen, ville vurderingen ha blitt den samme.

2.7 Petter Eide

2.7.1 Fakta

Eide mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Eide hadde annen inntekt og fikk utbetalt pensjon på 8 316 kroner⁷³ og et kundeutbytte på 1 356 kroner⁷⁴ i ytelsesperioden.

Eide har bekreftet til Riksrevisjonen at han ikke informerte Stortingets administrasjon om pensjonsinntekten og kundeutbytte. Han var ikke klar over at dette skulle føre til avkorting.⁷⁵

⁷⁰ Brev til Riksrevisjonen fra Jan Bøhler 19. april 2023.

⁷¹ Brev til Riksrevisjonen fra Jan Bøhler 8. november 2022.

⁷² Brev til Riksrevisjonen fra Jan Bøhler 26. mars 2023.

⁷³ Brev til Riksrevisjonen fra pensjonskasse 30. november 2022.

⁷⁴ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Petter Eide 11. november 2022.

⁷⁵ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Petter Eide 11. november 2022.

2.7.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Pensjonsinntekt regnes som lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Pensjonsinntekt anses å gjelde for den måneden utbetalingen skjer, og fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på 8 316 kroner i ytelsesperioden.

Kapitalinntekt

Kundeutbytte er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for den utbetalte kapitalinntekten på 1 356 kroner i ytelsesperioden.

Samlet vurdering

Samlet sett skulle Eides fratredelsesytelse ha vært avkortet for lønnsinntekt og kapitalinntekt på til sammen 9 672 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting av fratredelsesytelsen, ville vurderingen ha blitt den samme.

2.8 Rigmor Andersen Eide

2.8.1 Fakta

Eide mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018.

Eide hadde annen inntekt og fikk utbetalt styrehonorar, møtegodtgjørelse og livrente/pensjon på til sammen 280 015 kroner i ytelsesperioden. Av dette beløpet ble 255 014 kroner opptjent i ytelsesperioden. I tillegg kan hele eller deler av inntekten på 11 501 kroner i 2017 ha blitt opptjent i ytelsesperioden.⁷⁶

Hele Eides etterlønnen for desember 2018 på 52 605 kroner ble avkortet, og hun betalte tilbake 30 855 kroner i samme måned. I desember 2021 betalte hun tilbake ytterligere 150 125 kroner i for mye utbetalt ytelse og 4 880 kroner i for mye utbetalt feriepenger fra Stortinget. Til sammen ble etterlønnen avkortet og betalt tilbake med 233 585 kroner.

Eide informerte i sin søknad om fratredelsesytelse om annen inntekt på 13 250 kroner, men ytelsen ble ikke avkortet for dette beløpet. Stortingets administrasjon ba Eide 28. november 2018 om å dokumentere lønn/honorar for november og desember 2018. Eide informerte om inntekter som hun på det tidspunktet var kjent med, på til sammen 83 460 kroner.⁷⁷

⁷⁶ Brev til Riksrevisjonen fra fem arbeidsgivere 24. oktober 2022, 26. oktober 2022, 27. oktober 2022, 1. november 2022 og 19. desember 2022.

⁷⁷ E-post til Stortingets administrasjon fra Rigmor Andersen Eide 1. desember 2018.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Eide informerte administrasjonen om annen inntekt i ytelsesperiodene.

2.8.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar, møtegodtgjørelse og pensjonsinntekt regnes som lønnsinntekt. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Eide opptjente en lønnsinntekt på 255 014 kroner i ytelsesperioden. Etterlønnen ble avkortet og betalt tilbake for annen inntekt på til sammen 233 585 kroner. Ytelsene skulle ha vært avkortet/betalt tilbake med ytterligere 21 429 kroner. Dersom hele eller deler av inntekten på 11 501 kroner i 2017 ble opptjent i ytelsesperioden, skulle ytelsene ha vært avkortet mer.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen og etterlønnen ha vært avkortet med til sammen 280 015 kroner som Eide fikk utbetalt i ytelsesperioden. Etterlønnen hennes ble avkortet og betalt tilbake for annen inntekt på til sammen 233 585 kroner. Ytelsene skulle ha vært avkortet med ytterligere 46 430 kroner.

2.9 Guro Angell Gimse

2.9.1 Fakta

Gimse mottok fratredelsesyttelse i perioden 14. oktober–31. desember 2021. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Gimse hadde en samlet næringsinntekt på 26 646 kroner i 2021.

Gimse informerte i sin søknad om fratredelsesyttelse om at hun hadde annen inntekt i ytelsesperioden, men hun oppga ingen sum. Gimse viser til at hun ikke opplyste videre om annen inntekt fordi hun mente at det var personinntekten fra næring som skulle legges til grunn, jf. merknad til stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 i Innst. 90 S (2011–2012). Siden beregnet personinntekten i 2021 ville bli under 5 000 kroner, ville ikke dette føre til at ytelsen skulle avkortes.⁷⁸ Gimse tok kontakt med Stortingets administrasjon i desember 2022 etter at hun hadde mottatt brev fra Riksrevisjonen. Hun viste til at dersom det var personinntekt som skulle brukes som grunnlag ville ikke inntekten føre til avkorting. Dersom det var netto næringsinntekt som skulle brukes som grunnlag ville inntekten føre til avkorting av ytelsen.⁷⁹

Stortingets administrasjon opplyste Gimse om at deres vurdering og praksis er at ytelsen skal avkortes mot netto næringsinntekt. Administrasjonen viste til at det kan være argumenter for å si at beregnet personinntekt skal legges til grunn, jf. merknad til stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 i Innst. 90 S (2011–2012). Og videre at det er noe uklart hva som menes når det vises til næringsinntekt eller beregnet personinntekt. Stortingets administrasjon ba Gimse betale tilbake 6 210 kroner.⁸⁰ Gimse har i mars 2023 betalt tilbake 6 210 kroner. Av dette beløpet gjelder 5 550 kroner næringsinntekt i 2021.⁸¹

⁷⁸ Brev til Riksrevisjonen fra Guro Angell Gimse 24. mars 2023.

⁷⁹ E-post til Stortingets administrasjon fra Guro Angell Gimse 16. desember 2022.

⁸⁰ E-post til Guro Angell Gimse fra Stortingets administrasjon 19. desember 2022 og 9. februar 2023.

⁸¹ E-port til Guro Angell Gimse fra Stortingets administrasjon 19. mars 2023.

2.9.2 Vurdering

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle». ⁸² Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Ytelsen skal ikke avkortes dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden ikke overstiger 5 000 kroner, jf. Stortingets godtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b andre setning.

Gimse hadde en samlet næringsinntekt på 26 646 kroner i 2021. Fratredelsesytelsen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere om ytelsen skulle ha vært avkortet.

Gimse betalt i mars 2023 tilbake 6 210 kroner. ⁸³ Av dette beløpet gjelder 5 550 kroner næringsinntekt i 2021. ⁸⁴

2.10 Trine Skei Grande

2.10.1 Fakta

Grande mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021.

Grande fikk utbetalt styrehonorar og møtegodtgjørelse på til sammen 204 371 kroner i ytelsesperioden. Styrehonoraret og møtegodtgjørelsen opptjent i ytelsesperioden var på til sammen 94 023 kroner. ⁸⁵

I tillegg hadde Grande i 2021 en samlet næringsinntekt på 100 854 kroner og et kundeutbytte på 454 kroner. ⁸⁶

Grandes ytelse ble trukket 87 219 kroner fra feriepengene fra Stortinget som ble utbetalt i januar 2022, ⁸⁷ og Grande betalte tilbake 5 832 kroner i januar 2022 og 23 977 kroner i mars 2022. Til sammen ble ytelsen trukket og betalt tilbake med 117 028 kroner for annen inntekt.

Grande informerte Stortingets administrasjon om at hun ville motta annen inntekt i forbindelse med både styreverv, godtgjørelser og næring. ⁸⁸ Grande opplyser om at hun la frem for Stortingets administrasjon bedriften SKEIGRANDEs resultatregnskap. Stortingets administrasjon hadde dermed informasjon om bedriftens inntekter og utgifter, og la driftsresultatet på 95 909 kroner til grunn i beregningen av hva Grande skulle betale tilbake. ⁸⁹

⁸² Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

⁸³ E-post til Guro Angell Gimse fra Stortingets administrasjon 19. desember 2022 og 9. februar 2023.

⁸⁴ E-post til Guro Angell Gimse fra Stortingets administrasjon 19. mars 2023.

⁸⁵ Brev til Riksrevisjonen fra tre arbeidsgivere 3. november 2022, 7. november 2022 og 19. desember 2022 samt e-post til Stortingets administrasjon fra Trine Skei Grande 17. januar 2022.

⁸⁶ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Trine Skei Grande. Inntektsår: 2021.

⁸⁷ E-post til Trine Skei Grande fra Stortingets administrasjon 22. desember 2021.

⁸⁸ E-post til Stortingets administrasjon fra Trine Skei Grande 17. november 2021.

⁸⁹ Brev til Riksrevisjonen fra Trine Skei Grande 2. april 2023.

Vurdering av fakta

Grande mottok 454 kroner i utbytte fra Gjensidigestiftelsen i 2021. Riksrevisjonen kjenner ikke til når beløpet ble utbetalt. Ifølge Gjensidiges nettside betales kundeutbytte i perioden 20.–23. juni. Unntaket er kunder som ikke er tilbudt automatisk betaling, slik at de aktivt må kontakte Gjensidige for å bekrefte sitt kontonummer. Riksrevisjonen legger til grunn at Grandes utbytte ble utbetalt i perioden 20.–23. juni.

Det følger av Grandes skattemelding at hennes næringsinntekt var 100 854 kroner. Grande har informert Stortingets administrasjon og Riksrevisjonen om at hennes næringsinntekt var 95 909 kroner, og har vist til et dokument som viser årsoppgjøret til bedriften SKEIGRANDE.⁹⁰ Riksrevisjonen finner ikke igjen dette beløpet i skattemeldingen eller næringsoppgaven, og legger til grunn at Grande hadde en næringsinntekt på 100 854 kroner i 2021.

2.10.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og honorar er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Grande opptjente lønnsinntekt på 94 023 kroner i ytelsesperioden. Ytelsen ble avkortet for store deler av denne inntekten.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».⁹¹ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Grande hadde en samlet næringsinntekt på 100 854 kroner i 2021. Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Ytelsen ble avkortet for deler av næringsinntekten.

Samlet vurdering

Grandes fratredelsesytelse skulle ha vært avkortet for lønnsinntekt på 94 023 kroner. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Ytelsen ble trukket og hun har betalt tilbake for annen inntekt på til sammen 117 028 kroner.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere om ytelsen er korrekt betalt tilbake.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

⁹⁰ E-post fra Trine Skei Grande til Stortingets administrasjon 31. januar 2022.

⁹¹ Innst. 90 S (2011–2012) Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter, s. 5.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for en lønnsinntekt på 204 371 kroner. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Ytelsen ble trukket og hun har betalt tilbake for annen inntekt på til sammen 117 028 kroner.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere hvor mye av ytelsen som skulle ha vært betalt tilbake.

2.11 Oskar Grimstad

2.11.1 Fakta

Grimstad mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018.

Grimstad fikk utbetalt styrehonorar og møtegodtgjørelse på til sammen 154 863 kroner i ytelsesperioden. Av dette beløpet ble 152 787 kroner opptjent i ytelsesperioden.⁹²

Etterlønnen ble fortløpende avkortet med til sammen 152 201 kroner i ytelsesperioden. I mars 2019 fikk Grimstad utbetalt ytterligere 1 824 kroner i etterlønn. Samlet ble ytelsene avkortet med 150 377 kroner.

Grimstad opplyste Stortingets administrasjon om annen inntekt i søknaden om etterlønn. I tillegg har han i egenerklæringer for etterlønn fortløpende gitt informasjon om inntekt i perioden han mottok etterlønn.⁹³

2.11.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelser er lønnsinntekt. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Grimstad opptjente i ytelsesperioden en lønnsinntekt på 152 787 kroner. Etterlønnen ble avkortet med 150 377 kroner. Ytelsene skulle ha vært avkortet med ytterligere 2 410 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen og etterlønnen ha vært avkortet for en lønnsinntekt på 152 787 kroner. Grimstads etterlønn ble avkortet med 150 377 kroner. Ytelsene skulle ha vært avkortet med ytterligere 4 486 kroner.

⁹² Brev til Riksrevisjonen fra tre arbeidsgivere 25. oktober 2022 og 3. november 2022.

⁹³ Egenerklæringer til Stortingets administrasjon fra Oskar Grimstad for etterlønsperioden 1. januar–31. desember 2018.

2.12 Gunnar Gundersen

2.12.1 Fakta

Gundersen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017. Gundersen startet i 80 prosents stilling 1. desember 2017, og ytelsen skulle ha falt bort fra og med samme dato.

Gundersen hadde annen inntekt og fikk utbetalt 55 000 kroner i styrehonorar i desember 2017.⁹⁴ Av dette beløpet ble 18 333 kroner opptjent i ytelsesperioden når det tas hensyn til at ytelsen skulle ha falt bort fra og med 1. desember 2017.⁹⁵ Gundersen hadde også en pensjonsinntekt på 3 012 kroner som ble utbetalt i oktober 2017.⁹⁶ Til sammen opptjente Gundersen annen inntekt på 21 345 kroner i ytelsesperioden.

I tillegg hadde Gundersen i 2017 en samlet næringsinntekt på 439 027 kroner.⁹⁷

Fratredelsesytelsen ble avkortet for en estimert næringsinntekt på 4 200 kroner hver måned, til sammen 12 600 kroner. I september 2021 betalte Gundersen tilbake mottatt fratredelsesytelse for desember 2017, men korrigert for avkortet beløp i desember.

Gundersen informerte i sin søknad om fratredelsesytelse om næringsinntekter på 50 000 kroner. Riksrevisjonen er ikke kjent med at Gundersen informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

I september 2021 tok Gundersen kontakt med administrasjonen for å betale tilbake fratredelsesytelsen for desember 2017. Ytelsen for desember skulle ha falt bort da han startet i 80 prosents stilling 1. desember 2018.⁹⁸

2.12.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og pensjonsinntekt regnes som lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 21 345 kroner som Gundersen opptjente i ytelsesperioden. Det er da tatt hensyn til at ytelsen skulle ha falt bort fra og med 1. desember 2017.

Bortfall av ytelse

Inntekt fra heltidsstilling (minst 30 timer per uke) medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.

Gundersens fratredelsesytelse skulle ha falt bort fra og med 1. desember 2017. Gundersen betalte tilbake ytelsen for desember 2017 i september 2021.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes

⁹⁴ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 24. oktober 2022.

⁹⁵ Gunnar Gundersen har betalt tilbake ytelsen for desember 2017, og det opptjente beløpet gjelder for oktober og november 2017.

⁹⁶ Utskrift av oppgave RF-1030 for Gunnar Gundersen.

⁹⁷ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Gunnar Adolf Gundersen. Inntektsår: 2017.

⁹⁸ E-postkorrespondanse mellom Gunnar Gundersen og Stortingets administrasjon i september 2021.

på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».⁹⁹ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Gundersen hadde en samlet næringsinntekt på 439 027 kroner i 2017. Fratredelsesyttelsen skulle ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesyttelsen ble fortløpende avkortet for næringsinntekter på til sammen 8 400 kroner i oktober og november. Det er da tatt hensyn til at han betalte tilbake ytelsen for desember 2017 som ble korrigert for avkortet beløp i desember.

Samlet vurdering

Gundersen startet i ny jobb 1. desember 2017, og han betalte i 2021 tilbake hele fratredelsesyttelsen han mottok for desember.

Gundersen fratredelsesyttelse skulle ha vært avkortet for lønnsinntekter på 21 345 kroner i ytelsesperioden når det tas hensyn til at ytelsen skulle ha falt bort fra og med 1. desember 2017.

I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesyttelsen ble fortløpende avkortet for næringsinntekt på 8 400 kroner. Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke fastslå hvor mye ytelsen skulle ha vært avkortet.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet med lønnsinntekter på 3 012 kroner. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Yttelsen ble avkortet for næringsinntekter på 8 400 kroner.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke fastslå hvor mye ytelsen skulle ha vært avkortet.

---

⁹⁹ Innst. 90 S (2011–2012) Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter, s. 5.

2.13 Marianne Haukland

2.13.1 Fakta

Haukland mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021.

Haukland hadde i ytelsesperioden inntekter fra utleie av sekundærbolig på 25 653 kroner, 8 551 kroner hver måned.¹⁰⁰

Haukland fikk også utbetalt 3 600 kroner i møtegodtgjørelse i desember 2021. I ytelsesperioden deltok hun på to møter som ble godtgjort med til sammen 1 200 kroner.¹⁰¹

Haukland informerte Stortingets administrasjon om leieinntekter fra sekundærbolig på 8 551 kroner hver måned i ytelsesperioden,¹⁰² og ytelsen ble fortløpende avkortet med til sammen 25 653 kroner.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Haukland informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

2.13.2 Vurdering

Kapitalinntekt

Inntekt fra utleie av fast eiendom er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen ble avkortet med 25 653 kroner for inntekten ved utleie av sekundærbolig i ytelsesperioden i henhold til gjeldende regelverk.

Lønnsinntekt

Møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 1 200 kroner for lønnsinntekten som Haukland opptjente i ytelsesperioden.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for lønnsinntekten på 3 600 kroner som ble utbetalt i desember 2021.

¹⁰⁰ E-post til Stortingets administrasjon fra Marianne Haukland 2. november 2021.

¹⁰¹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 16. desember 2022.

¹⁰² E-post til Stortingets administrasjon fra Marianne Haukland 2. november 2021.

2.14 Heikki Holmås

2.14.1 Fakta

Holmås mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017 og etterlønn i perioden 1. januar–31. august 2018. Holmås startet i heltidsstilling fra 1. september 2018. Yttelsene ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Holmås fikk i ytelsesperioden utbetalt styrehonorar og møtegodtgjørelse på til sammen 9 829 kroner. Av denne inntekten ble minst 7 829 kroner opptjent i ytelsesperioden. I tillegg kan hele eller deler av lønn/honorar på 17 325 kroner være opptjent i perioden.¹⁰³ Holmås har informert Riksrevisjonen om at lønnen/honoraret ikke ble opptjent i ytelsesperioden, men vi har ikke mottatt dokumentasjon som bekrefter dette.

Holmås hadde også en inntekt på 119 328 kroner fra utleie av en eiendom i perioden 1. januar–31. desember 2018.¹⁰⁴ I etterkant av Riksrevisjonens henvendelse har Holmås kontaktet Skatteetaten, og endret skattemeldingen slik at leieinntekten ikke tilfaller ham. Holmås har ettersendt korrigeret skattemelding til Riksrevisjonen.¹⁰⁵ Holmås viser til at tilsendte retningslinjer fra administrasjonen ikke inneholdt informasjon om at ytelsen skulle avkortes for kapitalinntekter.

I sine søknader om henholdsvis fratredelsesyttelse og etterlønn informerte Holmås om at han hadde annen inntekt på 5 000 kroner i hver av ytelsesperiodene. Holmås informerte også Stortingets administrasjon om at han ville motta honorar, men at honorarene til sammen ville være under 5 000 kroner.¹⁰⁶

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Holmås informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

2.14.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Yttelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesyttelsen og etterlønnen skulle ha vært avkortet for lønnsinntektene med minst 7 829 kroner. Dersom hele eller deler av lønnsinntekten på 17 325 kroner ble opptjent i ytelsesperioden, skulle også denne ha vært avkortet.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen og etterlønnen ha vært avkortet med lønnsinntekten på 9 829 kroner.

¹⁰³ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere 2. november 2022 og 8. november 2022.

¹⁰⁴ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Heikki Holmås. Inntektsår: 2018 og RF-1189 – Utleie mv. av fast eiendom – for Heikki Holmås. Inntektsår: 2018.

¹⁰⁵ Brev til Riksrevisjonen fra Heiki Holmås 13. mars 2023.

¹⁰⁶ E-post til Stortingets administrasjon fra Heikki Holmås 27. februar 2019.

2.15 Line Henriette Holten

2.15.1 Fakta

Holten mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017. Fratredelsesyttelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Holten hadde annen inntekt og fikk utbetalt styrehonorar på 14 364 kroner i desember 2017. Styrehonoraret ble opptjent i ytelsesperioden.¹⁰⁷

Holten har til Riksrevisjonen bekreftet at hun ikke informerte Stortingets administrasjon om styrehonoraret hun mottok i perioden med fratredelsesyttelse.¹⁰⁸

2.15.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar er lønnsinntekt. Yttelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesyttelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på 14 364 kroner som Holten opptjente i ytelsesperioden.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting av fratredelsesyttelsen, ville vurderingen ha blitt den samme.

2.16 Solveig Horne

2.16.1 Fakta

Horne mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021. Yttelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Horne fikk utbetalt inntekt fra utleie av fritidseiendom på 13 172 kroner i oktober 2021.¹⁰⁹

Horne har bekreftet til Riksrevisjonen at hun på grunn av en forglemmelse ikke informerte Stortingets administrasjon om kapitalinntektene i ytelsesperioden.¹¹⁰ Horne betalte tilbake 13 172 kroner av ytelsen i februar 2023. Beløpet tilsvarer kapitalinntekten hun mottok i ytelsesperioden.¹¹¹

¹⁰⁷ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 4. november 2022.

¹⁰⁸ Brev til Riksrevisjonen fra Line Henriette Holten 21. november 2022.

¹⁰⁹ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Solveig Horne 25. november 2022.

¹¹⁰ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Solveig Horne 25. november 2022.

¹¹¹ E-postkorrespondanse mellom Stortingets administrasjon og Solveig Horne i februar 2023.

2.16.2 Vurdering

Kapitalinntekt

Inntekt fra utleie av fast eiendom er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesyttelsen skulle ha vært avkortet for kapitalinntekten på 13 172 kroner som Horne fikk utbetalt i ytelsesperioden. Horne betalte tilbake dette beløpet i februar 2023.

2.17 Jan Steinar Engeli Johansen

2.17.1 Fakta

Johansen mottok fratredelsesyttelse i perioden 25. januar–24. april 2020. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Johansen hadde annen inntekt og mottok godtgjørelse på 29 539 kroner som ble opptjent og utbetalt i ytelsesperioden. I ytelsesperioden opptjente Johansen i tillegg styrehonorar på 11 250 kroner som ble utbetalt senere. Til sammen opptjente Johansen 40 789 kroner i annen inntekt i ytelsesperioden.¹¹²

Johansen informerte i sin søknad om fratredelsesyttelse om annen inntekt på 21 798 kroner, men ytelsen ble ikke avkortet for det innmeldte beløpet. Senere informerte Johansen Stortingets administrasjon muntlig om en annen forventet inntekt, men han oppga trolig ikke et eksakt beløp ettersom det ikke var kjent.¹¹³

Administrasjonen opplyste i en e-post til Johansen i september 2021 at den hadde blitt oppmerksom på at fratredelsesyttelsen ikke var avkortet i henhold til opplysninger om annen inntekt fra Johansen.¹¹⁴ Johansen informerte da om ytterligere inntekter han hadde i ytelsesperioden.¹¹⁵

Johansen betalte i november 2021 tilbake 33 423 kroner av ytelsen etter dialog med Stortingets administrasjon.¹¹⁶

2.17.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesyttelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på 40 789 kroner som Johansen opptjente i ytelsesperioden. Johansen betalte tilbake 33 423 kroner i november 2021. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 7 366 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

¹¹² Brev til Riksrevisjonen fra fire arbeidsgivere 26. oktober 2022, 3. november 2022, 5. desember 2022 og 16. desember 2022.

¹¹³ Brev til Riksrevisjonen fra Jan Steinar Engeli Johansen 16. desember 2022.

¹¹⁴ E-post til Jan Steinar Engeli Johansen fra Stortingets administrasjon 29. september 2021.

¹¹⁵ E-postkorrespondanse mellom Stortingets administrasjon og Jan Steinar Engeli Johansen i september–oktober 2021.

¹¹⁶ E-postkorrespondanse mellom Stortingets administrasjon og Jan Steinar Engeli Johansen i september–oktober 2021.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet med 29 539 kroner. Johansen betalte tilbake 33 423 kroner i november 2021. Dette er 3 884 kroner mer enn det han skulle ha betalt tilbake dersom utbetalingstidspunktet legges til grunn.

2.18 Kjell-Idar Juvik

2.18.1 Fakta

Juvik mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018.

Juvik hadde annen inntekt og mottok møtegodtgjørelse på til sammen 6 800 kroner som ble opptjent og utbetalt i ytelsesperioden.¹¹⁷

Fratredelsesyttelsen og etterlønnen ble fortløpende avkortet for utbetalt godtgjørelse som vararepresentant på Stortinget på til sammen 57 212 kroner.

Juvik har til Riksrevisjonen bekreftet at han ikke informerte Stortingets administrasjon om møtegodtgjørelsen fordi han ikke visste at annen inntekt skulle vurderes samlet i hele ytelsesperioden (fratredelses- og etterlønnperioden). Han trodde at det bare var inntekter over 5 000 kroner per ytelse som skulle avkortes.¹¹⁸

2.18.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Yttelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesyttelsen og etterlønnen ble fortløpende avkortet for godtgjørelsen som vararepresentant på Stortinget. Yttelsene skulle ha vært ytterligere avkortet for lønnsinntekten på 6 800 kroner som Juvik opptjente i ytelsesperioden.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting av fratredelsesyttelsen og etterlønnen, ville vurderingen ha blitt den samme.

2.19 Ketil Kjenseth

2.19.1 Fakta

Kjenseth mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021.

Kjenseth hadde annen inntekt og fikk utbetalt styrehonorar, møtehonorar og pensjon på til sammen 42 546 kroner i ytelsesperioden. Av dette beløpet ble 34 396 kroner opptjent i ytelsesperioden.¹¹⁹

Kjenseth hadde i tillegg kapitalinntekt fra utleie av eiendom på til sammen 75 748 kroner i 2021.

¹¹⁷ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 7. november 2022 og 17. november 2022.

¹¹⁸ Brev til Riksrevisjonen fra Kjell-Idar Juvik 20. desember 2022.

¹¹⁹ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere og to pensjonskasser 24. oktober 2022, 31. oktober 2022, 30. november 2022 og 20. desember 2022.

Kjenseth informerte Stortingets administrasjon i desember 2021 om annen inntekt i ytelsesperioden på til sammen 34 408 kroner, og ytelsen ble trukket fra feriepengene fra Stortinget som ble utbetalt i januar 2022 for dette beløpet.¹²⁰ Han informerte ikke om kapitalinntekt.¹²¹

Vurdering av fakta

Riksrevisjonen har mottatt dokumentasjon på at Kjenseth mottok brutto leieinntekter på 10 000 kroner hver måned i ytelsesperioden. Riksrevisjonen legger til grunn at de netto leieinntektene ble utbetalt i like, månedlige rater på 6 312 kroner (75 748 kroner / 12 måneder).

2.19.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar, møtehonorer og pensjon regnes som lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Kjenseth opptjente en lønnsinntekt på 34 396 kroner i ytelsesperioden. Ytelsen ble trukket for andre lønnsinntekter på 34 408 kroner i januar 2022.

Kapitalinntekt

Inntekt fra utleie av fast eiendom er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for utbetalt kapitalinntekt på 18 937 kroner (75 748 kroner / 12 måneder * 3 måneder).

Samlet vurdering

Samlet hadde Kjenseth lønnsinntekt og kapitalinntekt på 53 333 kroner i ytelsesperioden. Ytelsen ble trukket for en lønnsinntekt på 34 408 kroner. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 18 925 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for utbetalte lønnsinntekter på til sammen 42 546 kroner. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet for utbetalte kapitalinntekter på 18 937 kroner. Til sammen fikk Kjenseth utbetalt annen inntekt på til sammen 61 483 kroner i ytelsesperioden. Ytelsen ble trukket for en lønnsinntekt på 34 408 kroner og skulle ha vært avkortet med ytterligere 27 075 kroner.

¹²⁰ E-postkorrespondanse mellom Ketil Kjenseth og Stortingets administrasjon i desember 2021.

¹²¹ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Ketil Kjenseth 21. november 2022.

2.20 Tove Karoline Knutsen

2.20.1 Fakta

Knutsen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Knutsen hadde annen inntekt og fikk i ytelsesperioden utbetalt til sammen 25 627 kroner i styrehonorar og skattepliktig inntekt fra en livrenteavtale. Knutsen opptjente styrehonorar, møtegodtgjørelse og skattepliktig inntekt fra en livrenteavtale på mellom 15 377 kroner og 23 359 kroner i ytelsesperioden.¹²² Knutsen anslår at deler av et møtehonorar på 7 982 kroner ble opptjent etter ytelsesperioden.¹²³

I tillegg hadde Knutsen i 2017 en samlet næringsinntekt på 17 960 kroner.¹²⁴

Knutsen informerte ikke Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden. Hun vurderte ikke styreverv som lønnet arbeid som skulle føre til avkorting. Livrenteavtalen beskriver hun som en spareordning fra 1980-årene som hun ikke anså som pensjon. Videre opplyste hun om at store deler av næringsinntekten som ble utbetalt i første halvdel av 2017, gjelder vederlag for rettighetsbelagt musikk opptjent i 2016. Hun anså ikke at fratredelsesytelsen skulle avkortes mot denne inntekten.¹²⁵

Vurdering av fakta

Knutsen viser til at deler av næringsinntekten i 2017 på 2 225 kroner gjelder refusjon for utgifter, som det etter hennes syn ikke skulle avkortes mot.¹²⁶ Riksrevisjonen legger vekt på skattemeldingen som tidsnær dokumentasjon med høy notoritet og legger til grunn at hele beløpet var en næringsinntekt.

2.20.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar, møtegodtgjørelse og skattepliktig inntekt fra en livrenteavtale regnes som lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på mellom 15 377 kroner og 23 359 kroner som Knutsen opptjente i ytelsesperioden.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».¹²⁷ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

¹²² Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 24. oktober 2022 og 20. desember 2022. Brev til Riksrevisjonen fra pensjonsselskap 2. november 2022.

¹²³ Brev til Riksrevisjonen fra Tove Karoline Knutsen 2. april 2023.

¹²⁴ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Tove Karoline Knutsen. Inntektsår: 2017.

¹²⁵ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Tove Karoline Knutsen 10. november 2022 og brev til Riksrevisjonen fra Tove Karoline Knutsen 2. april 2023.

¹²⁶ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Tove Karoline Knutsen 10. november 2022.

¹²⁷ Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

Knutsen hadde en samlet næringsinntekt på 17 960 kroner i 2017. Fratredelsesytelsen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

Samlet vurdering

Knutsens fratredelsesytelse skulle ha vært avkortet for lønnsinntekten på mellom 15 377 kroner og 23 359 kroner. I tillegg skulle ytelsen eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet med 25 627 kroner for lønnsinntekt utbetalt i ytelsesperioden. I tillegg skulle ytelsen eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

2.21 Øyvind Korsberg

2.21.1 Fakta

Korsberg mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018. Fratredelsesytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Korsberg hadde annen inntekt og mottok honorar på 163 200 kroner som ble opptjent og utbetalt i ytelsesperioden.¹²⁸ I tillegg fikk han i ytelsesperioden utbetalt godtgjørelse på til sammen 3 850 kroner, fordelt på 800 kroner i desember 2017 og 3 050 kroner i desember 2018. Korsberg har til Riksrevisjonen forklart at godtgjørelsen i 2018 ble opptjent i løpet av året, men at det er uklart om godtgjørelsen i 2017 ble opptjent i perioden han mottok fratredelsesytelse.¹²⁹

Korsberg fikk også utbetalt aksjeutbytte på 1 485 kroner 23. mai 2018.¹³⁰

Korsbergs etterlønn ble i ytelsesperioden fortløpende avkortet for annen inntekt på til sammen 163 200 kroner.

Korsberg informerte fortløpende i egenerklæringer for etterlønn om honorar, og etterlønnen ble avkortet mot inntekten underveis i ytelsesperioden. Korsberg har til Riksrevisjonen forklart at han ikke informerte Stortingets administrasjon om aksjeutbyttet. Ifølge Korsberg informerte administrasjonen ham om at aksjeutbytte ikke skulle komme til fradrag i ytelsene. Den mottatte godtgjørelsen gjelder dugnadsarbeid som han ikke anså som lønn.¹³¹

¹²⁸ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 4. november 2022.

¹²⁹ Brev til Riksrevisjonen fra Øyvind Korsberg 2. november 2022.

¹³⁰ Brev til Riksrevisjonen fra Øyvind Korsberg 2. november 2022.

¹³¹ Brev til Riksrevisjonen fra Øyvind Korsberg 2. november 2022.

2.21.2 Vurdering

Lønnsinntekter

Honorar og godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Korsberg opptjente i ytelsesperioden en lønnsinntekt på 163 200 kroner. Etterlønnen ble avkortet for denne inntekten.

I tillegg skulle ytelsene ha vært avkortet for godtgjørelse som gjelder arbeid som helt eller delvis ble utført i ytelsesperiodene. Beløpet skulle ha vært enten 3 050 kroner eller 3 850 kroner, avhengig av om de 800 kronene som ble utbetalt i desember 2017, ble opptjent i perioden med fratredelsesytelse eller tidligere.

Kapitalinntekt

Aksjeutbytte er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Etterlønnen skulle ha vært avkortet for den utbetalte kapitalinntekten på 1 485 kroner.

Samlet vurdering

Korsbergs etterlønn ble i ytelsesperioden fortløpende avkortet for annen inntekt på til sammen 163 200 kroner. Beløpet tilsvarer lønnsinntekten han mottok som honorar. Fratredelsesytelsen og etterlønnen skulle ha vært ytterligere avkortet med enten 4 535 kroner eller 5 335 kroner, som tilsvarer opptjent godtgjørelse og utbetalt kapitalinntekt. Beløpet er avhengig av om hele eller deler av den utbetalte godtgjørelsen på 800 kroner i 2017 ble opptjent i perioden med fratredelsesytelse.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle ytelsene ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 167 050 kroner (163 200 kroner + 3 850 kroner). I tillegg fikk Korsberg utbetalt 1 485 kroner i kapitalinntekter. Han fikk utbetalt til sammen 168 535 kroner i ytelsesperioden. Etterlønnen ble avkortet for lønnsinntekt på 163 200 kroner. Fratredelsesytelsen og etterlønnen skulle ha vært avkortet med ytterligere 5 335 kroner.

2.22 Marianne Marthinsen

2.22.1 Fakta

Marthinsen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021.

Marthinsen hadde annen inntekt og fikk utbetalt honorar på til sammen 76 332 kroner i ytelsesperioden. Hun opptjente honorar på til sammen 61 582 kroner i ytelsesperioden.¹³²

I tillegg hadde Marthinsen 199 776 kroner i samlet næringsinntekt i 2021.¹³³

¹³² Brev til Riksrevisjonen fra tre arbeidsgivere 26. oktober 2022, 20. desember 2022 og 22. desember 2022. Brev til Riksrevisjonen fra Marianne Marthinsen 14. desember 2022.

¹³³ RF-1030 – Skattemelding for innteks- og formuesskatt – personlig for Marianne Marthinsen. Inntektsår: 2021.

Fratredelsesyttelsen ble avkortet og trukket fra feriepengene fra Stortinget i 2022 med til sammen 101 582 kroner for annen inntekt. Av dette beløpet var 50 000 kroner for næringsinntekter og 51 582 kroner for lønnsinntekter.

Marthinsen informerte fortløpende Stortingets administrasjon om andre lønnsinntekter og forventet næringsinntekt. I januar 2022 informerte hun om endelig næringsinntekt.¹³⁴ Gjennom muntlig dialog med Stortingets administrasjon forsto Marthinsen at det var tidspunktet for utbetaling av styrehonorar som avgjorde om det skulle føre til avkorting. Marthinsen informerte derfor om at hun hadde fått utbetalt et styrehonorar på 65 000 kroner i desember 2021. Ut fra samme forståelse informerte hun ikke om et annet styrehonorar på 20 000 kroner som ble utbetalt i januar 2022.¹³⁵

2.22.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Honorar er lønnsinntekt. Yttelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Marthinsen opptjente i ytelsesperioden en lønnsinntekt på 61 582 kroner. Yttelsen ble avkortet og trukket for store deler av denne inntekten.

Næringsinntekt

Yttelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesyttelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».¹³⁶ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Marthinsen hadde en samlet netto næringsinntekt på 199 776 kroner i 2021. Fratredelsesyttelsen skulle ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesyttelsen ble avkortet for en næringsinntekt på 50 000 kroner i ytelsesperioden.

Samlet vurdering

Marthinsens fratredelsesyttelse skulle ha vært avkortet for en lønnsinntekt på 61 582 kroner. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesyttelsen ble avkortet og trukket med til sammen 101 582 kroner.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere om ytelsen er korrekt avkortet og trukket.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

¹³⁴ E-postutveksling mellom Marianne Marthinsen og Stortingets administrasjon i perioden september 2022–januar 2023.

¹³⁵ Brev til Riksrevisjonen fra Marianne Marthinsen 28. mars 2023.

¹³⁶ Innst. 90 S (2011–2012) Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter, s. 5.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for lønnsinntekten på 76 332 kroner som Marthinsen fikk utbetalt i ytelsesperioden. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesytelsen ble avkortet og trukket med til sammen 101 582 kroner.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere hvor mye av ytelsen som skulle ha vært avkortet og trukket.

2.23 Bente Stein Mathisen

2.23.1 Fakta

Mathisen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021. Mathisen startet i heltidsstilling 15. desember 2021.¹³⁷

Mathisen hadde annen inntekt og fikk hver måned i ytelsesperioden utbetalt 7 544 kroner i godtgjørelse fra Statens sivilrettsforvaltning for arbeid i Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag, til sammen 22 631 kroner. Inntekten gjelder arbeid som ble utført i perioden oktober–desember 2021.¹³⁸

Mathisens fratredelsesytelse ble trukket med 40 036 kroner fra feriepengene fra Stortinget i januar 2022. Trukket beløp tilsvarer utbetalt lønn for desember 2021 fra ny arbeidsgiver.

Mathisen informerte Stortingets administrasjon om oppstart i ny jobb da datoen ble fastslått.¹³⁹ Hun har til Riksrevisjonen bekreftet at hun ikke informerte administrasjonen om godtgjørelsen hun mottok i ytelsesperioden. Hun trodde ikke at denne inntekten skulle føre til avkorting av ytelsen.¹⁴⁰

2.23.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for opptjent lønnsinntekt på 18 859 kroner når det tas hensyn til at ytelsen skulle ha falt bort fra og med 15. desember 2021 (7 544 kroner * 2,5 måned).

Bortfall av ytelse

Inntekt fra heltidsstilling medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.

Mathisen startet i heltidsstilling 15. desember 2021. Fratredelsesytelsen for hele desember 2021 utgjorde 82 333 kroner. Ytelsen skulle ha falt bort fra og med 15. desember 2021, noe som tilsvarer et beløp på 45 150 kroner. Ytelsen ble trukket med 40 036 kroner i januar 2022 fra hennes feriepenge fra Stortinget. Beløpet tilsvarer utbetalt lønn fra ny arbeidsgiver for desember 2021, og ikke det beløpet ytelsen skulle ha falt bort med fra og med 15. desember 2021.

Samlet vurdering

Mathisen opptjente lønnsinntekter på til sammen 18 859 kroner i ytelsesperioden. Ytelsen skulle ha falt bort fra og med 15. desember 2021, noe som tilsvarer et beløp på 45 150 kroner. Ytelsen ble trukket med

¹³⁷ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Bente Stein Mathisen 19. desember 2022.

¹³⁸ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 25. oktober 2022.

¹³⁹ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Bente Stein Mathisen 19. desember 2022.

¹⁴⁰ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Bente Stein Mathisen 19. desember 2022.

40 036 kroner i januar 2022 fra Mathisens feriepenger fra Stortinget. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 23 973 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet for lønnsinntektene på 22 631 kroner som Mathisen fikk utbetalt i ytelsesperioden. I tillegg skulle ytelsen ha falt bort fra og med 15. desember 2021, noe som tilsvarer et beløp på 45 150 kroner. Ytelsen ble trukket med 40 036 kroner i januar 2022 fra Mathisens feriepenger fra Stortinget. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 27 746 kroner.

2.24 Eirik Milde

2.24.1 Fakta

Milde mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017. Fratredelsesyttelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Milde opptjente i ytelsesperioden annen inntekt på til sammen 13 184 kroner. Han mottok fast godtgjørelse på 8 125 kroner som ble opptjent og utbetalt i ytelsesperioden (2 708 kroner hver måned). Milde opptjente også møtegodtgjørelse på 5 059 kroner i ytelsesperioden,¹⁴¹ men Riksrevisjonen har ikke fått dokumentert om møtegodtgjørelsen ble utbetalt i ytelsesperioden.

Milde informerte i sin søknad om fratredelsesyttelse om annen inntekt på 7 936 kroner i ytelsesperioden, men ytelsen ble ikke avkortet for dette beløpet.¹⁴² Riksrevisjonen er ikke kjent med at Milde informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

2.24.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesyttelsen skulle ha vært avkortet for en lønnsinntekt på 13 184 kroner som Milde opptjente i ytelsesperioden.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet med et beløp på mellom 8 125 kroner og 13 184 kroner. Beløpet er avhengig av når møtegodtgjørelsen på 5 059 kroner ble utbetalt i 2017.

¹⁴¹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 4. november 2022.

¹⁴² Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Eirik Milde 14. november 2022.

2.25 Liv Signe Navarsete

2.25.1 Fakta

Navarsete mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021.

Navarsete hadde annen inntekt i ytelsesperioden og opptjente 29 641 kroner i styrehonorar og godtgjørelse. Hun fikk utbetalt 25 237 kroner i godtgjørelse i ytelsesperioden.¹⁴³

I tillegg fikk hun utbetalt 6 750 kroner i aksjeutbytte i ytelsesperioden.¹⁴⁴

Navarsete informerte Stortingets administrasjon i en e-post 27. september 2021 om forventet annen inntekt på til sammen 11 940 kroner i ytelsesperioden (3 980 kroner hver måned). Ytelsen ble fortløpende avkortet for denne inntekten. I dialog med administrasjonen i juni 2022 ble Navarsete oppmerksom på at hun hadde misforstått regelverket. Hun trodde at ytelsen kun skulle avkortes for inntekt over 5 000 hver måned. Hun la ved kopier av faktisk utbetalt inntekt i ytelsesperioden. Riksrevisjonen er ikke kjent med at Navarsete informerte Stortingets administrasjon om styrehonorar og utbytte hun fikk i ytelsesperioden.

2.25.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Navarsete opptjente i ytelsesperioden lønnsinntekter på til sammen 29 641 kroner. Ytelsen ble avkortet for deler av denne inntekten.

Kapitalinntekt

Skattepliktig utbytte og aksjeavkastning er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for kapitalinntektene på 6 750 kroner som Navarsete fikk utbetalt i ytelsesperioden.

Samlet vurdering

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekter og kapitalinntekter på til sammen 36 391 kroner. Fratredelsesytelsen ble avkortet med 11 940 kroner. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 24 451 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 25 237 kroner og kapitalinntekter på 6 750 kroner. Til sammen fikk Navarsete 31 987 kroner. Fratredelsesytelsen ble avkortet med 11 940 kroner, men skulle ha vært avkortet med ytterligere 20 047 kroner.

¹⁴³ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere 28. oktober 2022 og 2. november 2022. Brev til Riksrevisjonen fra Liv Signe Navarsete 19. desember 2022.

¹⁴⁴ Brev til Riksrevisjonen fra virksomhet 2. november 2022 og Navarsetes aksjeoppgave for 2021.

2.26 Harald T. Nesvik

2.26.1 Fakta

Nesvik mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–30. november 2017.

Nesvik startet i heltidsstilling 1. november 2017.¹⁴⁵ Fratredelsesytelsen ble ikke stoppet før 1. desember 2017.

Nesvik har opplyst til Riksrevisjonen at han 14. november 2017 muntlig informerte Stortingets administrasjon om at han startet i heltidsstilling 1. november 2017.¹⁴⁶ Riksrevisjonen har på grunn av manglende dokumentasjon kommet frem til at det ikke er sannsynliggjort om utbetaling av ytelsen for november 2017 skyldtes mangelfull informasjon fra Nesvik eller manglende oppfølging fra Stortingets administrasjon.

Høsten 2021 betalte Nesvik, etter eget initiativ, tilbake et beløp som tilsvarer fratredelsesytelsen for november og for mye utbetalt feriepenger fra Stortinget.¹⁴⁷

2.26.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Inntekt fra heltidsstilling medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.

Nesvik startet i heltidsstilling 1. november 2017, og fratredelsesytelsen skulle derfor ha falt bort fra samme dato. Nesvik betalte høsten 2021 tilbake et beløp som tilsvarer ytelsen for november 2017 og for mye utbetalt feriepenger fra Stortinget.

2.27 Janne Sjelmo Nordås

2.27.1 Fakta

Nordås mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Nordås hadde annen inntekt og fikk utbetalt 10 000 kroner i styrehonorar i desember 2017.¹⁴⁸ Riksrevisjonen har ikke fått dokumentert i hvilken periode honoraret ble optjent.

I tillegg hadde Nordås en samlet næringsinntekt på 70 277 kroner i 2017.¹⁴⁹ Regnskapsføreren hennes har i et brev til Riksrevisjonen redegjort for at Nordås' jord og melkekvote ble solgt i 2013, og at det utløste en skattepliktig gevinst som ble tatt til beskatning i årene 2013–2017. Næringsinntekten på 70 277 kroner i 2017 skriver seg fra gevinsten som oppsto ved salget av jord og melkekvote i 2013, og ikke fra noen aktiv næringsvirksomhet eller annen inntekt opparbeidet i 2017.¹⁵⁰

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Nordås informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

¹⁴⁵ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 25. oktober 2022.

¹⁴⁶ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Harald T. Nesvik 9. november 2022.

¹⁴⁷ E-postkorrespondanse mellom Harald T. Nesvik og Stortingets administrasjon i perioden 26. august–24. september 2021.

¹⁴⁸ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 24. oktober 2022.

¹⁴⁹ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Janne Sjelmo Nordås. Inntektsår: 2017.

¹⁵⁰ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 17. november 2022.

2.27.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Riksrevisjonen har ikke fått dokumentert i hvilken periode lønnsinntekten på 10 000 kroner ble opptjent. Dersom lønnsinntekten helt eller delvis ble opptjent i ytelsesperioden, skulle ytelsen ha vært avkortet forholdsmessig.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».¹⁵¹ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Nordås hadde en samlet netto næringsinntekt på 70 277 kroner i 2017. Fratredelsesytelsen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

Samlet vurdering

Nordås' fratredelsesytelse skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Dersom hele eller deler av lønnsinntekten på 10 000 kroner ble opptjent i ytelsesperioden, skulle ytelsen ha vært avkortet forholdsmessig for lønnsinntekten.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere hvor mye ytelsen eventuelt skulle ha vært avkortet.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016 vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for lønnsinntekten på 10 000 kroner som Nordås fikk utbetalt i desember 2017. I tillegg skulle ytelsen eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året.

¹⁵¹ Innst. 90 S (2011–2012) Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter, s. 5.

2.28 Marit Nybakk

2.28.1 Fakta

Nybakk mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–30. november 2017. Nybakk mottok pensjon fra 1. desember 2017.

Nybakk opptjente i ytelsesperioden annen inntekt på til sammen 73 823 kroner. Hun mottok 60 490 kroner i pensjon i ytelsesperioden (30 245 kroner hver måned).¹⁵² I tillegg opptjente hun styrehonorar på 13 333 kroner i ytelsesperioden som ble utbetalt i desember 2017 (6 666,6 kroner hver måned).¹⁵³

Fratredelsesytelsen ble fortløpende avkortet for pensjonsinntekten på 60 490 kroner.

Nybakk informerte Stortingets administrasjon om at hun ville motta 30 245 kroner i pensjon hver måned.¹⁵⁴ Riksrevisjonen er ikke kjent med at Nybakk informerte administrasjonen om styrehonoraret hun opptjente i ytelsesperioden.

2.28.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og pensjon er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Nybakk opptjente i ytelsesperioden lønnsinntekter på til sammen 73 823 kroner. Fratredelsesytelsen ble avkortet for lønnsinntekten på 60 490 kroner. Ytelsen skulle ha vært ytterligere avkortet for styrehonoraret på 13 333 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for lønnsinntekten på 60 490 kroner som Nybakk fikk utbetalt i ytelsesperioden. Ytelsen ble fortløpende avkortet for denne inntekten.

2.29 Iselin Nybø

2.29.1 Fakta

Nybø mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017. Fratredelsesytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Nybø opptjente i ytelsesperioden inntekt på til sammen 51 623 kroner fra to styrehonorar. Av dette beløpet ble 22 500 kroner utbetalt i ytelsesperioden.¹⁵⁵

¹⁵² E-post til Stortingets administrasjon fra Marit Nybakk 24. august 2017.

¹⁵³ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 20. desember 2022.

¹⁵⁴ E-post til Stortingets administrasjon fra Marit Nybakk 24. august 2017.

¹⁵⁵ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere 4. november 2022 og 15. desember 2022.

Nybø har opplyst til Riksrevisjonen at hun informerte Stortingets administrasjon om styrehonorar hun fikk utbetalt i ytelsesperioden, muntlig før jul i 2017 og per e-post 2. januar 2018.¹⁵⁶ Nybø betalte tilbake 22 500 kroner i mai 2018. Beløpet tilsvarer styrehonoraret hun fikk utbetalt i ytelsesperioden.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Nybø informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

Nybø har opplyst til Riksrevisjonen at hun ikke er enig i at styrehonorar som er utbetalt etter ytelsesperioden skal føre til avkorting.¹⁵⁷

2.29.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesyttelsen skulle ha vært avkortet for opptjent styrehonorar på til sammen 51 623 kroner. Nybø informerte om styrehonoraret på 22 500 kroner i januar 2021, og har betalt tilbake dette beløpet. Ytelsen skulle ha vært avkortet ytterligere for styrehonorar på 29 113 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen bare ha vært avkortet for styrehonoraret på 22 500 kroner, som Nybø fikk utbetalt i ytelsesperioden. Hun har betalt tilbake dette beløpet.

2.30 Elisabeth Røbekk Nørve

2.30.1 Fakta

Nørve mottok etterlønn i perioden 1. januar–31. mars 2018. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden. Nørve mottok pensjon fra 1. april 2018.

I etterlønnperioden hadde Nørve inntekt på til sammen 9 000 kroner fra utleie av fritidseiendom.¹⁵⁸

Nørve har forklart til Riksrevisjonen at hun ikke informerte Stortingets administrasjon om inntekten fra utleie fordi hun ikke var klar over at denne inntekten skulle meldes inn.¹⁵⁹

2.30.2 Vurdering

Kapitalinntekt

Inntekt fra utleie av fritidseiendom er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

¹⁵⁶ Brev til Riksrevisjonen fra Iselin Nybø 7. november 2022.

¹⁵⁷ Brev til Riksrevisjonen fra Iselin Nybø 14. november 2022.

¹⁵⁸ Brev til Riksrevisjonen fra Elisabeth Røbekk Nørve 14. desember 2022.

¹⁵⁹ Brev til Riksrevisjonen fra Elisabeth Røbekk Nørve 14. desember 2022.

Nørves etterlønn skulle ha vært avkortet for kapitalinntekten på 9 000 kroner som hun fikk utbetalt i ytelsesperioden.

2.31 Ingalill Olsen

2.31.1 Fakta

Olsen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021. Fratredelsesytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Olsen hadde annen inntekt i ytelsesperioden og fikk utbetalt 14 880 kroner i aksjeutbytte 13. oktober 2021.¹⁶⁰

Olsen har opplyst til Riksrevisjonen at hun ikke informerte Stortingets administrasjon om aksjeutbyttet fordi hun ikke var kjent med at fratredelsesytelsen skulle avkortes mot kapitalinntekter.¹⁶¹

2.31.2 Vurdering

Kapitalinntekt

Aksjeutbytte er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Olsens fratredelsesytelse skulle ha vært avkortet for aksjeutbyttet på 14 880 kroner.

2.32 Laila Reiertsen

2.32.1 Fakta

Reiertsen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. januar–31. mars 2017.

Reiertsen startet i en 30 prosents stilling 13. januar 2017 og fikk i løpet av ytelsesperioden utbetalt lønnsinntekter på til sammen 59 243 kroner. Reiertsen opptjente også en møtegodtgjørelse på 9 874 kroner fra samme arbeidsgiver i ytelsesperioden. Hele beløpet ble utbetalt i ytelsesperioden.¹⁶² I tillegg fikk hun utbetalt styrehonorar på til sammen 3 800 kroner i juni 2017. Av dette beløpet ble 1 900 kroner opptjent i ytelsesperioden.¹⁶³ Samlet sett opptjente Reiertsen en inntekt på til sammen 71 017 kroner i ytelsesperioden. Av denne inntekten ble 69 117 kroner utbetalt i ytelsesperioden.

Reiertsens fratredelsesytelse ble avkortet med til sammen 67 013 kroner. Trekket er noe lavere enn lønnen og godtgjørelsen hun fikk i perioden hun mottok fratredelsesytelse. Stortingets administrasjon har opplyst til Riksrevisjonen at trekket tilsvarer avkorting for 2,5 måneder med fratredelsesytelse.

Reiertsen informerte administrasjonen om at hun i ytelsesperioden ville motta lønn på 26 452 kroner hver måned fra 15. januar 2017.¹⁶⁴ Riksrevisjonen er ikke kjent med at Reiertsen informerte administrasjonen om annen inntekt i ytelsesperioden.

¹⁶⁰ Brev til Riksrevisjonen fra Ingalill Olsen 3. januar 2023.

¹⁶¹ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Ingalill Olsen 14. desember 2022.

¹⁶² Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 8. desember 2022.

¹⁶³ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 15. desember 2022 og 29. desember 2022.

¹⁶⁴ E-post til Stortingets administrasjon fra Laila Reiertsen 30. januar 2017.

2.32.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Reiertsen opptjente i ytelsesperioden lønnsinntekter på til sammen 71 017 kroner. Fratredelsesytelsen ble avkortet med 67 013 kroner. Ytelsen skulle ha vært ytterligere avkortet for lønnsinntekter på 4 004 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for lønnsinntektene på 69 117 kroner som Reiertsen fikk utbetalt i ytelsesperioden. Ytelsen ble avkortet med 67 013 kroner. Den skulle ha vært ytterligere avkortet for lønnsinntekter på 2 103 kroner.

2.33 Kåre Simensen

2.33.1 Fakta

Simensen mottok etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018.

Simensen opptjente og fikk utbetalt 85 200 kroner i styrehonorar, godtgjørelse og lønn i etterlønnperioden.¹⁶⁵

Etterlønnen ble fortløpende avkortet med 74 850 kroner. Beløpet tilsvarer mottatt styrehonorar og lønn samt deler av mottatt godtgjørelse.

Simensen opplyste fortløpende Stortingets administrasjon om styrehonorar og lønn.¹⁶⁶ Riksrevisjonen er ikke kjent med at Simensen informerte administrasjonen om hele godtgjørelsen han mottok i ytelsesperioden.

2.33.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar, godtgjørelse og lønn er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Simensen opptjente i ytelsesperioden lønnsinntekter på til sammen 85 200 kroner. Etterlønnen ble avkortet med 74 850 kroner. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 10 350 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

¹⁶⁵ Brev til Riksrevisjonen fra tre arbeidsgivere 25. oktober 2022, 31. oktober 2022 og 3. januar 2023.

¹⁶⁶ E-postkorrespondanse mellom Kåre Simensen og Stortingets administrasjon i etterlønnperioden.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting av etterlønnen, ville vurderingen har blitt den samme.

2.34 Aase Simonsen

2.34.1 Fakta

Simonsen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021.

Simonsen opptjente og fikk utbetalt 81 510 kroner i fast godtgjørelse i ytelsesperioden (27 170 kroner hver måned).¹⁶⁷ Hun fikk også utbetalt en møtegodtgjørelse på 1 000 kroner i november 2021. Godtgjørelsen gjelder et møte som fant sted før ytelsesperioden.¹⁶⁸

I tillegg mottok Simonsen styrehonorar for perioden 26. juni 2021–23. juni 2022.¹⁶⁹ Riksrevisjonen har ikke mottatt opplysninger om styrehonorarets størrelse, men legger til grunn at utbetalingen i 2022 tilsvarer utbetalt honorar for den tilsvarende perioden i 2020–2021. Det opptjente styrehonoraret i ytelsesperioden utgjør i så fall 3 750 kroner.

Ytelsen ble fortløpende avkortet med til sammen 81 510 kroner. Beløpet tilsvarer det Simonsen mottok i fast godtgjørelse i ytelsesperioden.

Simonsen informerte Stortingets administrasjon om inntekt fra fast godtgjørelse på 27 170 kroner hver måned i ytelsesperioden.¹⁷⁰ Stortingets administrasjon bekreftet i en e-post i november 2022 at de i august 2022 hadde mottatt en lønnsklipp som gjelder mottatt styrehonorar.¹⁷¹ I desember 2022 informerte Simonsen administrasjonen om at hun i oktober 2021 mottok 1 000 kroner i godtgjørelse for et møte som fant sted i september samme år.¹⁷²

2.34.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Simonsen opptjente i ytelsesperioden lønnsinntekter på til sammen 85 260 kroner. Fratredelsesytelsen ble avkortet med 81 510 kroner. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 3 750 kroner. Beløpet forutsetter at størrelsen på det utbetalte styrehonoraret i 2022 var den samme som i 2021.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet med 82 510 kroner. Fratredelsesytelsen ble avkortet med 81 510 kroner. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 1 000 kroner.

¹⁶⁷ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 16. desember 2022.

¹⁶⁸ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 13. desember 2022.

¹⁶⁹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 8. desember 2022.

¹⁷⁰ E-post til Stortingets administrasjon fra Aase Simonsen 22. september 2021.

¹⁷¹ E-post til Aase Simonsen fra Stortingets administrasjon 30. november 2022.

¹⁷² E-post til Stortingets administrasjon fra Aase Simonsen 1. desember 2022.

2.35 Erik Skutle

2.35.1 Fakta

Skutle mottok etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018. Ytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Skutle hadde i perioden januar–mars 2018 kapitalinntekt for utleie av bil på 4 316 kroner.¹⁷³ I januar 2018 startet Skutle opp egen virksomhet.

Skutle informerte ikke Stortingets administrasjon om oppstarten av eget selskap. Han har opplyst til Riksrevisjonen at han spurte administrasjonen om reglene for oppstart av egen virksomhet og mottak av etterlønn, og at han ikke fikk svar. Han har forklart at han gjorde egne undersøkelser, og at han på bakgrunn av disse trodde at hans aktivitet ikke var å regne som oppstart av virksomhet.¹⁷⁴

Presidentskapet fattet i 2019 vedtak om at Skutle skulle betale tilbake etterlønnen for perioden april–desember 2018, til sammen 471 917 kroner, fordi han startet opp eget selskap. Det ble inngått en avtalt om tilbakebetaling av beløpet over 5 år. Skutle betalte i november 2019 tilbake avdrag av beløpet han mottok i etterlønn for denne perioden.

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Skutle informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

2.35.2 Vurdering

Oppstart av virksomhet

Det skal ikke gis etterlønn ved oppstart av egen virksomhet, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 16 tredje ledd andre setning.

Skutle skulle ikke ha mottatt etterlønn i perioden han startet opp egen virksomhet. Stortingets administrasjon har foretatt en skjønnsmessig vurdering av tidspunktet for oppstarten av virksomheten, og Riksrevisjonen legger deres vurdering til grunn.

Kapitalinntekt

Inntekt fra utleie av bil er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4. Ytelsen skal ikke avkortes dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden ikke overstiger 5 000 kroner, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b andre setning.

Ettersom Skutle ikke skulle ha mottatt etterlønn fra og med april 2018, er hans kapitalinntekt fra utleie av bil, under 5 000 kroner. Skutles ytelse skal ikke avkortes for kapitalinntekten.

¹⁷³ Dokumentasjon på utleie av bil i ytelsesperioden mottatt under samtale mellom Erik Skutle og Riksrevisjonen 8. november 2022.

¹⁷⁴ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Erik Skutle 8. november 2022.

2.36 Bård Vegar Solhjell

2.36.1 Fakta

Solhjell mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017.

Solhjell opptjente styrehonorar og møtegodtgjørelse på til sammen 125 337 kroner i ytelsesperioden. Han fikk utbetalt styrehonorar på 131 286 kroner i ytelsesperioden.¹⁷⁵

I tillegg hadde Solhjell en samlet næringsinntekt på 166 117 kroner i 2017.¹⁷⁶

Fratredelsesytelsen ble avkortet mot annen inntekt på til sammen 101 346 kroner i perioden med ytelse.

Solhjell informerte Stortingets administrasjon om estimerte næringsinntekter og lønnsinntekter på til sammen 142 500 kroner i ytelsesperioden.¹⁷⁷ I etterkant av Riksrevisjonens henvendelse har Solhjell kontaktet Stortingets administrasjon og informert om at han hadde høyere inntekt i ytelsesperioden enn det ytelsen ble avkortet med.¹⁷⁸ Solhjell opplyser at 120 000 kroner av den samlede næringsinntekten gjelder honorar fra en bok han skrev i perioden 2015 til begynnelsen av 2017. Han hadde en NFFO-standardkontrakt.¹⁷⁹ Kontrakten ga ham rett til et minstehonorar uavhengig av salg, som ble utbetalt før boka kom ut i mars 2017. Siden dette er inntekter for arbeid utført før ytelsesperioden, har Solhjell argumentert overfor Stortingets administrasjon at det ikke er rimelig å legge hele næringsinntekten til grunn for avkorting av ytelsen.¹⁸⁰ Saken er i mars 2023 fortsatt til behandling hos Stortingets administrasjon.

2.36.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Solhjell opptjente lønnsinntekter på til sammen 125 337 kroner i ytelsesperioden. Ytelsen ble avkortet for deler av denne inntekten.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».¹⁸¹ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Solhjell hadde en samlet næringsinntekt på 166 177 kroner i 2017. Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesytelsen ble avkortet for deler av næringsinntekten.

¹⁷⁵ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere og en stiftelse 24. oktober 2022, 27. oktober 2022 og 2. januar 2023. Brev til Riksrevisjonen fra Bård Vegar Solhjell 6. november 2022. Referat fra generalforsamling hos arbeidsgiver 12. september 2017. Lønns slipper for Solhjell fra arbeidsgiver for november og desember 2017.

¹⁷⁶ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Bård Vegar Solhjell. Inntektsår: 2017.

¹⁷⁷ E-postutveksling mellom Bård Vegar Solhjell og Stortingets administrasjon i september og oktober 2017.

¹⁷⁸ E-post til Stortingets administrasjon fra Bård Vegar Solhjell 17. desember 2022.

¹⁷⁹ Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening.

¹⁸⁰ Brev til Riksrevisjonen fra Bård Vegar Solhjell 29. mars 2023.

¹⁸¹ Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

Samlet vurdering

Solhjells fratredelsesyttelse skulle ha vært avkortet for lønnsinntekter på 125 337 kroner. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesyttelsen ble avkortet med 101 346 kroner i ytelsesperioden.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere om ytelsen er korrekt avkortet.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet for lønnsinntekter på 131 286 kroner som Solhjell fikk utbetalt i ytelsesperioden. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesyttelsen ble avkortet med 101 346 kroner.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere hvor mye av ytelsen som skulle ha vært avkortet.

2.37 Michael Tetzschner

2.37.1 Fakta

Tetzschner mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021.

Tetzschner hadde annen inntekt og mottok i ytelsesperioden 56 394 kroner i godtgjørelse som vararepresentant på Stortinget. Tetzschner mottok også en godtgjørelse på 17 616 kroner som ble utbetalt 12. desember 2021. Av dette beløpet ble 4 404 kroner opptjent i ytelsesperioden.¹⁸² I tillegg mottok han inntekter på 34 153 kroner for utleie av eiendom i 2021.

Fratredelsesyttelsen ble fortløpende avkortet for godtgjørelsen som vararepresentant på Stortinget.

Tetzschner informerte Stortingets administrasjon om utleieforholdet i juni 2022. Han opplyste om at han på grunn av mislighold ikke hadde hatt noen inntekter i ytelsesperioden.¹⁸³ Riksrevisjonen er ikke kjent med at Tetzschner informerte administrasjonen om annen inntekt i ytelsesperioden.

Tetzschner har informert Riksrevisjonen om at han var fast møtende vararepresentant på Stortinget de 14 første dagene i perioden med fratredelsesyttelse. Av den grunn mener han at fratredelsesyttelsen burde ha vært innvilget i perioden 14. oktober 2021–14. januar 2022.¹⁸⁴

Riksrevisjonen mangler dokumentasjon for inntekter fra utleieforholdet, og kan ikke konkludere med hensyn til hvilke kapitalinntekter Tetzschner fikk utbetalt i ytelsesperioden. Saken er i mars 2023 fortsatt til behandling hos Stortingets administrasjon.

¹⁸² Brev til Riksrevisjonen fra Michael Tetzschner 7. februar 2023.

¹⁸³ E-post til Stortingets administrasjon fra Michael Tetzschner 17. juni 2022.

¹⁸⁴ Brev til Riksrevisjonen fra Michael Tetzschner 29. mars 2023.

2.37.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Tetzschner mottok 56 394 kroner i godtgjørelse som vararepresentant på Stortinget i ytelsesperioden. Fratredelsesyttelsen ble fortløpende avkortet for godtgjørelsen i ytelsesperioden. Ytelsen skulle i tillegg ha vært avkortet for godtgjørelsen på 4 404 kroner som Tetzschner opptjente i ytelsesperioden (17 616 kroner / 12 måneder * 3 måneder).

Kapitalinntekt

Dersom Tetzschner fikk utbetalt kapitalinntekt i forbindelse med sin utleievirksomhet, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet for denne inntekten i ytelsesperioden.

Samlet vurdering

I ytelsesperioden ble fratredelsesyttelsen fortløpende avkortet med 56 394 kroner for godtgjørelsen som vararepresentant på Stortinget. Ytelsen skulle ha vært ytterligere avkortet for annen lønnsinntekt på 4 404 kroner. Dersom Tetzschner fikk utbetalt kapitalinntekt i forbindelse med sin utleievirksomhet i ytelsesperioden, skulle ytelsen ha vært ytterligere avkortet for denne inntekten.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 74 010 kroner som Tetzschner fikk utbetalt i ytelsesperioden. Ytelsen ble avkortet med 56 394 kroner. Den skulle ha vært avkortet ytterligere for lønnsinntekter på 17 616 kroner.

Dersom Tetzschner fikk utbetalt kapitalinntekt i forbindelse med sin utleievirksomhet i ytelsesperioden, skulle ytelsen ha vært ytterligere avkortet for denne inntekten.

2.38 Olemic Thommessen

2.38.1 Fakta

Thommessen mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2021.

Thommessen fikk utbetalt styrehonorar og møtegodtgjørelsen på til sammen 174 548 kroner i ytelsesperioden. Han opptjente styrehonorar og møtegodtgjørelse på til sammen 88 741 kroner i ytelsesperioden.¹⁸⁵ I tillegg mottok han 5 534 kroner i aksjeutbytte i ytelsesperioden.¹⁸⁶

Fratredelsesyttelsen ble avkortet og betalt tilbake med til sammen 93 728 kroner.

Thommessen informerte Stortingets administrasjon i november 2021 om annen lønnsinntekt i ytelsesperioden på til sammen 81 994 kroner. Beløpet ble avkortet ytelsen i desember 2021. I juni 2022

¹⁸⁵ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 22. desember 2022.

¹⁸⁶ Aksjeoppgaven 2021 – Detaljert for Olaf Michael Thommessen.

informerte Thommessen om at han forventet ytterligere et styrehonorar, og han betalte tilbake 6 250 kroner for dette i november 2022.¹⁸⁷ I desember 2022 informerte han om at han hadde mottatt aksjeutbytte i ytelsesperioden, og betalte tilbake 5 534 kroner for denne inntekten.¹⁸⁸

2.38.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Thommessen opptjente i ytelsesperioden lønnsinntekter på til sammen 88 741 kroner. Ytelsen ble avkortet og betalt tilbake for nesten hele denne inntekten.

Kapitalinntekt

Inntekt fra aksjeutbytte er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Thommessen fikk utbetalt kapitalinntekter på 5 534 kroner i ytelsesperioden. Han betalte tilbake denne inntekten i desember 2022.

Samlet vurdering

Thommessen hadde lønnsinntekter og kapitalinntekter på til sammen 94 275 kroner i ytelsesperioden. Fratredelsesyttelsen ble avkortet og betalt tilbake med til sammen 93 728 kroner. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 547 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 174 548 kroner. I tillegg skulle ytelsen ha vært avkortet for kapitalinntekter på til sammen 5 534 kroner som Thommessen fikk utbetalt i ytelsesperioden. Ytelsen ble avkortet og betalt tilbake med 93 728 kroner. Den skulle ha vært avkortet med ytterligere 86 354 kroner.

2.39 Ib Thomsen

2.39.1 Fakta

Thomsen mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017 og etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018.

Thomsen fikk utbetalt lønn og honorar på til sammen 56 621 kroner i perioden med fratredelsesyttelse og etterlønn. Av dette beløpet opptjente han 44 751 kroner i perioden med etterlønn.¹⁸⁹ I perioden med fratredelsesyttelse fikk han utbetalt lønn på 11 870 kroner, men beløpet ble opptjent før perioden med ytelse.¹⁹⁰

¹⁸⁷ E-postkorrespondanse mellom Stortingets administrasjon og Olemic Thommessen i juni og november 2022.

¹⁸⁸ E-post til Stortingets administrasjon fra Olemic Thommessen 8. desember 2022.

¹⁸⁹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 3. november 2022, A-meldingen og verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Ib Thomsen 14. desember 2022.

¹⁹⁰ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 17. november 2022.

I tillegg fikk Thomsen utbetalt 101 254 kroner i utbytte og gevinst fra aksjer i 2018.¹⁹¹

Etterlønnen ble avkortet med 28 600 kroner i desember 2018 for honorar Thomsen mottok i ytelsesperioden. I april 2022 betalte Thomsen tilbake 100 000 kroner. Beløpet tilsvarer utbytte han fikk utbetalt i september 2018.¹⁹²

I en egenerklæring for etterlønn 4. desember 2018 informerte Thomsen Stortingets administrasjon om at han mottok honorar på 28 600 kroner i etterlønnperioden.¹⁹³ Thomsen har opplyst til Riksrevisjonen at han ikke husker om han informerte administrasjonen om annen lønn og honorar. Videre har Thomsen bekreftet til Riksrevisjonen at han ikke informerte administrasjonen om kapitalinntektene. Han var ikke klar over at disse skulle føre til avkorting fra og med 1. januar 2018. Han har fortalt til Riksrevisjonen at han ikke kan huske å ha fått informasjon om dette fra administrasjonen.¹⁹⁴

Vurdering av fakta

Riksrevisjonen har ikke fått dokumentert når Thomsen opptjente lønn/kontantytelse på 1 551 kroner. Ettersom den ble utbetalt i desember 2018, legger Riksrevisjonen til grunn at den ble opptjent i 2018.

Det følger av Thomsens skattemelding for 2018 at han var registrert med et utbytte på 173 807 kroner i 2018. Thomsen har forklart til Riksrevisjonen at bare 100 000 kroner av dette beløpet ble utbetalt i 2018.¹⁹⁵ Thomsens forklaring underbygges av annen dokumentasjon, og Riksrevisjonen legger den til grunn.

2.39.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og møtegodtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

I ytelsesperioden opptjente Thomsen lønnsinntekter på til sammen 44 751 kroner. Etterlønnen ble avkortet for lønnsinntekter på til sammen 28 600 kroner.

Kapitalinntekt

Aksjegevinst og utbytte fra virksomhet er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Thomsen hadde kapitalinntekter på til sammen 101 254 kroner i 2018, og etterlønnen skulle ha vært avkortet for disse inntektene. Thomsen betalte tilbake 100 000 kroner av beløpet i 2022.

Samlet vurdering

Thomsen hadde lønnsinntekter og kapitalinntekter på til sammen 146 005 kroner i ytelsesperioden. Etterlønnen hans ble avkortet for lønnsinntekter på 28 600 kroner, og i 2022 betalte han tilbake 100 000 kroner for kapitalinntekter. Etterlønnen skulle ha vært avkortet med ytterligere 17 405 kroner.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

¹⁹¹ Aksjeoppgaven 2018 – Detaljert for Ib Thomsen.

¹⁹² E-postkorrespondanse mellom Ib Thomsen og Stortingets administrasjon i perioden januar–mars 2022.

¹⁹³ Egenerklæring til Stortingets administrasjon fra Ib Thomsen 4. desember 2018.

¹⁹⁴ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Ib Thomsen 14. desember 2022.

¹⁹⁵ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Ib Thomsen 14. desember 2022.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen og etterlønnen ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 56 621 kroner. I tillegg skulle etterlønnen ha vært avkortet for kapitalinntekter på 101 254 kroner som Thomsen fikk utbetalt i 2018. Etterlønnen ble avkortet for lønnsinntekter på 28 600 kroner, og i 2022 betalte Thomsen tilbake kapitalinntekter på 100 000 kroner. Ytelsene skulle ha vært avkortet med ytterligere 29 275 kroner.

2.40 Helge Thorheim

2.40.1 Fakta

Thorheim mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017.

Thorheim fikk utbetalt styrehonorar, lønn og pensjon på til sammen 223 136 kroner i ytelsesperioden. Av dette beløpet ble 195 011 kroner opptjent i perioden med fratredelsesytelse.¹⁹⁶

Fratredelsesytelsen ble avkortet og betalt tilbake for lønnsinntekter på til sammen 198 354 kroner. Av dette ble ytelsen fortløpende avkortet for pensjon med 70 380 kroner. Ytelsen ble videre betalt tilbake med 127 974 kroner for annen lønnsinntekt høsten 2021 og vinteren 2023. I tillegg har Thorheim betalt tilbake 17 819 kroner i for mye utbetal feriepenger fra Stortinget.

Thorheim informerte Stortingets administrasjon om én av pensjonene han mottok i ytelsesperioden, og ytelsen ble fortløpende avkortet for denne.¹⁹⁷ Thorheim har bekreftet til Riksrevisjonen at han ikke informerte administrasjonen om annen inntekt. Han har imidlertid forklart at han hadde registrert styrevervene i registeret for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser. Han forventet ikke å få utbetalt øvrig lønnsinntekt og pensjonsinntekt i ytelsesperioden.¹⁹⁸

Thorheim tok høsten 2021 kontakt med Stortingets administrasjon for å avklare om han hadde fått for mye utbetalt fratredelsesytelse. Thorheim ønsket opprinnelig å betale tilbake hele fratredelsesytelsen han hadde mottatt, men etter anbefaling fra administrasjonen valgte han å betale tilbake den delen av ytelsen som han ikke var berettiget.¹⁹⁹

2.40.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og pensjonsinntekt regnes som lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Thorheim hadde opptjent lønnsinntekter på til sammen 195 011 kroner i ytelsesperioden. Fratredelsesytelsen ble avkortet og betalt tilbake for lønnsinntekter på til sammen 198 354 kroner. Ytelsen ble dermed avkortet og betalt tilbake med 3 342 kroner for mye.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 223 137 kroner som Thorheim fikk utbetalt i ytelsesperioden.

¹⁹⁶ Brev til Riksrevisjonen fra tre arbeidsgivere og tre virksomheter som utbetaler pensjon 27. oktober 2022, 1. november 2022, 2. november 2022, 4. november 2022 og 30. november 2022.

¹⁹⁷ I en e-post fra Helge Thorheim til Stortingets administrasjon 8. september 2021 oppgir han å ha meldt fra om pensjonen.

¹⁹⁸ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Helge Thorheim 20. desember 2022.

¹⁹⁹ E-postkorrespondanse mellom Helge Thorheim og Stortingets administrasjon i september 2021.

Fratredelsesytelsen ble avkortet og betalt tilbake med til sammen 198 354 kroner. Ytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 24 783 kroner.

2.41 Bengt Morten Wenstøb

2.41.1 Fakta

Wenstøb mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017. Fratredelsesytelsen ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Wenstøb hadde annen inntekt og opptjente honorar og godtgjørelse på til sammen 23 712 kroner i ytelsesperioden. Han fikk utbetalt honorar og godtgjørelse på til sammen 29 388 kroner i ytelsesperioden.²⁰⁰

Wenstøb ble oppnevnt av Stortinget til å sitte i et utvalg for en fireårsperiode. Han har opplyst til Riksrevisjonen at han derfor tok det for gitt at Stortingets administrasjon var kjent med godtgjørelsen han mottok for dette arbeidet.²⁰¹

Riksrevisjonen er ikke kjent med at Wenstøb informerte Stortingets administrasjon om annen inntekt i ytelsesperioden.

2.41.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Honorar og godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 23 712 kroner som Wenstøb opptjente i ytelsesperioden.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesytelsen ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 29 388 kroner som Wenstøb fikk utbetalt i ytelsesperioden.

2.42 Anders Bjørnsen Werp

2.42.1 Fakta

Werp mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–19. oktober 2017. Han tiltrådte i ny stilling 20. oktober 2017.

Werp hadde annen inntekt i ytelsesperioden og fikk utbetalt styrehonorar på 30 000 kroner i desember 2017. Av dette beløpet ble 1 561 kroner opptjent i ytelsesperioden.²⁰² I tillegg hadde Werp en samlet næringsinntekt på 172 157 kroner i 2017.²⁰³

²⁰⁰ Brev til Riksrevisjonen fra to arbeidsgivere 25. oktober 2022 og 12. desember 2022.

²⁰¹ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Bengt Morten Wenstøb 7. desember 2022.

²⁰² Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 6. desember 2022.

²⁰³ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Anders Bjørnsen Werp. Inntektsår: 2017.

Fratredelsesyttelsen ble avkortet med 7 700 kroner i oktober 2017. Beløpet tilsvarer det Werp forventet å få i næringsinntekt. Werp tiltrådte ny stilling 20. oktober 2017, men fikk utbetalt ytelse for hele måneden. Han betalte tilbake 26 974 kroner av fratredelsesyttelsen for oktober 2017 i november samme år.

Werp informerte i sin søknad om fratredelsesyttelse om en forventet næringsinntekt på 23 007 kroner i ytelsesperioden. Da skatteoppgjøret for 2017 forelå, vurderte han at næringsinntekten var lavere enn estimert, og han informerte derfor ikke Stortingets administrasjon om den faktiske næringsinntekten for 2017. Werp meldte inn styrevervet sitt i registeret for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser.²⁰⁴ Riksrevisjonen er ikke kjent med hvordan han informerte administrasjonen om sin nye jobb. Vi legger til grunn at han informerte dem så fort han ble utnevnt, siden deler av ytelsen for oktober ble betalt tilbake måneden etter.

2.42.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar er lønnsinntekt. Yttelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Werps fratredelsesyttelse skulle ha vært avkortet for lønnsinntekter på til sammen 1 562 kroner som Werp opptjente i ytelsesperioden.

Bortfall av ytelse

Inntekt fra heltidsstilling medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.

Werp tiltrådte ny stilling 20. oktober 2017, men fikk utbetalt ytelse for hele måneden. Han betalte tilbake 26 974 kroner av fratredelsesyttelsen for oktober 2017 i november samme år.

Næringsinntekt

Yttelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesyttelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».²⁰⁵ Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Werp mottok fratredelsesyttelse i til sammen 19 dager i 2017. Werp hadde en samlet næringsinntekt på 172 157 kroner i 2017. Fratredelsesyttelsen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesyttelsen ble avkortet med 7 700 kroner for forventet næringsinntekt i ytelsesperioden.

Samlet vurdering

Fratredelsesyttelsen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året, og lønnsinntekter på til sammen 1 562 kroner. Yttelsen ble avkortet med 7 700 kroner for forventet næringsinntekt i ytelsesperioden.

²⁰⁴ Brev til Riksrevisjonen fra Anders Bjørnsen Werp 19. desember 2022.

²⁰⁵ Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere om ytelsen er korrekt avkortet.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Fratredelsesyttelsen ble avkortet med 7 700 kroner for forventet næringsinntekt i ytelsesperioden.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye ytelsen skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere hvor mye av ytelsen som skulle ha vært avkortet.

2.43 Truls Ringdal Wickholm

2.43.1 Fakta

Wickholm mottok fratredelsesyttelse i perioden 1.–31. oktober 2017. Wickholm startet i heltidsstilling 18. oktober 2017.

Wickholm hadde annen inntekt og fikk utbetalt 10 219 kroner i godtgjørelse i oktober 2017. I november 2017 trakk arbeidsgiver inn 3 447 kroner av godtgjørelsen de utbetalte måneden før, på grunn av endringer i arbeidsforholdet.²⁰⁶

Wickholm informerte i sin søknaden om fratredelsesyttelse om annen inntekt på 9 000 kroner i ytelsesperioden, men ytelsen ble kun avkortet med 3 000 kroner. Wickholm har opplyst til Riksrevisjonen at han informerte Stortingets administrasjon om sin nye jobb, men at han ikke presiserte at oppstarten var i oktober 2017.²⁰⁷

Wickholms fratredelsesyttelse falt ikke bort da han startet i heltidsstilling 18. oktober 2017. Wickholm ble høsten 2021 oppmerksom på at han hadde fått utbetalt for mye fratredelsesyttelse for oktober 2017. Han kontaktet da Stortingets administrasjon, og etter dialog med administrasjonen betalte han tilbake 31 404 kroner.²⁰⁸ Beløpet tilsvarer det han fikk utbetalt for arbeid i perioden 18.–31. oktober 2017, men korrigert for avkortet beløp på 3 000 kroner.

2.43.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Inntekt fra heltidsstilling medfører bortfall av hele ytelsen for den perioden inntekten gjelder, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav a.

Wickholms fratredelsesyttelse skulle ha bortfalt da han startet i heltidsstilling 18. oktober 2017.

Fratredelsesyttelsen for oktober 2017 utgjorde 77 384 kroner. Ytelsen skulle ha falt bort fra og med 18. oktober 2017, noe som tilsvarer et beløp på 34 948 kroner.

²⁰⁶ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 27. oktober 2022.

²⁰⁷ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Truls Ringdal Wickholm 22. desember 2022.

²⁰⁸ E-post til Truls Ringdal Wickholm fra Stortingets administrasjon 20. september 2021.

Wickholm betalte tilbake 31 404 kroner høsten 2021. Beløpet tilsvarer det han fikk utbetalt for arbeid i oktober 2017, men korrigert for avkortet beløp på 3 000 kroner. Fratredelsesytelsen skulle ha vært avkortet med ytterligere 543 kroner.

2.44 Anne Tingelstad Wøien

2.44.1 Fakta

Wøien mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–31. desember 2017 og etterlønn i perioden 1. januar–15. januar 2018. Wøien startet i heltidsstilling fra 15. januar 2018. Ytelsene ble ikke avkortet for annen inntekt i ytelsesperioden.

Wøien opptjente styrehonorar og godtgjørelse på til sammen 38 889 kroner i ytelsesperioden. Hun fikk utbetalt godtgjørelse på til sammen 13 613 kroner i ytelsesperioden.²⁰⁹

Wøien informerte ikke Stortingets administrasjon om godtgjørelsen. Hun var ikke klar over at den ville bli utbetalt allerede 12. januar 2018, og tenkte derfor ikke på at inntekten skulle føre til avkorting.²¹⁰

Da Stortingets administrasjon henvendte seg til Wøien i mars 2019 med spørsmål om hun hadde hatt næringsinntekt i 2018, spurte hun om styrehonorar skulle regnes som næringsinntekt. Administrasjonen svarte at styreverv ikke kom inn under næringsinntekt.²¹¹ Wøien har fortalt til Riksrevisjonen at hun ikke oppfattet at administrasjonen kun svarte på om styrehonorar skulle regnes som næringsinntekt. Basert på administrasjonens svar la Wøien til grunn at hun ikke skulle informere dem om styrehonorar.²¹²

Wøien var i 2021 i dialog med Stortingets administrasjon om å betale tilbake deler av ytelsen hun mottok. Administrasjonen brukte rundt seks måneder på å avklare og begrunne sitt standpunkt om at også honorar som ble utbetalt etter ytelsesperioden, skulle avkortes dersom inntekten var opptjent i ytelsesperioden.²¹³ Wøien betalte i desember 2021 tilbake 6 806 kroner, som tilsvarer godtgjørelsen hun opptjente i ytelsesperioden. I mai 2022 betalte Wøien tilbake 32 083 kroner, som tilsvarer styrehonoraret hun opptjente i ytelsesperioden.

2.44.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar og godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsene skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Wøien opptjente lønnsinntekter på til sammen 38 889 kroner i ytelsesperioden. Beløpet som ytelsene skulle ha vært avkortet med, betalte Wøien tilbake i desember 2021 og mai 2022.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle etterlønnen ha vært avkortet med 13 613 kroner, som Wøien fikk utbetalt i etterlønnperioden. Hun har betalt tilbake 38 889 kroner og har etter dette prinsippet betalt 25 276 kroner for mye.

²⁰⁹ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 8. desember 2022 og lønsslipp fra arbeidsgiver for januar 2018.

²¹⁰ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Anne Tingelstad Wøien 29. november 2022.

²¹¹ E-postutveksling mellom Anne Tingelstad Wøien og Stortingets administrasjon mars 2019.

²¹² Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Anne Tingelstad Wøien 29. november 2022.

²¹³ E-postutveksling mellom Anne Tingelstad Wøien og Stortingets administrasjon i oktober 2021–april 2022.

3 Vurdering av enkeltrepresentanter som har betalt tilbake etterlønn på grunn av store kapitalinntekter

3.1 Jan Arild Ellingsen

3.1.1 Fakta

Ellingsen mottok etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018.

Ellingsen hadde annen inntekt og fikk utbetalt godtgjørelse på 35 550 kroner i 2018. Godtgjørelsen ble opptjent i etterlønnperioden.²¹⁴

Skattemeldingen for 2018 viser at Ellingsen hadde kapitalinntekter på 506 292 kroner i perioden han mottok etterlønn:²¹⁵

- 74 956 kroner i inntekter for utleie av eiendom i perioden 1. januar–1. november 2018
- 431 336 kroner i gevinst på salg av to eiendommer i henholdsvis oktober og november 2018

Ellingsen informerte Stortingets administrasjon fortløpende om godtgjørelsen han mottok, og etterlønnen ble avkortet for denne. Riksrevisjonen er ikke kjent med at Ellingsen informerte administrasjon om sine kapitalinntekter underveis i ytelsesperioden.

Ellingsen fikk i juni 2022 krav fra Stortingets administrasjon om å betale tilbake 506 292 kroner av etterlønnen på grunn av kapitalinntektene han fikk utbetalt i 2018. Han betalte tilbake hele dette beløpet høsten 2022.

3.1.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Ellingsens etterlønn ble fortløpende avkortet for opptjent godtgjørelse på 35 550 kroner.

Kapitalinntekt

Inntekt fra utleie av fast eiendom og gevinst på salg av eiendom er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Ellingsen hadde kapitalinntekter på til sammen 506 292 kroner i perioden med etterlønn. Av kapitalinntektene gjelder 431 336 kroner gevinst på salg av to eiendommer i oktober og november 2018. Ellingsen mottok krav fra Stortingets administrasjon om å betale tilbake etterlønnen tilsvarende hele kapitalinntekten på 506 292 kroner. Han betalte tilbake hele beløpet høsten 2022.

Riksrevisjonen har ikke tatt stilling til om det var grunnlag for å gjennomføre avkorting av gevinsten i ytelsesterminer før utbetalingen av gevinsten fant sted, jf. siste del av rapportens punkt 10.3.4.

²¹⁴ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 3. januar 2023.

²¹⁵ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Jan Arild Ellingsen. Inntektsår: 2018.

Samlet vurdering

Ellingsens etterlønn ble fortløpende avkortet for annen lønnsinntekt opptjent i ytelsesperioden. Han betalte tilbake etterlønn tilsvarende hele kapitalinntekten i desember 2022.

3.2 Gjermund Hagesæter

3.2.1 Fakta

Hagesæter mottok etterlønn i perioden 1. januar–30. april 2018. Hagesæter startet i heltidsstilling fra 7. mai 2018.

Hagesæter hadde annen inntekt og mottok godtgjørelse på 31 200 kroner som ble opptjent og utbetalt i etterlønnperioden.²¹⁶ Ytelsen ble avkortet med 15 600 kroner.

I tillegg hadde Hagesæter en gevinst fra aksjehandel i etterlønnperioden som oversteg samlet utbetalt etterlønn.²¹⁷ Han betalte tilbake hele etterlønnen i desember 2018.

Hagesæter har opplyst til Riksrevisjonen at han informerte Stortingets administrasjon om godtgjørelsen han mottok i ytelsesperioden.²¹⁸ Videre informerte han administrasjonen i en e-post 2. mai 2018 om at han hadde fått ny jobb, og han ba om at etterlønnen ble stoppet etter april 2018. Hagesæter startet en dialog med administrasjonen 29. november 2018 om å betale tilbake etterlønn som skulle ha vært avkortet for kapitalinntekter.

3.2.2 Vurdering

Lønnsinntekter

Godtgjørelse for arbeid er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Hagesæter opptjente en lønnsinntekt på 31 200 kroner i etterlønnperioden. Etterlønnen ble bare avkortet for halvparten av inntekten.

Kapitalinntekt

Gevinst fra aksjehandel er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Hagesæter fikk utbetalt gevinst fra aksjehandel i perioden februar–april 2018 som oversteg etterlønnen.

Hagesæter mottok krav fra Stortingets administrasjon om å betale tilbake hele etterlønnen han hadde mottatt i perioden januar–april 2018. Han betalte tilbake hele etterlønnen i desember 2018. Riksrevisjonen har ikke tatt stilling til om det var grunnlag for å gjennomføre avkorting av ytelsen i januar når gevinsten ble utbetalt i perioden februar–april 2018, jf. siste del av rapportens punkt 10.3.4.

Samlet vurdering

Hagesæter betalte tilbake hele etterlønnen i desember 2018.

²¹⁶ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 3. november 2022.

²¹⁷ Verifisert referat fra samtale mellom Gjermund Hagesæter og Riksrevisjonen 29. november 2022.

²¹⁸ Verifisert referat fra samtale mellom Gjermund Hagesæter og Riksrevisjonen 29. november 2022.

4 Vurdering av enkeltrepresentanter der fratredelsesytelsen eller etterlønnen har blitt avkortet for mye

4.1 Jette F. Christensen

4.1.1 Fakta

Christensen mottok fratredelsesytelse i perioden 1. oktober–30. november 2021.

Christensen opptjente i ytelsesperioden styrehonorar på 2 000 kroner som ble utbetalt i desember 2021.²¹⁹ Hun fikk også utbetalt lønn/honorar på 7 903 kroner i oktober 2021 som gjelder møter som fant sted før ytelsesperioden. I tillegg hadde hun en samlet næringsinntekt på 5 000 kroner i 2021.²²⁰

Christensen informerte Stortingets administrasjon i juni 2022 om annen inntekt i ytelsesperioden. Etter dialog med administrasjonen betalte hun tilbake 7 192 kroner av fratredelsesytelsen i oktober 2022.²²¹

4.1.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Styrehonorar er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

Christensen opptjente 2 000 kroner i styrehonorar i ytelsesperioden, og hun betalte tilbake dette beløpet i oktober 2022.

Næringsinntekt

Ytelsen skal avkortes «med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året», jf. retningslinjene om praktisering av fratredelsesytelse og etterlønn. Stortingets presidentskap har fremhevet at det kan by på utfordringer å avgjøre hvor mye av en samlet årlig næringsinntekt som skal tidfestes («henregnes») til ytelsesperioden fordi netto næringsinntekt kun fastsettes på årsbasis, og det må skje «en skjønnsmessig fordeling av totalinntekten i året, i det konkrete tilfelle».²²² Vi viser også til rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4, hvor forholdet mellom skjønnsmessig og forholdsmessig fordeling omtales. Riksrevisjonen tar i denne undersøkelsen ikke stilling til hvor mye av næringsinntekten ytelsen skal avkortes med.

Christensen hadde en samlet næringsinntekt på 5 000 kroner i 2021. Fratredelsesytelsen skulle eventuelt ha vært avkortet med det beløpet som fremkommer ved en skjønnsmessig fordeling av den totale netto næringsinntekten i året. Christensen betalte tilbake hele næringsinntekten på 5 000 kroner i oktober 2022.

Samlet vurdering

Fratredelsesytelsen skal ikke avkortes dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden ikke overstiger 5 000 kroner, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b andre setning.

²¹⁹ E-postkorrespondanse mellom Jette F. Christensen og Stortingets administrasjon i juni 2022.

²²⁰ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Jette F. Christensen. Inntektsår: 2021 og RF-1175 – Næringsoppgave 1 for Jette F. Christensen. Inntektsår: 2021.

²²¹ E-post til Jette F. Christensen fra Stortingets administrasjon 13. september 2022.

²²² Innst. 90 S (2011–2012) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om forskrift om godtgjørelse for stortingsrepresentanter*, s. 5.

Christensen hadde en lønnsinntekt på 2 000 kroner i ytelsesperioden. I tillegg hadde hun en samlet næringsinntekt på 5 000 kroner i 2017.

I oktober 2022 betalte Christensen tilbake 7 192 kroner av fratredelsesyttelsen etter dialog med Stortingets administrasjon. Tilbakebetalingen gjelder hele næringsinntekten på 5 000 kroner, styrehonorar på 2 000 kroner og diett på 192 kroner. Siden næringsinntekten er betalt tilbake i sin helhet og ytelsen ikke er avkortet skjønnsmessig, vurderer Riksrevisjonen at Christensen har betalt tilbake for mye av ytelsen. Dersom annen lønns- og næringsinntekt til sammen er under 5 000 kroner, skulle ytelsen ikke ha vært betalt tilbake.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting, skulle fratredelsesyttelsen ha vært avkortet for lønnsinntekten på 7 903 kroner. I tillegg skulle ytelsen eventuelt ha vært avkortet med en skjønnsmessig fordeling av den samlede næringsinntekten på 5 000 kroner. Christensen betalte tilbake 7 192 kroner av fratredelsesyttelsen i oktober 2022.

Siden Riksrevisjonen ikke tar stilling til hvor mye av ytelsen som skal avkortes for næringsinntekten, kan vi ikke vurdere om ytelsen er korrekt betalt tilbake.

4.2 Håkon Haugli

4.2.1 Fakta

Haugli mottok fratredelsesyttelse i perioden 1. oktober–31. desember 2013.

Haugli fikk utbetalt godtgjørelse på 3 201 kroner i ytelsesperioden, 1 067 kroner hver måned.²²³

På initiativ fra Haugli ble fratredelsesyttelsen avkortet med 17 429 kroner i desember 2013 for honorar for arbeid utført i ytelsesperioden som han fikk utbetalt i 2014.

Haugli har opplyst til Riksrevisjonen at han kontaktet Stortingets administrasjon – først per telefon 19. september 2013, deretter per e-post 19. oktober 2013 – for å avklare om fratredelsesyttelsen skulle avkortes for styrehonorar og styrerelaterte oppdrag.²²⁴ Administrasjonen informerte Haugli i en e-post 21. oktober 2013 om at det er tidspunktet for utbetaling som avgjør om fratredelsesyttelsen skal avkortes. Ifølge administrasjonen var det ikke nødvendig å avkorte Hauglis ytelse så lenge oppdragene hans ikke oversteg 30 timer arbeid per uke og han ikke mottok lønn for arbeidet før etter ytelsesperioden. Haugli ønsket likevel at ytelsen ble avkortet noe, og ba om at den ble avkortet med et beløp tilsvarende én ukes arbeid. Riksrevisjonen er ikke kjent med at Haugli informerte Stortingets administrasjon om godtgjørelsen han mottok.

4.2.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Godtgjørelse er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes mot lønnsinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4. Ytelsen skal imidlertid ikke avkortes dersom annen

²²³ Brev til Riksrevisjonen fra arbeidsgiver 3. november 2022 og 13. desember 2022.

²²⁴ Verifisert referat fra samtale mellom Riksrevisjonen og Håkon Haugli 19. desember 2022.

inntekt i hele ytelsesperioden ikke overstiger 5 000 kroner, jf. den opphevede stortingsgodtgjørelsesforskriften § 9 bokstav b andre setning.

Haugli fikk utbetalt 3 201 kroner i godtgjørelse i ytelsesperioden. Fratredelsesytelsen skulle ikke ha vært avkortet fordi lønnsinntekten var under 5 000 kroner. Fratredelsesytelsen ble avkortet med 17 429 kroner.

4.3 Freddy de Ruiten

4.3.1 Fakta

De Ruiten mottok etterlønn i perioden 1. januar–31. desember 2018.

Fra en deltidsstilling mottok de Ruiten lønn på 339 832 kroner som ble opptjent og utbetalt i etterlønnperioden. I tillegg fikk han utbetalt et kundeutbytte på 1 068 kroner i 2018.²²⁵

Etterlønnen ble fortløpende avkortet med til sammen 345 275 kroner i ytelsesperioden.

De Ruiten informerte i søknaden om etterlønn om at han i etterlønnperioden ville ha inntekt fra deltidsstilling. I egenerklæringene for etterlønn informerte han administrasjon fortløpende om denne inntekten.²²⁶ Riksrevisjonen er ikke kjent med at han informerte administrasjonen om kundeutbyttet.

4.3.2 Vurdering

Lønnsinntekt

Inntekt fra deltidsstilling er lønnsinntekt. Ytelsen skal avkortes for inntekt fra deltidsstilling under 30 timer per uke inntekten er opptjent i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

De Ruiten opptjente annen lønnsinntekt på 339 832 kroner i ytelsesperioden. Etterlønnen hans ble fortløpende avkortet med til sammen 345 275 kroner i ytelsesperioden.

Kapitalinntekt

Inntekt fra kundeutbytte er kapitalinntekt. Ytelsen skal avkortes krone for krone mot kapitalinntekt dersom inntekten er utbetalt i ytelsesperioden, jf. rapportens punkt 10.3.3 og 10.3.4.

De Ruiten fikk utbetalt 1 068 kroner i kundeutbytte i ytelsesperioden.

Samlet vurdering

De Ruiters etterlønn skulle samlet ha vært avkortet for lønnsinntekter og kapitalinntekter på til sammen 340 900 kroner. Etterlønnen ble avkortet med 345 275 kroner. Ytelsen ble dermed avkortet med 4 375 kroner for mye.

Alternativ vurdering

For tidfesting av lønnsinntekter etter ny stortingsgodtgjørelseslov av 2016 legger Riksrevisjonen til grunn at lønnsinntekter som opptjenes i ytelsesperioden, kan føre til bortfall av ytelsen. Mindretallet i kollegiet mener imidlertid at utbetalingstidspunktet skal legges til grunn. For de representantene som har mottatt ytelse etter 2016, vises det derfor til en alternativ vurdering.

Dersom Riksrevisjonen hadde lagt utbetalingstidspunktet til grunn for avkorting av etterlønnen, ville vurderingen ha blitt den samme.

²²⁵ RF-1030 – Skattemelding for inntekts- og formuesskatt – personlig for Freddy de Ruiten. Inntektsår: 2018.

²²⁶ Egenerklæringer til Stortingets administrasjon fra Freddy de Ruiten i perioden januar–desember 2018.

5 Vurdering av representant som har disponert pendlerbolig fra Stortinget

5.1 Jette F. Christensen

5.1.1 Fakta

Christensen disponerte pendlerbolig fra Stortinget sammenhengende i perioden 29. september 2010–20. april 2019.

Christensen var fast møtende vararepresentant i perioden 3. september 2010–7. mai 2013, og hun var innvalgt som stortingsrepresentant i stortingsperiodene 2013–2017 og 2017–2021.

Christensen eide bolig i Oslo fra 10. desember 2017. Hun har bekreftet til Riksrevisjonen at hun bodde i denne boligen samtidig som hun disponerte pendlerbolig fra Stortinget i perioden fra desember 2017 til april 2019. Hun opplyser at hun glemte å levere nøklene da hun flyttet ut av pendlerboligen, og at nøkkelen ble levert tilbake da hun ble bevisst forglemmelsen. Hun opplyser videre at hun etter dialog med Skatteetaten har betalt skatt for dette forholdet.²²⁷

Representantene skal i årlige egenerklærings skjemaer bekrefte om de bor i pendlerboligen. Stortingets administrasjon har dokumentert at den etterspurte egenerklærings skjema for 2018 fra Christensen fire ganger i perioden 6. desember 2018–7. mars 2019.²²⁸

Christensen har bekreftet til Riksrevisjonen at hun disponerte pendlerbolig i perioden 8. mai 2013–30. september 2013 uten å være fast møtende representant på Stortinget. Hun opplyser i den forbindelse at hun ikke ble bedt om å flytte fra pendlerboligen da representanten hun møtte for, returnerte til Stortinget. Christensen opplyser videre at hun var innstilt som nummer to på valglisten til stortingsvalget i september 2013 og forventet å bli innvalgt. Christensen reiste hjem til Bergen, men fortsatte å disponere pendlerboligen i perioden frem til valget.²²⁹

5.1.2 Vurdering

Ifølge *Retningslinjene for tildeling av Stortingets pendlerboliger* må representanter som blir tildelt pendlerbolig, skrive under på *Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter*, som gjelder hele funksjonstiden. Det er ifølge avtalen en forutsetning at pendlerboligen benyttes av representanten selv. Dette opplyses det om i alle utgaver av de årlige egenerklærings skjemaene.^{230, 231} I avtalen går det videre frem at representanten kan disponere pendlerboligen til han eller hun fratrer stortingsvervet, pålegges å flytte til annen pendlerbolig eller selv sier opp avtalen.

Riksrevisjonen har ikke fått dokumentert at det ble inngått en avtale om bruk av pendlerbolig mellom Stortingets administrasjon og Christensen. Riksrevisjonen legger til grunn at det ble inngått en avtale, siden Christensen mottok nøklene til pendlerboligen.

Christensen opplyser om at hun ikke søkte Stortingets administrasjon om å få bli boende i pendlerboligen da hun fra 7. mai 2013 ikke lenger møtte fast som representant og frem til hun ble innvalgt som representant ved valget i september 2013. Stortingets administrasjon har ingen dokumentasjon på at hun kunne bli boende i pendlerboligen.²³²

Christensen skulle ha sagt opp avtalen da hun flyttet ut av pendlerboligen i desember 2017.

²²⁷ Brev til Riksrevisjonen fra Jette F. Christensen 7. desember 2022 og 29. mars 2023.

²²⁸ E-poster sendt fra Stortingets administrasjon til Jette F. Christensen 6. desember 2018, 6. februar 2019, 28. februar 2019 og 7. mars 2019.

²²⁹ Brev til Riksrevisjonen fra Jette F. Christensen 7. desember 2022.

²³⁰ *Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger* 2009, 2013, 2017 og 2021.

²³¹ *Leiekontrakt for Stortingets tjenesteboliger for representanter* 2006. *Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter* 2013 og 2021.

²³² Korrespondanse mellom Stortingets administrasjon og Riksrevisjonen 25. mai 2022.

Vedlegg 2:

Riksrevisjonens brev til Stortingets presidentskap

Riksrevisjonen

Vår saksbehandler

Ragnhild Baardvik Farmen 22241012

Vår dato

04.04.2023

Deres dato

Vår referanse

2022/00054-250

Deres referanse

Utsatt offentlighet jf. rrevl § 18 (2)

STORTINGETS PRESIDENTSKAP

Postboks 1700 Sentrum

0026 OSLO

Riksrevisjonens undersøkelse av Stortingets økonomiske ordninger til representanter

Vedlagt oversendes Riksrevisjonens undersøkelse av Stortingets økonomiske ordninger til representanter.

I samsvar med *lov om riksrevisjonen* § 11 annet ledd, forelegges undersøkelsen Stortingets presidentskap til uttalelse. Stortingets presidentskaps svar vil i sin helhet blir vedlagt rapporten.

Svarfrist: 22.april 2023

For Riksrevisjonens kollegium

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen

riksrevisor

Brevet er godkjent og ekspedert digitalt.

Vedlegg

Postadresse

Postboks 6835 St Olavs plass
0130 Oslo

Kontoradresse

Storgata 16

Telefon

22 24 10 00

E-post

postmottak@riksrevisjonen.no

Nettside

www.riksrevisjonen.no

Bankkonto

7694 05 06774

Org.nr.

974760843

Vedlegg 3:

Stortingets presidentskaps svar

STORTINGET

Riksrevisjonen
Postboks 6835 St Olavs plass
0130 OSLO

Vår ref.:
2022/536

Deres ref.:
2022/00054-250

Dato:
21. april 2023

Vedrørende Riksrevisjonens undersøkelse av Stortingets økonomiske ordninger til representanter

Stortingets presidentskap viser til Riksrevisjonens oversendelse i brev av 4. april 2023 av rapport om ovennevnte, til foreleggelse for en eventuell uttalelse fra presidentskapet.

Vi viser til at rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Stortinget, etter initiativ fra Stortingets presidentskap, jf. Innst. 101 S (2021–2022). Som kjent er det også gitt en særlov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen i forbindelse med undersøkelsen, jf. Innst. 345 L (2021–2022).

Presidentskapet vil takke Riksrevisjonen for et grundig arbeid med undersøkelsen, og mener rapporten viser at det var riktig av Stortinget å sørge for en slik gjennomgang. Det er viktig for tilliten til Stortinget som institusjon at befolkningen kan være trygge på at det er gode systemer og rutiner for oppfølging av ordningene, og at kritikkverdige forhold avdekkes og ryddes opp i.

Rapporten vil bli gjenstand for ordinær behandling i Stortinget når den avgis, slik at kontroll- og konstitusjonskomiteen vil stå for den forberedende behandlingen før saken legges frem i Stortingets plenum.

Presidentskapet ser med alvor på de funn som er avdekket og omtalt i rapporten, og tar Riksrevisjonens kritikk av forvaltningen av stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger til etterretning.

Presidentskapet vil sørge for at de funnene og kritikken i rapporten som retter seg mot Stortinget, blir fulgt opp. Vi nevner i den forbindelse at det allerede er gjennomført og iverksatt en rekke tiltak som vil ivareta anbefalingene i rapporten. Vi sikter da for det første til at det allerede er gjennomført en rekke forbedringer av relevant regelverk, og kontrolltiltak som etablering av en internrevisjon i Stortingets administrasjon og en omfattende skatterevisjon.

Som et annet eksempel på slike tiltak, viser presidentskapet til at retningslinjene for tildeling av pendlerboliger ble endret i desember 2021 slik at vilkårene nå fremgår tydelig. Vi nevner i denne sammenheng også at retningslinjene for praktisering av hhv. fratredelsesytelse og etterlønn ble oppdatert i februar 2023. For øvrig er det en lang rekke tiltak som er gjennomført eller iverksatt de siste årene, slik som ekstern etterkontroll av alle tildelinger av fratredelsesytelse og etterlønn, samt økte dokumentasjonskrav og kontrolltiltak knyttet til reiseregninger.

Videre vil den pågående behandlingen av rapporten fra Representantordningsutvalget, jf. Dokument 18 (2022–2023), være helt sentral for å ivareta mange av de forhold som Riksrevisjonen påpeker i sin rapport. Riksrevisjonens rapport vil være et viktig bidrag til arbeidet med å få på plass nye regler, forvaltningsrutiner og kontrollordninger for de økonomiske ordningene for representantene.

Presidentskapet registrerer at Riksrevisjonen tar sikte på at det i vedlegg 1 til rapporten skal offentliggjøres relativt detaljert informasjon om enkeltrepresentanter og deres saker, som i all hovedsak gjelder fratredelsesytelse og etterlønn som skulle vært avkortet på grunn av andre inntekter.

Riksrevisjonen fremhever på side 58–59 i rapporten at dens vedlegg 1 om enkeltrepresentanter dels bygger på taushetsbelagt informasjon. Videre legger Riksrevisjonen samme sted til grunn at den lovbestemte taushetsplikten i Riksrevisjonsloven § 15 er bygd på taushetspliktreglene i forvaltningsloven, og dermed ikke er like streng som den taushetsplikten som skattemyndighetene er bundet av.

Riksrevisjonen har et selvstendig ansvar for å vurdere forholdet til regler om sin egen taushetsplikt. Presidentskapet tar Riksrevisjonens vurdering av dette til etterretning. Vi legger til grunn at forholdet til riksrevisjonsloven § 15 som pålegger Riksrevisjonen taushetsplikt om forhold av "personlig karakter" er meget grundig vurdert.

Riksrevisjonen viser til feil og mangler gjort både av tidligere presidentskap, av Stortingets administrasjon og av enkeltpersoner som ikke har gitt den informasjonen de burde ha gitt. Det framkommer imidlertid ikke i omtalen av den enkelte tidligere representant om det er den enkelte som har gjort feil som fører til at uriktig beløp er utbetalt, eller om dette er noe som ligger i administrasjonen eller andre steder. Dette vil kunne oppleves som belastende for enkelte. Presidentskapet vil umiddelbart starte behandlingen av de sakene hvor Riksrevisjonen påpeker at det kan ha vært gjort feil, slik at de enkelte representantene skal få avsluttet sine saker så raskt som mulig.

Med vennlig hilsen

Masud Gharahkhani
Stortingets president